

FEJÉR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA FELTÁRÓ-ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLAT

Készült a Fejér Megyei Önkormányzati Hivatal megbízásából
a VÁTI Nonprofit Kft.
Területi Információszolgáltatási és Tervezési Igazgatóságán

Stáblista:

Vezető tervező:

Vaszócsik Vilja

Tervezők:

Brodorits Zoltán
Devecseri Anikó
Faragóné Huszár Szilvia
Ginter Gábor
Hamar József
Magócs Krisztina
Majorné Vén Mariann
Sárdi Anna
Schneller Krisztián

Munkatárs:

Staub Ferenc

Osztályvezető:

Göncz Annamária
Nagy András

Igazgató:

Barkóczy Zsolt

Ügyvezető vezérigazgató:

Barta-Eke Gyula

Budapest, 2012.09.30.

Tartalom

I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata	6
I.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten, a nagytérségi összefüggések vizsgálata	6
II. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése	10
II.1. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése	10
II.1.1. Természeti adottságok	10
II.1.2. A táj jellemzői	17
II.1.3. A termőföld területnagyságának alakulása és minősége	18
II.1.4. Természet- és tájvédelem	24
II.1.5. A felszíni és felszín alatti vízkészletek	31
II.1.6. A környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők	38
II.1.7. A szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO)	52
II.1.8. Energiaforrások	53
II.1.9. A vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	56
II.2. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)	60
II.3. Gazdasági bázis	65
II.3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, ipar, szolgáltatás	65
II.3.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai	78
II.3.3. A termelési infrastruktúra állapota	79
II.3.4. A telepítési tényezők értékelése	79
II.3.5. A területi innovációs potenciál	80
II.3.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	82
II.4. Társadalmi környezet	84
II.4.1. Kulturális adottságok, értékek	84
II.4.2. Területi identitás, civil aktivitás	84
II.4.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	86
II.5. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	104
II.5.1. Vonalas rendszerek, létesítmények	104
II.5.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	111
II.5.3. Közlekedési kapcsolati hiányok	115
II.5.4. Vízellátás	115

II.5.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés	115
II.5.6. Energiaellátás	115
II.5.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	118
II.6. A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága).....	122
II.7. A települések jellemző lakásviszonyai.....	130
II.8. Településhálózati adottságok.....	133
II.9. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése.....	136
II.10. A térségi területfelhasználás vizsgálata	139
II.11. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	144
III. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése.....	154
III.1. Európai területfejlesztési irányelvek	154
III.2. Az OTK térséget érintő vonatkozásai.....	155
III.3. A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei	159
III.4. Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai.....	161
III.5. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei.....	164
III.6. Az OTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai.....	164
III.7. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások	165
III.8. A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói.....	166
III.9. A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai.....	167
III.10. Vonatkozó egyéb tervek.....	168
III.11. A tervezést érintő egyéb jogszabályok.....	168
IV. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	170
IV.1. A partnerségi terv elkészítése	170
IV.2. A partnerségi terv végrehajtása	170
V. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése	172
V.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások) 172	
V.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)	174
V.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok).....	181
VI. Helyzetértékelés.....	187

VI.1. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása.....	187
VI.2. A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	190

I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata

I.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten, a nagytérségi összefüggések vizsgálata.

Fejér megye 4359 km²-nyi területén 2010-ben 432 677 fő élt, az ország lakosságának 4,3%-a. Legnépesebb települése a több mint 100 ezer fős megyeszékhely Székesfehérvár, a legkisebb lélekszámú a 132 lakosú Bakonykúti.

Fejér megye **közlekedés-földrajzi elhelyezkedése** kedvező. Jelentős európai innovációs tengelyekhez kapcsolódik, ugyanakkor területének nagy részén a főváros vonzása, fejlesztő hatása is érvényesül. Meghatározó érintkezési, térszerkezeti vonalai a Bécs-Budapest tengely (M1), a Budapest-Trieszt, ill. Budapest-Split folyosó (M7), a Budapest-Eszék kapcsolat (M6) és a Duna nemzetközi víziút. Alacsonyabb rendű, de fontos tengelyek továbbá a 8. sz. főút Klagenfurt irányába, valamint a tradicionálisan is évszázadok óta kereskedelmi útvonalként, ma a fővárost elkerülő kamion útirányként szolgáló Móri-árok, amely a Vértes és a Bakony között húzódó tektonikai törésvonal. Viszonylag új kapcsolat a dunaújvárosi Pentele-híd, amely az Alföld felé teremt összeköttetést, továbbá a tervezett M8 gyorsforgalmi út dunai átkelését biztosítja majd.

Többek között e tengelyek, vonzások hatása segítette a megye pozitív piaccgazdasági beilleszkedését, gazdasági teljesítményét, az országgal megegyező mértékű természetes fogyás melletti pozitív migrációt és a megyék között is kedvező jövedelmi pozíciót.

Fejér megye (15-74 évesek) foglalkoztatási aránya 2011-ben (52,2%) magasabb volt az országos átlagnál (50,3%), de alacsonyabb a régiósénál (53,9%). Munkanélküliségi rátája is az országos (10,7%) és a régiós (9,1%) között volt (10,2%). A jövedelmi helyzetet jellemző mutatószámok (népességre jutó adófizetők aránya, 1 adófizetőre jutó munkából származó jövedelem, 1 lakosra jutó szja alapot képező jövedelem) tekintetében is Budapest, Pest megye és Komárom-Esztergom megye rátáit követi a rangsorban.

A társadalmi-jövedelmi viszonyokat vizsgálva, markáns fejlődési/fejlettségi zónák rajzolódnak ki a megyében, a fent említett **térszerkezeti elemek** mentén: a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros „S” alakú településsáv, valamint az M1-től a fővárosi agglomerációhoz kapcsolódóan az M6 megyei kivezető szakaszáig húzódó öv. E sávokban a prosperitás velejáráiként alacsony(abb) a munkanélküliség, kedvezőbbek a jövedelmi viszonyok és – a két megyei jogú várost: Székesfehérvárt és Dunaújvárost kivéve, ahol a szuburbanizációs folyamatok érvényesülnek – nagyrészt stabil, illetve bevándorlásból gyarapodó a népesség. A két megyei jogú város és a főváros gazdasági erőterei nem fedik le a megye teljes területét. 3 kistérség a 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján hátrányos helyzetű, míg 13 Fejér megyei település a 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet szerint a társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott települések közé tartozik. A megye déli térségei belső perifériának tekinthetők Észak-Tolna és Északkelet-Somogy csatlakozó zónáival együtt, ahol gyenge a centrumok funkciója és vonzása, kedvezőtlen a

gazdasági szerkezet, a belső kapcsolatok erőtlenek és jelentős foglalkoztatási gondok jellemzőek.¹

Fejér megye **gazdasági teljesítménye**, a bruttó hazai termék (GDP=2,1MFt) előállítás tekintetében, a rendelkezésre álló 2009 évi adatok alapján, Budapest (5,8MFt), Győr-Moson-Sopron (2,7MFt), Komárom-Esztergom (2,5MFt) és Pest megye (2,2MFt) után az ötödik a rangsorban.

A termelékenységet bemutató, a megyében keletkező összes eredmény 40,9Mrd Ft volt 2010-ben, ami a régió összeredményének 25,3%-a, az országénak pedig 1,5%-a. A veszteséges települések száma 23.

Az exportból származó összbevétel egy lakosra vetítve (4034eFt) a régiós (3708eFt) és az országos (2066eFt) átlagot is meghaladja. A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértékéből a 2009 évi feldolgozott adatok alapján Budapest (27,2%) és Pest megye (11%) után Fejér megye 5,4%-kal a harmadik legjelentősebb termelési investíciót hozta az országban. A nemzetgazdasági ágak közül a feldolgozóipari beruházások adják az össztermelés több mint 49%-át (országos 25%), a szállítás-raktározás közel 16%-át (országos 20,5%), a mező- és erdőgazdaság, halászat 6,5%-át (országos 5,7%). További 6-6%-kal járul hozzá a nemzetgazdasági termeléshez a villamos energia ágazat (országos 7,2%) és a kereskedelem-gépjárműjavítás ágazat (országos 7,6%). Az infokommunikációs ágazat súlya elmarad az országban betöltött pozíciójától, Fejér megyében közel 3%-ot tesz ki az összberuházási teljesítményből, míg országosan ez az érték 6%.

Az agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országosan, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két évtizedben. Azonban az egyéni gazdaságok magas száma azt mutatja, hogy a népesség jelentős része még mindig erősen kötődik a mezőgazdasághoz, a saját fogyasztásra történő termelés és jövedelem kiegészítés által. 2010-ben a mezőgazdaság bruttó hozzáadott érték alapján számított részesedése a megye gazdaságából 4,88% volt, ami magasabb a 3,44%-os országos értéknél, de alacsonyabb, mint a Budapest nélkül számított megyék összesített mutatója (5,54%).

Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik. Tranzitterülete számos turisztikai áramlatnak. Természeti, táji és épített környezeti értékei révén a turizmus számra kedvező vonzerő-kínálattal rendelkezik. A megyében a bruttó hozzáadott érték 15%-át képviseli a kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás. A teljes munkaidős alkalmazottak 1%-a tevékenykedik a szálláshely szolgáltatásban és vendéglátásban, a regisztrált vállalkozások aránya 5%-át teszi ki a megye turisztikai vállalkozásainak. 2010-ben 150 ezer vendég érkezett a megyébe, ami az országos vendégszám 1,85%-a.

A foglalkoztatottak ágazatok szerinti megoszlása az alábbiak szerint alakult 2010-ben: 55% szolgáltatásokban, 40%-uk az iparban, 4,5%-uk a mezőgazdaságban dolgozott. Ez a megoszlás lényegében hasonló a Közép-dunántúli régióéhoz és az országoshoz. Azonban népességarányosan vizsgálva, a megye lakosságának ipari foglalkoztatottsága országos szinten is kiemelkedő. A regisztrált vállalkozások 65,5%-a egyéni, 34,5%-a társas vállalkozás, ami arányaiban a régiós és országos értékekkel megegyező.

---

¹ Fejér megye versenyképessége. A déli térségek helyzetelemzése. MTA RKK NYUTI 2005.

A **területi innovációs potenciált** vizsgálva, Fejér megye K+F súlya a beruházások tekintetében a kétezres évek elején a legjobban közé tartozott (Bp. után a 4. volt a megyék között). 2010-re azonban nem tudta kedvező pozícióját megőrizni, és Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Baranya, Békés és Somogy megyékkel együtt azon megyék közé tartozik, ahol csökkent a beruházások összege.

Fejér megye **természeti potenciálja** sokrétű, területén az Alföld, a Dunántúli-középhegység és a Dunántúli-dombság természetföldrajzi nagytájak osztoznak. Területének jelentős része (48%-a), az országos átlagot (11%) meghaladóan, kiváló agrárpotenciállal rendelkezik. Az utóbbi 10 évben, KSH forrás szerint, a mezőgazdasági területek aránya - a kivett területek javára - jelentősen csökkent, kismértékben a szántó-, nagyobb mértékben a gyepterületek rovására.

A 2000 évi és a 2006 évi Corine adatbázis elemeinek összehasonlítása a vizes élőhelyek csökkenését (legelővé, felszíni vizekké alakultak), a beépített területek 10%-os növekedését mezőgazdasági területek rovására mutatja. A beépített terület növekedésének közel fele új iparterületekből adódott Székesfehérvár környékén, illetve az M6-os autópálya mellett, zöldmezős beruházásként.

A Mezőföld termőhelyi jellemzői (kiváltképp talajadottságai) a szántóföldi növénytermesztés számára kiválóak, így a nagytáblás intenzív gazdálkodás jellemző a tájra. Ugyanakkor a középtájon az erózió (víz- és szélerózió egyaránt) nagymértékű lehet, mivel a lösz és az azon kialakult mezőségi talajok könnyen erodálódnak, ha rajtuk intenzív gazdálkodás folyik. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió és defláció mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

A legértékesebb hegyvidéki, dombsági és folyóvölgyi térszínek már a múlt század közepétől **természetvédelem** alá kerültek. Az ország 210 egyedi jogszabállyal védett természeti területe közül Fejér megyében 14 található, amelyek kiterjedése a megye területének 8%-át alkotja, az országos 9,2%-kal szemben.

A NATURA 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózat részeként, Fejér megye területének 15%-át foglalják el, míg az országos arány 21%. Nemzetközi jelentőségű védett területek a megyében a Velencei-tavi Dinnyési Fertő és a Rétszilasi-halastavak, amelyek bekerültek a Ramsari Egyezmény által létrehozott Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékbe.

Tájhasználati konfliktust okoz a Velencei-tó környéki szőlőhegyek (történelmi borvidékek) szinte egybefüggő beépülése üdülőkkel. A tó terhelése szempontjából kedvezőtlen a déli part agglomerálódása. A bányászati tevékenységből eredő tájsebek jelentős része az értékes tájakat érinti (Vértes, Bakonyalja, Gerecse), és rehabilitálásuk országos érdek.

Magyarország **Vízgyűjtő-gazdálkodási** tervének megfelelően Fejér megyében 58 felszíni (43 vízfolyás víztest és 15 állóvíz víztest) és 27 felszín alatti víztest (4 hegyvidéki, 5 hideg karszt, 4 termálkarszt, 4 porózus, 2 porózus termál, 4 sekély hegyvidéki és 4 sekély porózus) található. A vízfolyás vízkészletek használata során messze a legjelentősebb a halastavi vízkivétel. Problémaként jelentkezik, hogy az engedélyezett vízhasználatok oly mértékben lekötik a vízkészleteket, hogy aszályos időszakokban a szigorú korlátozások ellenére a völgyzárógátas tározók alatti vízfolyás szakaszok nem jutnak megfelelő mennyiségű vízhez. A Velencei-tó vízszintszabályozása sokszor ütközik az üdülési és természetvédelmi érdekekkel.

A legtöbb felszín alatti víztest a vízmérlegek és kihasználtság alapján jó állapotú. A közvetlen vízkivételek elsősorban az ivóvíz-szolgáltatás igényeinek kielégítését szolgálják. A vízellátás vonatkozásában Fejér megye területén ma már nem a mennyiségi ellátás, hanem a megfelelő ivóvíz minőség biztosítása kerül előtérbe.

A vízfolyások vízminőségét elsősorban a mezőgazdasági területekről származó vegyszerfelhasználás miatti, illetve a települési diffúz terhelések befolyásolják. 30 település nem rendelkezik csatorna-hálózattal, és a 78 ellátott településből 31-ben 70% alatti a rákötési arány. Ugyanezek a terhelések hatnak a felszín alatti víztestek minőségére, ám ez utóbbiak minőségének javulása csak évtizedekkel a megszűnő hatás után várható.

A megye **levegőminősége** az elmúlt évtized alatt jelentősen javult. Ez elsősorban a nagy ipari szennyezők technológiai korszerűsítésének köszönhető. Mindamellet Fejér megye jelentősen részesedik az országos légszennyező anyag kibocsátásból. A légszennyezettség a megyében szintén jelentősen javult, kiugró állapot nem alakult ki az utóbbi 5 évben. A nagyvárosokban tapasztalható szálló por okozta légszennyezettség elsősorban közlekedési eredetű, így ennek további fokozódása várható.

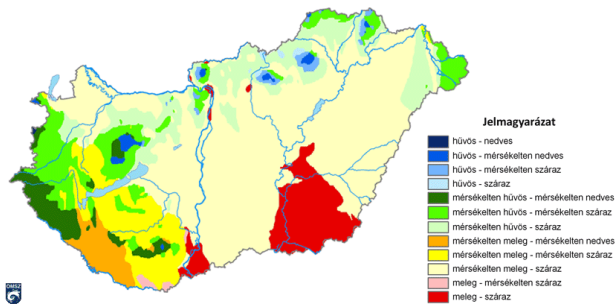
II. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése

II.1. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése

II.1.1. Természeti adottságok²

Éghajlati adottságok

A megye klimatikus viszonyainak jellemzésekor jól elkülöníthetők a síkvidéki (Mezőföld) és a hegyvidéki területeket (Vértess és Keleti-Bakony). A Mezőföld éghajlata a Péczeli György féle beosztás szerint mérsékelten meleg-száraz klímakörzetbe tartozik. A táj vonása, hogy magas a napsütéses órák száma, nagy a hőmérséklet napi és évi ingadozása. A csapadék maximuma május-júniusra esik, ősz eleji másodmaximum alig érzékelhető. Gyakori a nyár végi aszály. Az évi csapadék mennyisége 500-550 mm között változik. Az átlaghőmérséklet a Mezőföldön 10,5°C, a napos órák száma 1440-1470 óra körül mozog. Az uralkodó szélirány északnyugat-nyugati, az átlagos szélesség 2-4 m/s között alakul.

A hegyvidéki területek a mérsékelten hűvös, mérsékelten száraz klímátípusba sorolhatók. Az éves középhőmérséklet 9-10°C között alakul. Az évi átlagos csapadékmennyiség 650 mm. Ennél magasabb csapadék mennyiség a hegységek északi – Komárom-Esztergom megyébe eső – részein fordulnak elő. Az uralkodó szélirány itt is északnyugat-nyugati, de az átlagos szélesség nagyobb, egyes térségekben (Vértess, Keleti-Bakony) akár 6 m/s–ot is meghaladhatja.

Jelentősebb, a természetes vegetációt is befolyásoló mikroklimatikus hatásokkal a hegyvidékek szurdok völgyeiben és meredek déli oldalain, valamint a Velencei-tó úszólápjain találkozhatunk. A völgytalpakon 5-8°C-kal hűvösebb van, mint a fennsíkon, hasonló mértékben tér el - de pozitív irányban a fátlan, délre néző oldalak hőmérséklete. A Velencei-tó úszólápjainak mikroklimája igen hűvös és kiegyenlített. Az úszólápok talaja (a vegetációs időszakban) hidegebb, mint a rétlápoké, és kiegyenlítettebb hőmérsékletű, mint az erdőké.³

Éghajlatváltozás várható hatásainak összefoglalása⁴

Az éghajlatváltozás korunk egyik nagy kihívása. A tématerülettel foglalkozó szakértők nagy része a természetes folyamatok mellett az ember szerepét (üvegházhatású gázok kibocsátása) látja bizonyítottnak a jelenleg zajló folyamatokban. Az éghajlatváltozásra adandó válaszok alapvetően az okok csökkentésére (üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése) és a hatások mérséklésére (alkalmazkodás a változó éghajlathoz) fókuszálnak.

² Irodalom: <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/magyarorszag/ch01s08.html>

<http://www.szazettisztk.eu/dokumentumtar/Dokumentumok/4%20Mezogazdasag/Magyarorszag%20allatfoldrajzi%20besorolasa.pdf>

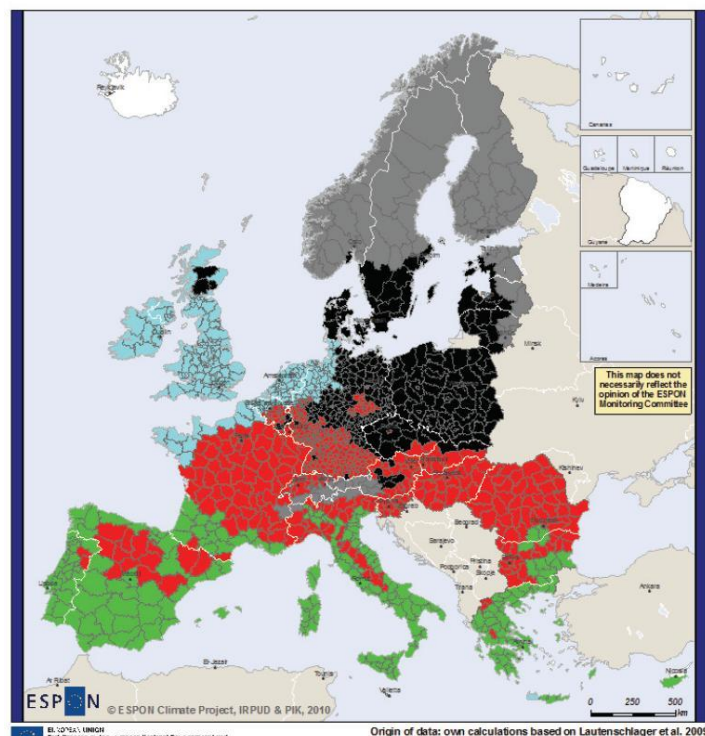
³ Forrás: Zsombék Természetkutató Egyesület, 1999

⁴ Irodalom: ESPON Climate projekt Zárójelentés, 2011 Dortmund

VÁTI Nonprofit Kft.: A területfejlesztés négy éves szakmai programja a klímaváltozás hatásainak mérséklésére

A területfejlesztésnek mindkét válasz, de különösen az alkalmazkodás esetében jelentős a szerepe. A területpolitikai döntéshozók számára az alkalmazkodási stratégiák, beavatkozások kidolgozásához támpontot jelenthetnek az éghajlatváltozással szembeni sérülékenység területi különbségeit feltáró vizsgálatok. Az ESPON 2013 program keretében folyó (2009-2011) ESPON Klíma projekt európai szinten tárta fel az éghajlatváltozással szembeni sérülékenység területi különbségeit. A sérülékenység elemzése az éghajlatváltozással szembeni kitettség és érzékenység, valamint az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodó képesség együttes értékelésén alapult, a vizsgálat legkisebb egysége a NUTS3 régió volt. Az éghajlatváltozásnak való kitettség vizsgálatához a COSMO éghajlati modell A1B forgatókönyv szerint előre jelzett klímaértékei biztosították az alapot. A kitettség (az éghajlatváltozási indikátorok) mutatók együttes értékelése alapján öt, az éghajlatváltozás szempontjából hasonló jellemzőkkel rendelkező európai makrorégió került lehatárolásra.

Éghajlat-változási régiók Európában (Dél-Közép-Európa, Észak-Európa, Észak-közép Európa, Mediterrán-térség, Északnyugat Európa)

European climate change regions

- Southern-central Europe
- Northern Europe
- Northern-central Europe
- Mediterranean region
- Northern-western Europe
- no data

Climate change regions derived from a cluster analysis of eight climate change variables (change in annual mean temperature, summer days, frost days, snow cover days, winter precipitation, summer precipitation, heavy rainfall days and annual mean evaporation).

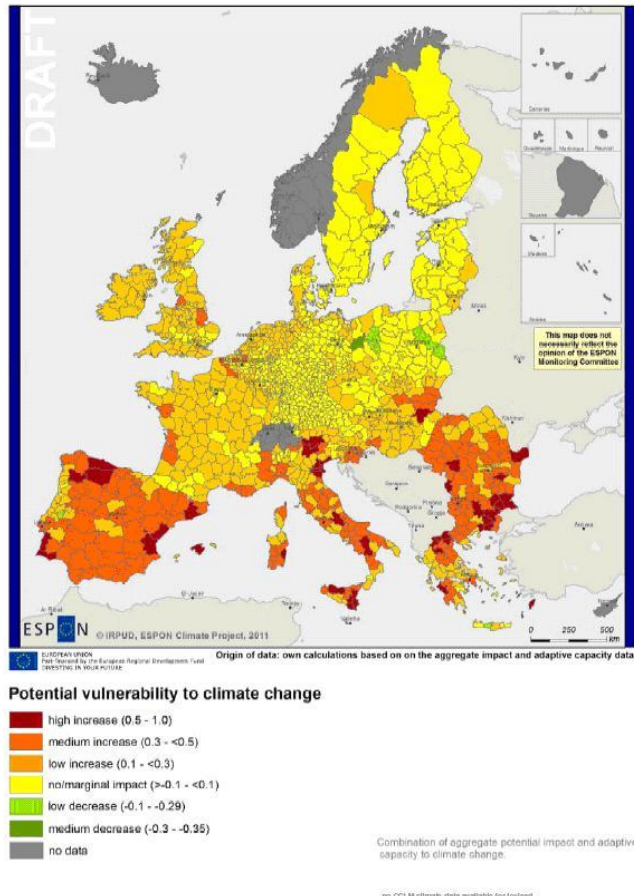
Climatic changes calculated on the basis of a comparison of 1961-1990 and 2071-2100 climate projections from the CCLM model for the IPCC SRES A1B scenario.

Forrás: ESPON Climate: Draft Final Report

Az ESPON Climate projekt eredményei alapján Fejér megye a Dél-Közép-Európa klímaváltozási makro régióba tartozik, ahol az átlaghőmérséklet növekedése, a nyári napok éves számának emelkedése és a nyári csapadékmennyiség csökkenése európai viszonylatban is jelentős mértékű. A kutatást megalapozó kitettséggel kapcsolatos vizsgálatok alapján Fejér megyében az évi átlaghőmérséklet 3,5°C-kal nő, a nyári hónapokban a csapadék több mint 30%-kal csökken. A nyári napok száma (25°C feletti átlaghőmérséklettel) évi 26-nappal nő.

A projekt legfontosabb kimenete a kitérttség, az érzékenység és az alkalmazkodó képesség jellemzőit egyaránt magába foglaló térkép, amely a NUTS3 térségeket 6 osztályba sorolva jeleníti meg az éghajlatváltozással szembeni sérülékenységi területi különbségeit.

A NUTS3 régiók éghajlat-változással szembeni sérülékenysége
Fejér megye halvány narancssárga színnel a kisebb mértékben, de sérülékeny megyék közé tartozik

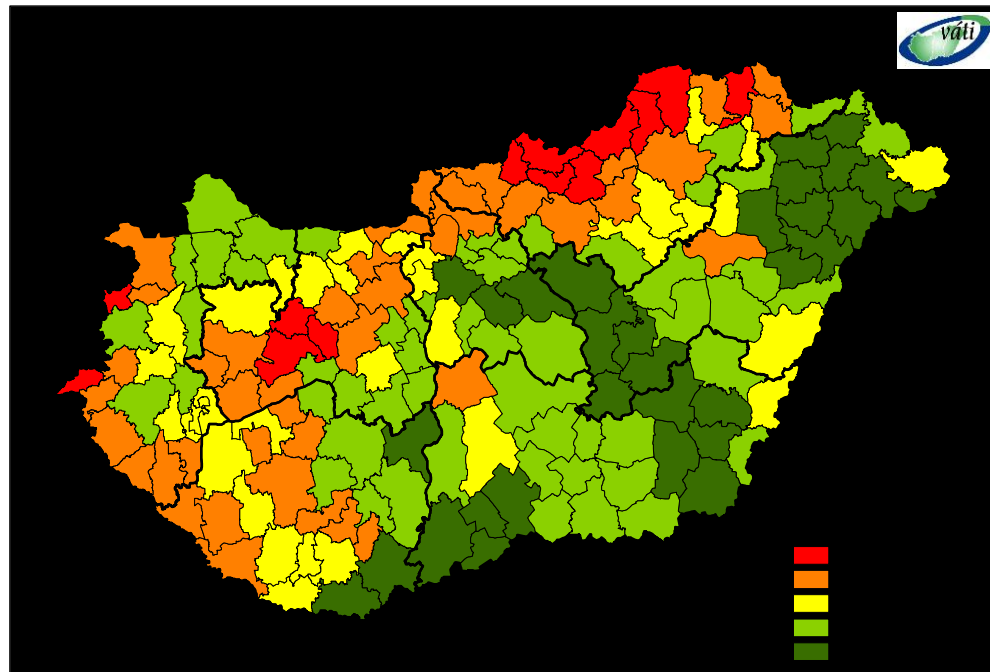
Forrás: ESPON Climate: Draft Final Report)

Fejér megye európai viszonylatban a sérülékeny (igaz csak kismértékben) megyék közé tartozik. Az eredmény egy integrált elemzés kimenete, az egyes témakörökben a klímaváltozás hatása nagyobb lehet. Európai összehasonlításban, Fejér megyében a nyári csapadékmennyiség csökkenéséhez, a nyári napok számának növekedéséhez, illetve az átlaghőmérséklet emelkedéséhez kapcsolódó, a természeti környezetre (talajokra) és egyes gazdasági ágazatokra (pl. energiagazdálkodás) gyakorolt kedvezőtlen éghajlati hatások jelentősek a projekt eredményei szerint.

Szintén az éghajlatváltozással kapcsolatos sérülékenység térségi különbségeit tárta fel a „Területfejlesztés négy éves szakmai programja a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése” című projekt keretein belül készült elemzés, amelyben Magyarország kistérségei kerültek összemérésre a klíma sérülékenységük alapján. A sérülékenység vizsgálata témakörönként történt (pl.: aszály mezőgazdasági hatásai). Az eredmények alapján Fejér megye kistérségei (ezen belül is mindössze három kistérség) csak biodiverzitással

kapcsolatos klíma-sérülékenység esetében került a kedvezőtlenebb adottságú kategóriákba (fokozottan sérülékeny).

Biodiverzitással kapcsolatos éghajlati sérülékenység

Forrás: VÁTI TTÉI, Env-in-Cent

Földtani adottságok

A Mezőföld erősen feldarabolt pannon tábla rög, amelyet többnyire lösz borít. A pannon időszakban nagy vastagságú tengeri üledék (homokos, agyagos, márgás) rakódott le, majd a tenger visszahúzódásával került szárazra. A tábla a pleisztocén- és a pliocén kor végén emelkedett ki környezetéből. A kiemelkedéssel párhuzamosan megkezdődött az egységes mezőföldi tábla ÉÉNY-DDK irányú feltagolódása és kismértékű megemelkedése. A Velencei-tó medencéjének kialakulása az óholocén boreális meleg korszakára tehető. Ekkor két egymásra merőleges árkos vetődés mentén megsüllyedt a terület. A Mezőföld közepén végig húzódó Sárvíz-völgye alsó pleisztocén kori ÉÉNy-DDK-i árokká fejlődött süllyedékben alakult ki, és mai helyét feltehetően a würmben foglalta el.

A Velencei-hegység – a Variszkuszi hegységrendszer maradványaként – hazánk egyetlen önálló őshegysége. Alapkőzete a gránit-batolit mintegy 260 millió évvel ezelőtt, a karbon korban keletkezett. Az izzó gránitanyagból biotitgránit keletkezett, amely a lassú kihűlés alatt kristályos szerkezetet vett fel. Az üledékes kőzetekkel érintkező felületen a magma gyorsabban hűlt le, a kőzet egyenetlen, porfíros szerkezetű lett. A magmával érintkező üledékes kőzetek átkristályosodtak, metamorf kontakt palákká alakultak át.

A harmadkorban újabb vulkáni tevékenység következett be, a mai Nadap környékén andezit láva tört fel, amelynek kúpjai azonban később lepusztultak, és csak a vulkáni csatornák maradtak meg. A metamorf kőzetek az idők során lekoptak és felszínre került a gránit. Tömegét ma már harmadkor végi, pannon-pontusi üledék veszi körül, a Pannon-tenger

partjának maradványaként. A Vértes a Dunántúli-középhegység legegységesebb, legjellegzetesebb része. Hatalmas, négyszögű, hossz tengelyével északkelet-délnyugati irányú táblaként emelkedik ki környezetéből, sok helyütt meredek letörésekkel. Fő tömege a triász korszakból származó dolomit.

Bakonyból a megyébe a Keleti-Bakony legnagyobb kiterjedésű röge, a Tési-fennsík és az azt keletről és délről szegélyező peremvidék tartozik. A terület alapkőzete a felső-triász földolomit, jura és kréta kori rétegek csak a fennsík északi részén találhatóak.⁵

Ásványi nyersanyagvagyon

A földtani adottságokkal összefüggésben az ásványi nyersanyag előfordulások Fejér megye északi és keleti részén koncentrálódnak. Jó minőségű eocén barnaszénnel rendelkezik a Tatabánya-Mányi-medence és a Bakony ÉK-i előtere. Ez a megyében Mány, Csabdi, Bicske, illetve Bakonycsérnye, Balinka, Mór településeket érinti. A nyilvántartott bauxitvagyon a Bakony és Vértes hegységek és előtere, valamint a Tatabánya-Mányi-medence rejti. Az érintett települések: Isztimér, Magyaralmás, Kincsesbánya, Csákberény, Gánt, illetve Óbarok, Újbarok, Szár, Mány, Csabdi és Bicske. A nemfémes nyersanyagok közül a legjelentősebbek az építőipari homok, kavics, kerámiai és építési anyagok (különböző agyagok), valamint az építő- és díszítő kőipari nyersanyagok közül a mészkő, dolomit, gránit, kvarcit és riolittufa. Ezek előfordulása a Bakony és Vértes hegység előterében, egészen a Sárrétig lehúzódva, a Velencei-hegységben és a Duna mentén jelentkezik.

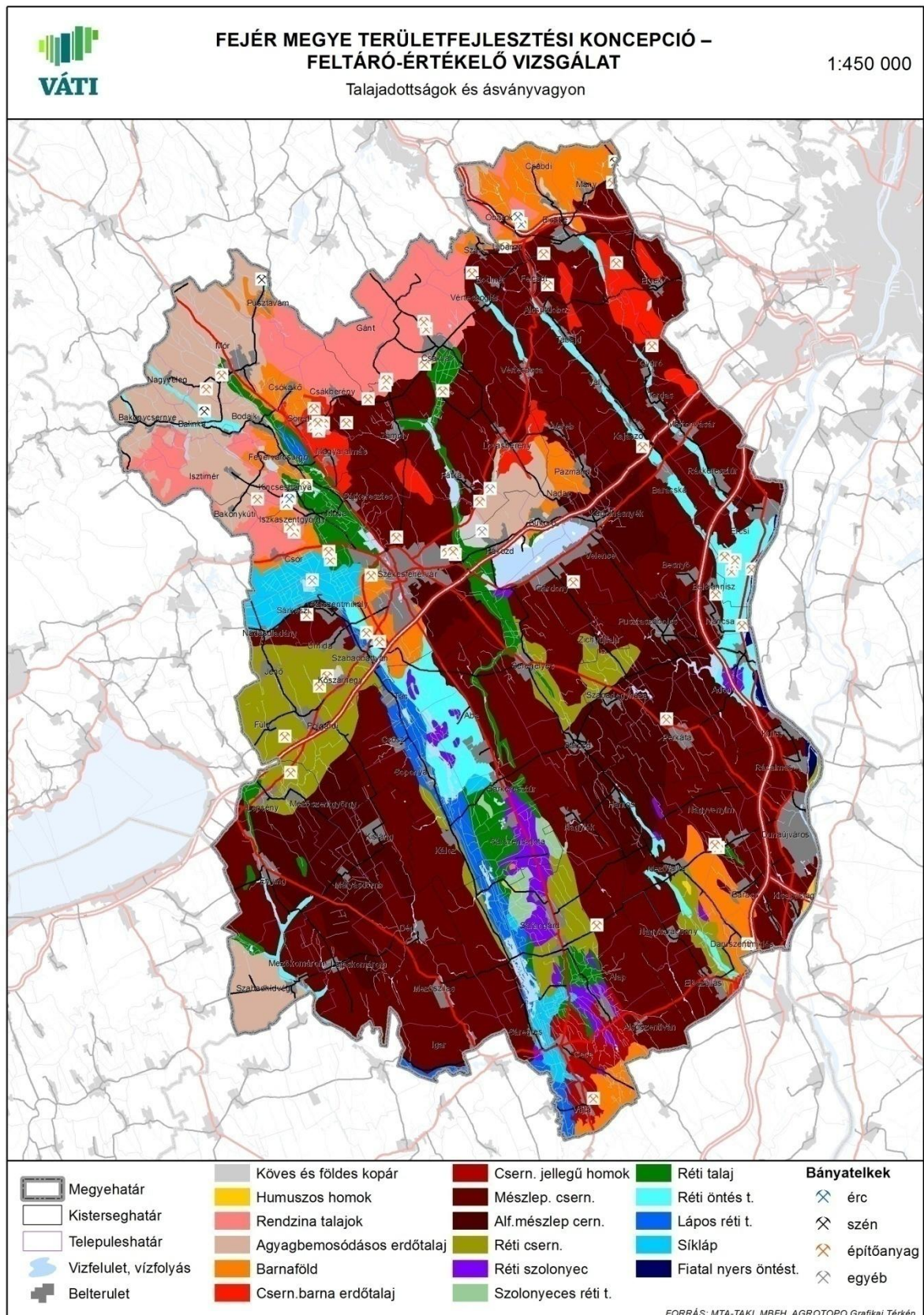
A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal 2010-es térképi adatai alapján Fejér megyében 47 működő bányatelek található. A kitermelhető ásványvagyon a bányatelkek nagy részénél homok és kavics. A megye északi részén, a Vértes térségében található kisebb kiterjedésű bányatelkek, amelyek kitermelhető nyersanyaga a dolomit (pl.: Magyaralmás, Csákvár) és nagy összefüggő, a megye határait átlépő barnakőszén készletet fedő bányatelkek is (pl. Pusztavám, Balinka). A Velencei-hegység jellegzetes ásványvagyona a gránit, amelynek kitermelésére szintén több bányatelek létesült (pl.: Pátka).

Talajtani adottságok

A megye domináns talaj főtípusa a mezőgazdasági (szántóföldi növénytermesztési) szempontból kiváló adottságú csernozjom (mezőszégi) talajok főtípusa. Ezen belül is igen magas a mészlepedékes csernozjom talajtípus aránya (a megye talajtakarójának 44%-a tartozik e típusba, az alföldi mészlepedékes csernozjomokkal együtt már 54% az arányuk). A mészlepedékes csernozjom a mezőszégi talajok között is a legjobb tulajdonságokkal rendelkezik. Mészlepedékes csernozjomok borítják a Mezőföld középtájának nagy részét, de jelentős a részesedésük a Zámolyi-medencében is. A mezőszégi talajokon a szántóföldi növények széles köre termeszthető sikerrel, így ezeken a területeken a szántóföldi gazdálkodás a meghatározó földhasználat. A barna erdőtalajok főtípusába tartozó agyagbemosódásos erdőtalaj, rendzina talaj és a barnaföldek a Vértes, a Velencei-hegység és Bakony vidék jellemző talajtípusai. Bár földhasználatuk változatos, jellemzően nagy kiterjedésű erdőfoltok találhatóak rajtuk. A vízhatású talajok közé tartozó réti, réti öntés, lápos réti és síkláp talajok a folyóvölgyekben helyezkednek el. Nagy területű foltjai főként a Sárréten és a Sárvíz völgyében találhatóak, amelyen szántók, legelők, természetközeli gyepek, vizenyős területek mozaikjai helyezkednek el. A fentiekén kívül számos egyéb talajtípus is

⁵ Forrás: Zsombék Természetkutató Egyesület, 1999

megtalálható a megyében (pl. a szikesek közé tartozó réti szolonyecok, a váztalajok közé sorolható humuszos homoktalajok stb.) de ezek kiterjedése kismértékű (1-2%-os).

Fejér megye vízrajza

Mezőföld területén állandó vagy időszakos vízfolyás kevés található. A jelentősebb vízfolyások a Benta-, a Szent László-patak, a Váli-, a Cikolai-, a Császár-víz, a Gaja-patak, a mára kanalizált Dinnyés-Kajtor- és Nádor-csatorna, valamint a megye nyugati oldalán végig futó Cinca-Csíkgát-patak.

A vízfolyások befogadója vagy közvetlenül a Duna, vagy a Nádor-csatornán keresztül a Sió. A Velencei-tó hazánk harmadik legnagyobb állóvize. A tó eredetileg két, egymásra merőleges árkos vetődésben alakult ki. Az egyik ÉK-DNy irányú (ez a mai Velencei-tó medencéje), a másik ÉNy-DK irányú (ez a mai Dinnyési-Fertő, korábban Nádas-tó vagy Szerecseny-tó). A tó hidrológiai jellemzői szerint területe az 1995. évi mederfelmérés szerint a +160 cm-es vízállásnál 24,2 km² (jogi mederhatáron belül), a +170 cm-es vízállásnál 24,4 km², legnagyobb szélessége Pákozdi és Dinnyés között 3,3 km, legkisebb szélessége Agárdnál 2,07 km, parthossza 26,50 km. A tóban két mesterséges sziget található - Cserepes és Velence sziget - melyek összterülete 0,4 km². A vízgyűjtője 602,3 km² kiterjedésű.⁶

Fejér megye növényvilága

Fejér megye déli részét az **Alföldek (Eupannonicum)** flóraidékét foglalja magában, míg a megye északi részén a **Bakonyicum** flóraidék helyezkedik el. Az Eupannonicum flórája délkeleti származású pontusi flóraterülettel mutat rokonságot, ugyanakkor hosszú elszigetelt fejlődése miatt sok bennszülött fajjal rendelkezik. Éghajlatilag túlnyomórészt az erdősztyepp-zónába tartozik, de eredeti növénytakarójának csak töredékei maradtak fenn a mezőgazdaság térhódítása következtében. Fejér megyében a flóraidék Colocense (Mezőföld és a Solti-síkság) flórajárása található. A Mezőföld löszterületeinek igazi ritkasága a tátorján (*Crambe tataria*), amelyet az utóbbi években több, eddig ismeretlen lelőhelyen is felfedeztek. A flórajárást színesítik a Velencei-tó környékének bagolyfüves (*Glaux maritima*) szoloncsák szikesei, a Velencei-tó védett ingólápja és a Mezőföld elszigetelt homokfoltjainak (Vajta) gazdag homokpusztai flórája.

Fejér megye északi része Bakonyicum flóraidékének Vértes és a Bakony flórajárásához (Vesprimense) tartozik. A flórajárást a zonális vegetáció nagy változatossága jellemzi. A szubmediterrán hatás érezhető a Vértes déli-délkeleti peremének karsztbokorerdőiben és a Keleti-Bakony zonális molyhos-tölgyeseiben. E terület igazi botanikai ritkasága a Csákvár feletti dolomitlejtkőn található keleti gyertyán (*Carpinus orientalis*). A dolomit- és mészkőfelszínnek változatos vegetációjának további értékei az elegyes karszterdők igen fajgazdag állományai.

Fejér megye állatvilága

A megye állatvilága a növényvilágához hasonlóan rendkívül változatos a mai átalakult élőhelyek mellett is. Mint az ország területének nagy részén itt is az ismeretek jobbára a gerinces állatvilág szintjén nevezhetők közel teljesnek.

Állatföldrajzi szempontból is jól elkülönül a megye északi és déli területe. A déli rész a Pannonicum (Alföld) faunakörzet, míg a megye északi része, az Ős Mátra (Matrycum) faunakörzet része.

A legjobban vizsgált és legismertebb gerinces csoport a madarak. A megye változatos élőhelyei a legkülönbözőbb fajok számára adnak lehetőséget a szaporodásra, táplálkozásra. A természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőségű fajok néhány kivételtől eltekintve mind előfordulnak a megyében.

⁶ Forrás: Zsombék Természetkutató Egyesület, 1999

II.1.2. A táj jellemzői

Fejér megye területén az **Alföld**, a **Dunántúli-középhegység** és a **Dunántúli-dombság** természetföldrajzi nagytájak (Marosi-Somogyi féle tájbeosztás szerint) osztoznak. A Dunántúli-dombság (Külső-Somogy középtája) csak kisterületen érinti a megyét.

A megye legnagyobb középtája (mezorégiója) az Alföldhöz tartozó **Mezőföld**. A mezorégió enyhén hullámos felszínű, általában KNy-i lejtésű, ÉNy-DK irányban tagolt terület. A Mezőföld löszös síkság, amelyen a mészlepedékes csernozjom talajok dominálnak. A csernozjomokat a vízfolyások völgyeiben (pl. Sárvíz-völgy) réti, lápos réti és láptalajok tagolják. E területeken jellemzően természetvédelmi szempontból értékes gyepek és vizenyős területek találhatóak. A Mezőföld éghajlatában kontinentális jelleg uralkodik, de a táj egyben átmenetet is képez a kisebb csapadékhiánnyal jellemezhető nyugati országrészek felé. Az évi átlagos csapadékmennyiség 500-600 mm között mozog (a táj keleti részén inkább az 500 mm körüli csapadék jellemző), a nyári félévben 310-340 mm csapadékra lehet számítani. A napsütéses órák száma 1440-1470 óra, az évi átlagos hőösszeg 3050-3150°C. A Mezőföld termőhelyi jellemzői (kiváltképp talajadottságai) a szántóföldi növénytermesztés számára kiválóak, így a nagytáblás intenzív gazdálkodás jellemző a tájra. Ugyanakkor a középtájon az erózió (víz- és szélerózió egyaránt) nagymértékű lehet, mivel a lösz és az azon kialakult mezőségi talajok könnyen erodálódnak, ha rajtuk intenzív gazdálkodás folyik. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió és defláció mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

A Mezőföld Fejér megyei részén a következő kistájak találhatóak: Érd-Ecseri-hátság, Váli-víz síkja, Közép-Mezőföld, Velencei-medence, Sárrét, Sárvíz-völgy, Dél-Mezőföld, Enyingi-hát, Kálóz-Igari-löszhátak, Sió-völgy.

Szintén az Alföldhöz tartozik a **Duna menti-síkság**, amely a megye keleti, Duna-menti településeit érinti. A táj jellegzetes talajtípusa a réti öntés talaj. Az évi csapadék mennyisége 540-580 mm, a nyári félévben 310-330 mm csapadékra lehet számítani. Az évi hőösszeg 3000-3200°C között mozog. A termőhelyi adottságok viszonylag kedvezőek a növénytermesztés számára, így a Duna-menti síkság középtáját is elsősorban szántóföldi műveléssel hasznosítják.

A Duna-menti-síkság Fejér megyei részén a Csepeli- és a Solti-sík kistája található.

A Dunántúli-középhegység nagytájának három középtája érinti Fejér megyét. Ezek közül a **Vértes-Velencei hegyvidék** területe a legnagyobb. A Vértes főleg dolomitból, a Velencei-hegység gránitból áll. A két hegység területét rendzina és barna erdőtalajok borítják változatos és nagy kiterjedésű erdőtakaróval. A Vértes-hegység nyugati peremén a Móri borvidék nagyobb összefüggő szőlőültetvényei helyezkednek el. A középtáj részét képező Zámolyi-medencében löszön kialakult csernozjom talajok találhatóak, így itt a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó földhasználat. A medence mélyebb fekvésű részein, kisebb területen réti és réti öntéstalajok a jellemzőek. Ezeket elsősorban természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek találhatóak. A középtájon az évi csapadékösszeg 570-670 mm, a nyári félévben 340-380 mm. Az évi hőösszeg 2800-2950°C.

A Vértes-Velencei hegyvidék mezeiórájában a vízerózió komoly problémát jelent. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

A mezeiórá megvét érintő kistájai: Bársonyos, Által-ér-völgy, Móri-árok, Vértes-fennsík, Vértes-peremvidék, Gánti-medence, Zámolyi-medence, Sörédi-hát, Lovasberényi-hát és a Velencei-hegység.

A **Bakonyvidék** középtájának keleti része esik a megye területére. A tájat itt főként agyagbemosódásos erdőtalajok, valamint rendzina talajok borítják. Az évi csapadékmennyiség 650-750 mm között alakul (a megvét érintő részek esetében az alacsonyabb érték a jellemző), a nyári félévben 400-450 mm csapadékra lehet számítani. Az évi hőösszeg 2700-2950°C között alakul.

A táj földhasználata változatos: gyepek, erdők és szántók egyaránt előfordulnak rajta. A szántókon a növények szűkebb köre természetű csak. Ilyen például a rozs, a zab vagy a tavaszi árpa. A Bakony vidékén szintén komoly gondot jelent a vízerózió.

A középtáj megvét érintő kistájai: Keleti-Bakony, Sári-Bakonyalja és Veszprém-Devecseri-árok.

A **Dunazug-hegyvidék** középtája a megye észak-keleti részét érinti. A táj északi részén barnaföldek, déli részén csernozjom talajok találhatóak. Az évi csapadékmennyisége 580-600 mm, a nyári félévben 340-350 mm. A évi teljes hőösszeg 2800-2900°C. A táj megvét érintő részének déli felén a mezőgazdasági hasznosítás dominál. Itt találhatóak az Etyeki borvidék jelentős kiterjedésű szőlőültetvényei is. A északi részeken szántóterületek mellett az erdők aránya is jelentős.

A középtáj Fejér megvét érintő kistájai: Nyugati-Gerecse, Keleti-Gerecse, Gerecsei-kismedencék, Etyeki-dombság, Zsámbéki medence.

II.1.3. A termőföld területnagyságának alakulása és minősége

Fejér megye földhasználata

A KSH (1990-2010) adatai alapján Fejér megyében elsősorban 1990 és 2000 között voltak jelentős változások a termőföld használatában. A 10 éves időszakban a termőföld aránya jelentősen csökkent, míg a művelés alól kivett területek növekedtek. A csökkenés elsősorban a mezőgazdasági terület részét képező művelési ágakat érintette. Különösen nagy volt a kert területek csökkenése, ugyanis a kert művelési ágba tartozó zártkeretek egy része belterületbe került. Az 2000 és a 2010 közötti időszakban csak kismértékű változások történtek. Hasonlóan az országos folyamatokhoz a mezőgazdasági területek kismértékű csökkenésével párhuzamosan az erdőterületek és a művelés alól kivett területek növekedtek. A megye összterületéhez képest már csak 1-2%-os változásokról van szó. A mezőgazdasági területen belül is elsősorban a gyepterületek csökkentek, a szántók részesedése nagyjából változatlan maradt.

2010-es adatok alapján Fejér megyében a termőterületek aránya 75% volt. Ez kb. 8%-kal alacsonyabb az országos értéknél. A termőföld használaton belül a mezőgazdasági

földhasználat dominált, az összterület 61%-án mezőgazdasági terület található. Ez nagyjából azonos az országos aránnyal (~62%).

Az erdőterületek aránya (11,81%) – bár az elmúlt 10 évben komolyabb növekedés történt – még így is alig haladja meg az országos értéket (20,38%).

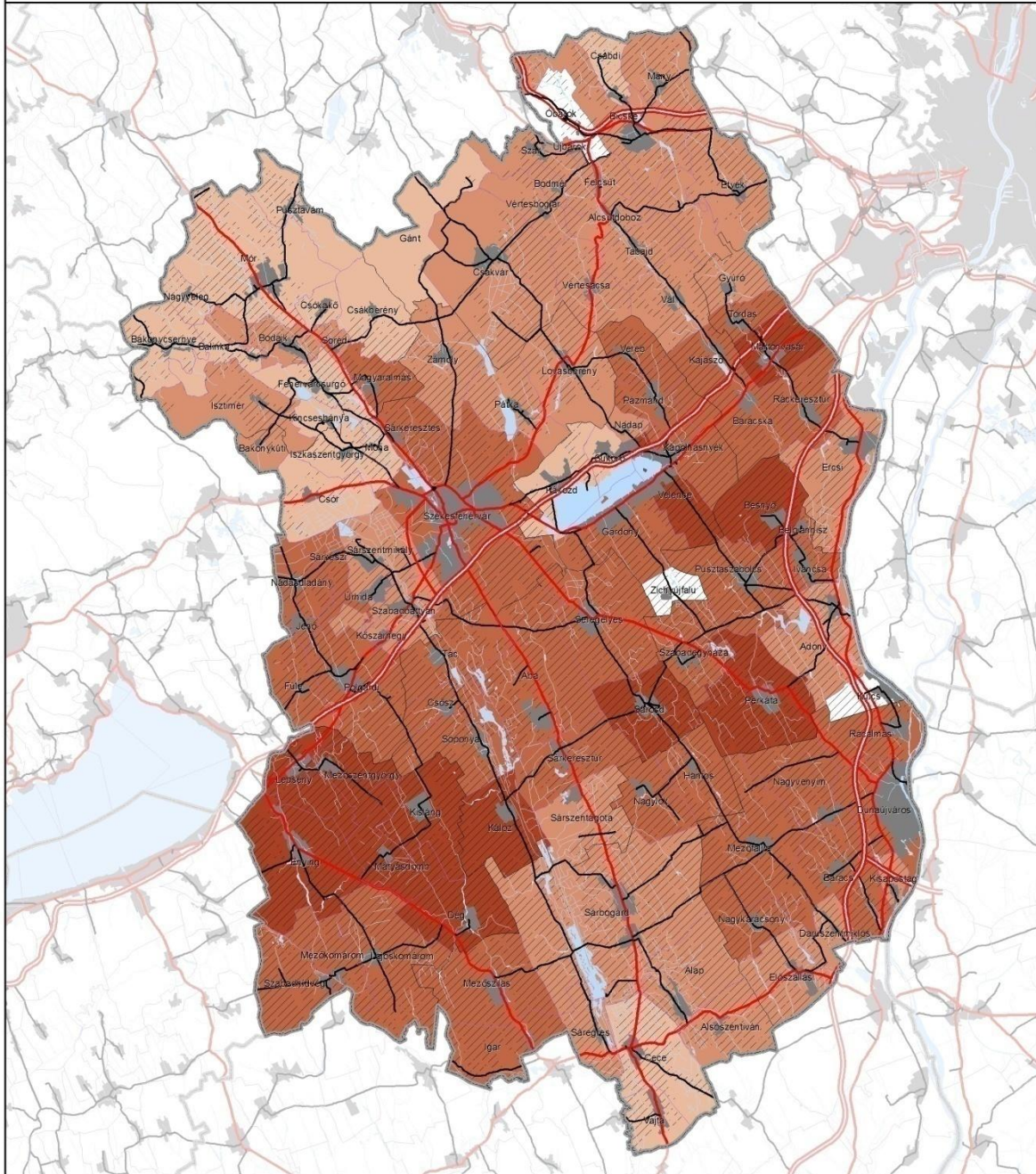
A termőföld minősége

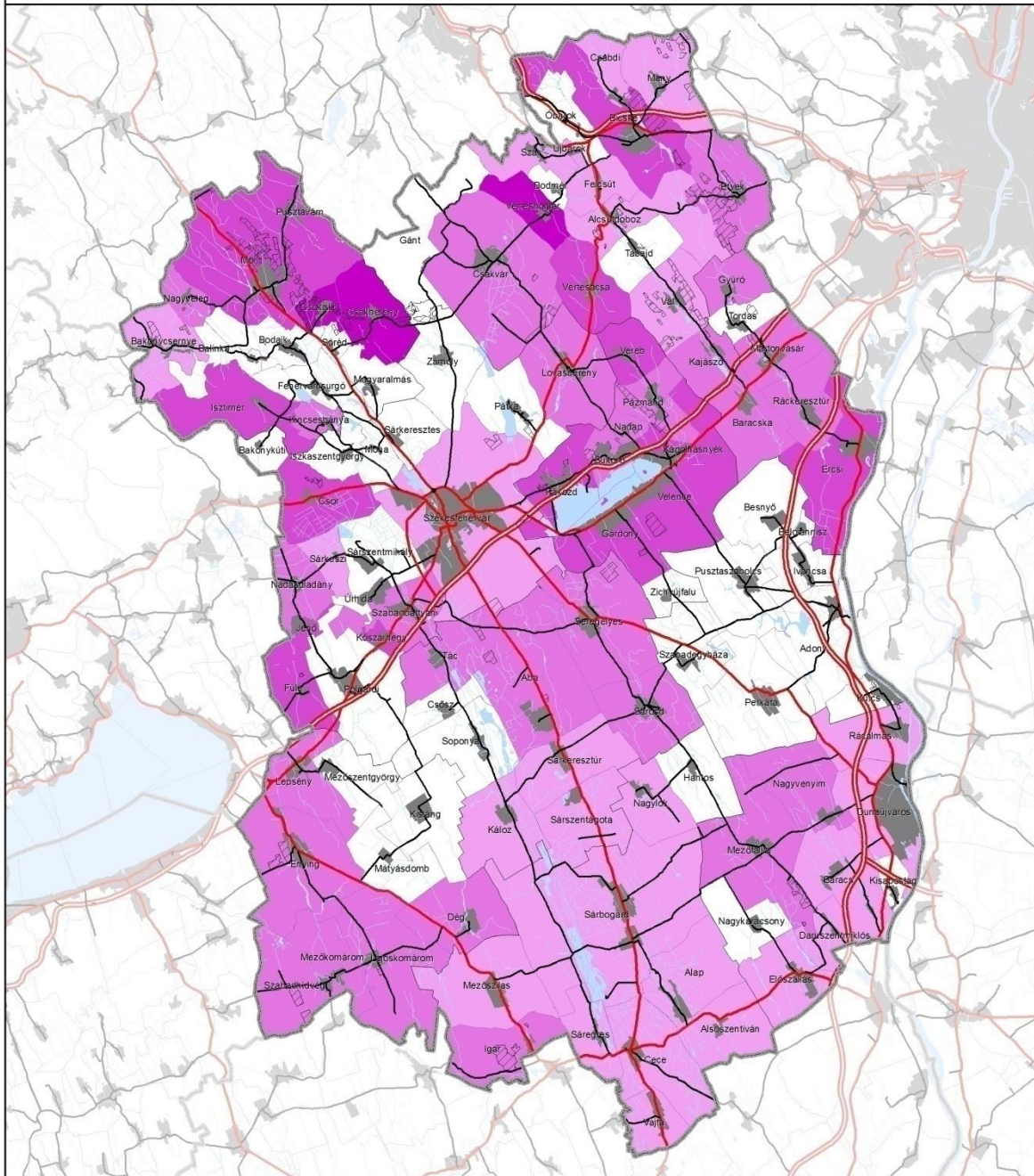
A termőföld minőségét jelenleg – bár felváltására több kísérlet is történt – az aranykorona értékkel fejezik ki. Az aranykorona érték művelési ágakhoz és földrészletekhez (vagy alrészletekhez) is kapcsolódik. Legnagyobb gond ezzel a fajta értékeléssel, hogy nem kizárólag a termőhely jellemzőit veszi figyelembe, hanem a gyorsan változó gazdasági szempontokat is.

Szántóterületek aranykorona értéke a korábbiakban említett a növénytermesztés szempontjából kiváló adottságú mezősi talajokkal rendelkező települések esetében magas, ahol az átlagos aranykorona értéke meghaladhatja a 30 AK-t, annak ellenére, hogy a települések gyengébb minőségű talajokkal fedett részeket is tartalmaznak.

Ezzel szemben a megye északi hegy- és dombvidéki térségei esetében az aranykorona értékek alacsonyok. A magas aranykorona értékkel rendelkező szőlőterületek által érintett települések nagyjából egybeesnek a borvidéki településekkel. Különösen igaz ez az Etyeki- és Móri borvidék esetében (Mór, Csókakő, Csákberény). Szintén jól kirajzolódnak a Velencei-tó környéki települések (pl.: Gárdony, Pákozd stb.), ahol szintén kedvezőek a szőlőtermesztés feltételei.

A gyümölcsösök esetében már változatosabb a kép, a magas aranykorona értékkel rendelkező települések viszonylag szórtan helyezkednek el. Ennek ellenére itt is jól beazonosíthatók a kedvező adottságokkal rendelkező a Velencei-tó környéken (pl. Velence, Tác), a Vértes nyugati peremén (pl.: Mór Csókakő), illetve a Mezőföld nyugati részén (Lepsény, Enying) elhelyezkedő települések.

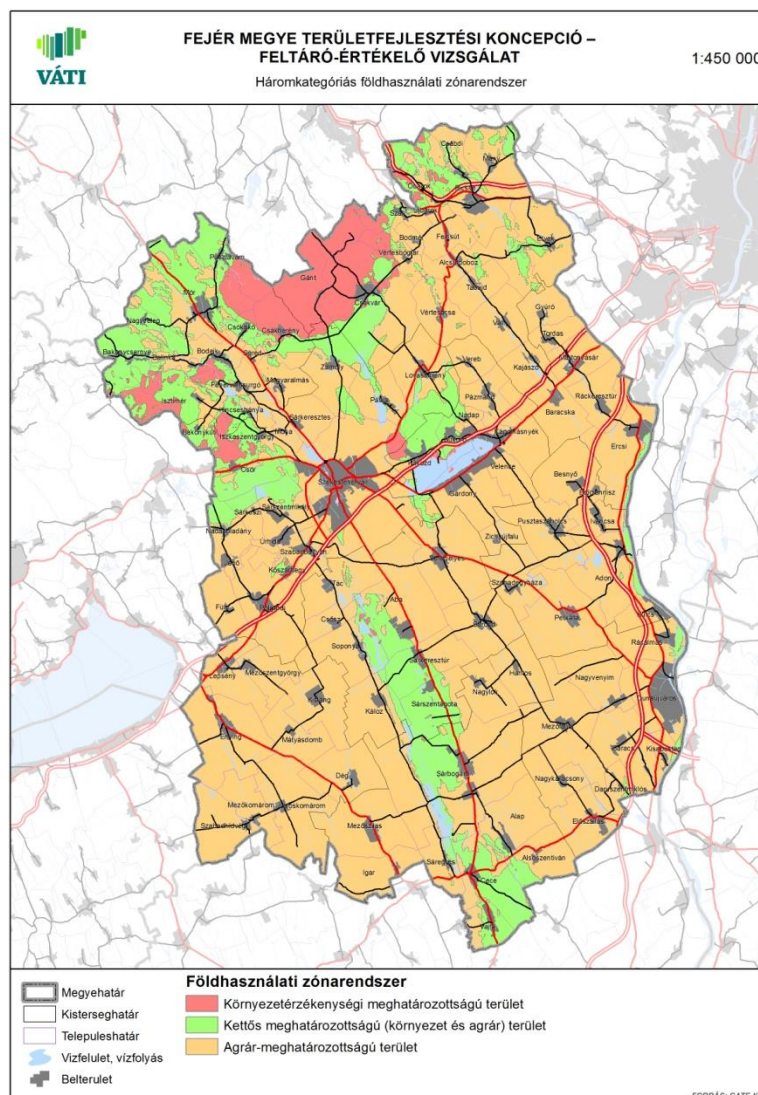

Földhasználati zónák Fejér megyében⁷

A megye termőhelyi jellemzői jobban kirajzolódnak a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézete által készített háromkategóriás földhasználati zónarendszer eredményeit értékelve. A zónaelemzésben Magyarország mezőgazdasági alkalmassága és környezeti érzékenysége került mérlegre. A földhasználati elemzések eredményeként az ország területét (1ha-os cellánként) három kategóriába sorolták:

- *agrártermelési meghatározottságú terület*
- *kettős meghatározottságú terület*
- *védelmi (környezetérzékenységi) meghatározottságú terület*

Fejér megyében a földhasználati zónák aránya jelentősen eltér az országos vizsgálat eredményeitől. Az agrártermelési meghatározottságú területek aránya megközelíti a 80%-ot. Az országos érték mindössze 58%. Ezzel szemben a kettős meghatározottságú területek megyei részesedése 16% (az országos mutató 26%). A védelmi területek aránya 6%, ez kétszerese az országos 3%-os értéknek.

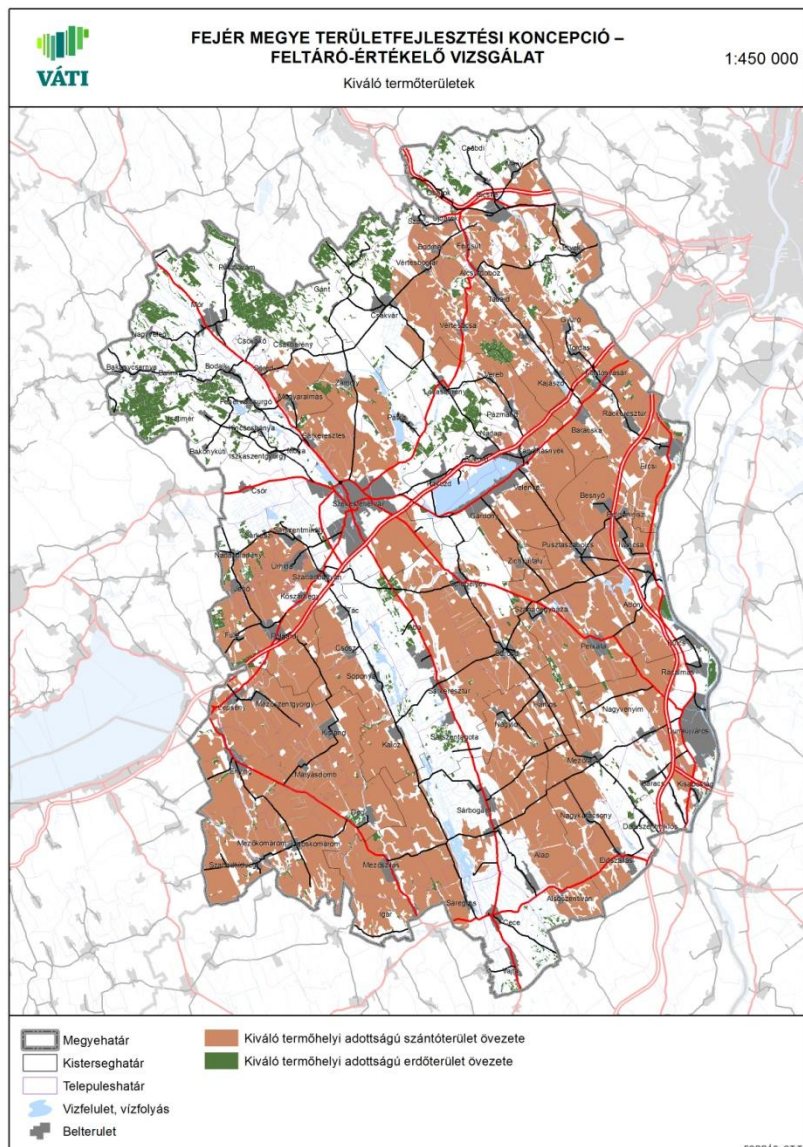
⁷ Irodalom: Ángyán J. – Menyhért Z.: Alkalmazkodó növénytermesztés, ésszerű környezetgazdálkodás, 1997, Budapest.

***Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete*⁸**

Az Országos Területrendezési Tervben megállapított, a megyei tervben alkalmazott jó és kimagasló agrárpotenciállal rendelkező kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetének kiterjedése szintén a megye kimagasló agroökológiai adottságait igazolja. A megye területének közel fele (48%-a) esik az övezetbe, míg országosan a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület aránya mindössze 11%.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezetébe az őshonos fafajokból álló erdőtülsulások fenntartására és az erdők hármas funkciójának biztosítására legalkalmasabb erdőterületek tartoznak. Fejér megyében kiváló termőhelyi adottságú erdőterület 33 ezer hektáron található, a megye erdőterületének (54 ezer ha) közel 61%-án. Ez hasonló az országos értékhez. Az övezetbe tartozó erdőrészek nagy része a Vértes, a Velencei-hegység és a Keleti-Bakony területén található.

⁸ Fejér Megye Területrendezési Terve 2009

II.1.4. Természet- és tájvédelem⁹

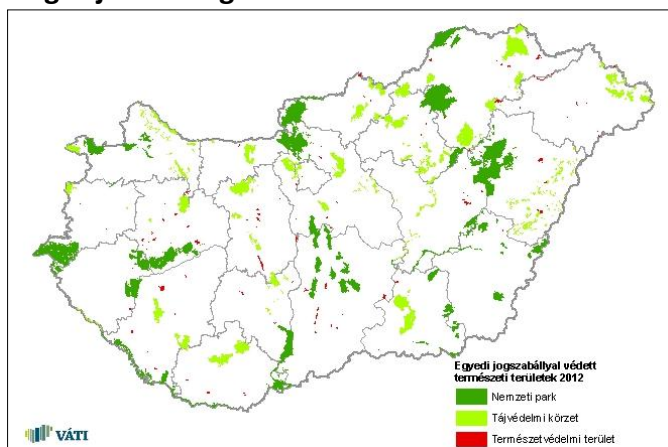
Fejér megyében az ökológiai szempontból értékes, a biológiai sokféleséget hordozó természetes és természetközeli területek egy része a megye északi, hegyvidéki erdős területeire (Vértes, Bakony, Velencei-hegység) koncentrálódik. A megye középső és déli területét elfoglaló löszel fedett, erdőkben szegény Mezőföldet a mezőgazdaság uralja, így a természeti értékek csak mozaikosan tudtak fennmaradni, mint pl. a nagyobb vízfolyások mentén kialakult mocsárréti, üde réti vegetáció, a szikfoltok, a meredek löszvölgyek oldalai és a déli szélek homoki vegetációja, a hozzájuk kapcsolódó állatvilággal. Ezek az élőhelyek a táj jellegét nevükben is megőrző Sárreéten, Sárvíz-völgyben fordulnak elő.

Az említett természetileg értékes területek többsége egyszerre több védettségi kategóriával – országos, helyi jelentőségű egyedi jogszabállyal védett, „ex lege” védett, Natura 2000, ökológia hálózat, nemzetközi (pl. Ramsari, bioszférezervátum), egyedi tájérték, natúrpark – is lefedettek lehetnek. Ez azt jelenti, hogy a területeket különböző szigorúságú fokozattal óvják jogilag a hosszú távú fennmaradás és megőrzés érdekében. A védettségi kategóriák a természet védelméről szóló törvény (1996. évi LIII. törvény) szerint a védelem kiterjedtségének, céljának, hazai és nemzetközi jelentőségének megfelelően tagozódnak.

Országos jelentőségű védett természeti területek és emlékek

A legértékesebb hegyvidéki, dombosági és folyóvölgyi térszínek már a múlt század derekától védelem alá kerültek. Amennyiben országos jelentőséggel bírtak, miniszteri rendelettel, korábban országos természetvédelmi hivatali határozattal hirdették ki, amennyiben helyileg jelentősek, megyei tanácsi határozattal, később önkormányzati rendelettel szabályozták. Legkorábban helyezték védelem alá az Alcsúti platánfasort 1941-ben, majd az ötvenes években a Pákozdi Ingóköveket, az Alcsúti Arborétumot, Velencei Tavi Madárrezervátumot, s folyamatosan a jelenkorig a többi erre érdemes országos – összesen 14 – és helyi jelentőségű – összesen 60 – területet. Az egyedi jogszabályban megállapított országos védelmi kategória – tájvédelmi körzet illetve természetvédelmi terület – azt jelenti, hogy a védett természeti területek védelmét miniszteri rendelet biztosítja és a területhasználatra vonatkozóan az elkészült természetvédelmi kezelési terv az irányadó.

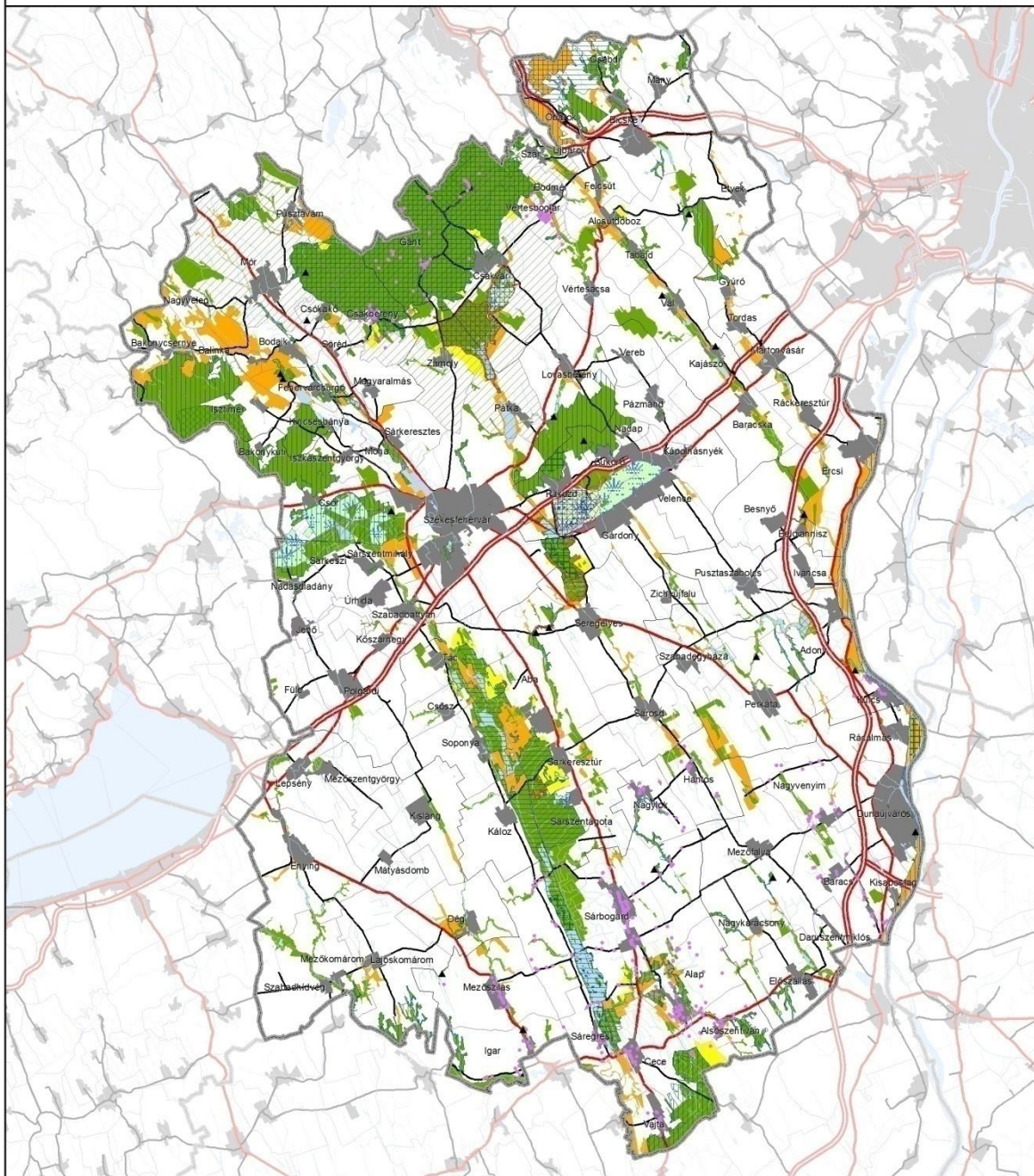
Országos jelentőségű védett természeti területek

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium 2011

⁹ Irodalom: www.termeszetvedelem.hu

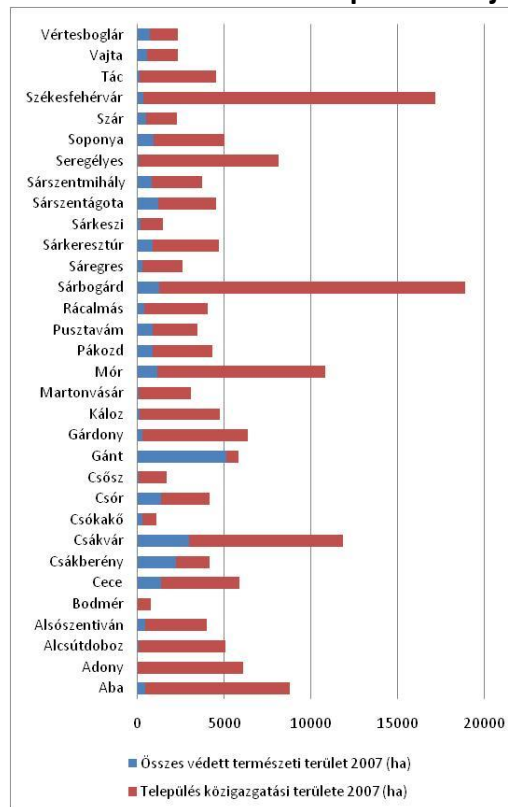
 Megyehatár	 Országos jelentőségű védett természeti terület Natura 2000 terület	 Különleges madárvédelmi terület	 Ökológiai hálózat
 Kisterseghatár	 Tájvédelmi körzet	 Különleges természetmegőrzési terület	 Magterület
 Településhatár	 Természetvédelmi terület	 Ex lege védett terület	 Ökológiai folyosó
 Vízfelület, vízfolyás	 Helyi védett területek	 Földvár	 Pufferterület
 Belterület	 Országos védelemre tervezett	 Egyedi tájérték	
	 Natúrpark	 Ramsar	
		 Láp, szikes tó	

Az ország 210 egyedi jogszabállyal védett természeti területe (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek) közül Fejér megyében 14 található, amelyek

kiterjedése meghaladja a 25 000 hektárt. Ez a megye területének 8 %-a, amely az országos átlagtól (9,2 %) kis mértékben marad el csak.

Nemzeti park a megye területén nincs. A négy tájvédelmi körzet Dél-Mezőföld TK, Sárréti TK, Sárvíz-völgye TK és a Vértesi TK – és 10 természetvédelmi terület található a megyében. Legnagyobb mértékben Gánt és Csákberény települések közigazgatási területét foglalják el a védett természeti területek.

Védett természeti területekkel érintett települések Fejér megyében, 2007

Forrás: T-MER alapján saját szerkesztés

1996-tól a természetvédelmi törvény erejénél fogva („ex lege”) védett természeti területek – láp, szikes tó, barlang, víznyelő, forrás, földvár és kunhalom – közül a megyében viszonylag kevés található, illetve feltáratlan. Területileg és értékeiben viszont jelentős a Velencei-tó (szikes tó) és a Dinnyési Fertő, a Sárrét valamint a Zámolyi-medence lápterületei. E területek a Kárpát-medence szintjén is kiemelkedő fontosságúak a fertőtó és a magyar szikes vizek legnagyobb hányadát alkotó alföldi időszakos és igen változatos vizes élőhelyű kistavak, fertők, mocsarak és kisvizek mellett. E területek már korábban országos jogszabályi védelmet kaptak.

További ex lege területként földvármaradványt, -nyomokat is regisztráltak a megyében.

Helyi jelentőségű védett természeti területek és emlékek

Országos kitekintésben a helyi jelentőségű védett területek száma és területe átlagos a megyében (60 db). Jellegetesen kastélyparkok (pl.: csákvári, dégi, soponyai, fehérvár-csurgói, nádasdlányi), fasorok és a Velencei-hegységi gránitformációk tartoznak ebbe a védelmi státuszba.

Natura 2000 hálózat

A Natura 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózat részei, amelynek elemei a megyében az erdős hegyvidéki és dombsági területeken (pl. Gerecse, Vértes), a vizes élőhelyeken (Zámoly-medence, Velencei-tó) és az egyedi élőhely-közösségű löszvölgyeken (pl. Nagylóki-löszvölgye, Belsőbáránd-löszvölgyek) kerültek kijelölésre, összesen 30 területegységben. A Natura 2000 területek aránya országosan 21%, Fejér megyében 15 % körüli. A megyében a természetmegőrzési területek összességében több mint 48 000 hektárt tesznek ki, és jelentős területi átfedést mutatnak a különleges madárvédelmi területekkel, amelyek területe több mint 30 000 hektár. A Natura 2000 területeken olyan kímélő gazdálkodás folytatandó, amelyet az Európai Unió is támogat az elkészült fenntartási tervek alapján.

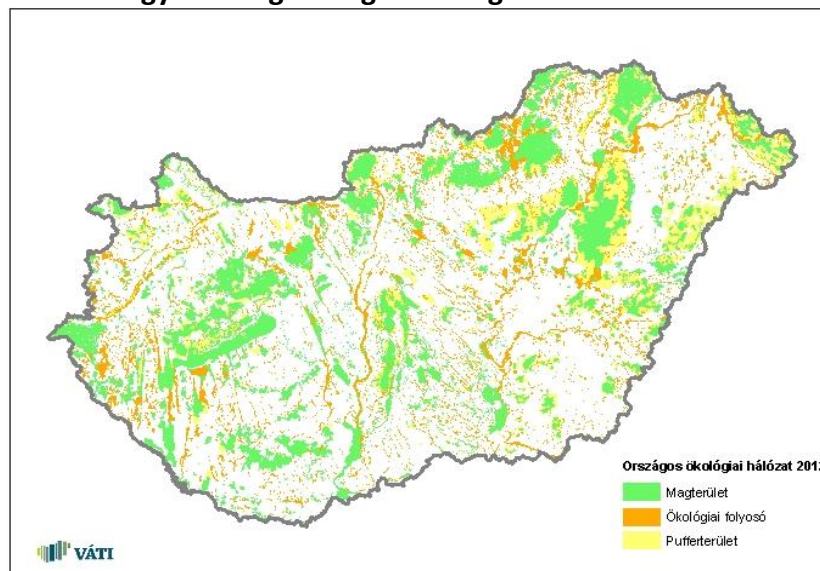
Az ÚMVP egy másik támogatási programja a Magas Természeti Értékű Területeken a környezetkímélő gazdálkodást folytató gazdálkodókat segíti, amely az élővilág hosszú távú megőrzését segíti elő. Ezen gazdálkodási forma mintaterületei a Vértesben és a Sárköz-völgyében alakultak ki.

Nemzetközi jelentőségű védett területek a megyében a Velencei-tavi Dinnyési Fertő és a Rétszilasi-halastavak, amelyek bekerültek a Ramsari Egyezmény által létrehozott "Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe".

Országos ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat – magterület, ökológiai folyosó és pufferterület – a természetes és természetközeli élőhelyek rendszere, amely az élőhelyek közötti ökológiai folyosók által biztosított biológiai kapcsolattal elősegíti a fajok vándorlását, terjedését és ezzel a biológiai diverzitás megőrzését. A megye területén a 100 000 hektárt meghaladja.

Magyarország országos ökológia hálózata

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium 2011

A legnagyobb kiterjedésű magterületet a Vértes összefüggő erdőségei és hozzá délről kapcsolódó Zámolyi-medence süllyedékterületén található lápok, továbbá a *Velencei-hegység*, a *Kelet-Bakony*, a *Sárrét*, a *Velencei-tó*, a *Dinnyési Fertő*, a *Belsőbárándi löszgyepek*, a *Sárköz-völgye*, a *Rétszilasi halastavak* és a *Dél-Mezőföld* alkotják. További kisebb

magterületi foltok az egész megyében elszórtan találhatóak (pl. *Székesfehérvári* felhagyott homokbánya). A magterületek magukba foglalják a megye területén az összes országos jelentőségű védett természeti területeket és a Natura 2000 területek közül a természetmegőrzési területek és a különleges madárvédelmi területek nagy részét.

Az ökológiai folyosók közül kiemelendő a *Duna*. A Duna mellett mára csak foltokban maradt meg az ártéri keményfa és puhafa ligeterdők, a rájuk jellemző növény és állatvilág a *Rácalmási szigeteken* még fellelhető. Ezen kívül az ökológiai hálózat folyosóit a jellemzően északnyugat-délkeleti irányultságú tektonikailag előrejelzett völgyek – a Váli-víz és a Szent-László patak párhuzamos völgyei, valamint a Móri-víz és a Közép-Mezőföld kisebb vízfolyásvölgyei – alkotják. Fejér megyében a puffertületek elszórtan, a magterületekhez (Zámolyi-medence, Sárvíz völgye, Dél-Mezőföld) szorosan kapcsolódva helyezkednek el.

E területek a 2003. évi Országos Területrendezési Terv hatályba lépése óta védettek és a magterület és ökológia folyosó esetében a területrendezés szempontjából legszigorúbb szabály vonatkozik rájuk, miszerint tilos a beépítésre szánt területek kijelölése.

Tájértékek

Az egyedi tájértékeket a kulturális örökségvédelmi fejezetben kerülnek bemutatásra.

Tájkép¹⁰

A tájképi szempontból legérzékenyebb, legértékesebb megyei területek a középhegységekhez, hegylábi területekhez kötődnek. Az összefüggő erdőterületeket övező perem (szegély) területek, a középhegységek síkvidékkel határos területei a rálátás és a kilátás szempontjából egyaránt fokozottan érzékenyek. Ezek nagy része védett is.

A Velencei-tó az északi „sarkától”, a velencei kanyartól Agárdig gyakorlatilag egybefüggően üdülőterületekkel körbeépített. Tájhasználati konfliktust okoz az üdülési tevékenység elburjánzása elsődlegesen a tájképi szempontból érzékeny Velencei-tó környékének volt zártkerti és magántulajdonban lévő külterületi mezőgazdasági területein (pl. Mészeg-hegy nyugati lába). A tájlesztéskai szempontból kedvezőtlen beépítések a történelmi borvidékek (szőlőhegyek) területét is veszélyeztetik. E folyamatok szabályozása sürgető feladat. A Velencei-tó üdülési terhelése szempontjából kedvezőtlen a déli part Gárdonytól Velencéig összefüggően beépített, agglomerálódó térsége. Kedvező viszont, hogy az északi parton az autópálya és a tó közötti területek beépítéstől mentesek, melynek megőrzése országos érdek. Fontos, hogy a még nem beépült északi part minél nagyobb arányban őrizze meg beépítetlen jellegét, továbbá, hogy az északi tópart települései (Pákozd, Sukoró, Nadap és Pázmánd) ne, vagy csak igen kis mértékben növelhessék beépítésre szánt területeiket, mindenképpen elkerülve a települési egybeépüléseket és megőrizve a még meglévő szőlőterületeiket.

A középhegységek térségén kívül fokozottan érzékeny tájképi szempontból a Duna-völgy magasparttal szegélyezett területe, mely Rácalmástól Kisapostagig húzódik.

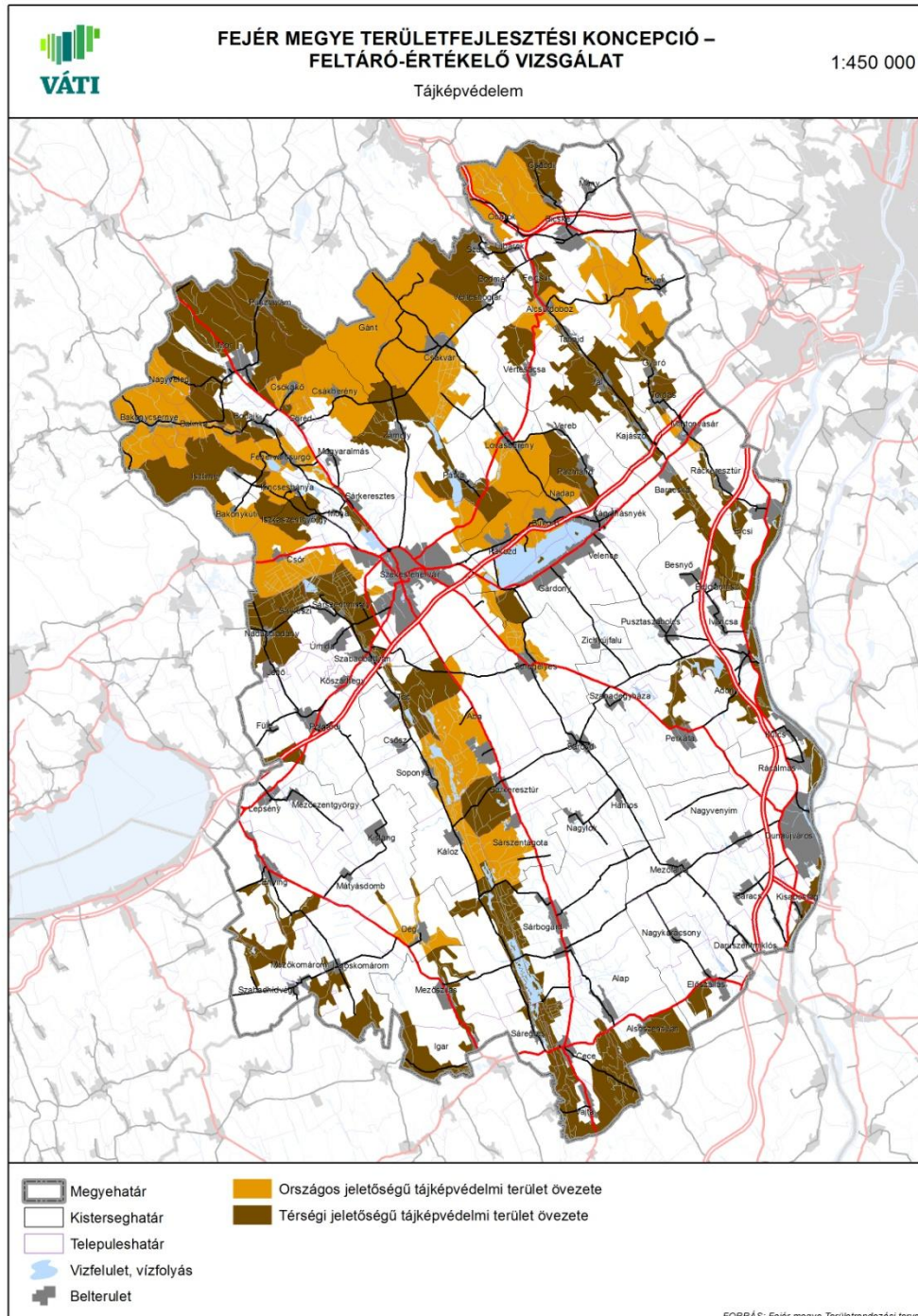
Ezen kívül a Sárréten és a Sárvíz-völgyében, valamint Dél-Mezőföld jórészt védelem alatt álló mozaikos területein a létesítmények tájba illesztésére, a tájképet zavaró létesítmények,

---

¹⁰ Fejér Megye Területrendezési Terve 2009

területfelhasználási módok tilalmára fokozott figyelemmel kell lenni a településrendezési tervek készítése során.

Fejér megye hatályos Területrendezési Terve 36 560 ha országos jelentőségű és 66 912 ha térségi jelentőségű tájképvédelmi területet határol le. A területek jórészt a védett természeti területeken, erdős területeken, víztestek közelében, épített örökségi területeken és a domborzati adottságnak megfelelően kilátás és rálátás szempontból kedvező adottságú területeken koncentrálnak. Ezekon a területeken a területrendezés területhasználati korlátozásokat, a településrendezés építési korlátozásokat írhat elő.

Tájsebek

A bányászati tevékenységből eredő tájhasználati konfliktusok egyrészt a külszíni fejtések okozta tájsebek, roncsolt területek látványában, valamint a bányászati tevékenységgel járó egyéb környezeti károsodások (zaj- és légszennyezés, több esetben illegális hulladéklerakás) során nyilvánulnak meg. Területük jelentős része az értékes táji- és természeti adottságú, sokszor védett területekhez kötődik, így a Vértes, Bakonyalja, Gerecse megyét érintő térségét jellemzi elsősorban, különösen a szén és bauxitbányászat, kőbányászat "eredményeként". A roncsolt területek rekultiválása, a nagyobb térségre kiterjedő tájrehabilitáció szükségessége országos érdek.

Jelentősebb tájsebek (külszíni fejtések, meddőhányók) találhatóak Mány, Nagyegyháza, Etyek térségében. A Vértes területén Csákvár, Gánt, Csákberény és Pusztavám emelendő ki. A Bakony vidékén Balinka térségében a szénbányászat okozta tájsebek jelentősek. Ugyanitt Isztimér (Guttamási), Kincsesbánya, Iszkaszentgyörgy térsége említendő. A Sárrét területén Csór, Sárszentmihály, Nádasdladány települések emelendők ki.

Ezekon kívül számos kisebb-nagyobb anyagnyerőhely, egyéb külszíni bányaterület található a megye területén. Ide sorolandó kedvezőtlen elem az egyre csökkenő, de még fellelhető települési, ill. illegális hulladéklerakók látványa. Takarófásításuk, illetve rekultiválásuk fontos feladat.

Természet- és tájvédelemi projektek

A természeti értékek minél hatékonyabb megóvása, fenntartása érdekében fontos célkitűzés a természetvédelmi területek számának és területének növelése a megyében. Mintegy 5 000 ha kiterjedésben tervezik a tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek bővítését. Emellett a leromlott élőhelyek, termőhelyek helyreállítása (élőhely-rehabilitáció) és szükség esetén a már teljesen elpusztult élőhelyek visszaállítása (élőhely-rekonstrukció) is nagyon fontos eleme a természet- és tájvédelemnek. Az *élőhely-rekonstrukciókat* az elmúlt években elsősorban az EU által korábban a KIOP és a LIFE, 2007 után a KEOP és LIFE+ programok által támogatott projektekkel sikerült megvalósítani (pl. Duna-Ipoly Nemzeti Park: Alcsúti Arborétum, Rétszilasi-tavak; Provértes Alapítvány: Vértes Natúrpark; MTA TAKI: Brunszvik kastély). A hivatalos természetvédelem mellett számos egyesület és a Vértesi Natúrpark is nélkülözhetetlen védelmi szakmai munkát folytat.

II.1.5. A felszíni és felszín alatti vízkészletek¹¹

Felszíni víztestek

Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási tervének megfelelően Fejér megyét 6 vízgazdálkodási tervezési alegység területe érinti.

Alegység	Fejér megyét érintő felszíni folyó víztestek száma	Érintett folyó víztestek hossza	Fejér megyét érintő állóvíz víztestek száma	Érintett állóvíz víztestek területe
1-4 Általér	1 db (Által-ér felső)	14,43 km		
1-9 Közép-Duna	11 db	194,79 km	2	2,6 km ²
1-10 Duna-völgyi-főcsatorna	1 db (Duna Gönyű és Baja között)	281,14 km		
1-11 Sió völgy	11 db	297,61 km		
1-13 Észak-Mezőföld és Kelet-Bakony	13 db	307,23 km	11	22,1 km ²
1-14 Velencei-tó	6 db	58,8 km	2	24,31 km ²

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

A megyében lévő 43 vízfolyás víztest közül 26 erősen módosított, 5 mesterséges, 12 természetes kategóriájú. Az erősen módosított állapot okai elsősorban a vízfolyáson kialakított völgyzárógátas tározók, illetve a duzzasztók.

A 15 állóvíz víztest közül 12 mesterséges, elsősorban halastó és bányató, 3 természetes (Velencei-tó nyílt vizes terület, Velencei-tó nádas-lápi terület, Sárszentágotai-sóstó).

Felszín alatti víztestek

A megye területét 35 felszín alatti víztest érinti. Ebből azonban 8 víztest csak a megye határán fekszik, jelentős kiterjedése a megyében nincs, így a megye gazdasági, illetve környezetvédelmi célú tevékenységei nem befolyásolják ezek állapotát.

A megye területén fekvő 27 felszín alatti víztest közül, 4 hegyvidéki, 5 hideg karszt, 4 termálkarszt, 4 porózus, 2 porózus termál, 4 sekély hegyvidéki víztest és 4 sekély porózus víztest típusba sorolható.

¹¹ Irodalom: „A Duna-vízyűjtő magyarországi része Vízyűjtő-gazdálkodási terve” dokumentumának összefoglaló, rövidített változata

KONZULTÁCIÓS ANYAG 1-11 SIÓ alegység vízyűjtő-gazdálkodási terv közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

KÖZÉP-DUNA TERVEZÉSI ALEGYSÉG KONZULTÁCIÓS ANYAG A VÍZGYŰJTŐ-GAZDÁLKODÁSI TERVHEZ közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

KONZULTÁCIÓS ANYAG AZ ÉSZAK-MEZŐFÖLD ÉS KELETI-BAKONY alegység vízyűjtő-gazdálkodási terv tervezetéhez közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

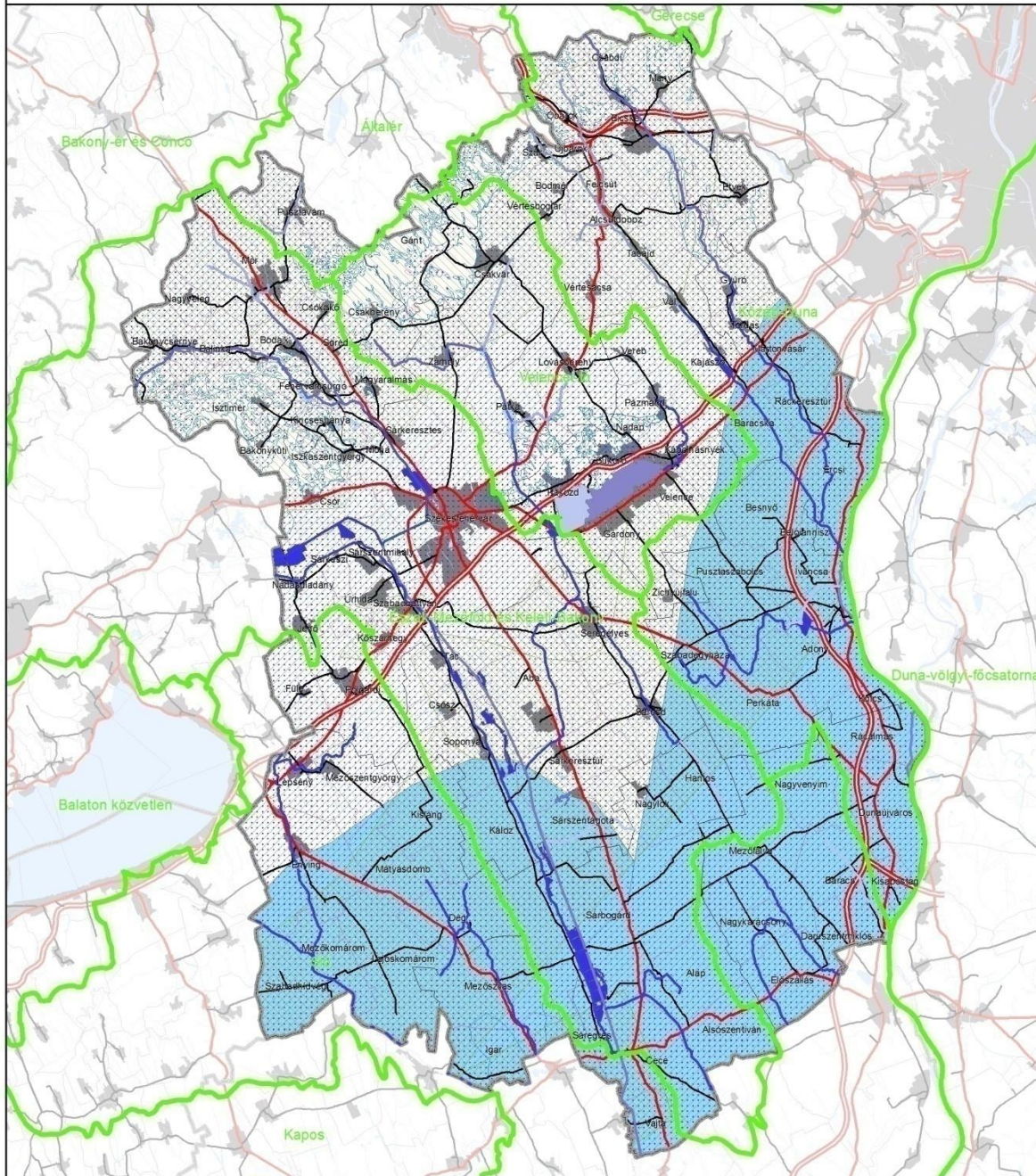
KONZULTÁCIÓS ANYAG A VELENCEI-TÓ TERVEZÉSI ALEGYSÉG vízyűjtő-gazdálkodási terv tervezete alapján közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

FEJÉR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ – FELTÁRÓ-ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLAT

1:450 000

Víztestek és vízgyűjtő-gazdálkodási alegységek

Megyehatár	Vízgyűjtő-gazdálkodási alegység	Folyó víztest	Állóvíz víztest
Kisterseghatár	12 Sikvidéki – meszes – durva – közepes vízgyűjtő	4 Mesterséges állóvíz	4 Szikes – kis területű – sekély – benőtt vízfelületű – időszakos
Településhatár	15 Sikvidéki – meszes – közepes-finom – kicsi vízgyűjtő	6 Szikes – kis területű – sekély – benőtt vízfelületű – állandó	8 Szikes – közepes területű – sekély – nyílt vízfelületű – állandó
Vízfelület, vízfolyás	18 Sikvidéki – meszes – közepes-finom – közepes vízgyűjtő	2 Hegyvidéki – meszes – durva – kicsi vízgyűjtő	Felszín alatti víztestek
Belterület	19 Sikvidéki – meszes – közepes-finom – nagy vízgyűjtő	24 Duna Gönyű és Baja között	Karszt
	2 Dombvidéki – meszes – durva – kicsi vízgyűjtő	4 Dombvidéki – meszes – durva – közepes vízgyűjtő	Sekély
	5 Dombvidéki – meszes – durva – közepes vízgyűjtő	9 Dombvidéki – meszes – közepes-finom – közepes vízgyűjtő	Hegyvidéki porózus
			Porózus termál

FORRÁS: MVGT / NeKI

Hasznosítható vízkészletek

Felszíni vízkészletek és használatuk

A Fejér megyét érintető vízfolyások vízkészletének használata alapján a legjelentősebb az energetikai vízkivétel, ami azonban a Duna Szob-Baja közötti víztestre jellemző, ott is a Budapesten és környékén működő hőerőművek terhelését mutatja. A második jelentős felszíni vízhasználat a halastavi vízkivétel, ami elsősorban a Séd-Sárvíz-malomcsatornán létesített tározók üzemeltetését jelenti. Az öntözési vízkivétel elsősorban a Cinca-Csíkgát-patakból, illetve a Dunából történik. Említést érdemel még a rekreációs, illetve az ipari vízkivétel, ami döntően szintén a Nádor-csatorna (Sárvíz) és a Séd-Sárvíz-malomcsatorna vízkészletein alapul.

Felszíni vízkészletek használata

Kommunális vízkivétel 1000 m ³ /év	Ipari vízkivétel 1000 m ³ /év	Energetikai vízkivétel 1000 m ³ /év	Öntözési vízkivétel 1000 m ³ /év	Halastavi vízkivétel 1000 m ³ /év	Rekreációs vízkivétel 1000 m ³ /év	Ökológiai vízkivétel 1000 m ³ /év
0	1 248	3 157 283	3 241	24 299	1 235	15.16

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

A megye felszíni vízkészleteinek kiegyenlítését szolgálják a vízfolyásokon létesített völgyzárógátas tározók, illetve duzzasztók, amelyek elsősorban a haltenyésztést, illetve a Soponyai tavak esetében az öntözést szolgálják. Problémaként jelentkezik, hogy a völgyzárógáttal létesített halastavak engedélyezett vízhasználatára meghaladja a nagyvizek levonulásán kívüli időszakban rendelkezésre álló vízmennyiséget, amely a vízfolyások alsó szakaszán vízhiányt okoz.

Öntözési vízkivételek a megye területén

Öntözőrendszer neve	Vízjogilag engedélyezett terület		Üzemelt terület (ha)		Öntözött vízmennyiség 1000 m ³ /év	
	öntözés	halastó	öntözés	halastó	öntözés	halastó
Nádor csatorna	3198	93,0	1270	93,0	73,78	1019,2
Séd-Sárvízi-malomcsatorna	66	1294,4	9	1294,4	162	12407,2
Gaja Malomcsatorna	0	110,0	0	84,0	9,5	898,8
Császárvíz	0	107,2	0	107,2	0	668
Összesen	3556	1604,6	1279	1578,6		

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek és a www.kdtvizig.hu alapján, saját szerkesztés

A Séd-Sárvízi-malomcsatorna vízrendszeren a halastavak, horgásztavak feltöltésére és vízpótlására engedélyezett vízkivételek az összes vízkivétel 90%-át adják. Az vízgyűjtőn belül a száraz időszakokban jelentős vízhiányok léphetnek fel. A nagyvizes időszakokban viszont az elöntések jelentenek problémát. A Veszprémi-Séd és a Séd-Sárvízi-malomcsatorna közötti vízmegosztás időszakonként a Veszprémi-Séd medrében vízhiányt okoz.

Sió vízgyűjtő alegység területén a nagyvizes időszakokban jelentős problémát okoz a Kapos és a Duna magas vízállásának egybeesése a balatoni vízeresztéssel. A mélyebben fekvő,

mentett területeken, az altalajon átszivárgó víz elöntéseket okoz. A Sió vízszállító képessége és a betorkolló vízfolyások állapota, kiépítettsége nem elégíti ki a vízeresztés által támasztott követelményeket. A vízeresztés lökésszerű vízterhelést előidéző hatása a meder ökológiai állapotát veszélyezteti.

A Velencei-tó vízkészlet-gazdálkodási viszonyait a vízkészletek szűkössége határozza meg. A tavat keletkezése óta mindig sekély víz borította, amely a mindenkori csapadék és hőmérséklet viszonyoktól függően erősen ingadozott.

Jelentős változást okozott a múlt századi vízrendezés, amely során a Nádas tavat (Dinnyési Fertő) lecsapolták, a Dinnyés-Kajtori csatornát és a dinnyési zsilipet kialakították (1966). A Velencei-tó hozzáfolyásának részbeni szabályozása a Császár-vízen létesített, sorba kapcsolt Zámolyi- és Pátkai-tározók zsiliprendszerének üzemeltetésével lehetséges. A víztározók a vízbő időszakok vízmennyiségének betározásával és visszatartásával csökkenti az árvízi hozamokat, megakadályozza a Velencei-tó túltöltődését, illetve nyáron a tározott víz leeresztésével mérsékelhető a tóban a vízhiány.

A vízpótló tározók együtt 12,3 millió m³ vízmennyiséget, a Velencei-tó vízkészletének 30%-át (51 cm vízoszlop) tudják biztosítani a vízhiányos időszakban.

A tó kedvezőtlen adottsága, hogy a befolyó Császárvíz és a Dinnyés-Kajtori leeresztő csatorna (kapacitás: 6 m³/sec) a tó Ny-i oldalán egymás közelségében található, így a tó vizének átöblítésére nincs lehetőség. A tó vízszint szabályozásának alapvető célkitűzése az üdülési, a vízi-sport igények kielégítése az üdülő területek felszíni vízvezetése és védelme, a jogi partvonal meghatározása, a partszabályozás és partvédelem, valamint az árvízi biztonság megteremtése volt.¹²

A Velencei-tó vízháztartás adatainak elemzése azt mutatja (1931-től), hogy az utóbbi negyed században jelentősen csökkent az átlagcsapadék és a hozzáfolyás. Az 1988-tól kezdődő több éves aszály hatására a tó vízállása 1990-ben 88 cm-re süllyedt. A vízhiányos állapotot számottevően sem a tározók fokozatos leürítése (1991-re mindkét tározó kiürült), sem a vízhasználatok korlátozása, szigorítása nem enyhítette. A vízpótlás 1993. év közepén indult meg, amikor a tó szintje az elmúlt 40 év legkisebb vízállására, 71 cm-re csökkent. A vízpótlás és a csapadék növekedés hatására 1995-re megszűnt a vízhiány, helyreállt a Velencei-tó vízháztartása.

A vízpótlás során összesen 11,3 millió m³ vízátvételre került sor, valamint módosításra került az 1976 óta érvényben lévő 140-160 cm-es sávhatárokat előíró vízszintszabályozás. Az új előírás 130-170 cm-es határok közötti vízszinttartást jelöl meg.

Sajnos itt is problémaként jelentkezik, hogy az engedélyezett vízhasználatok oly mértékben lekötik a vízkészleteket, hogy aszályos időszakokban a szigorú korlátozások ellenére a tározók alatti vízfolyás szakaszok nem jutnak megfelelő mennyiségű vízhez. A vízhasználatok engedélyezése, korlátozása és a Velencei-tó vízszint szabályozása sokszor ütközik az üdülési és természetvédelmi érdekekkel.

Felszín alatti vízkészletek és használatuk

A felszíni alatti víztestek mennyiségi állapota a megye területén többnyire jónak mondható.

---

¹² www.kvvm.hu/ Balaton és Velencei tó Információs és tájékoztató rendszere

Bizonytalan az állapotértékelés 2 víztest esetében:

- A Séd-Nádor-Sárvíz-vízgyűjtő sekély porózus víztest a szárazföldi felszín alatti vizektől függő ökoszisztémákra vonatkozó teszt eredménye bizonytalan.
- Dunántúli-középhegység-Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtője karszt víztest vízmérlege szintén bizonytalan. Említést érdemel, hogy a karsztvíztesten belül Veszprém térségében az utánpótlódás és a vízkivétel közel azonos mértékű. Így a vízkivétel ebben a térségben tovább jelentősen nem növelhető. A Várpalota, Balinka és Kincsesbánya térségi bányászathoz kapcsolódó vízemelés megszűnése következtében a karsztvízszint emelkedés jelentős ütemben folytatódik (Öskü, Várpalota - Bántapuszta térsége).

Gyenge mennyiségi állapotú víztestek:

- Nyugat-Alföld porózus termál víztest, gyenge süllyedési teszt miatt.
- Budapest környéki termálkarszt, közvetlen vízkivétel és a felszín alatti vizektől függő ökoszisztémák jelentős vízigenye miatt.
- Dunántúli-középhegység-Budai források vízgyűjtője karszt víztest, közvetlen vízkivétel és a felszín alatti vizektől függő ökoszisztémák jelentős vízigenye miatt.
- Dunántúli-középhegység- Tatai és Fényes források vízgyűjtője karszt víztest, oka a korábbi évtizedek mélyműveléses bányászati tevékenységével járó, nagy mennyiségű felszín alatti vízkivétel. A bányavíz emelés megszűnt, a karsztvíztározó regenerálódása megindult. Problémát az okoz, hogy a lokális hatások (vízkivételek depresszója) a karsztvízszint emelkedését, források visszajöttét késleltethetik, vagy gátolhatják.
- Dunántúli- középhegység – Esztergomi-források vízgyűjtője karszt víztest. A korábbi vízkivételek maradék hatása és a közvetlen vízkivétel okozza a problémát. A Dunántúli-középhegységi bányászat miatti vízkiemelések vízszintcsökkentő hatása a karszt víztestekben is jelentős mértékben érvényesült. A bányászat felhagyását követően a karsztvízkészletek regenerálódása megkezdődött, amely a vízszintek emelkedésében kimutatható, azonban a vízkészlet állapota még nem éri el a bányászat előtti időszakét. Ugyanakkor a térségben folyamatosan nyilvánulnak meg újabb igények termálvíz-felhasználására alapozó gazdasági vállalkozások létesítése iránt. A jelenlegi ismeretek alapján azonban éppen a beruházói igények által leginkább célzott területeken – a jelenleg rendelkezésre álló kitermelhető vízkészletek lekötöttsége, illetve kihasználtsága révén – a jelenlegi információk alapján nincs szabad vízkészlet.

További felszín alatti víztesthez köthető mennyiségi korlátozó tényező:

- A Szabadbattyáni termálkarszt víztest korlátozott utánpótlódással rendelkezik. Ezt jelzi az a tény, hogy a termálvíztestből kitermelt, jelenleg mintegy 500-600 m³/nap vízmennyiség 2 m-es vízszintsüllyedést okozott az utóbbi 4-5 évben. Mindenképpen szükséges a Velencei-tó déli partján jelentkező fejlesztési igények újragondolása, hiszen a fejlesztéshez társuló vízigeny növekmény nem elégíthető ki a termálvízkészletből a víztest mennyiségi károsodása nélkül.

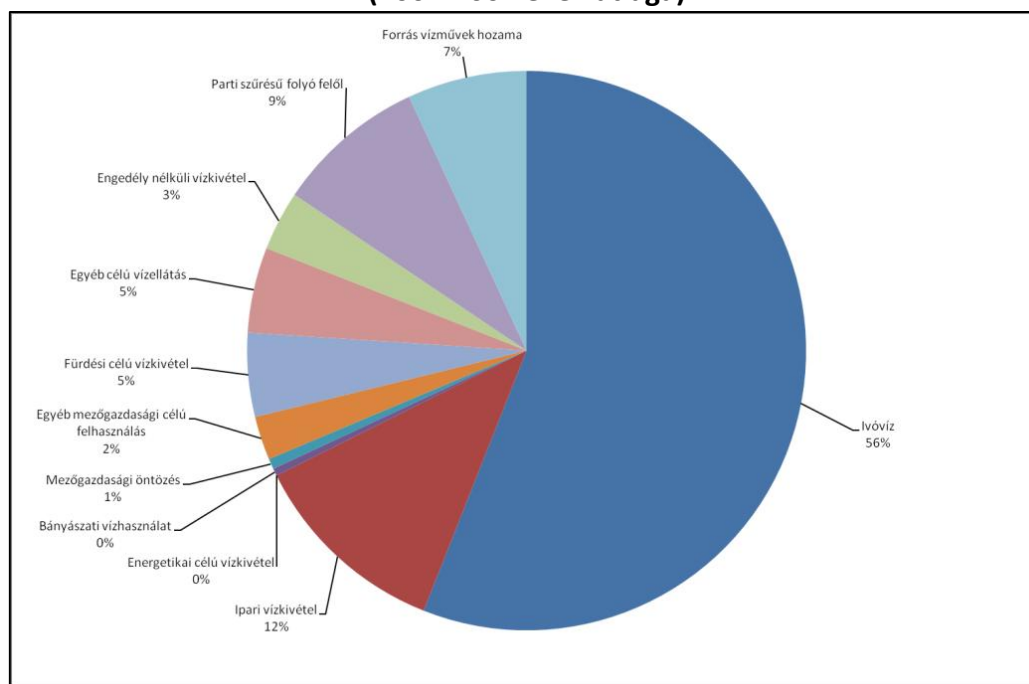
A vízmérlegek és kihasználtság alapján a legtöbb víztest jó állapotú, a mennyiségi kihasználtság (vízkivétel/hasznosítható vízkészlet) 2-41 % között mozog.

Kivételt képez gyenge állapottal:

- a Budapest környéki termálkarszt és Dunántúli-középhegység Budai-források vízgyűjtője, amely kihasználtsága 120 % körüli,
- a Dunántúli-középhegység Tatai- és Fényes-források vízgyűjtője, amely kihasználtsága 160 %
- a Dunántúli-középhegység Esztergomi-források vízgyűjtője, amely kihasználtsága 163 %
- A Dunántúli-középhegység-Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtőjének kihasználtsága 96%-os, azaz bizonytalan.
- A Nyugat-Alföldi porózustermál víztest esetében süllyedés tapasztalható. Délnyugat-Dunántúl porózustermál és Közép-dunántúli termálkarszt víztest vízmérlege nem megállapítható.

A felszín alatti közvetlen vízkivételek elsősorban az ivóvíz-szolgáltatás igényeinek kielégítését szolgálják (56%).

A megye területét érintő felszín alatti víztestekből történő közvetlen vízkivétel (m³/nap) (2004-2007 évek átlaga)

Forrás: a megye területét érintő Vízgyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

Ivóvízellátás

A vezetékes vízhálózaton keresztül a megyében 2010-ben 19 980 ezer m³ vizet szolgáltatott. Így az egy főre jutó vízfogyasztás éves szinten átlagosan 38.5 m³ körüli. Az átlag feletti vízfogyasztás a nagy ipari központokra (Székesfehérvár, Dunaújváros), a Velence-tó körüli üdülőterületekre (Velence, Gárdony), illetve azokra a településekre jellemző, ahol egy-egy nagyobb vízigényű, ipari, mezőgazdasági üzem található (pl.: Csabdi, Pusztavám).

Az összes szolgáltatott vízből, 14 411 ezer m³, átlagosan 72% a háztartások számára szolgáltatott víz. A megye lakásállományának 96%-ában az ivóvíz szolgáltatás elérhető.

Alacsony az ivóvíz ellátottsága (80 % alatti) Daruszentmiklós (54%), Alsószentiván (63%), Alap és Előszállás településeken.

Az egy főre jutó napi vízfogyasztás megyei átlaga 86 liter/fő/nap, ami az országos átlag (100 l/fő/nap) alatt van. Az országos átlag feletti a napi vízfogyasztás a nagyvárosokban és agglomerációs településeiken (Székesfehérvár, Dunaújváros), illetve a Velencei-tó körüli településeken (Sukoró, Velence, Gárdony, Nadap).

A megye 64 településén az egy főre jutó napi vízfogyasztás a megyei átlag alatt marad, a legalacsonyabb Igaron (38 l/fő/nap), illetve Daruszentmiklóson (47,5 l/fő/nap). A jellemzően vidékies kistelepüléseken a vízigényeket a vezetékes vízellátáson kívül engedélyezett, vagy sok esetben engedély nélküli fúrt kutakból biztosítják. Így ezeken a területeken a felszín alatti vizek szennyezéssel való veszélyeztetettsége nagyobb, ugyanakkor fokozott az igény a helyben elérhető egészséges felszín alatti víz iránt.

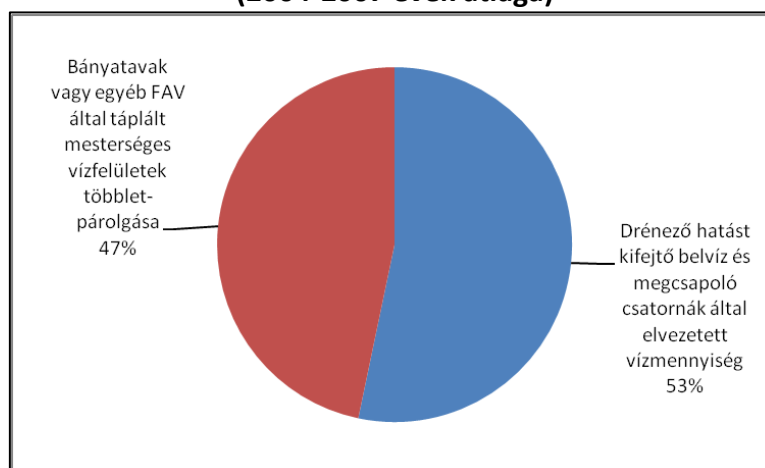
Ivóvízminőség

Fejér megye területén a települések vízellátását általában regionális és kistérségi rendszerről biztosítják, vagy önálló saját vízműről oldják meg. Néhány település önállóan oldja meg vízellátását vagy az Önkormányzat által üzemeltetett vízműről, vagy létrehozott helyi szervezeten keresztül.

A vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb, hanem a "minőség" biztosítása kerül előtérbe.

A 0,03-0,01 mg/l közötti koncentrációjú arzéntartalmú vízzel ellátott települések (2009. december 25-ig teljesítendő feladatok): Hantos (2011-ben benyújtott pályázat), Lovasberény (előkészítési fázis), Nagyvenyim-Mélykút. 0,5 mg/l koncentrációnál nagyobb ammóniumtartalmú vízzel ellátott települések (2009. december 25-ig teljesítendő feladatok): Alap, Csősz, Igar, Kálóz, Mátyásdomb, Mezőszilas, Sárbogárd-Pusztægres (2011-ben benyújtott pályázat), Sárbogárd-Sárhatvan (2011-ben benyújtott pályázat), Sárbogárd-Sárszentmiklós.¹³

A megye területét érintő felszín alatti víztestekből történő közvetett vízkivétel (m³/nap) (2004-2007 évek átlaga)

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

¹³ 6. számú melléklet a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelethez

II.1.6. A környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők¹⁴

Talajvédelem - víz és szélerózió

A vízerózió mértékét a kiváltó és befolyásoló tényezők együtt határozzák meg. A két kiváltó tényező a csapadék és a lejtő maga is több résztulajdonságra bontható. A befolyásoló tényezők elsősorban talajtulajdonságok, de fontos szerepe van a növényborítottságnak is. Az aktuális erózióveszély jól közelíthető az egyetemes talajvesztés egyenlet alapján készült eróziós modellek segítségével. Az egyenlet alapján működő modellek a kiváltó és befolyásoló tényezőket egyaránt figyelembe veszik.

A modell alapján készült térképen jól látható, hogy bár a leginkább veszélyeztetett területek az erdőtlen hegy- és dombvidéki térségek, de a kisebb lejtésű szántóföldként hasznosított területeken (Mezőföld jelentős részén) is komoly problémát okoz a vízerózió.

Az erózió elleni védekezés a kiváltó és befolyásoló tényezők milyenségéből következik. A műszaki megoldások mellett (sáncolás, teraszolás) kiemelt az agronómiai talajvédelem szerepe. Ezek közé tartozik a művelési ág-váltás, a táblásítás, a megfelelő vetésforgó és talajművelés alkalmazása.

Defláció (szélerózió)

A szélerózió (defláció) elsősorban a homok, a homokos vályog fizikai féleségű, valamint a láptalajokat érinti, de pusztítása a kötöttebb talajokon, így a csernozjom talajokon is jelentős lehet.

A deflációt kiváltó tényezők (szél sebessége, örvénylése) mellett fontosak a deflációt befolyásoló, ún. hajlamosító tényezők is (pl. talaj szerkezetessége, szervesanyag-tartalma, a felszín növényborítottsága, a deflációs terület hossza).

A megyei szintű elemzés esetében veszélyeztetett területek lehatárolására az M= 1: 100 000 Agrotopográfiai térkép fizikai féleség kategóriái alapján van lehetőség.

A veszélyeztetett területek közé azok kerültek, amelyek területén olyan talajfoltok találhatóak, amelyek fizikai félesége:

- homok (1),
- homokos vályog (2) vagy
- tőzeg, kotu (6) volt.

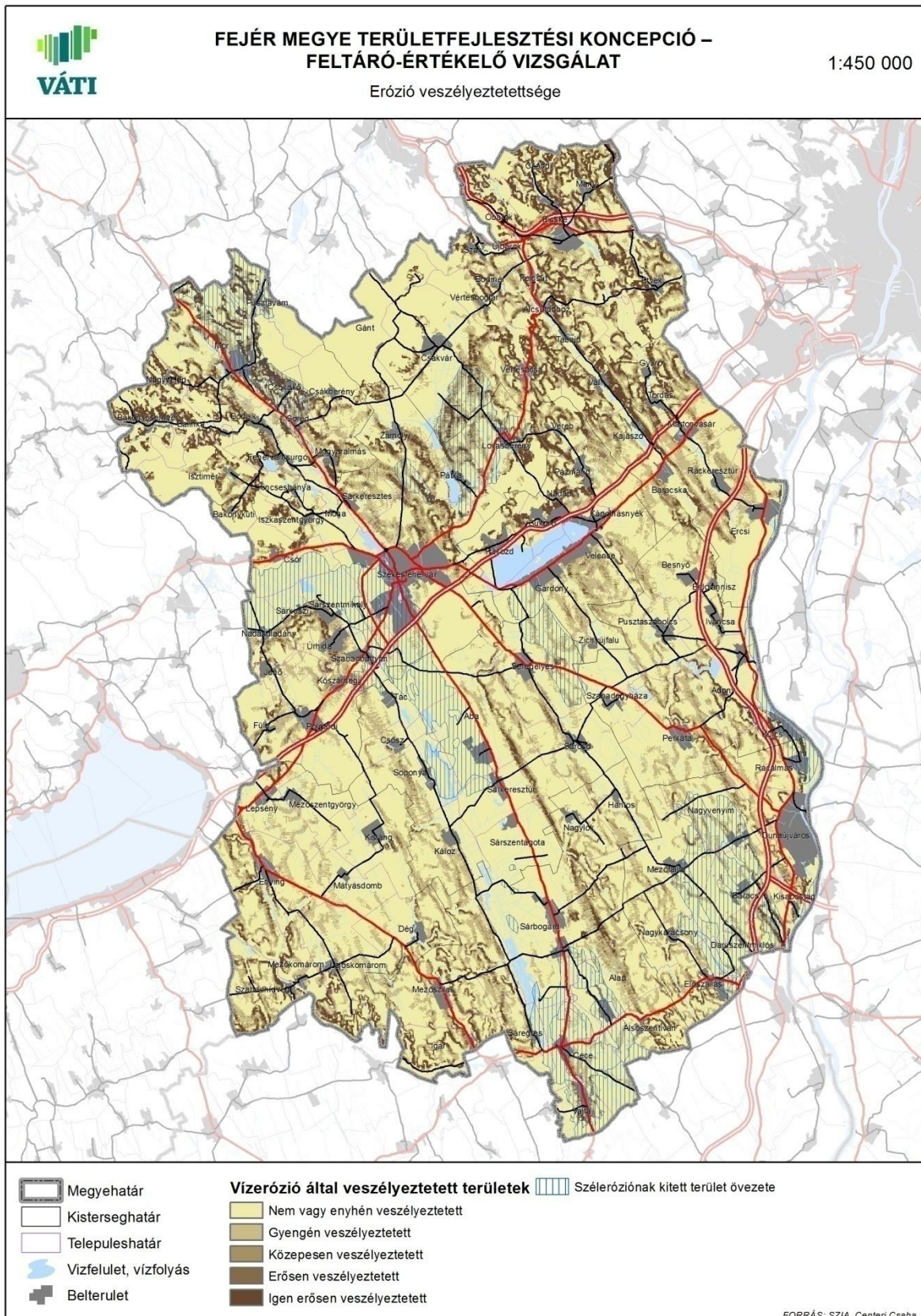
Fejér megyében a deflációnak kitett terület mintegy 65 000 ha, amely 50 db települést érint. A leginkább veszélyeztetett terület a Sárvíz-völgye és a Sárrét, de a Móri-árok és Közép-Mezőföld kistájain is található nagyobb területű, deflációnak kitett foltok.

A szél károsító hatása elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a termőtalaj felső rétegét és ezzel a benne lévő tápanyagot elhordja, a talaj és a növényzet töve kiszárad, ezen kívül a szél által szállított durva talajszemcsék az útkukba kerülő növényzetet homokverés formájában károsítják. A szélerózió elleni védekezés nagyrészt agrotechnikai módszerekkel történhet. Ezek közül alkalmazható többek között a mezővédő erdősávok, fasorok uralkodó szélirányra merőleges telepítése, talajkímélő technológiák helyes megválasztása, kis adagokban történő

---

¹⁴ Irodalom:

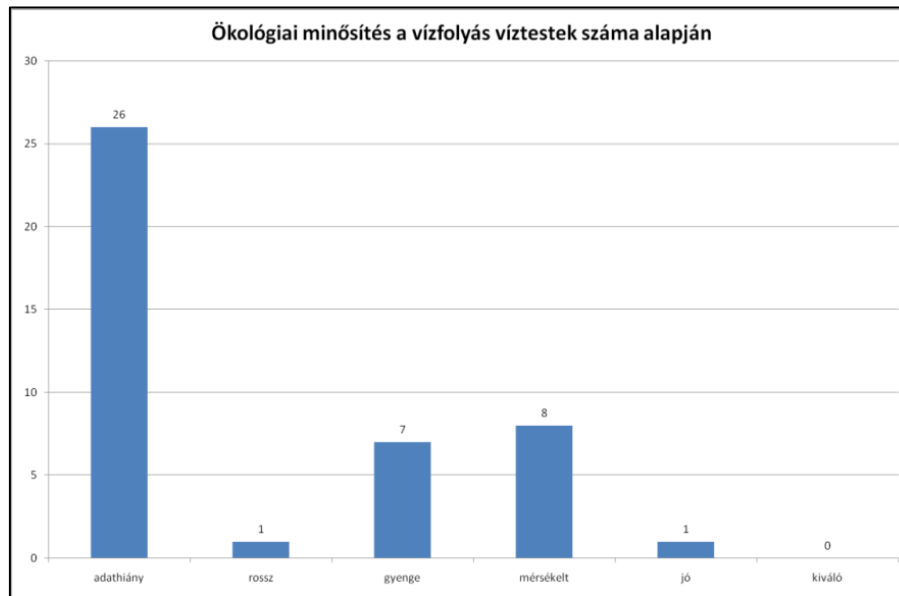
öntözés, megfelelő növény szerkezet kialakítása, bizonyos esetekben a művelési ág megváltoztatása.

Vízvédelem

Felszíni víztestek állapotértékelése

A megyében lévő 43 vízfolyás víztest közül, 26 ökológiai minősítése adathiány miatt nem értékelhető. A többi víztest ökológiai minősítését az alábbi diagram mutatja.

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

A felszíni folyó víztestek kémiai állapota adathiány miatt nem értékelhető. Két víztest kémiai állapota jó – Sió alsó és Duna Szob-Baja között-, és egy víztest állapota nem jó – Nádorcsatorna (sárvíz) alsó.

A felszíni folyó víztestek ökológiai állapota a Gaja-patak felső víztest kivételével nem jó.

A 12 mesterséges állóvíz víztestek ökológiai állapota adathiány miatt nem értékelhető.

A természetes állóvíz víztestek közül a Velencei-tó nyílt vizes terület ökológiai állapota jó, fürdővízként kijelölt víztest. A fürdővíz szerinti minősítése megfelelő.

Velencei-tó nádas-lápi terület természetes víztest ökológiai állapota mérsékelt, a biológiai elemek szerinti állapot miatt.

Sárszentágotai-sóstó természetes víztest ökológiai állapota az adathiány miatt nem értékelhető.

Felszíni vizekkel kapcsolatos jelentős vízgazdálkodási problémák

Vízfolyások és állóvizek szabályozottságával kapcsolatos problémák (hidromorfológiai problémák)

A tervezési terület vízfolyásainak nagy részén a medrek partjai művi kialakításúak, hiányzik a parti zonáció, valamint a vízfolyás és ártere közötti kapcsolat. Ez azért jelent problémát, mert a mesterséges meder és partfal kialakítás eltünteti a vízi és vízparti élőhelyek egy jelentős részét, ami a jó ökológiai állapothoz szükséges valamennyi élőlénycsoport tagja számára problémát jelent. A vízfolyás megfelelő ökológiai állapotához szükséges a vízfolyást kísérő természetes parti és ártéri növényzet.

Hosszirányú átjárhatóság hiánya mutatkozik azokon a víztesteken, ahol völgyzárógátas tavak és tározók létesültek. A völgyzárógátas tározók adott esetben a víz továbbfolyását teljes egészében megakadályozzák, így módon különösen a vízi élővilág életlehetőségeit csökkentik. Ugyanakkor árvízcsökkentő hatásuk révén – megfelelő kialakítás és karbantartás esetén – a vízfolyás alsó szakaszainak árvízi biztonságát növelik.

Jelentős probléma a nagymértékű talajleemosódás. Ez a vízfolyásokban feliszapolódást, a művelt területeken pedig talajpusztulást okoz. A vízeresztést követő vízszint süllyedés a meder megcsúszását, suvadását, meder eróziót idézi elő. Mindkét jelenség a meder morfológiai elváltozását eredményezi.

A Velencei-tó partvonalának teljes hossza 26,5 km, ebből véglegesen szabályozott (beton és kőművekkel kialakított) 17,6 km. A parti sávon hiányzik a zonáció. A Pátkai- és Zámolyi-tározókból levezetett víz, amely a tó vízszintszabályozását szolgálja, a Császár-víz ökológiai egyensúlyát felborítja. A vízpótlás hatással van a Velencei-tó természetvédelmi területén lévő vízminőség alakulására is.

A térségben alapvető probléma a vízhiány, a mesterségesen kialakított és állandóan kotort csatornák elvezetik a vizet, így mocsarak, lápok és eredetileg vizes jellegű gyepek száradnak ki. A fenntartó kotrások során a lápi vegetáció gyakran sérül, a kirakott iszapon pedig invazív fajok jelennek meg.

Tápanyag és szervesanyag terheléssel kapcsolatos problémák (Szennyvíz-kezelés)

A vízfolyások vízminőségét elsősorban a mezőgazdasági területekről származó növénytermesztés műtrágya és vegyszer felhasználása miatti diffúz terhelések befolyásolják. Sok helyütt a meder közvetlen közelében szántóföldek találhatóak, ahonnan - védőzónák hiányában - a tápanyag-felesleg gyakorlatilag visszatartás nélkül közvetlenül a mederbe jut. A nagyobb állattartó telepekkel a hígtrágya, illetve almos trágya kihelyezések miatt szintén diffúz szennyező forrásként kell számolni.

A horgásztavak, duzzasztások hatása is kedvezőtlen a vízminőségre, hiszen a folyóvizekre jellemző vízminőség a tározás hatására jelentősen megváltozik.

Fontos problémát jelentenek a települési diffúz szennyezések és az illegális szennyvízbevezetések. 30 település nem rendelkezik csatorna-hálózattal, illetve sok esetben alacsony a lakások rákötésének az aránya. A 78 csatornázott településből 31-ben 70 % alatti a rákötések aránya.

A szennyvízhálózat fejlesztése az elmúlt években a pályázati lehetőségeknek megfelelően intenzíven folytatódott. A megyében jelenleg csak az alábbi települések nem rendelkeznek nyertes pályázattal sem

- Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és - tisztítási Megvalósítási Programban érintett települések (2000 fő feletti, szennyvízelvezetéssel és tisztítással, vagy pályázati támogatással nem rendelkező települések): Lovasberény, Alap, Kulcs.¹⁵
- 2000 fő alatti, szennyvízcsatorna, vagy kiépítésre nyertes pályázat nélküli település: Daruszentmiklós, Mátyásdomb, Alsószentiván, Bakonykúti, Csósz, Hantos, Igar,

---

¹⁵ A 25/2002 (II. 27.) Korm. rendelet településeit összevetve a kiépített vagy folyamatban lévő beruházással rendelkező településekkel.

Mezőkomárom, Nagymarás, Nagylók, Óbarok, Sáregres, Sárszentágota, Szabadhidvég, Vajta és Zichyújfalu.

A szennyvízelvezetés kiépítésének, szakszerű elhelyezésének hiánya, mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek tápanyagterhelését növelik.

A legfontosabb tápanyagterhelést okozó pontszerű szennyező-források a szennyvíztisztítók és folyékony hulladékélelvezető üzemek.

A megyében 2007-ben 38 kommunális szennyvíztisztító és 5 települési folyékony hulladékélelvezető üzemelt, összesen 104 135 m³/nap, és 596 356 LE kapacitással. A hatásuk a befogadóra 17 esetben nem jelentős, 5 esetben elhanyagolható, 22 kommunális szennyvíztisztító azonban jelentős hatást gyakorol a befogadó víztestekre.

Az üzemelő szennyvíztisztító telepek a tisztított szennyvíz élővíz befogadóba kerül, míg a települési folyékony hulladékélelvezető a felszín alatti vizeket terhelik.

A tisztítási technológia 24 esetben eleveniszapos biológiai tisztítás, amely két tisztítónál kiegészül szimultán biológiai nitrogéneltávolítással és 12 tisztító esetben pedig további foszforeltávolítással.

A kommunális tisztítókon kívül 12 ipari és egyéb szennyvíztisztító van. A keletkezett szennyvíz jellege alapján előfordul kohászat, fémfeldolgozási és egyéb feldolgozóipari (Dunaújváros, Székesfehérvár), élelmiszeripari (Szabadegyháza), hulladékkezelési (Mátyásdomb), szolgáltatóipari (Dunaújváros, Székesfehérvár, Nagyvenyim, Baracska) valamint termásvíz, fürdővíz (Gárdony).

Gondot jelent, hogy sok víztest esetében a kisvízes időszakokban a „hígító víz” mennyisége nem éri el a kívánt értéket a szennyvízzel terhelt szakaszokon. Ezen kívül bővítés, technológiai fejlesztés kell az elavult technológiával működő, túlterhelt telepeken (pl.: Enying), amelyek jelentősen rontják a befogadó vízminőségét. Problémát okoz, hogy a kisebb kapacitású (50-100 m³/nap) telepek nem alkalmasak a jelentősebb mennyiségi ingadozások kiegyenlítésére, valamint a biológiai tisztítási hatások elsősorban a téli időszakban nem megfelelő hatékonyságú.

A Velencei-tó tápanyag szintje magas, amit a fent említett terheléseken kívül, az üdülési, horgászati tevékenység is növel.

Sótartalommal és hőterheléssel kapcsolatos problémák

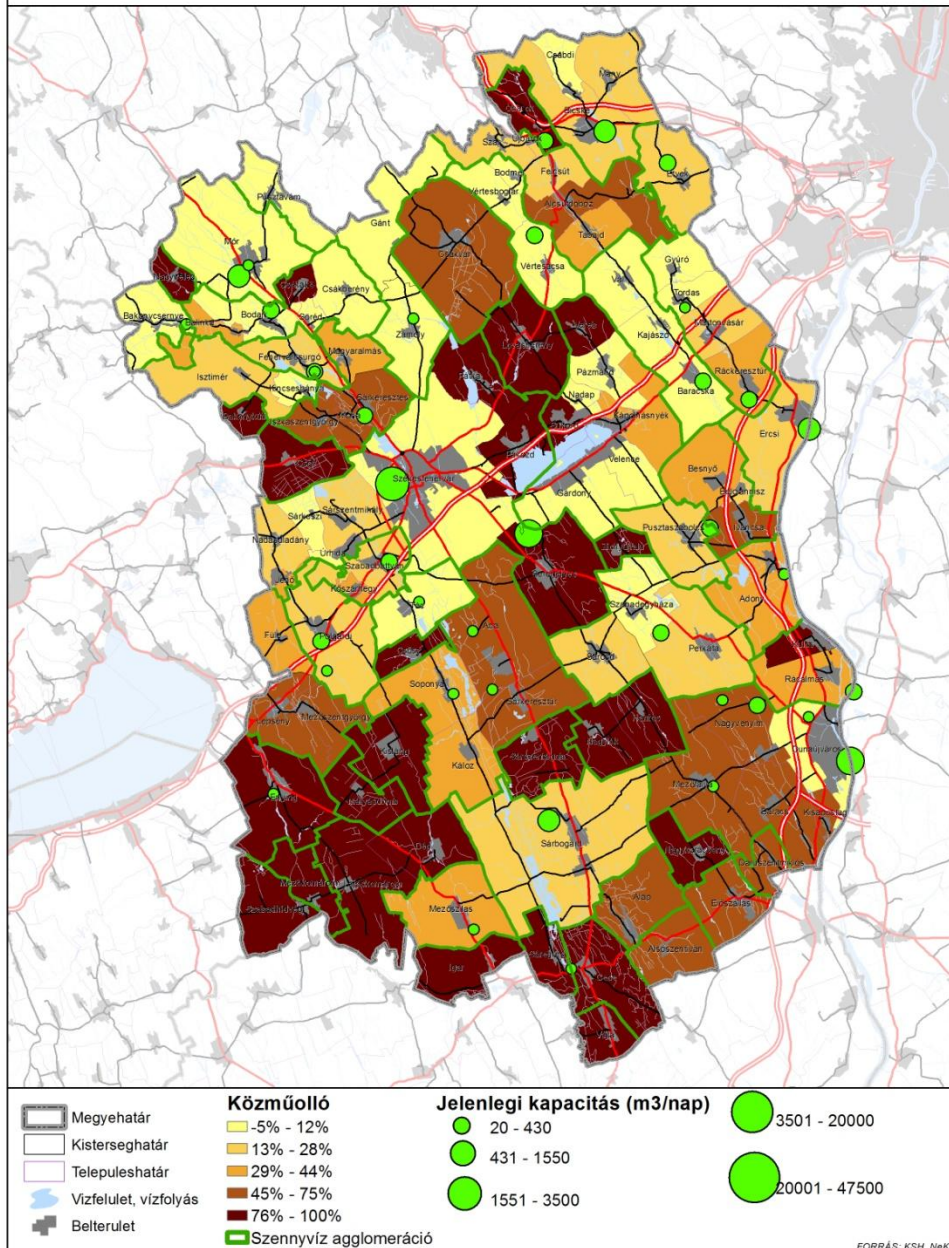
A Velencei-tó nyílt vizes területén fejti ki hatását a Vereb-Pázmándi vízfolyás torkolatánál és a Gárdonyi-árkon bevezetett használt termásvíz sótartalma és hőterhelése.

A vajtai hévízfürdő használt vizet vezetett be a Nádor csatornába tisztítás nélkül.

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos problémák

A Szent-László patakba folyik az M6-os autópálya csapadékvize.

A Veszprém megyei vegyipari üzemek a múltban sokféle veszélyes anyagot juttattak a vízfolyásokba. A veszélyes anyagok a Nádor-csatorna alsó szakaszának üledékében is jelentkeznek, meggátolva a jó állapot kialakulását.

Felszín alatti vizek minősége

A felszín alatti víztestek mennyiségi problémáit a vízhasználatról szóló fejezet részletezi. A vizsgált 27 felszín alatti víztestből 7 nem éri el a jó kémiai minőségi állapotot.

Nem éri el a jó minőségi állapotot a mezőgazdaságból és a településekről származó diffúz, és az állattartó telepek pontszerű nitrát szennyezése miatt:

- A Dunántúli-középhegység - Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtője
- Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Mosoni-Duna - Által-ér-torkolat
- Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Budapest alatt
- Dunántúli-középhegység - Séd-Nádor-vízgyűjtő

- Duna jobb parti vízgyűjtő – Budapest-Paks
- Sárvíz, Sió-vízgyűjtő
- Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő
- Velencei-hegység

A szennyező hatások a talajvízben már megjelentek, többnyire nitrát, ammónium-ion formájában. Okai a csatornázatlan településeken a szikkasztás, háztáji állattartásból származó trágya, a nem megfelelő mezőgazdasági gyakorlat a trágyázásban, műtrágyázásban, az állattartó telepekről származó hígtrágya, trágya szakszerűtlen elhelyezése, valamint az ipartelepekről származó szennyezés (leggyakoribbak a nitrát, szulfát, klorid, nehézfémek, különböző szénhidrogének). A már elszennyezett talajvíz minőségének javulása lassú folyamat, csak évtizedekkel a szennyező hatás megszűnte után várható a jó állapot.

Nitrát és ammóniumszennyezésekkel kapcsolatos problémák

Vízminőségi problémák első sorban a sekély víztesteken mutatkoznak nitrát szennyezés formájában, melyek főbb oka a településekről, a mezőgazdasági területekről és az állattartó telepekről származó diffúz szennyezés, sőt iparterületről származó szennyezéssel is számolni kell.

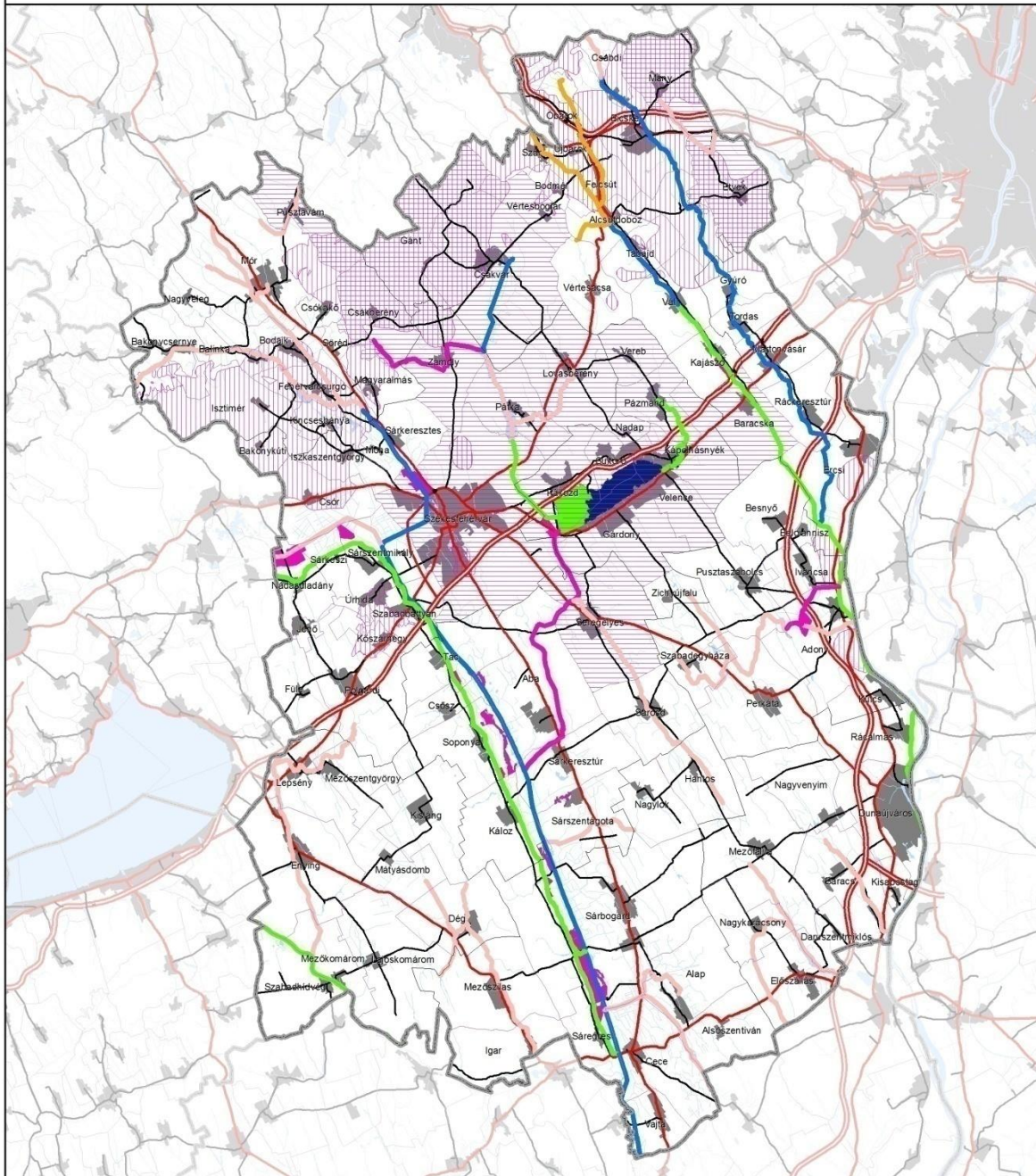
A településekről származó szennyezés főként a szennyvízcsatornázás hiányából és a már csatornázott területeken a rákötések hiányából adódik.

A Veszprémtől a Vértes déli lábáig húzódó Dunántúli-középhegység - Veszprém, Várpalota, Vértes déli források karsztos víztest minősége, különösen annak nyílt, vagy alig fedett területein mezőgazdasági, települési és ipari eredetű szennyeződések hatását mutatja, különös tekintettel a nitrát szennyezésre. Szennyezése miatt vízminőség romlás (nitrátosodás) tapasztalható a Csákvári vízműkutak vizében is.

A Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő nevű porózus víztest egyes részein (Tác, Csősz, Soponya, Káloz térsége) az engedély nélküli, szakszerűtlen kútfúrások a víztest minőségét, főleg nitrátosodás formájában rontják. Az emberi tevékenységtől függetlenül, Aba, Sárbogárd, Lepsény térségében a szulfát-, és klorid-ion koncentráció határérték felett is előfordul.

Egyéb szennyezések

A Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő nevű sekély porózus víztesten belül Székesfehérvár térségében a Videoton és a Visteon területén illékony klórozott alifás CH szennyeződést észleltek, a Visteonnál ennek lehatárolása folyik.

FORRÁS: MVGT / NeKI

Vízvédelmi övezetek

A felszíni és felszín alatti vizek védelmét az Országos Területrendezési Tervben két vízvédelmi övezet biztosítja.

A kiemelten érzékeny felszín alatti vízvédelmi terület övezet:

A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet szerint kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területnek minősülnek a 2. számú melléklet 1. érzékenységi kategória a) és b), továbbá a 2. érzékenységi kategória b) pontja szerinti besorolású területei:

- az üzemelő és távlati ivóvízbázisok, ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló vízkivételek – külön jogszabály szerint – jelölt, illetve előzetesen lehatárolt belső-, külső- és jogerős vízjogi határozattal kijelölt hidrogeológiai védőterületei,
- azok a karsztos területek, ahol a felszínen, vagy 10 m-en belül a felszín alatt mészkő, dolomit, mész- és dolomitmárga képződmények találhatóak,
- azok a felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny területek közé nem tartozó területek, ahol a felszín alatt 100 m-en

Az övezetbe tartozó szabályozás: a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

A felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területe övezet:

Az övezet lehatárolása a települési szennyvíz tisztításáról szóló 91/271 EGK tanácsi irányelv érzékeny területek kijelölésére vonatkozó rendelkezéseinek hazai jogrendbe illesztése keretében készült, a települési szennyvíztisztítás szempontjából érzékeny felszíni vizek és vízgyűjtőterületük kijelöléséről szóló 240/2000. (XII. 23.) Korm. rendeletnek, valamint a vízszennyező anyagok kibocsátásaira vonatkozó határértékekről és alkalmazásuk egyes szabályairól szóló 28/2004. (XII. 25.) KvVM rendeletnek felel meg.

Az övezetbe tartozó szabályozás Fejér megyében:

- Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezetében a tisztított szennyvizek kivezetéséről a gazdasági és műszaki szempontok mérlegelésével gondoskodni kell.
- Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete területére kívülről – regionális szennyvízgyűjtő- és tisztító rendszerre szennyvízcsatorna-hálózaton történő csatlakozás kivételével – a szennyvíz bevezetését meg kell akadályozni.

Jó ökológiai állapot elérésének ideje

Az EU Víz Keretirányelv célja, hogy 2015-re a felszíni (folyók, patakok, tavak) és felszín alatti víztestek „jó állapotba” kerüljenek. A keretirányelv szerint a „jó állapot” nemcsak a víz tisztaságát jelenti, hanem a vízhez kötődő élőhelyek minél zavartalanabb állapotát, illetve a megfelelő vízmennyiséget is.

A kitűzött cél, vagyis a vízfolyások, állóvizek jó ökológiai, vízminőségi és mennyiségi, valamint a felszín alatti vizek jó minőségi és mennyiségi állapotának elérése összetett és hosszú folyamat. E célok eléréséhez szükséges intézkedéseket a vízgyűjtő-gazdálkodási terv foglalja össze.

Fejér megye területét érintő víztestek esetében, az érintett alegységekre készült vízgyűjtő-gazdálkodási tervek az alábbi célkitűzéseket fogalmazták meg

Felszíni vízfolyás víztestek:

- A jó állapot fenntartandó a Gaja-patak felső víztest esetében

- A jó állapot elérhető 2021-re 6 víztest esetében (Cinca-Csíkgát-patak felső vízgyűjtője, Duna Szob-Baja között, Mór-Bodajki-vízfolyás, Váli-víz felső és vízgyűjtője, Váli-víz középső, Békás-, Kígyós- és Sajgó-patakok)
- A jó állapot elérhető 2027-re 4 víztest esetében (Alap-Cecei-vízfolyás és Hardi-ér, Lóki-patak, Sárossd-Seregélyesi-vízfolyás észak, Vereb-Pázmándi-vízfolyás)
- A mesterséges víztestek közül 11 jó potenciát érhet el 2021-re
- A többi 20 mesterséges víztest a jó potenciált előre láthatóan csak 2027-ig érheti el.

Felszíni állóvíz víztestek:

- A jó állapot fenntartandó a Velencei-tó nyílt vizes terület víztest esetében
- A jó állapot elérhető 2015-re Sárszentgotai-sóstó
- A jó állapot elérhető 2021-re Velencei-tó nádas-lápi terület
- A megye mesterséges tavainak jó potenciálja 2021-re elérhető, kivétel 2 tó esetében
- A jó potenciál csak 2027-ben érhető el: Nádasdlányi bányatavak és Soponyai tavak és tározó állóvíztestek esetében

Felszín alatti víztestek:

- 14 víztest esetében a jó állapot fenntartható
- A jó állapot elérhető 2021-re 5 víztest esetében: Dunántúli-középhegység - Budai-források vízgyűjtője, Dunántúli-középhegység - Esztergomi-források vízgyűjtője, Budapest környéki termálkarszt, Nyugat-Alföld, Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Mosoni-Duna - Által-ér-torkolat
- 8 víztest esetében a jó állapot csak 2027-re érhető el: Dunántúli-középhegység Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtője, Dunántúli-középhegység - Séd-Nádor-vízgyűjtő, Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Budapest alatt, Velencei-hegység, Séd-Nádor-Sárvíz-vízgyűjtő, Sárvíz - Sió-vízgyűjtő, Duna jobb parti vízgyűjtő - Budapest-Paks, Dunántúli-középhegység - Tatai- és Fényes-források vízgyűjtője

Az általánosan előírt célkitűzés (2015-re jó állapot vagy jó potenciál) azoknál a víztesteknél érhető el, ahol a jelenlegi állapot nem tér el jelentősen a céltól, időben beindíthatók az intézkedések, az alapintézkedések elegendőek a jó állapot/potenciál elérésére illetve azoknál, ahol ez a védett terület jellegéből adódóan szigorúbb az európai előírás. 2015-ig azok az intézkedések valósulnak meg, amelyek már előkészítettek, a finanszírozásuk megoldott (pl. támogatás rendelkezésre áll), vagy 2015-ig megoldható, valamint az érintettek (gazdák, ipar képviselői, önkormányzatok, társulatok, állam) meg tudják fizetni, tehát nem merül fel megoldhatatlan fizetőképességi probléma.

A 2015 évi VKI-ban rögzített céldátumtól való eltérést az alábbiak indokolják felszíni víztestek esetében:

- Az intézkedések után az ökoszisztéma helyreállításához időre van szükség
- Műszaki megvalósítás időigénye vagy adminisztratív korlátok
- Aránytalanul magas gazdasági terhek, megfizethetőségi, finanszírozási problémák

A 2015 évi VKI-ban rögzített céldátumtól való eltérést az alábbiak indokolják felszíni víztestek esetében:

- Az intézkedések után a felszín alatti víz állapotának helyreállításához időre van szükség
- Társadalmi korlát (a gazdaságon kívül eső kemény ellenérdek)

- Nem ismert a kedvezőtlen hatás oka
- Aránytalanul magas gazdasági terhek, megfizethetőségi, finanszírozási problémák
- Az intézkedésekkel elérhető haszon bizonytalan

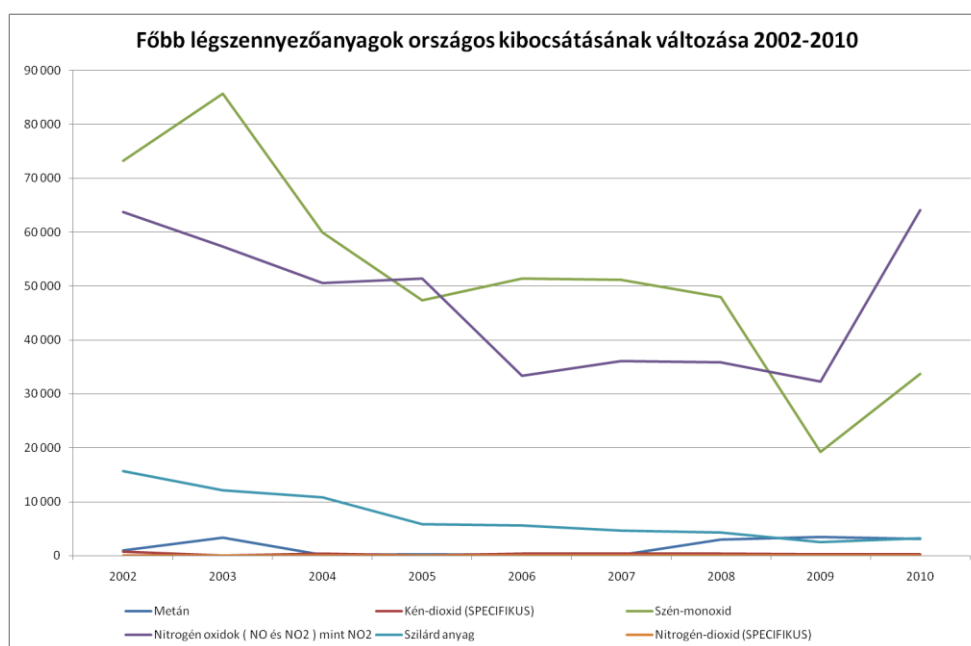
A jó állapot eléréséhez szükséges beavatkozásokkal össze kell hangolni az árvízi vagy belvízi védekezést, a településfejlesztési elképzeléseket, legyen szó szennyvízkezelésről, ivóvízellátásról, vagy a vízi közlekedés fejlesztéséről. A különböző elképzelések összehangolásához elengedhetetlen, hogy az érintett területen működő érdekcsoportok (gazdák, ipari termelők, horgászok, turizmusból élők, erdészek, természetvédők, fürdők működtetői, stb.), valamint a lakosság és annak szervezetei (pl. önkormányzatok) részt vegyenek a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek megvalósításában.

Levegőminőség

Az emberi tevékenység levegőszennyező hatásának legfontosabb elemei az ipar, a mezőgazdaság, a háztartási fűtés és a közlekedés. Míg az ipar kibocsátása a környezetvédelmi intézkedések hatására folyamatosan csökken, addig a mezőgazdaság levegőszennyezése a technika fejlődésének köszönhetően rendkívüli módon megugrott az elmúlt évtizedekben. A szerves trágyázás és a kártevők elleni védekezés számos oda nem illő anyagot juttat a levegőbe, különösen a repülőgépes permetezés elterjedése óta. A háztartási fűtéshez és a közlekedéshez felhasznált technológiák rengeteget korszerűsödtek, ellenben az ezekből származó kibocsátás mennyisége kis mértékben bár, de folyamatosan növekszik, ahogy a gépjárműforgalom és a lakóhelyek száma bővül.

Légszennyezőanyagok kibocsátása

2005 és 2010 között Magyarországon jelentősen csökkent a légszennyező anyagok kibocsátása. A csökkenést főként a hőerőművek fejlesztése, a széntüzelés leállítása, illetve a füstgázok korszerű módszerekkel történő tisztítása, az iparban alkalmazott technológiák fejlesztése, a gépjárműállomány technikai színvonalának javulása, valamint az ipari termelés 2008-2009-es jelentős visszaesése okozta.

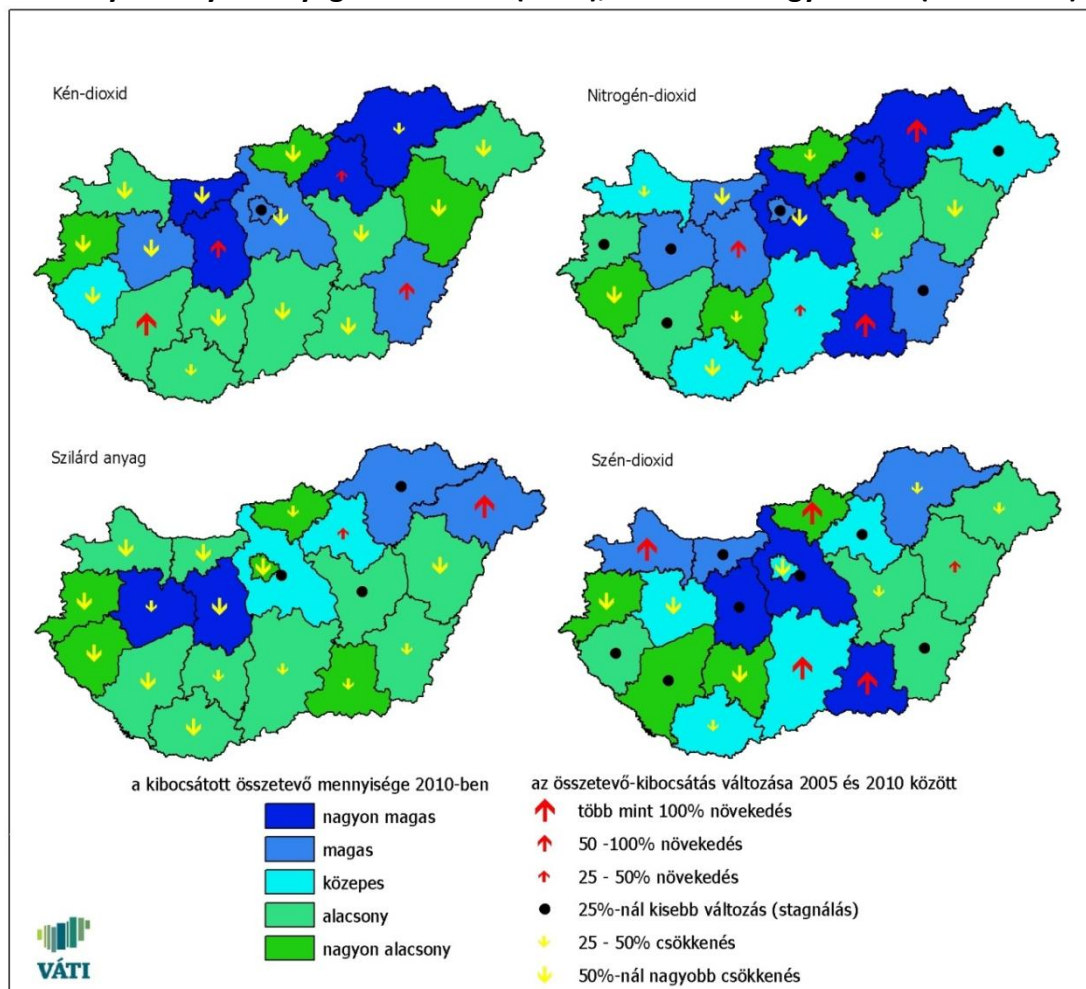
Adatforrás: Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer

Az országos emisszió térszerkezete az elmúlt években érdemben nem változott, továbbra is azok a térségek számítanak erősen terheltnek, amelyekben jelentős ipari tevékenység található, ilyen térség Fejér megye is. A közúti közlekedésből származó emisszió az ÉNY-DK tengely mentén – a nagymértékű hazai és tranzit forgalom következtében – a legmagasabb, de jelentős a DNY-ÉK vonal mentén is, valamint szigetszerűen a nagyvárosok és közlekedési csomópontok környékén.

Fejér megye, szilárd anyag, kén-dioxid és szén-dioxid kibocsátás szempontjából is az ország legnagyobb kibocsátói közé tartozik. A nitrogén-dioxid kibocsátás, bár nem esik az országos legnagyobb kibocsátási kategóriába, de szintén magas. A kén-dioxid és a nitrogén-dioxid kibocsátás növekvő tendenciát mutat, a szén-dioxid kibocsátás stagnál és csak a szilárd anyag kibocsátás csökkent 2005 és 2010 között.

Néhány szennyezőanyag kibocsátása (2010), változása megyénként (2005-2010)

Adatforrás: Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer

Fejér megye legfontosabb szennyező-forrásai

A kén-dioxid kibocsátás az elmúlt években Fejér megyében stagnáló tendenciát mutat, 2002-ben még magas 3 t/év feletti volt a Dunaújvárosi erőmű kén-dioxid kibocsátása, ami a környezetvédelmi korszerűsítésnek köszönhetően (2005. január 1-ig az összes hazai hőerőműnek meg kellett felelni az EU előírásainak) megszűnt. 2008-ban a Hankook Tire

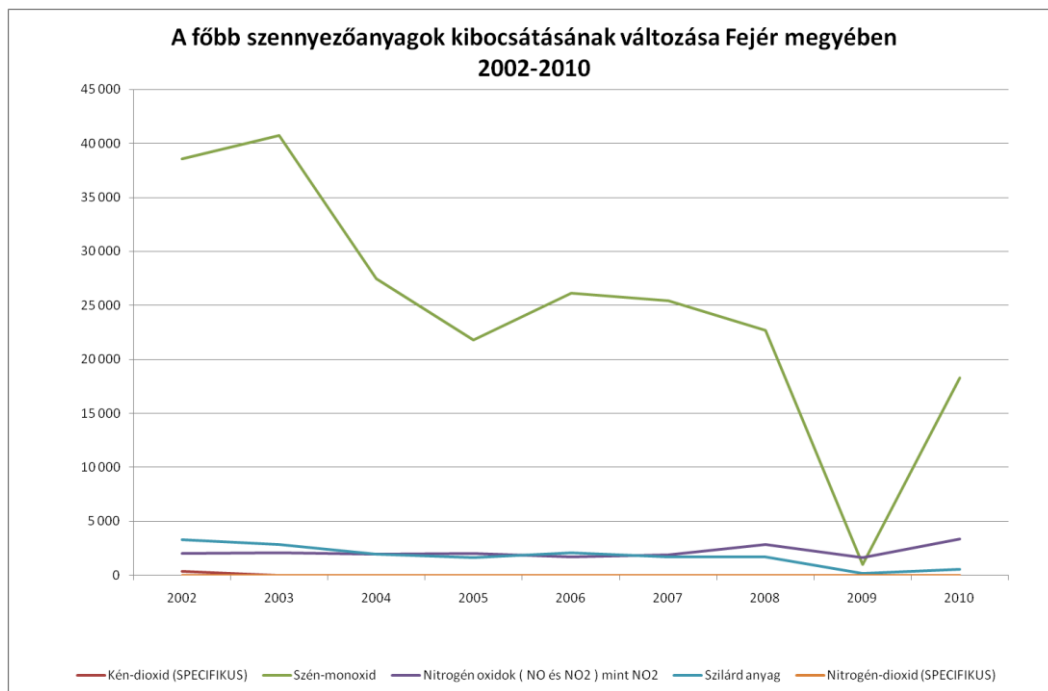
Magyarország Kft gumiabroncs gyárának kibocsátása haladta meg a 2 t/év-et. Azóta jelentős kibocsátás nincs a megyében.

A nitrogén-oxidok koncentrációja elsősorban a közlekedési csomópontok közelében magas, mivel a kibocsátás jelentős része közlekedési eredetű. A szennyezés csökkenő tendenciát mutat egészen 2009-ig, ennek oka elsősorban a katalizátoros gépkocsik elterjedése, a nagy szénhidrogén kibocsátást okozó kétütemű járművek számának csökkenése. Fejér megye az országos kibocsátás 5%-át adja.

A szén-monoxid kibocsátás Fejér megyében igen jelentős, az országos kibocsátás közel 50%-a a megyében történik. Ez az arány a legnagyobb kibocsátónak, az ISD Dunaferr Zrt. Vasműnek köszönhető.

A szilárd anyag kibocsátás fokozatosan csökken. Országos szinten Fejér megye jelentős szerepet játszik. A 2002-2010 évi adatok alapján a kibocsátott szilárd anyag mintegy 26% a megyének tudható be.

A legnagyobb nitrogén-oxidok, szén-monoxid és szilárd anyag kibocsátók a megyében Dunaújváros és Székesfehérvár városokban található: ISD Dunaferr Zrt. Vasmű, Energo-Hőterm Kft. Gázmotoros fűtőerőmű, ISD POWER Kft. Erőmű ALCOA-KÖFÉM Kft. Alumíniumgyártó telephely, Hungrana Kft. Élelmiszergyártó üzem (Szabadegyháza), ISD Koksizoló Kft. Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT. Fűtőerőmű.

Adatforrás: Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer

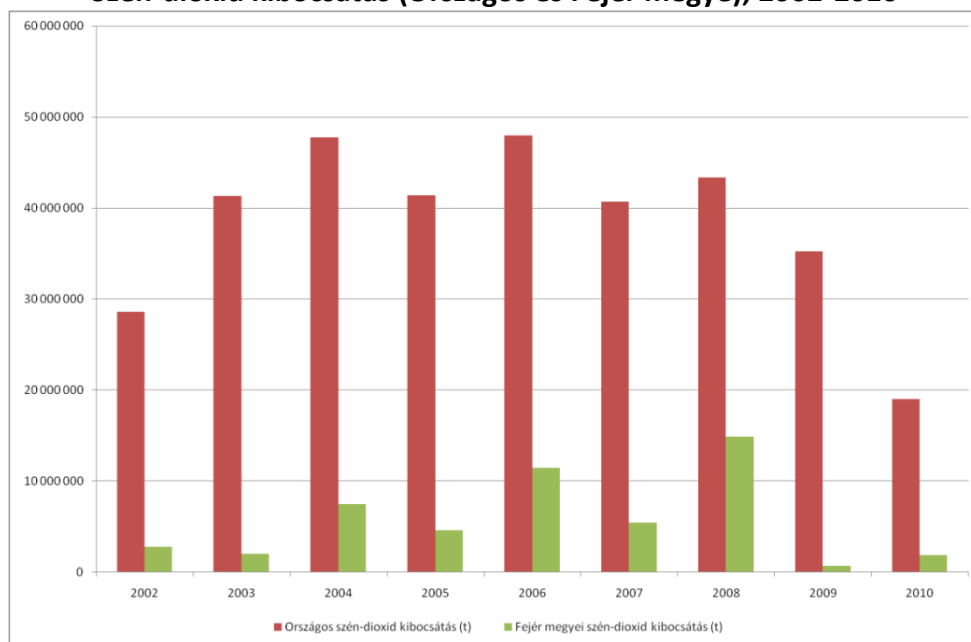
Az üvegházhatású gáz (a vízgőz, a szén-dioxid, a metán, a nitrogén-dioxidok és az ózon) kibocsátás legfőbb forrása a villamos energia és a gáz előállításához kapcsolódik, jelentős kibocsátó még a közlekedés ágazat (szállítás, raktározás). Gazdasági tevékenységből az üvegházhatású gáz kibocsátás kb. 80%-a származik, a többi a háztartások energiafelhasználásából adódik. Az arány nem változik jelentősen, mivel a gazdasági tevékenységek kibocsátás-csökkenésével párhuzamosan a lakossági kibocsátás is csökken, feltehetően az energiatakarékos programoknak köszönhetően.

Fejér megyében a metán kibocsátás nem jellemző. Jelentős nitrogén-dioxid kibocsátás 2004-ig a Videoton Holding Zrt.-hez köthető, azóta nincs számottevő kibocsátás a megyében.

Az országos összes szén-dioxid kibocsátás a vizsgált 2000 és 2010 közötti időszakban, némi hullámzó tendenciával, de összességében 28,5 millió tonnáról fokozatosan 19 millió tonnára csökkent. Ezt a változást az energiaszektor kibocsátásának nagymértékű csökkenése, az energia-struktúraváltás, a gazdasági növekedés lassulása és a technológia fejlődése okozta. A kibocsátás csökkenése ugyanakkor lehetőséget nyitott arra, hogy Magyarország a megtakarított CO2 kibocsátását értékesítse és a kapott ellenértékből környezetvédelmi beruházásokat, fejlesztéseket támogasson.

Fejér megyében szintén csökkent a szén-dioxid kibocsátás a nagy kibocsátók itt is a székesfehérvári és a dunaújvárosi üzemek.

Szén-dioxid kibocsátás (Országos és Fejér megye), 2002-2010

Adatforrás: Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer

Levegőszennyezettség

A megye légszennyezettségét az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adatai alapján elemezzük. A vizsgált településeken a mért adatok alapján az Országos Meteorológiai Szolgálat minden vizsgált település levegőminőségét úgynevezett légszennyezettségi indexszel jellemzi. Az összesített légszennyezettségi index fejezi ki a mért légszennyezőanyag komponensek (nitrogén-dioxid, kén-dioxid, ülepedő por) éves átlagértékének alakulását.

Település	Légszennyezettségi Index			Összesített
	NO2	SO2	Ülepedő por	
Dunaújváros	kiváló (1)	-	-	kiváló (1)
Mór	jó (2)	-	-	jó (2)
Sukoró	kiváló (1)	-	-	kiváló (1)
Székesfehérvár	jó (2)	-	jó (2)	jó (2)
Gárdony	jó (2)	-	-	jó (2)

Forrás: OMSZ

Nitrogén-dioxid esetében 2011-ben Mór, Székesfehérvár és Gárdony nem érte el a „kiváló” kategóriát. 2007-2011 között a nitrogén-dioxid koncentrációja Dunaújváros, Mór, Sukoró és Székesfehérvár településen fokozatosan átlagosan 50%-ra csökkent. Gárdonyban évről évre hullámzóan változik a szennyezettség, a legmagasabb értéket 2011-ben érte el a koncentráció.

Kén dioxid szempontjából Magyarország összes településének levegőminősége „kiváló” kategóriába tartozik 2004 óta minden évben.

Ülepedő por mérés a megyében egyedül Székesfehérváron van. A 2011. évi adatok alapján a település jó kategóriába került. Az éves ülepedő por koncentráció 2007-2011 közötti adatait vizsgálva elmondható, hogy fokozatos csökkenés tapasztalható a légszennyezettségben.

Az automata mérőállomásokon egyéb légszennyező anyagokat mérnek. Az itt kapott adatokból számolt légszennyezettségi index a SO₂, NO₂, NO_x, CO, O₃, PM₁₀, PM_{2,5} és benzol koncentrációjának változását fejezi ki.

Mérőállomás neve	SO ₂	NO ₂	NO _x	PM ₁₀	benzol	CO	O ₃	Légszennyezettségi index
Dunaújváros	kiváló (1)	jó (2)	kiváló (1)	megfelelő (3)	-	kiváló (1)	jó (2)	megfelelő (3)
Székesfehérvár	-	jó (2)	jó (2)	megfelelő (3)	kiváló (1)	kiváló (1)	jó (2)	megfelelő (3)

Forrás: OMSZ

Az automata mérőállomások adatai alapján a megye két nagyvárosában a legtöbb légszennyezettségi probléma a szálló por koncentrációja miatt volt.

II.1.7. A szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO)

A környezetbiztonság szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a talajok kármentesítése, a földtani közeg és a felszín alatti vizek szennyezésektől való megóvása, illetve a már szennyezett területek rehabilitációja, a károk felszámolása és mérséklése. A jelenleg a Vidékfejlesztési Minisztérium által koordinált Országos Számbavétel az ország egész területére kiterjedően, különböző szintű és mélységű adatokat gyűjt és dolgoz fel a pontszerű szennyező források, elszennyezett területére vonatkozóan. A kármentesítés különböző szakaszaira, az összegyűjtött adatok figyelembe vételével, illetve az előzetes, egyszerűsített kockázatbecslésre támaszkodva ún. prioritási számok generálhatók, amelyek segítségével a Nemzeti Kármentesítési Prioritási Listák (NKPL-I. II. és III.) készülnek. A prioritási szám kifejezi a szennyezett, károsodott terület környezeti kockázatát, a kármentesítés sürgősségét. A jelenleg még nem teljes körű, de az új információk birtokában folyamatosan bővülő FAVI-KÁRINFO alrendszer a tényfeltárás előtti adatok adatlapja (B1), a tényfeltárás utáni adatok adatlapja (B2), és a műszaki beavatkozás utáni adatok adatlapja (B3) alapján tartalmaz alapadatokat az egyes szennyezett területekről.

Fejér megyében nincs B1 vagy B2 adatlappal rendelkező terület. B3 adatlappal rendelkező terület található Balinkán – a Bakonyi Erőmű Zrt. I. bányáüzeme – és Székesfehérváron – Alba Régia laktanya. Ezekon a területeken már elvégezték a környezeti kármentesítést, így a szennyezésektől való megtisztítás után a megtisztított terület nem jelent a környezetre nézve további veszélyt, valamint új, értékes beruházási, fejlesztési területté válhat, ami elősegíti a helyi gazdaság versenyképességének a növelését.

Országos viszonylatban a *Kiemelt Kármentesítési Területek* (KKT) körébe azok a területek tartoznak, ahol jelentős a földtani közeget és a felszín alatti vizeket veszélyeztető szennyezettség, a szennyező anyagok mennyisége, illetve minősége fokozott környezeti kockázatot jelent. Általában e területek kármentesítési költségvonzata jelentős, valamint a sajtó- és a lakossági figyelem középpontjában állnak.

A konkrét KKT adatok alapján Dunaújvárosban 4, Székesfehérváron 3 kármentesítési terület található, további 1-1 van Felcsúton, Baracskán és Nagyvenyimben.

II.1.8. Energiaforrások¹⁶

Primer energiahordozók

Magyarország primer energiahordozókban szegény, így az energiaigény kielégítéséhez szükséges energiahordozók döntő hányadát importként szerzi be. Megtalálható a kőolaj, a földgáz, a különböző minőségű szénfélések és az uránérc.

Magyarország kőolaj felhasználása kb. 6 millió tonna évente, amely érték a hazai kitermelés (0,8 millió tonna) folyamatos csökkenése ellenére az utóbbi évtizedben állandósult. Az össz mennyiség nagyobb részét a vegyipar és az olajfinomítók hasznosítják, kisebb része pedig villamos energia-termelésre fordítódik. Az ellátást szolgáló csővezetéki infrastruktúra jó, tehermentesíti a közúti és vasúti szállítást. 2001 és 2010 között a lignit felhasználás mintegy 15%-kal, a barnaszén felhasználás több mint 50%-kal csökkent, a feketeszén felhasználás alacsony szinten bár, de stagnált, az olaj felhasználás harmadára esett. Egyedül a földgáz és a hasadóanyag felhasználás növekedett, előbbi kb. 15%-kal, utóbbi pedig szerény mértékben.

A primer energiahordozók közül Fejér megye területén egyedül a barnaszén az, ami fellelhető, a Vértesben. A Márkushegyi bányá (Pusztavám) az utolsó mélyművelésű bányá az országban, ahol még folyik termelés (előreláthatóan 2014 végéig).

Az energia-igény változását főként az időjárás és az ipari termelés volumene határozza meg. Ennek függvényében évről-évre $\pm 2-15\%$ -os változások is mutatkozhatnak. Amíg 2008-2009 között több mint 13%-kal csökkent a primer energiafelhasználás, addig 2009-2010 között csaknem 3%-os növekedés volt tapasztalható. Az elmúlt években a lakossági energia felhasználást folyamatos csökkenés-, a termelő ágakat viszont többnyire növekedés jellemezte. A 2010-es villamosenergia-igény meghaladta a 42,6 GWh-t, ami 2,7%-kal volt több az előző évi értéknél.

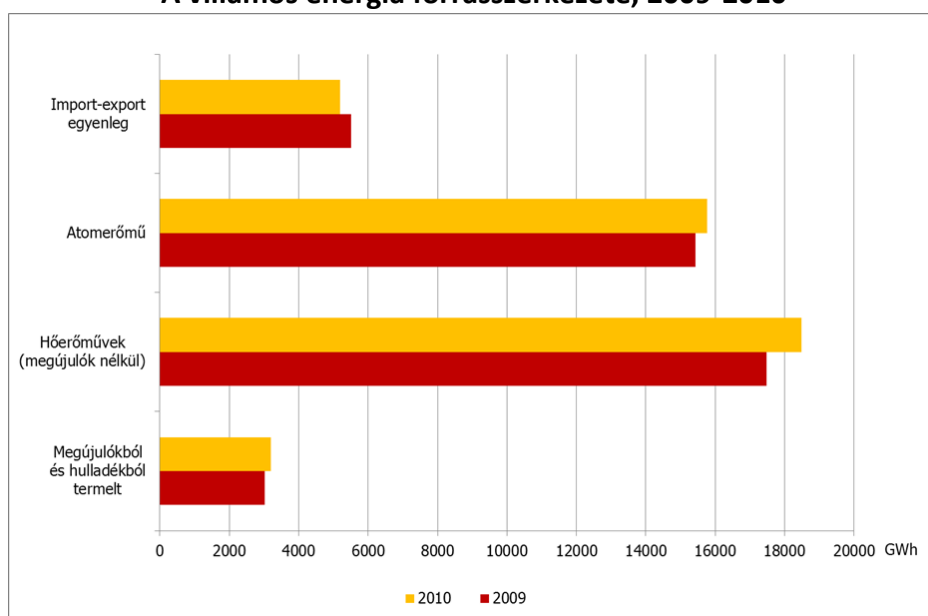
2010-ben a hőerőművek villamosenergia termelése 1050 GWh-val volt több mint egy évvel korábban (19923 GWh). Ezen belül a szénbázisú erőművek termelése kis mértékben

¹⁶ Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről – háttéranyag
www.hvg.hu ; www.eh.gov.hu

csökkent, a szénhidrogén bázisú termelés – mely tartalmazza a gázmotorokat is – 10,2%-kal növekedett. A biomassza, biogáz és hulladék bázisú villamosenergia-termelés 1,5%-kal 2488 GWh-ra növekedett. A fosszilis bázisú villamosenergia-termelés (szén- és szénhidrogén bázis) a 2009-es 17471 GWh-ról 18485 GWh-ra nőtt. A megújuló és kommunális hulladék bázisú villamosenergia-termelés összesen 6,4%-kal nőtt, és a bruttó villamosenergia-igény 7,5%-át adta 2010-ben.

Fejér megyében primer energiaforráson alapuló erőmű 1 található: a dunaújvárosi ISD Power Kft. ipari erőműve, melynek alapvető feladata az ISD DUNAFERR Társaságcsoporthoz tartozó területén képződött ún. technológiai gázok maradéktalan elégetésével, valamint egyéb tüzelőanyagok felhasználásával hőtermelés és szolgáltatás (gőz, melegvíz), turbólevető termelés és szolgáltatás, villamosenergia-termelés és szolgáltatás, valamint sótalanított- és lágyvíz előállítás. Részben az erőműből történik Dunaújváros távhővel való ellátása, számos lakás és közintézmény fűtési melegvíz-szolgáltatása és használati melegvíz-ellátása egyaránt.

A villamos energia forrás szerkezete, 2009-2010

Forrás: Magyar Energia Hivatal adatai alapján saját szerkesztés

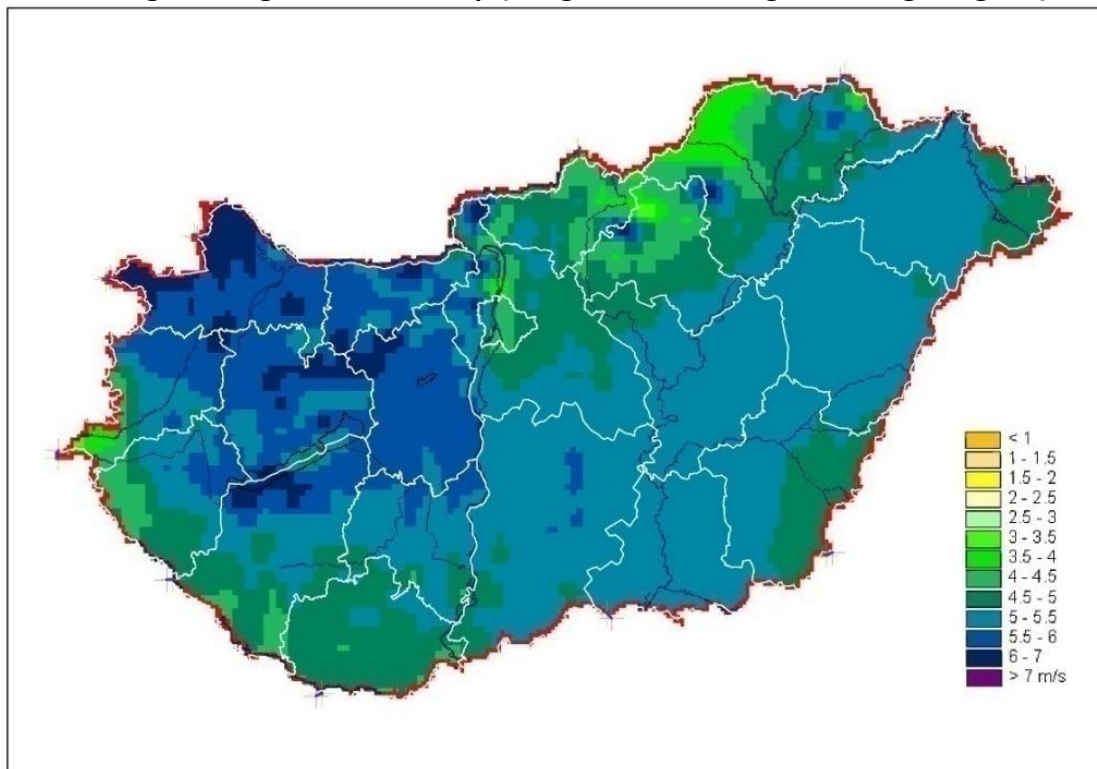
Megújuló energiahordozók

Magyarország a Kiotói Egyezményben vállalta, hogy a környezet védelme érdekében csökkenti az üvegházhatású gázok emisszióját. Ennek első üteme 2012-ben fejeződik be, azonban Magyarország elkötelezett a folytatásban való részvételre is. A célok elérése érdekében az ország energiaellátásában növelni kell a megújuló energiahordozók használatának arányát. A közelmúltban elkészült Magyarország megújuló energia hasznosítási cselekvési terve, amelyben 2020-ig legalább 14,5%-ra szeretné növelni a megújuló energiaforrások jelenlegi kb. 4-5%-os részarányát.

Az átlagos szélesebbesség tekintetében az ország egyes térségei jelentősen differenciáltak. Legjobb helyzetben a Dunántúl északi része van, amibe beletartozik Fejér megye is. Az elmúlt tíz évben a toronyszám a 180 közelébe emelkedett. 2011-ben a szélenergia összes teljesítménye elérte a 330 MW-ot. A megújuló energiaforrások közül Fejér megye leginkább a szélenergia hasznosítás terén van kedvező helyzetben, amelynek az ország közepes

adottságainak ellenére is nagy a jelentősége. Ennek ellenére a megye területén szélenergia mindössze Kulcsos és Bakonycseryén található. A kulcsi 600 kW-os erőmű volt az országban az első ilyen jellegű létesítmény (2001 óta üzemel), a bakonycseryei 2000 kW-os tornyot pedig 2007-ben helyezték üzembe. A szélenergia-kapacitás növekedését jelenleg akadályozza, hogy a Magyar Energia Hivatal 2006 tavasza óta nem adott ki szélenergia kvótát, azaz létesítési engedélyt. A 2009-ben kiírt, majd módosított tendert (ami 410 megawattnyi szélenergia-re szól) 2010 júliusában visszavonták, új kapacitás-pályázat kiírása pedig csak 2012-ben várható.

Országos energetikai szélterkép (átlagos szélesség 75 m magasságban)

Forrás: Országos Meteorológiai Szolgálat

Az átlagos évi napfénytartam tekintetében jónak mondható Fejér megye helyzete, mivel a megye déli részein meghaladja az 1950 órát, de az északi és középső részeken is több mint 1900 óra.

Magyarország vízenergia-adottságai a síkvidéki jelleg miatt nem igazán kedvezőek. A magyarországi folyók kiaknázzható teljesítménye megközelítőleg 1 000 MW-ra tehető, de a vízenergia-vagyonszétszórtsága miatt ennek csak kisebb hányadát indokolt kiépíteni. Fejér megyét érintő vízenergia-felhasználást érintő lehetőség: a Dunán a Budapest alatti szakaszon két vízlépcső kiépítése jöhet szóba, Adonynál és Fajsznál, 150–170 MW villamos teljesítménnyel. Megépítésükről azonban a vízgazdálkodási szempontok figyelembe vételével országos szinten lehet csak dönteni.

Terjedőben van a biomassa felhasználása is, ami a megújuló energiaforrások közül a legnagyobb tartalékokkal rendelkezik. Magyarország teljes biomassa készlete 350-360 millió tonnára becsülhető, amely az összes megújuló energia közel 90%-át adja. A biomassa, mint megújuló energiaforrás származhat a mező- és erdőgazdaságból, és az ezekhez kapcsolódó

tevékenységekből. A létrejövő energetikai alapanyag lehet szilárd (pellet, faapríték), folyékony (bioetanol, biodízel) és gáz halmazállapotú. Ide tartozik a szennyvíztelepek visszamaradó iszapja is, valamint a biológiailag lebomló hulladék elégetése. A biomassza felhasználható hőtermelésre, bioüzemanyag előállítására és villamos energia-termelésre egyaránt. Biomasszára alapozott energetikai fejlesztések jelentős támogatásokat kaptak az elmúlt években, melynek köszönhetően több villamosenergia-termelő kapacitás beépítés valósult meg országwide. A hazai távfűtőművek egy része átvált szilárd biomassza üzemre, és jelentős beruházások valósultak meg a korábban széntüzeléssel üzemelő erőművi blokkok biomasszára történő átalakításával.

Biogáz nagy mennyiségben előállítható bármilyen biológiailag bomló szerves anyagból, mint például trágya, mezőgazdasági hulladékok, egyéb zöld hulladékok, háztartási szennyvíziszap, hulladéklerakó telepek stb. A biogáz üzemek ezen anyagok felhasználásával kiválóan alkalmasak villamos- és hőenergia-termelésre, mivel a biogáz használható földgáz kiváltására és üzemanyagnak egyaránt. 2007-ben Magyarországon kb. 40 helyen használták fel a biogázt hő- és villamosenergia termelésére. Fejér megyében Pálhalmán (Dunaújváros) található üzemelő biogáz erőmű.

A bioüzemanyagok két fontosabb csoportja terjedt el Magyarországon: a növényi eredetű bioetanol és a növényi olajokból előállított biodízel. Magyarországon a bioetanol előállítási feltételei kedvezőek. Jelenleg Fejér megyében működik bioetanolt előállító üzem: Szabadegyházán.

A megújuló energiaforrásokból előállított villamosenergia-igény az alábbiak szerint alakult az elmúlt években (az értékek GWh-ban értendők):

	2009	2010
Vízenergia	228	188
Szélenergia	331	527
Biomassza, biogáz, hulladék	2452	2488

Forrás: Magyar Energia Hivatal

II.1.9. A vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

Árvízvédelem

A töltések tervszerű kiépülése a Duna mentén az 1800-as évek első évtizedeire tehető, amelyek ezt követően folyamatosan épültek egészen napjainkig. Fejér megyei szakaszon 31 km árvédelmi töltés készült a Duna jobb partján Ercsi és Bába (Tolna megye) között.

A megyében található 04.04. számú Adony–Ercsi árvízvédelmi szakasz Adony, Ercsi és Ivánca települést védi a Duna árvizeitől.

Dombvidéki vízrendezés

A megye területén a Vértes és a Mezőföld térségében szükséges a dombvidéki vízrendezés. A dombvidéki területeken található kizárólagos állami tulajdonú kisvízfolyások kezelője a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság. Összesen 923,3 km vízfolyás van a kezelésükben, ebből

297,84 km Fejér megye területén. Az árvízvédelmi szempontból jelentősebb kisvízfolyások: Kis-Koppány, Mór-Bodajki-vízfolyás, Váli-víz, Gaja-patak, Szent-László patak, Által-ér.

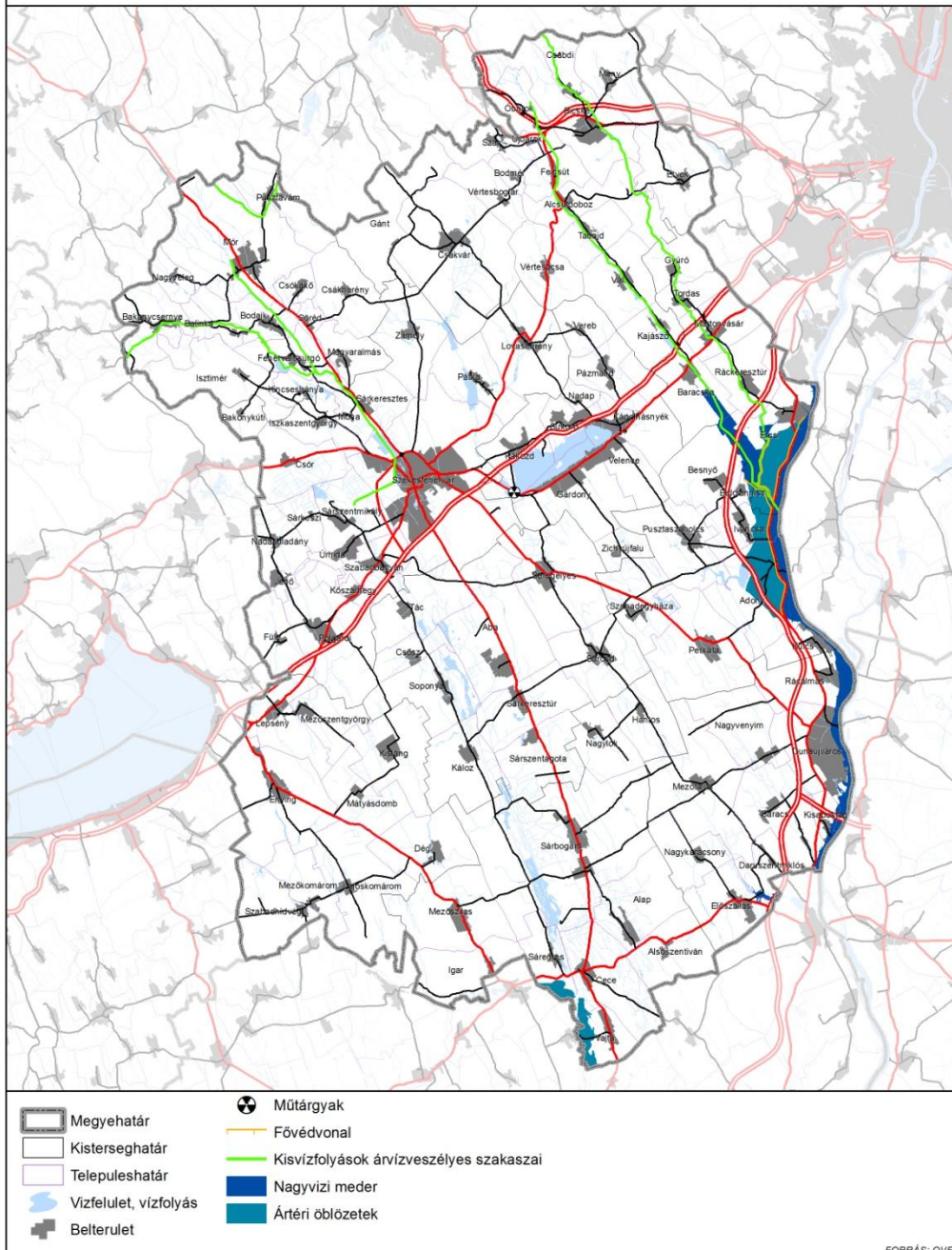
A dombvidéki vízrendezést szolgáló tározók:

Fehérvárcturgói tározó - A tározó Fejér megyében, a Bakony-hegység keleti peremén Kincsesbánya és Fehérvárcturgó községek külterületén épült meg. A megépült létesítményeket 1972-ben helyezték üzembe. A tározó létesítésének eredeti, elsődleges célja a Gaja-patak alatti alábányászott terület védelme a vízbeszivárgások ellen, másodlagos célja az árvízi csúcsértékek csökkentése volt. A bányaüzem bezárása miatt jelenlegi elsődleges hasznosítási feladata az árvízcsúcs csökkentés. További hasznosítási feladatok: a mezőgazdasági vízszolgáltatás, a sporthorgászat és a strandolás. A tározó 149,00mBf-i üzemvízszinten 140ha területű és 5.25 millió m³ térfogatú. A 154mBf-i árvízszinten a területe 223ha, és a térfogata 14.25 millió m³. A tározóban található időszakos szivattyúállás szerepe, hogy az itt felállított szivattyúkkal a Gaja alsó szakaszának vízpótlásához szükséges vízmennyiséget akkor is biztosítani lehessen, ha a tározó vízszintje 146,00mBf szint alá esik.

A **Pátkai tározó** a Velencei-tótól északra, Pátka községtől délnyugatra fekszik. A nyugati oldalon természetes domboldalak határolják, míg a keleti oldalon oldaltöltés tartja meg a vizet. A víztározó 1974-ben készült el, a Zámolyi tározóval együtt a Velencei-tó vízszintjének a szabályozását szolgálja. A tavaszi árvizekből 7,85 millió m³ vízmennyiség fogható fel, és további 1,35 millió m³ víz lefolyása késleltethető árvízi túlduzzasztással. Másodlagosan, az elsődleges célnak teljesen alárendelten a tározót horgász illetve üdülő-tóként hasznosítják. A leeresztő műtárgy a Császárvíz 9+470 km szelvényben van. A tározó üzemvízszintje 122,82mBf, ekkor a területe 312 ha, és a térfogata 7,85 millió m³. Árvízszinten (123,32mBf) 328ha felületen 9,45 millió m³ víz tározható be benne.

A **Zámolyi tározó** a Fejér megyei Csákvár, Pátka és Zámoly községek közigazgatási területét érinti, a völgyzárógát Pátka község határában, a Császárvíz 15+610 km szelvényében van. A vízgyűjtő terület 248 km², felső része a Vértes-hegységhez tartozik. Az 1971-ben üzembe helyezett víztározó a Pátkai tározóval együtt elsődlegesen a Velencei-tó vízszintjének szabályozására szolgál. A Zámolyi tározó térfogata az árvizek időszakos visszatartásával 3,3millió m³-rel - ideiglenesen - megnövelhető. A tározó üzemszerű haltenyésztés céljait nem szolgálhatja. Üzemvízszinten (129,72mBf) 272ha vízfelületű, a tározott víztömeg 4,5 millió m³. Árvízszintje 130,72mBf, ekkor a felülete 383 ha, és a térfogata 7,8millió m³.

Kápolnásnyéki Nádasmező Fejér megye középső részén, a Velencei-tóhoz közel található. A tározót délről a Budapest-Székesfehérvár vasútvonal, míg északról Kápolnásnyék belterülete határolja. 1985-ben azért épült meg, mert a Velencei-tó „Fürdető” tisztása kedvezőtlen vízminőségének egyik fő oka a Vereb-Pázmándi vízfolyás szennyezettsége volt. A vízfolyás Nádasmezőn való átvezetése során a szennyeződésének nagy részét elveszíti, így a tavat kevésbé terheli. A keresztöltéses tározó duzzasztószilipje a Vereb-Pázmándi vízfolyás 1+926 km szelvényben található, melynek küszöbszintje 107,49mBf. A duzzasztás szintje betétgerendákkal alakítható. A maximális tározótér 28 000 m³, az elöntött terület nagysága 1,5 ha. A Nádasmező egy telepített nádas, ahol a telepítés igen jól sikerült. A nádas jó állagának megőrzése érdekében a nádat évenként vágják.

Síkvidéki vízrendezés

A síkvidéki területek két nagy csoportra oszthatók. A Duna jobb parti árvízvédelmi töltése mellett elterülő öblözetek jelentik az egyik csoportot (Ercsi, Beloianisz, Ivánca, Adony térségében), míg a másikba a vízfolyások, belvízcsatornák keskeny folyóvölgyei tartoznak. A jelentős belvízcsatornák a Nádor csatorna, az Adonyi-főcsatorna, Adony-északi-övcatorna (Cikolai-víz), Séd-Sárvíz-malomcsatorna, valamint a Gaja Malomcsatorna. Ez utóbbi kettő a belvízmentes időszakban az öntözéshez, illetve a halastavak feltöltéséhez szükséges vízmennyiséget szállítja.

A megye területén egy üzemképes belvízátemelő szivattyútelep található, az adonyi szivattyútelep két gépegysége 1,3 m³/s vízmennyiség átemelésére képes az Adonyi főcsatornából.

A megye területén belvízvédelmi tározó nincs.

A megye területén lévő belvízvédelmi szakaszok: Adony-Ercsi (48 km²) és Cece-Ősi (155 km²). A védekezés irányítása az igazgatóság védelemvezetője által, a központi műszaki ügyeleten keresztül történik. A védekezés operatív irányítását a szakaszmérnökségek központjából végzik.

A Cece-Ősi belvízvédelmi szakaszon a legnagyobb elöntés 1963-ban volt a területre leesett nagy mennyiségű csapadék következtében, amely főleg hó formájában hullott. Említésre méltó elöntések voltak még 1999 nyarán, amikor 7900ha került víz alá. A nyári rövid idejű, nagy intenzitású csapadék rövid idő alatt jelentős lefolyást eredményezett, a rossz állapotú üzemi, illetve belterületi vízvezető árkok nem tudták kellő gyorsasággal a főbefogadóba juttatni a vizeket.

Korábban a Nádor-csatorna és a Séd-Sárvízi-malomcsatorna közötti térség vízjárta terület volt. A parti területek intenzív használata miatt a víz tározására nem áll rendelkezésre elegendő terület, így az árvízmentesítés (megfelelő vízvezető képesség fenntartása) egyetlen útja a medrek karbantartása (növényzet irtása, mederkotrás), ami gyakran az ökológiai állapot romlását idézi elő.

A Velencei-tó part és mederszabályozás

A Velencei-tó medre és ez által a partvonal a utóbbi évszázadokban jelentősen változott, tömeges fürdőzésre és vízi sportolásra régebben alkalmatlan volt. A tó, szélsőséges vízjárása következtében, a parti területeket gyakran elöntötte. A szabályozási munkák a 1970-es években kezdődtek, az alábbi feladatokkal:

- A partok szabályozása az üdülés, a fürdőzés és a vízisportok érdekében, partvédőművek, kikötők és strandok építésével és azokhoz csatlakozó szabad vízfelületek kialakításával. A kotrásból, kikerülő mederanyagból a parti, mély területek feltöltése.
- A tó medrének rekonstrukciója, a lág, tápanyagokban dús mederüledék, a szerves fenékiszap eltávolítása, kikotrása. A biológiailag leromlott, degradálódott, avas nádasok kotrása és nádszabályozás keretében a megújításra alkalmas nádas állomány rehabilitációja.
- A partszabályozás során az egybefüggő közterületi szabad parti sáv kialakítása - Dinnyéstől a Szúnyog-szigetig 20 km hosszban.

A 1990-es évek második felére a kitűzött szabályozási feladatok több mint 90%-a teljesült, melynek következtében a korábbi nádas és szabad vízfelület 60-40%-os aránya megcserélődött. A szabályozás eredményeként 1996 végéig összesen 24491fm partvédmű épült, 17,73 km rendezett part alakult ki.

II.2. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

Műemlékek

Fejér megyében összesen 434 műemléket tartanak nyilván, ez az ország műemléki állományának (13628) 3,2%-a. Átlagosan 4 műemlék jutna egy településre, de a települések mintegy harmadán (35 település) nincs műemlék, kiugróan magas viszont a számuk a megyeszékhelyen (140), jelentős továbbá Mór (36), valamint Sukorón (16 - itt főleg népi épületek állnak védelem alatt). 14 településen van 6-10 közötti objektum, de a települések többségében (58) 1-5 között mozog a számuk.

Kultúrtörténeti- örökségvédelmi szempontból is centrumnak számít a magyar államiság harmadik legfontosabb központját képviselő Székesfehérvár. A városban, történetileg gazdagon rétegzett az emlékanyag, az államalapítás korától kezdve a legújabb korig.

Területi műemléki védelem alatt áll Székesfehérvár és Mór történelmi városközpontja (műemléki jelentőségű terület), továbbá történeti kertként a Dégi Festetics kastély parkja.

A műemlékek javarészt egyházi jellegűek (templom, kápolna, plébánia, rendház, kálvária, szentek szobrai), de jelentős - a nagyobb városokban - a középületek és polgári lakóházak száma is. A népi építészeti emlékek közé falusi lakóházak és néhány szőlőhegyi présház tartozik. A megyére különösen jellemzőek a vidéki barokk és klasszicista kastélyok-kúriák, mellettük igen értékes kertekkel, kastélyparkokkal. A megye területén történelmi okokból igen kevés a középkori eredetű műemlék, érdekesség viszont, hogy Dunaújvárosban már védelem alá került néhány, a múlt század ötvenes éveiben, a város létesítésekor emelt középület.

A gazdaságtörténeti jellegű emlékeket volt uradalmi magtárak, továbbá egykori malmok képviselik.

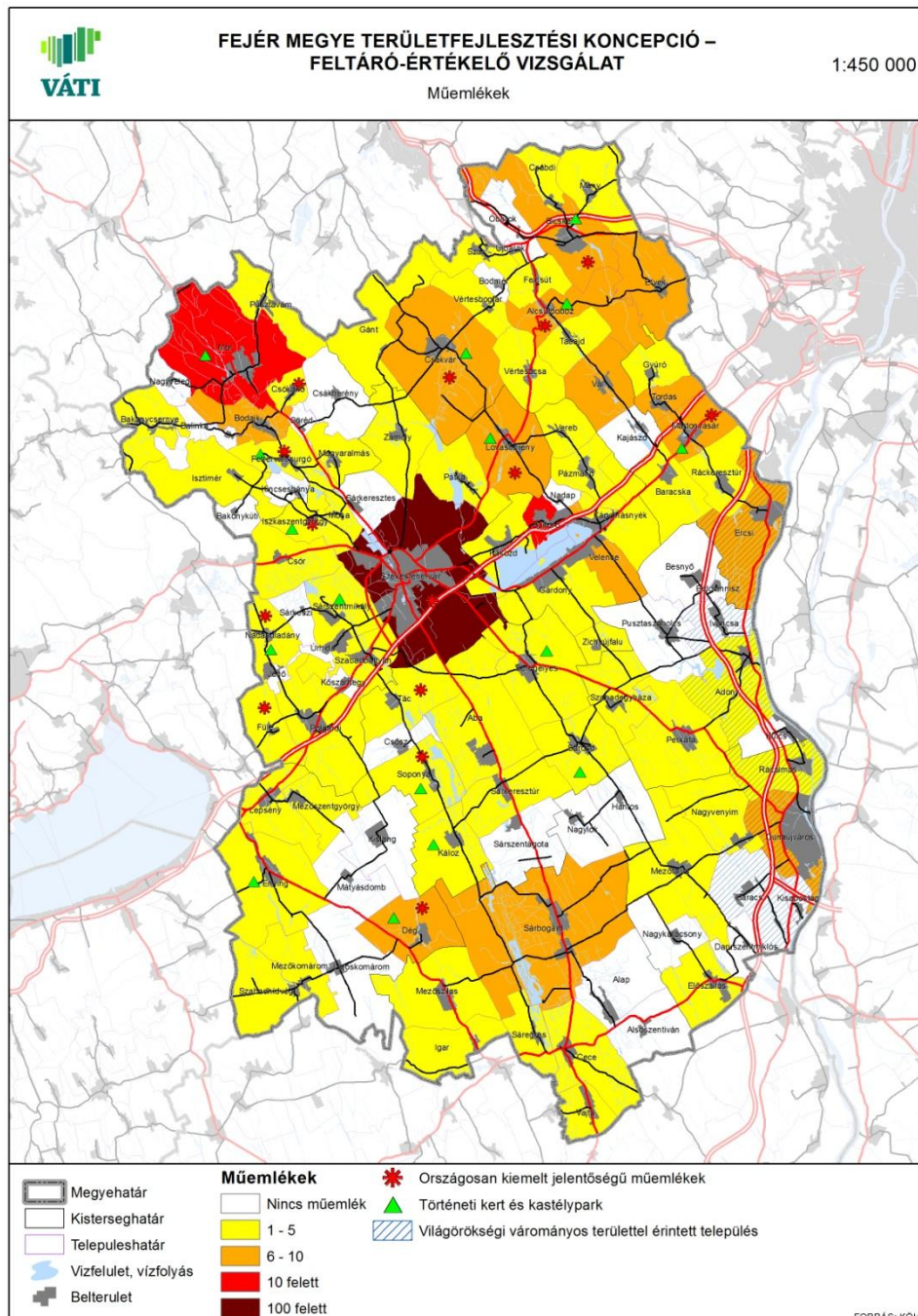
A nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősülő műemlékekből, műemléki együttesekből 14 található a megyében (számuk országosan: 260). Ebből 10 egykori főúri kastély és parkja (Alcsútdoboz, Bicske, Csákvár, Dég, Fehérvárcsurgó, Iszkaszentgyörgy, Lovasberény, Martonvásár, Soponya, Nádasdladány), 2 régészeti bemutató terület (Székesfehérvári Romkert és Gorsium Tác mellett), 1 pedig népi építészeti emlék (Füle, tájház).

Világörökség

A megyében világörökségi várományosi területnek számít az egykori Duna-menti római limes maradványa. A megye területrendezési terve a világörökségi és világörökség-várományos területek övezetébe Adony, Baracs, Dunaújváros, Ercsi, Iváncsa, Kisapostag és Rácalmás településeket sorolta be. Mind a hét település a római limes magyarországi szakaszának területeivel, objektumaival érintett. Összesen 37 őrtornyot rögzített a kutatás terepbejárások és légifelvételek alapján: Ercsi körzetében 10, Iváncsán 1, Adony körzetében 7, Dunaújváros körzetében 14, Kisapostagon 4, Baracson 1 található. Iváncsán a 6. sz. útnál feltehetően római kori palánktábor helyezkedik el.

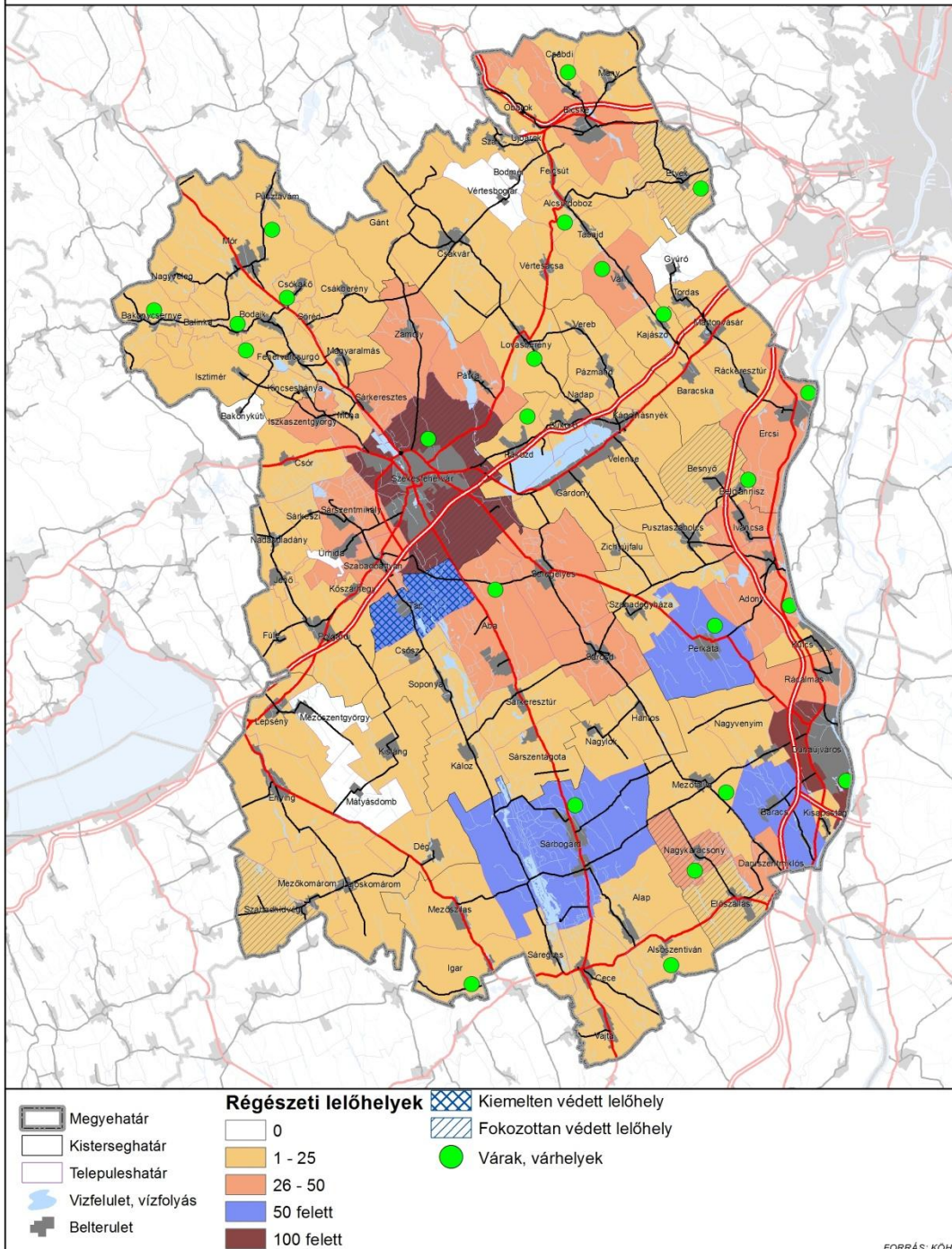
Az európai limes mentén általában folyók jelentették a határt, így a Rajna és a Duna teljes hosszában védelmi szerepet töltött be. A római limes magyarországi szakaszáról (mintegy

500 km) 2011-ben elkészült a részletes feltáró, összefoglaló vizsgálat, amely az előterjesztés megalapozásul szolgál.

Nemzeti emlékhelyek

A nemzeti emlékhely új védelmi kategória, 2012-től szerepel az a kulturális örökség védelméről szóló törvényben. A megyében nemzeti emlékhellyé nyilvánították Pákozdon a Mészeg-hegyi katonai emlékhelyet, amely eredetileg az 1848-as pákozdi csata emlékére létesült, majd később bővült és épült ki általánosabb katonai emlékhellyé (pl. ott található a Doni emlékmű is). Másik nemzeti emlékhely a székesfehérvári Romkert, amely az első koronázó templomunk és királyi temetkező helyünk maradványait őrzi.

Régészeti lelőhelyek

A megyében 2160 nyilvántartott régészeti lelőhely van (2009-es adat szerint), az ország lelőhelyeinek 3,3%-a. Mintegy 20 lelőhely jutna átlagosan egy településre. 7 településen nincs nyilvántartott régészeti érték. Magas, 50 feletti a lelőhelyek száma Perkátán, Baracson, Sárbogárdon és Tácon és igen magas Dunaújváros (125) és különösen Székesfehérvár (376) területén. A lelőhelyek kora változatos, őskori lelőhelyek, bronzkori vaskori objektumok

ugyanúgy megtalálhatók, mint a római kor és a középkor emlékei. 24, zömmel őskori várhelyet, földvárat azonosítottak a megyében. Ezek közül látogatásra csak Csókakő vára kiépített.

A lelőhelyek közül miniszteri rendelettel kiemelten védettnek minősül a Tác melletti Gorsium, ahol bemutatóhelyet is kialakítottak az egykori római város eddig feltárt területén. Fokozottan védett lelőhely 6 településen található: Besnyő-Göböljárás: késő bronzkori földvár, Etyek-Botpuszta: középkori település, Nagykarácsony és Előszállás területén középkori település és kisméretű vár, Szabadhídvég-Pusztavár: vaskori és középkori vár, Székesfehérvár külterületén egykori római völgyzáró gát maradványa. Ezek a lelőhelyek a közönség számára nem kialakítottak, nem látogathatók.

Helyi védettségű épített környezeti értékek

A települési önkormányzatoknak lehetőségük van helyi rendelettel védelem alá helyezni – a természeti értékekhez hasonlóan - épített környezeti értékeiket. A rendelkezésre álló nyilvántartás szerint a települések mintegy harmada (32) élt eddig a megyében ezzel a jogával. Összesen 565 objektumot (pl. népi építészeti emlékek, középületek, emlékművek, településképi értékek) helyeztek védelem alá, a legtöbbet Etyeken (131), Székesfehérvárott (85), Mórton (42), Dunaújvárosban (40), Velencén (34), Ercsiben (32), Isztiméren (31), Bicskén (21) és Sárbogárdon (20).

Egyedi tájértékek

„A természetvédelmi törvény értelmében egyedi tájértéknek minősül az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van” (MSZ20381 szabvány: Egyedi Tájértékek kataszterezése).

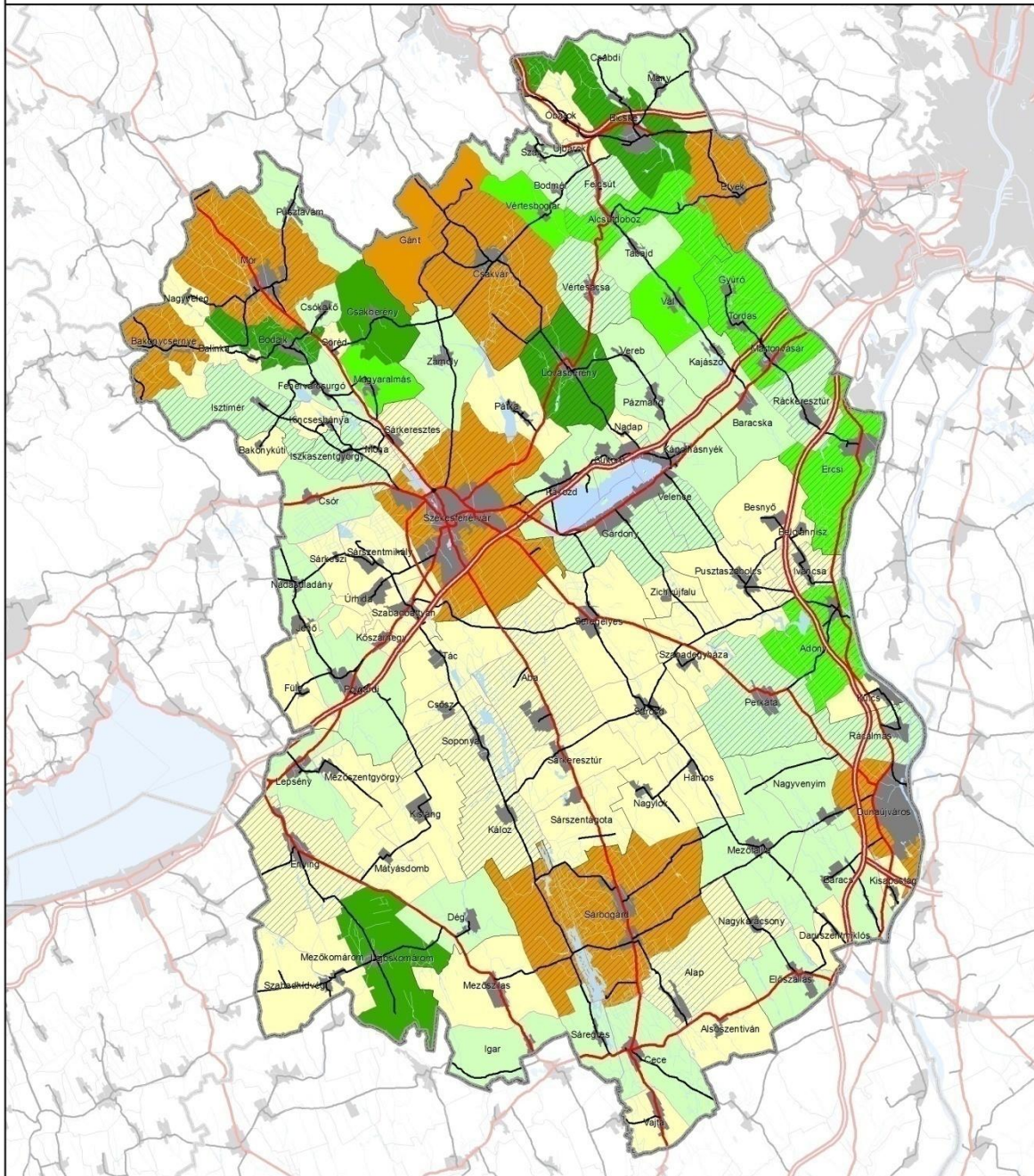
A meghatározásból is kitűnik, hogy az egyedi tájértékek skálája igen széles. A tájértékek nem feltétlenül állnak jogi védelem alatt, de ugyanakkor tájértéknek minősülhetnek jogszabállyal védett elemek is (műemlék, helyi védett érték, természeti érték, régészeti érték), így a fentebbi kategóriákkal részben átfedésben van a tájértékek száma. Az egyedi tájértékek egy adott településen fontos identitásnövelő tényezők, hasonlóan a helyi védettségű elemekhez. Az egyedi tájértékek kataszterezése még nem nevezhető lezártnak, a listák bővíthetők.

A jelenlegi kimutatás szerint a megye valamennyi településén vannak nyilvántartásba vett egyedi tájértékek, számuk összesen 4502 (átlagosan 41 településenként). Kiemelkedően magas mennyiségű (100 feletti) tájérték van Székesfehérvárott, Bakonycsernyén, Dunaújvárosban, Sárbogárdon, Etyeken, Csákváron, Mórton és Gánton.

Egyéb tájértékek gyűjtése a *TÉKA (Tájérték kataszter) program* keretén belül civil együttműködésben folyik. A megyében több ezer objektum került azonosításra, amely egy integrált táji adatbázisban, illetve egy informatikai rendszerben a tájtervezők és kutatók, valamint a nagyközönség számára is elérhető. ¹⁷

---

¹⁷ www.teka.hu

- Megyehatár
- Kisterseghatár
- Településhatár
- Vízfelület, vízfolyás
- Belterület

Egyedi tájértékek

- 1 - 25
- 26 - 50
- 51 - 75
- 76 - 100
- 100 felett

- Helyi rendelettel védett épített környezeti értékek

II.3. Gazdasági bázis

II.3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, ipar, szolgáltatás

Mezőgazdaság

Az agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országos viszonylatban, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két évtizedben.

Ugyanakkor az agrárium szerepének jellemzésekor figyelembe kell venni azt is, hogy a mezőgazdasághoz a népesség jelentős része még mindig erősen kötődik (saját fogyasztásra történő termelés és jövedelem-kiegészítés), így a mezőgazdaság népességmegtartó ereje még jelenleg is számottevő. Ezt mutatja többek között az egyéni gazdaságok magas száma. Másrészt a mezőgazdaság, pontosabban annak környezet- és természetvédelmi célokat is integráló rendszerei nem csupán ipari nyersanyagot állítanak elő, hanem tájképi értékeket tartanak fenn, természeti- és kultúrtörténeti értékeket őriznek meg, így a társadalom egésze számára fontos szolgáltató funkciókat látnak el. A térségben – bár a termőhelyi adottságok általában kiválóak - fontosak azok a mezőgazdasági szolgáltató szerepkörök, amelyek segítenek a jó és kiváló adottságok megőrzésében, továbbá elősegítik az itt található természetvédelmi szempontból értékes szántók és gyepek (pl. pannon gyepek, láprétek stb.) fenntartását és fejlesztését, továbbá a térségre jellemző, sajátos tájképi és történeti értékek, tájak (Sárvíz-völgy, Zámolyi medence) megőrzését.

2010-ben a mezőgazdaság bruttó hozzáadott érték alapján számolt részesedése a megye gazdaságában 4,88%-volt. Ez magasabb, mint a 3,44%-os országos érték, de alacsonyabb, mint a Budapest nélkül számított megyék összesített mutatója (5,54%).

Az agrárágazatban alkalmazásban állók arányát értékelve hasonló kép bontakozik ki. 2010-ben az összes alkalmazásban álló 4%-ot foglalkoztat az ágazat. Ez jelentősen meghaladja az országos értéket (2,88%). A Budapest nélküli számított országos átlaggal viszont nagyjából megegyezik (3,99%) a megyei mutató.

Fejér megyében tehát az alkalmazásban állók aránya közelít a megyék összesített értékéhez a bruttó hozzáadott érték arány azonban kisebb. Ennek oka elsősorban, hogy az egyéni gazdaságok súlya kisebb, mint máshol az országban.

Egyéni gazdaságok jellemzői

Az elmúlt 10 évben az egyéni gazdaságok száma mind országosan, mind pedig a megyében erőteljesen csökkent. Míg 2000-ben több mint 40 ezer egyéni gazdaság működött a megyében, addig 2010-ben az egyéni gazdaságok száma alig volt több mint 23 ezer. 2010-ben az 1000 lakosra jutó egyéni gazdaságok száma 55 volt. Ez megegyezik az országos értékkel, de kisebb a Budapest nélkül számolt országos mutatónál.

A gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok számának változása Fejér megyében

	Gazdasági szervezetek		Egyéni gazdaságok		1000 lakosra jutó egyéni gazdaságok száma 2010
	2000	2010	2000	2010	
Fejér	287	337	40906	23486	55,11
Ország (Budapesttel együtt)	6954	8606	958534	567446	56,8
Ország (csak a megyék)	6797	8261	954110	566231	68,61

Forrás: KSH

A gazdaságok mezőgazdasági földhasználatát értékelve elmondható, hogy Fejér megyében a gazdasági szervezetek földhasználata a jelentősebb. A mezőgazdasági területek 60%-át művelik. Az egyéni gazdaságok részesedése valamivel több, mint 40%, de így is elmarad az országos értéktől, a közel 50%-os részesedéstől.

A 2010-es Általános Mezőgazdasági Összeírás (ÁMÖ) településsoros adatai még nem álltak rendelkezésre, de korábbi vizsgálatainkból kiderült, hogy a gazdasági szervezetek szerepe a kedvező talajadottságokkal rendelkező térségekben még hangsúlyosabb.

A gazdaságok által használt mezőgazdasági terület megoszlása gazdaságtípusonként

	Gazdasági szervezetek		Egyéni gazdaságok		Egyéni gazdaságok által használt földterület aránya az összes gazdaság által használt földterület %-ában
	2000	2010	2000	2010	
Fejér megye	152 518	143 505	105 334	109 235	41,68
Ország összesen	2 339 106	2 191 552	2 313 342	2 420 054	49,72

Forrás: KSH

Növénytermesztés és állattenyésztés

Fejér megye szántóterületének vetésszerkezetében az országosan is nagy területen termesztett növények (búza, kukorica, napraforgó, árpa) dominálnak. A kukorica vetésterülete 2010-ben meghaladta a szántóterület harmadát. A búza területi részesedése 25%, vagyis a szántóterületek negyedén ezt a növényt termesztik. A vetésszerkezet a jó termőhelyi adottságok következtében tehát leegyszerűsödött, az agro-biodiverzitás (termesztett növényfajok, fajták változatossága) meglehetősen alacsony a megyében. A monokultúras agrártermelés alacsony élőmunka-igényű, így a jó agrárpotenciállal rendelkező kiterjedt – elsősorban a megye dél/délnyugati részén fekvő - térségekben foglalkoztatási problémákat okoz.

Fontosabb termesztett növények vetésterülete a szántóterület arányában

	Búza %	Kukorica %	Árpa %	Napraforgó %
Fejér megye	26	34	5	12
Ország	22	24	6	11

Forrás: KSH, 2010

A szántóföldi gazdálkodás mellett jelentős szőlőtermesztés folyik a térségben. A megye területén található az Észak-dunántúli borrégió Móri- és Etyek-Budai borvidék, az utóbbihoz az etyeki területeken kívül a Velencei-tó partján fekvő borvidéki települések is kapcsolódnak. Az állattenyésztés esetében a szarvasmarha állomány és az erre épülő tejfeldolgozás jelentős.

A „100 hektár mezőgazdasági területre jutó állatállomány” mutatót vizsgálva is csak a szarvasmarha esetében rendelkezik kedvezőbb mutatóval a megye, a többi állatfaj tekintetében jóval az országos átlag alatti értékek a jellemzők.

100 ha mezőgazdasági területre jutó állatállomány

	Szarvasmarha (db)	Sertés (db)	Juh (db)	Baromfi (db)
Fejér	14	29	12	439
Ország	12	57	21	762

Forrás: KSH, 200.

Agrár-környezetgazdálkodás elsődleges célterületei

A természeti értékek megőrzését, a környezeti elemek védelmét szolgáló agrár-környezetgazdálkodás megjelenése a 2078/92/EK tanácsi rendelethez kapcsolódik. Mivel az agrár-környezetgazdálkodás az európai agrárpolitika szerves részévé vált, így a csatlakozó országoknak – köztük Magyarországnak – is fel kellett készülnie annak gyakorlati megvalósítására. Ennek első, alapvető jelentőségű kerete és eszköze a Kormány 2253/1999 (X. 7.) számú határozatával elfogadott Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP) volt. Magyarország 2004 évi Európai Unió csatlakozását követően a NAKP fő elemei bekerültek a Nemzeti Vidékfejlesztési Tervbe (NVT), majd 2007-ben az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) agrár-környezetgazdálkodási intézkedései közé.

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok és a hozzájuk kapcsolódó kifizetések egy része konkrét területekhez kötődik. Ezek az úgynevezett zonális programok, amelyek elsősorban a természeti értékek megőrzését szolgálják. Az agrár-környezetgazdálkodási támogatási rendszer keretén belül kerültek meghirdetésre az Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) programjai. 2002-től 11, 2004-től 15 ÉTT mintaterületen lehetett e programba belépni. 2009-től az ÚMVP keretében az Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) néven indult újra a program immár 25 mintaterületen. Fejér megyében két MTÉT terület található: Sárvíz völgy MTÉT és a Zámolyi medence MTÉT.

A Sárvíz-völgye MTÉT a Mezőföld középtáj részeként csaknem 60 km hosszan nyúlik el az Alföldön. A számos, több mint 20 védett és fokozottan védett növényfaj közül itt található a megye egyetlen tátorján előfordulása, jelentős számban él itt a kisvirágú macskamenta és

nagy egyedszámban fordul elő több orchidea faj is. Az MTÉT területén belül kiemelt szerepe van a vízi madárvilágnak.

A Zámolyi-medence a Vértes DK-i lábánál helyezkedik el Csákvár, Zámoly és Pátka község határában. A medence peremén, a legmagasabb térszíneken, a Mezőföld löszhátakra jellemző vegetációjának maradványai figyelhetők meg. Alacsonyabb részein, a medence északi részén, a Pogácsa legelő területén, a Vértes hegylábi előterében dolomit lejtősztyeppért maradványok találhatók.

Erdőgazdálkodás

A Fejér megye erdőszültsége az Országos Erdőállomány Adattár 2010-es adatai alapján 12,5 %, amely messze elmarad az országostól (20,7%). Erdőterületeinek nagy része a Vértes, a Velencei-hegység területén található, de jelentős az arányuk a keleti Bakonyban is. Az erdők közel háromnegyede (~74%-a) állami tulajdonban van. Az állami erdők országos aránya 55%-os. A megye nagyobb erdőgazdálkodói a Vértes Erdő Zrt., a Bakony erdő és VADEX Mezőföld Zrt. Az állami erdészetek vadgazdálkodásban betöltött szerepe is jelentős.

Az elsődleges rendeltetés alapján a megyében a védelmi rendeltetés a meghatározó. Az erdőterületek közel 64%-a esetében ez az elsődleges rendeltetés, amely annak is köszönhető hogy az erdőterületek nagy része védett természeti területen (Vértes Tájvédelmi Körzet, és Velencei-hegység TK) található.

A Nemzeti Erdőtelepítési Program alapján Fejér megyében az erdőtelepítésre alkalmas területe mindössze 10 000 ha. Telepítési javaslatok elsősorban a Keleti-Bakonyt, Vértesalját, a Velencei hegységet, és a Sárvíz-völgyét érintik.

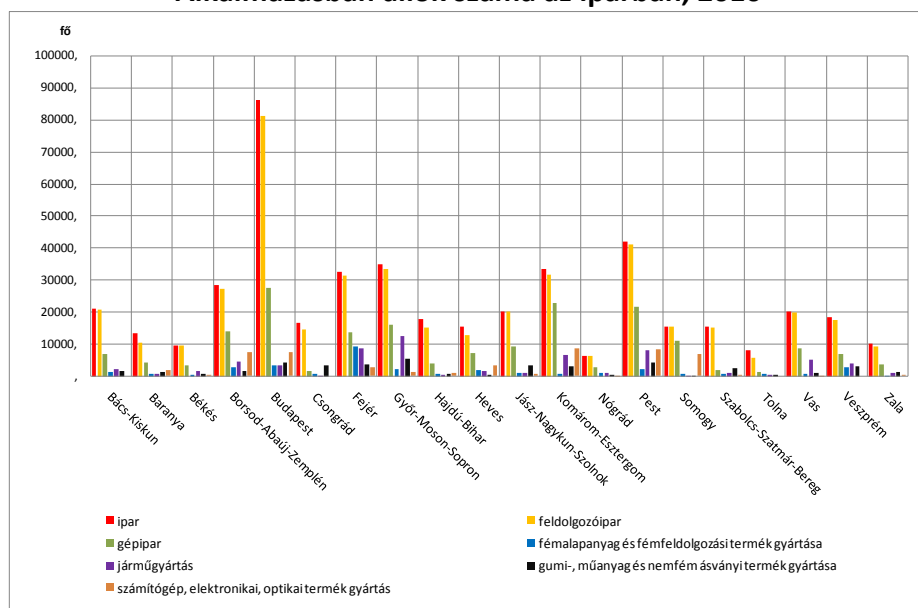
Ipari termelés

A 49 fő feletti vállalkozások által megtermelt ipari termelési érték Fejér megyében 1 666 Mrd Ft, amellyel a megye a 4. helyen állt 2010-ben Budapest (4 930 Mrd Ft), Komárom-Esztergom (2 372 Mrd Ft) és Győr-Moson-Sopron megye (1 956 Mrd Ft) után országos összehasonlításban. Az iparágakon belül a feldolgozóipari, gépipari termelés esetében ugyanez Fejér megye területi pozíciója. Országosan is kiemelkedő a fémalapanyag és fémfeldolgozási iparág jelentősége, amely a dunaújvárosi Dunai Vasműnek és a rácsatlakozó kisebb cégeknek köszönhetően az ország fémipari termelési értékének 44%-át adja (444,4 Mrd Ft).

A termeléssel összhangban az iparban alkalmazott munkaerő tekintetében is előkelő helyen áll Fejér megye. 100 lakosra országosan 4,7 ipari alkalmazott jut, ez az érték a régiós átlaghoz hasonlóan Fejér megyében 7,7 fő.

Bár az ipari termelés volumene 2010-ben az előző évhez képest nőtt, országos összehasonlításban kiemelkedő teljesítmény nem tapasztalható. A fémalapanyag-gyártó és fémfeldolgozó iparág 20,2%-kal, a feldolgozóipar 13,9%-kal, a gépipar 11,8%-kal növelte teljesítményét.

Alkalmazásban állók száma az iparban, 2010

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

A megye legnagyobb ipari foglalkoztatói Székesfehérváron, Dunaújvárosban, Móraon, Rácalmáson, Bicskén, Ercsiben, Etyeken, Pákozdon és Szabadegyházán működnek. Székesfehérváron főként ásványvíz palackozással, szerszám-és gép megmunkálással, üvegmegmunkálással, konténergártással, élelmiszergyártással, elektronikai gyártással, összeszereléssel, légtechnikával, fémmegmunkálással, közmű- és útépítéssel foglalkozó üzemek, vállalkozások működnek.

Jelentős ipari hagyományai, Budapesthez való közelsége, közlekedéshálózati pozíciója, mind kedvező hatással volt ipari parkjainak kialakulására, amelynek komoly jelentősége van a munkahelyteremtés, munkaerő-foglalkoztatás szempontjából is. A hét ipari park alakulásuk sorrendjében VIDEOTON Ipari Park, Alba Ipari Zóna, Sóstó Ipari Park, Déli Ipari Park, IKARUS Székesfehérvári Ipari Park, VISTEON Innovációs Ipari Park, Alba Airport Ipari Park.

Székesfehérvár gazdasági helyzetéről szóló ismertetőjének megfelelően az ipari parkok fejlesztési elképzelései szinte kivétel nélkül a szolgáltatásfejlesztésre helyezik a hangsúlyt a következő években. A vállalati kör stabilizálódásával, a bérelhető szabad területek csökkenésével az extenzív helyett az intenzív fejlődés került előtérbe, mely az itt dolgozók munkakörülményeinek javításával, és a vállalatok számára minél sokrétűbb szolgáltatások kiépítésével igyekszik növelni a park versenyképességét. Ennek megfelelően az elmúlt években – az „alap” szolgáltatásokon (pl. őrzés, szemétszállítás) kívül – megjelentek olyan szolgáltatások is, mint az orvosi rendelő, bankfiók, étterem, munkaerő-kölcsönzés.

Dunaújvárosban az országos jelentőségű fémgyártás, fémmegmunkálás (DUNAFERR) mellett műszer és alkatrészgyártás, gépgyártás, építőipari alapanyaggyártás folyik. A Dunaújvárosi INNOPARK ipari park és inkubátorház 1997-ben alakult.

Móraon faipari termékgyártás, szerszámgyártás, járműipari alkatrészgyártás, borfeldolgozás folyik, ipari parkja a 81. sz., főút mellett fekszik. A beruházók főként az

IKARUS Móri Gyáránál meghonosodott ipartechnológiai kultúrára építve hozták létre termelő gyáraikat, ahol jelenleg autóüléseket, ülésmozgató automatikát, kábelkötegeket és gépkocsi szerelvényeket gyártanak.

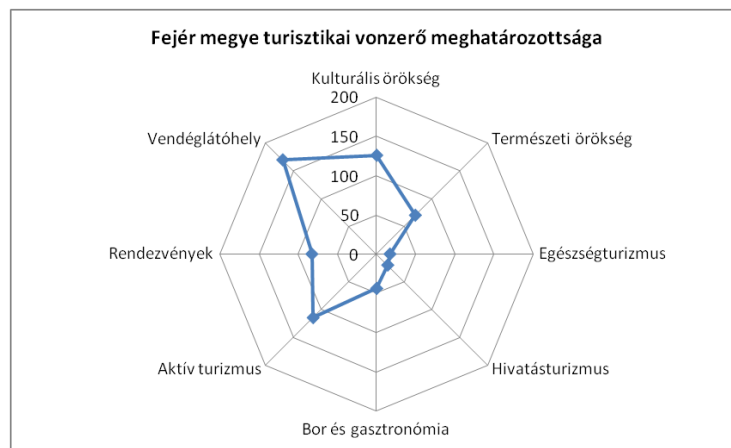
Rácalmáson főként gumigyártás (Hankook), gépgyártás, kohászati gépgyártás, élelmiszerfeldolgozás folyik. Bicskén a Bicske-M1 Ipari Park és Logisztikai Központ az M1 autópálya mentén helyezkedik el. A városban főként ásványvíz-palackozással, fa- és fémmegmunkálással, építőanyag-előállítással foglalkoznak. Pákozdon új ipari park létesül Pákozdn nyugati végében, az M7 autópálya mellett. Elsőként egy fehérvári és egy budapesti építőipari vállalkozás költözik majd be, és két másik fehérvári cég helyezi át telephelyét.

Turizmus

Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik.

Elérhetősége minden irányból jó, főként Budapest és Balaton felől több gyorsforgalmi út is átszeli. A belső feltáró-úthálózat is megfelelő. Egyes települési összekötő utak hiánya és a rossz burkolatminőség növeli az eljutási időt.

A megye természeti, táji, épített környezeti értékei révén az idegenforgalom számára kedvező vonzerő-kínálattal rendelkezik. Természeti, táji értékek a települések 70%-ában, épített környezeti értékek a települések 80%-ában találhatóak, azonban ezek vonzerővé válása – látogathatósági feltételek – sok helyütt nem valósult meg. A megye vonzerőleltára¹⁸ szerint a kulturális örökség dominanciája jellemző, amely köré a rendszeres jelleggel megtartott rendezvények fonódnak. Másodikként a természeti, tájképi értékek sorakoznak fel, amelyre az aktív turizmus épül.

Összességében a megyében a települések zöme csekély vagy közepes idegenforgalmi szerepkörrel rendelkezik. A települések egytizedében van csak a turizmusnak jelentős, ill. kiemelkedően jelentős szerepe. Ezekben országos és nemzetközi jelentőségű vonzerők is előfordulnak és a turisztikai termékskálájuk igen széles (horgászat, kerékpárturizmus, kastély- és műemléki-turizmus, tranzitturizmus, termálturizmus, kulturális

¹⁸ Felhasználva a Fejér megye turisztikai koncepciója c. 2004. évi LT CONSORG Kft. által elkészített tanulmányt és aktuális internetes forrásokat

rendezvényturizmus, természetjárás, barát- és rokonlátogatás, falusi turizmus, lovaglás, golf.)

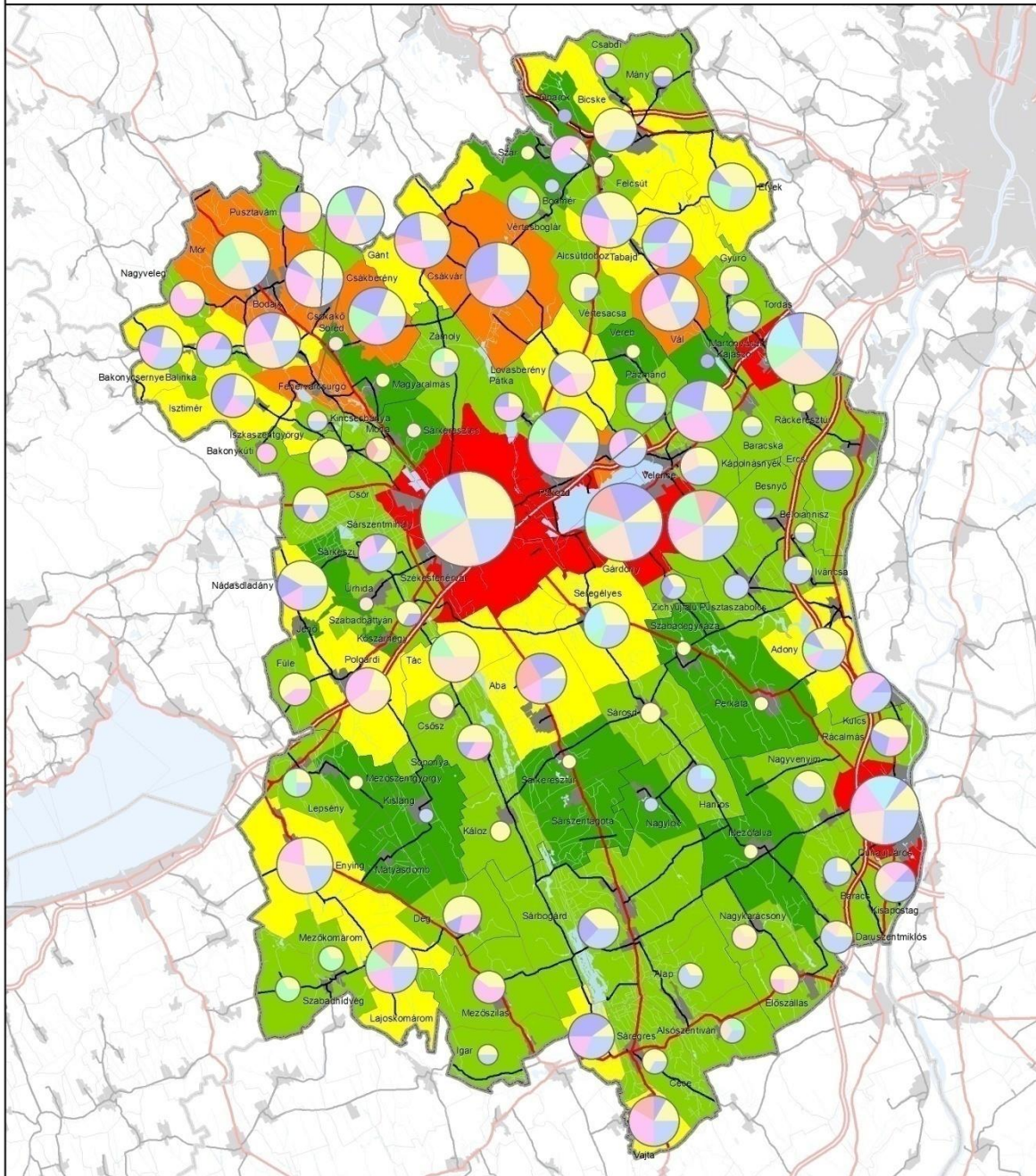
Fejér megye az egyik legváltozatosabb tája hazánkban. A megye nagyobb, déli része az Alföld természetföldrajzi nagytáj dunántúli nyúlványának számító Mezőföld területére esik, ezen kívül a Bakony keleti része, a Vértes hegység fő vonulata, a Gerecse déli nyúlványai, a Velencei-hegység, továbbá az Etyeki-dombság színesíti a megye domborzatát. Keleti természetes határa a Duna, egyéb jelentősebb vízfolyásai a Sárvíz, Váli víz, Gaja, Móri víz délnyugati határán pedig a Sió is érinti. Legnagyobb természetes tava a 27 km² területű Velencei-tó, de kiterjedt halastavak is találhatóak a megyében.

Örökségvédelmi és tájképi szempontból kiemelkedő értéket képviselnek a Fejér megyei kastélyok, kúriák, uradalmi épületek, magtárak, templomok, kápolnák, útszéli fészületek, szobrok, polgári és népi lakóházak valamint a hozzájuk kapcsolódó történeti kertek, parkok. Közülük számos műemléki státuszban is van. A megyében az egyetlen látogatható vár a XIII. sz. gótikus csókakői vár. A kastélyok építése az 1750-es években indult meg, a kezdetben barokk stílust 1780-tól a klasszicista stílus váltotta fel. A kastélykertek („angolkert”) 1800-as évektől alakultak ki. Táj- és településképi szempontból kiemelkedő értéket képviselnek a részben épségben megmaradt parkok Alcsútdoboz, Csákvár, Dég, Fehérvárcsurgó, Martonvásár, Seregélyes és Soponya, Bodajk, Iszkaszentgyörgy kastélyait körülölelve. A kastélyok többsége turisztikai szempontból is vonzó, kiállítás, múzeum, szálloda funkcionál bennük, ugyanakkor nagy részük helyreállítást igényel. Római kori romokkal Tác-Gorsium és Dunaújváros emelkedik ki. A feltárt romokat a Gorsium Szabadtéri Múzeum és Régészeti Park mutatja be, melyet sétára csábító mediterrán park övez. A szabadtéri kiállítás mellett fedett múzeum is várja a látogatókat. Székesfehérvár a magyar királyság középkori műemlékeivel (Romkert, Püspöki Székesegyház, Püspöki Palota), védett történeti központtal rendelkezik. A ráfűződő kulturális és egyéb rendezvények, valamint további szórakozási lehetőségek teszik a megye turisztikailag legfrekvenciáltabb városává.

A kiemelt nagyrendezvények a megye örökségturizmusát erősítik (Fehérvári Vigasságok-Lecsőfesztyál, Etyeki Kezes-lábos Fesztivál, Rácalmási Tökfesztyál, Csákvári Hagyományos Mihály Napi Lovas- és Pásztortalálkozó).

A gyógy- és wellness turizmus alapja a megye termálfelhasználásainak sora (Gárdony, Velence, Dunaújváros, Bodajk, Lajoskomárom, Vajta). A strandolás Európa egyik legmelegebb tavára, a Velencei-tóra jellemző Velence, Gárdony – Agárd településeken lehetséges. A sekély víz egyéb vízisportokra is alkalmas és veszélytelen.

A megye terepi adottságai kedveznek az aktív sport kedvelőinek. A lovaglás gyakorlására, tereplovaglásra, terepkocsizásra számtalan lehetőség nyílik a megyében, de a gyerekeket lovas oktatással is várják (Pákozdi, Sukoró, Alcsútdoboz, Csabdi, Csákvár, Enying, Martonvásár, Mór, Pátka, Sárbogárd, Székesfehérvár, Tabajd, Bélapusztaszentmihály, Tordas). A kerékpározás egyre elterjedtebb kikapcsolódási lehetőség. Több kerékpártúra útvonal is ajánlott (Vértestől a Velencei-tóig, Velencei-tó körül, Duna mente, Kelet-Bakony). A túrák csak részben kiépített kerékpárutakon vezetnek, még a Velencei-tó körül sem épült meg teljes egészében a kerékpárút.

 Megyehatár	 Turisztikailag kiemelkedő jelentőségű	 Településhatár	 Kulturális örökség
 Kisterseghatár	 Turisztikailag jelentős		 Természeti örökség
 Településhatár	 Turisztikailag közepes jelentőségű		 Egészség turizmus
 Vízfelület, vízfolyás	 Turisztikailag csekély jelentőségű		 Hivatás turizmus
 Belterület	 Turisztikai szerepköre nincs		 Bor és gasztronómia
			 Aktív turizmus
			 Rendezvények
			 Vendéglátóhely

FORRÁS: Fejér megye turisztikai koncepciója, települési honlapok

A horgászati adottságok kiválóak. A Velencei-tó déli oldalán megszakításokkal a partról lehet horgászni, de sok helyütt van csónakkikötő és csónak bérlésére is van lehetőség. Hasonlóan kitűnő lehetőségek várják a horgászokat a Rétszilasi-tavaknál. A folyóvizek közül elsősorban a

Duna, a mesterséges vizek közül a Fehérvár-csurgói, a Zámolyi és a Pátkai víztározók nyújtanak lehetőséget a horgászatra. Vadászterületeket a hegyvidékek erdőségei és a vizes élőhelyek biztosítanak. Golfpálya Csákváron nyílt.

A természetjárás és ökoturizmus a falusi, bor- és gasztró-turizmussal karöltve kínál több tematikus utat, programot megszervezte. Az országos Kéktúra közép-dunántúli szakasza végigfut a Gerecse, a Vértes és a Bakony tájain. Különleges élményt jelent a közép-dunántúli Piros Túra bakonyi szakasza, a vértesi körtúra, vagy a Gerecse védett területein történő barangolás. Ugyancsak túrára csábít a Velencei-tó északi partja a Velencei-hegységgel, ahol a pákozdi ingókövek, a Nadapi Szintezési Ősjegy és a Pákozdi-Sukorói Arborétum megtekintésén kívül a borvidék pincéi is várják a vendégeket. Egész évben érdemes ellátogatni a Vértesi Natúrpark „Puszta a Vértesben” programjára, ahol „pusztabuszozással”, az őszi Mihály napi Pásztor találkozón (szept. 29.) pedig régi mesterségekkel ismerkedhetnek meg a kirándulók.

A megye a belföldi turizmus területe, az ország turizmusát – mint a Budapest-Balaton között fekvő dunántúli, pannon vidék – értékőrző, változatos kínálatával tudja szolgálni, és ugyanakkor a megye lakosságának jelentős megélhetési lehetőséget is nyújt (nyújthat). A megyében a bruttó hozzáadott érték tekintetében 15%-ot képvisel a kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás¹⁹. A megye teljes munkaidős alkalmazottjainak 1%-a tevékenykedik a szálláshely szolgáltatásban és vendéglátásban, a regisztrált vállalkozások aránya 5%-át teszi ki az megyei turisztikai vállalkozásainak.

Fejér megye idegenforgalmának területi megoszlása hét területegységben határozható le: Székesfehérvár, mint történelmi város, megyeszékhely, Velencei-tó, Vértes-hegység, Balaton környéke, Kelet-Bakony, Duna mente, Sárvíz-völgye.

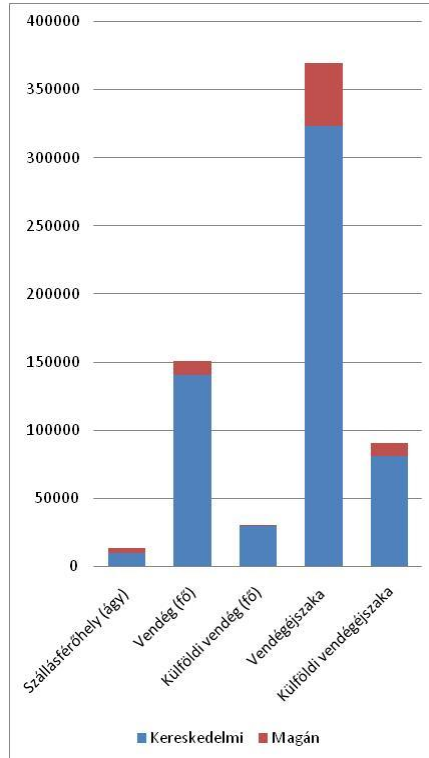
Szálláskapacitás

A szálláshelyek száma 2010-ben a megyében 721, a szállásférőhelyek száma 13 161 volt, ami az ország szálláshelyeinek és férőhelyeinek elenyésző része (1,75% és 2,5%), a településre vetített és 1000 lakosra számított átlagértékben is mélyen az országos átlag alattinak számít. A megye szállás-férőhelyeinek 18%-a szálloda, 6%-a panzió, 6%-a nyaralóház, 10%-a közösségi szálláshely (turistaszállás és ifjúsági szállás), 30%-a kemping és 30%-a magán-szálláshely (fizetővendéglátás és falusi szálláshely). Az összes szállásférőhely száma jelenleg kevesebb, mint 2000-ben, a 2007-2008. évi mélypontot – pénzügyi világválság magyarországi begyűrűzése – követően kis mértékben növekszik minden szállástípus száma és befogadóképessége, de még mindig nem éri el a 2000. évi szintet. Ez alól csak a szállodai férőhely kivétel, ahol némi többlet mutatható ki 2000. évhez képest. A kereskedelmi szállásférőhelyek többsége a városokban és a Velencei-tó üdülőkörzet területén található. A déli, elmaradott térségek igen csekély szállásférőhellyel rendelkeznek. A megyében kevés a szálloda (23 db) és a többcsillagos szállás-férőhelyek is hiányoznak. Összesen 4 db négycsillagos szálloda működik. Magán-szálláshelyek a fentiekén túl kisebb településeken is előfordulnak, jellegzetesen a Vértes, a Velencei-hegység, a Bakony és a Duna menti falvakban.

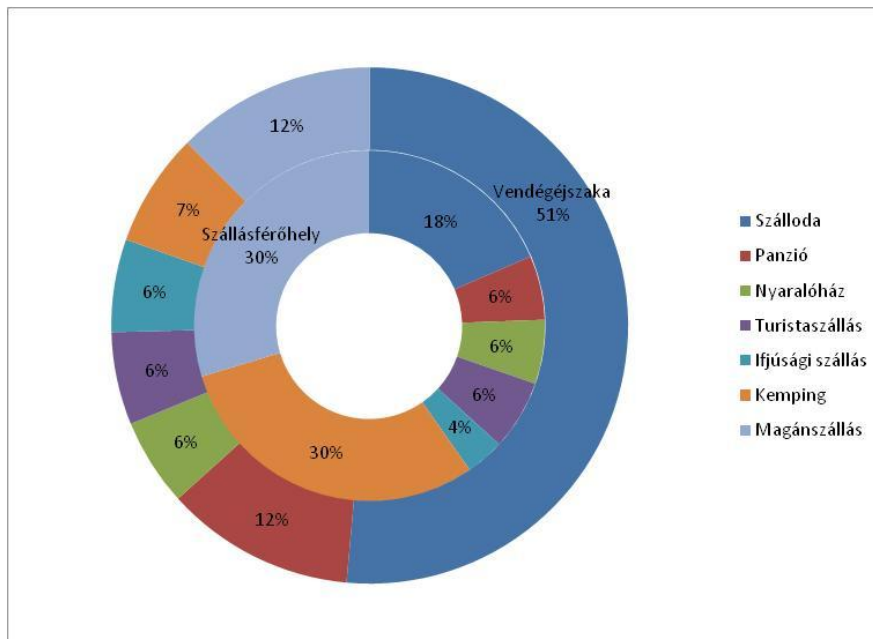
¹⁹ 2009-es KSH összevont adat

Szállásférőhelyek kapacitása és vendégforgalma

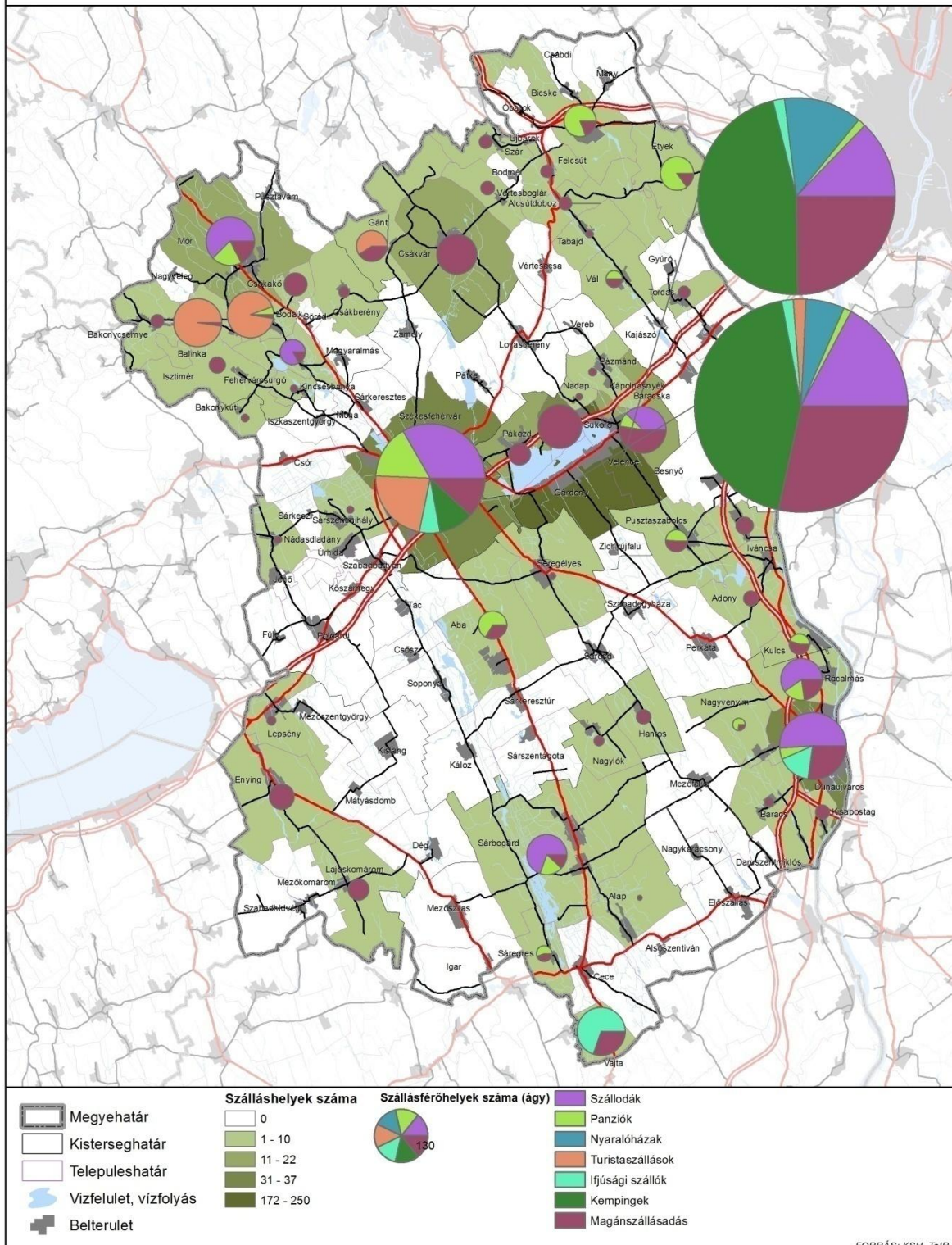

Forrás: TEIR/KSH alapján saját szerkesztés

Szállásférőhelyek és vendégéjszakák aránya, 2010

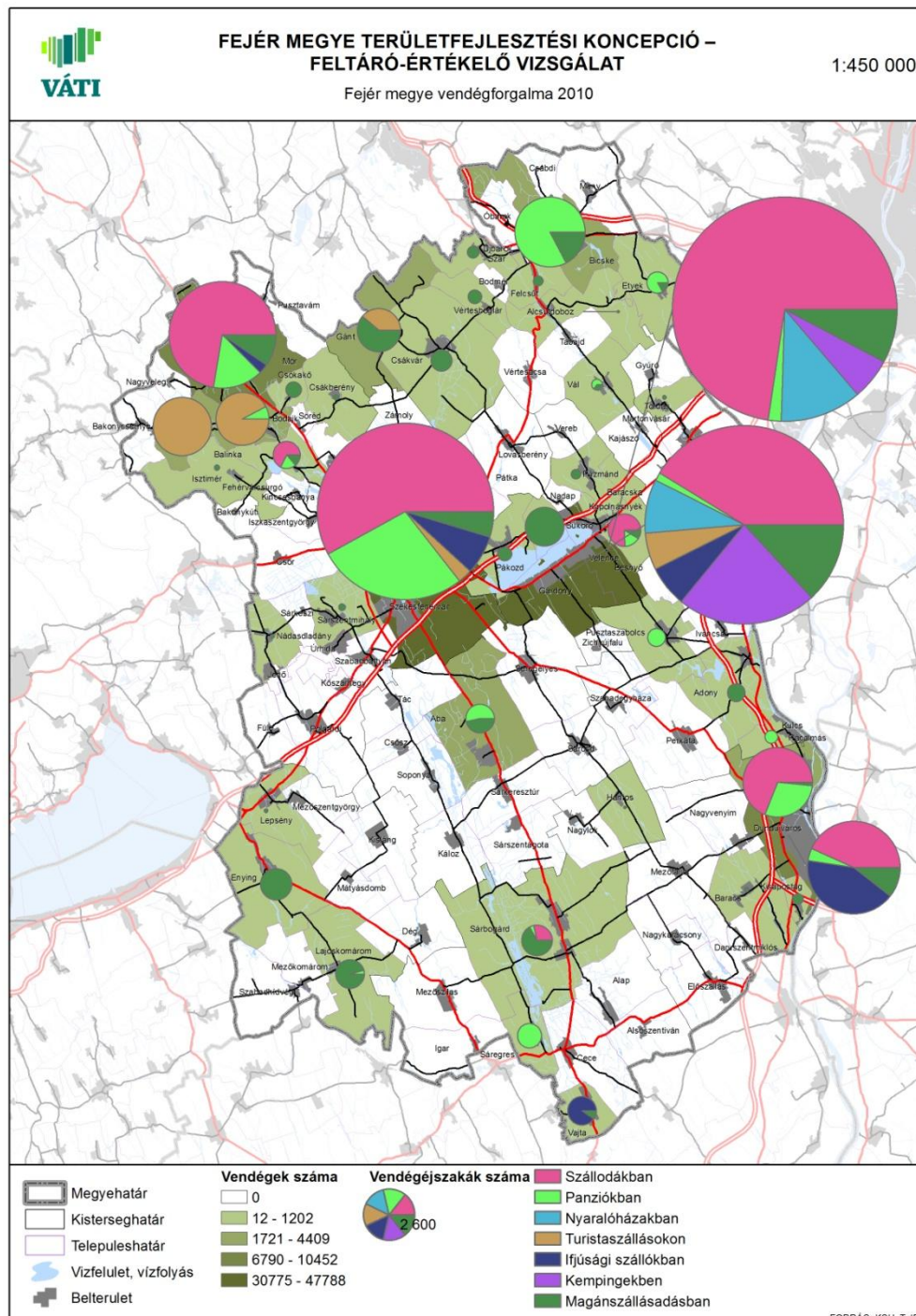
Forrás: TEIR/KSH alapján saját szerkesztés

Vendégforgalom

2010-ben 150 ezer körüli vendég – legalább egy éjszakát eltöltő turista – érkezett a megyébe, ami az ország 8,3 millió vendégszámához és Budapest közelségéhez, valamint a

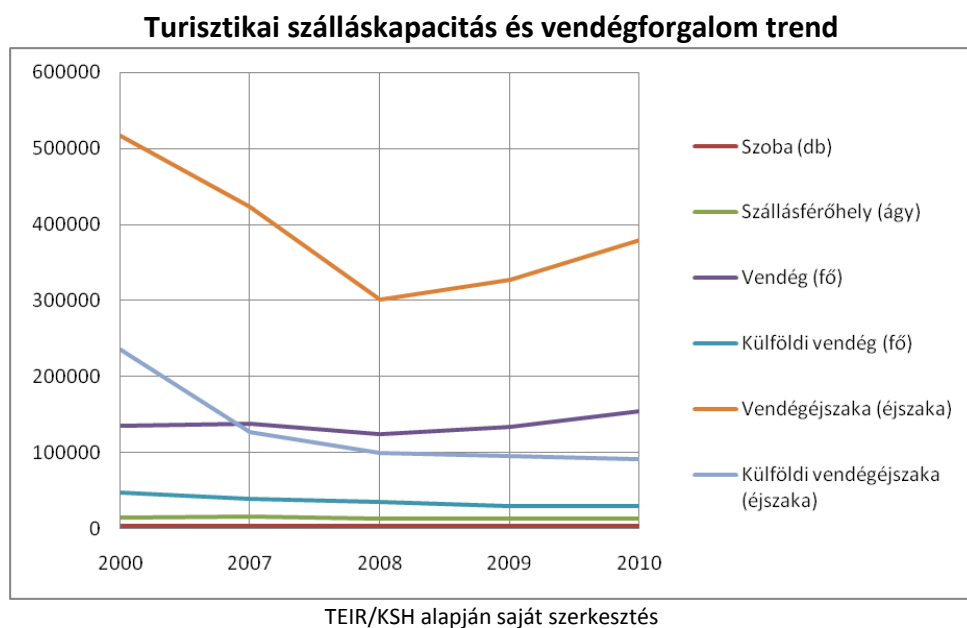
Velencei-tó kínálathoz mérten nagyon alacsony (1,85%). A vendégéjszakák száma a megyében 340 ezer éjszaka feletti, arányát tekintve az országos adathoz képest (1,6%) hasonló a szállásférőhelyéhez. A vendégéjszakák aránya a szállodákban a legmagasabb, és az összes kereskedelmi szálláshelyen töltött éjszakák aránya hétszerese a magán szálláshelyeken töltöttekhez képest.

A férőhely kihasználtságot is szemlélteti a szállásférőhely és vendégéjszaka kördiagram, amely szerint a szállodák a legkelendőbbek, a magán szálláshelyből és a kempingekből a keresletet tekintve túlkínálat mutatkozik. 2000-től számított tíz éven belül a vendégek és

vendégéjszakák száma 2008-ban volt a legalacsonyabb, ezt követően a vendégek száma el tudta érni, sőt kis mértékben meg is haladta 2010-ben a 2000-es szintet, a vendégéjszakák száma viszont egyharmaddal lecsökkent a 10 év alatt.

A válság okozta csökkenés a magán szálláshelyeket érintette drasztikusan, míg a kereskedelmi szálláshelyeket kevésbé viselte meg a csökkenő vendégforgalom. A külföldi vendégek száma csak a szállodáknál mutat többletet a 2000. évihez viszonyítottan, a magán szálláshelyeken tizedére csappant. Legtöbb vendég 2010-ben Németországból, Ausztriából és Romániából érkezett, a legtöbb éjszakát a németek, osztrákok, hollandok töltötték el.

Az átlagos tartózkodási idő 2010-ben 2,4 nap, míg 2000-ben 3,8 nap volt átlagosan. Megállapítható, hogy a kereskedelmi szálláshelyeken kevesebb éjszakát maradnak a vendégek, mint a magán szállásokon. Míg 2000-ben a kereskedelmi és magán szálláshely tartózkodási idő arány 2,9:7,2 nap volt, addig 2010-re lecsökkent ez a nagy különbség, és a magán szálláshelyen való tartózkodás is lecsökkent a kereskedelmi szálláshely szintjére (2,3:3,9 nap). A megyében a hétvégi, kiránduló, tranzit jellegű turizmus jellemző.

Vendéglátóhelyek

A turisztikai szolgáltatások közül a szálláshelyek mellett a vendéglátóhelyek elérhetősége is meghatározó egy településen. A megyében összesen 2010-ben 1613 vendéglátóegység került összeírásra. Ebből az éttermek-büfék és a bárak-borozók képviselnek nagyobb arányt, a cukrászdából kevesebb, 92 egység található. A vendéglátás a városokban és az üdülőhelyeken (Székesfehérvár, Dunaújváros, Gárdony, Velence, Sárbogárd, Mór, Rácalmás, Enying) kínál nagyobb mennyiségi és minőségi választékot. Még mindig elmondható, hogy kevés a tájlelő kínálat és magas színvonalú kiszolgálás.

Az üzemanyag-töltőállomások és banki szolgáltatások elérhetősége megfelelő, nyári szezonban a Velencei-tónál bizonyul kevésnek a készpénzfelvevő automaták száma.

Turisztikai szervezet

A megyei és helyi turisztikai intézmények az országosan kiépített hierarchiába tagozódnak be. Országos szinten az Országgyűlés Sport- és Turisztikai Bizottsága készíti elő a turisztikai jogszabályokat, amelyet az Parlament elé terjeszt. A jogszabályokat a Nemzetgazdasági Minisztérium Turisztikai Főosztálya képviseli a továbbiakban és öröködi a betartásukon. A Nemzeti Turisztikai Bizottság a turizmus fejlesztési stratégiájának elveiről szóló döntések előkészítésében vesz részt. A Magyar Turizmus Zrt. a turizmus nemzeti marketingszervezete, a hazai turisztikai kínálat sikeres piacra vitelét végzi. Regionális szinten a Regionális Marketing Igazgatóságok végzik a turisztikai szolgáltatók versenysemleges piacra juttatását. Fejér megyében a Közép-dunántúli RMI működik Székesfehérváron. A megyében 5 Tourinform iroda van (Dunaújváros, Gárdony, Pákozd, Székesfehérvár, Velence) és 22 utazási iroda, főként Székesfehérvári központtal. A helyi Turisztikai Desztinációs Menedzsment szervezetek száma is gyarapszik (Móri Borvidék, Velencei-tó Turizmusáért TDM).

Turisztikai projektek

A turizmus fontosságát jelzi, hogy a megye településeinek 80%-ban az elmúlt években megvalósultak olyan fejlesztések, amelyek a turizmust közvetetten szolgálják. Ezek főként épület felújítások (faluház, könyvtár, művelődési ház), rendezvényhelyszínek, játszóterek, közterek, zöldfelületek, kialakítása voltak. A települések 90%-ban valósultak meg olyan projektek, amelyek csak közvetettebb módon támogatják a turizmus fellendülését (útfelújítás, szennyvízelvezetés, illegális hulladéklerakók felszámolása). Kimondottan turisztikai fejlesztési célú projekt viszonylag kevés volt (a települések kb. 35%-nál): termálkútfúrás, kerékpárút kiépítés, Dél-Kapuja projekt, környezetvédelmi tábor, várrekonstrukció, kastélyfelújítás, tájház renoválás. Távlati településfejlesztési célként ugyanakkor a települések több mint felénél feltűnik a turisztika.

II.3.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

Export, kereskedelem

Fejér megyében a különböző termékeket (fogyasztási cikk, élelmiszer, mezőgazdasági termék, gép-alkatrész, műszaki cikk) gyűjtő és elosztó 385 db nagykereskedelmi raktár több mint 60%-a Székesfehérváron, 15%-a Dunaújvárosban, 4%-a Sárbogárdon és 2%-a Gárdonyban található. A raktárak legnagyobb részt élelmiszerral (28%) és fogyasztási cikkekkel (15%) való kereskedelmet bonyolítanak a régiós megoszláshoz hasonlóan.

A 4373 db kiskereskedelmi üzlet több mint 46%-a Székesfehérváron, bő 15%-a Dunaújvárosban, körülbelül 4-4-4%-a Sárbogárdon, Móron és Bicskén, és közel 3%-a Gárdonyban van. Az üzletekben, legnagyobb arányban ruházati cikket forgalmaznak.

Az exportból származó összbevétel 1719Mrd Ft volt 2010-ben Fejér megyében, amely népességarányosan 4034eFt-t jelent egy lakosra vetítve, ami a régiós (3 708eFt) és országos (2066eFt) átlagnál is kedvezőbb. A települések e kereskedelmi forgalomból a következőképpen részesedtek: Szabadegyházán 13983eFt, Székesfehérváron 12074eFt, Rácalmáson 11335eFt, Móron 6620eFt, Dunaújvárosban 5172eFt, Iszkaszentgyörgyön 2352eFt, Zichyújfaluban pedig 2072eFt volt az egy főre eső exportértékesítésből származó

nettó árbevétel. A megye további településein 2000eFt alatti lakosságárányos exportból származó bevétellel gyarapodtak.

II.3.3. A termelési infrastruktúra állapota

A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértékei a 2009. év feldolgozott adatai alapján a következők szerint összegezhetők. A 2739Mrd Ft értékű össz-beruházásból Fejér megye 5,4%-ban részesedett, amely Budapest (27,2%) és Pest megye (11%) után a harmadik legjelentősebb termelési investíciót jelenti az országban. Ha a népességárányos beruházási értékeket vonjuk vizsgálat alá, Fejér megye e tekintetben is az előkelő harmadik helyet tölti be. Az egy főre eső összes nemzetgazdasági beruházás országos átlagban 274eFt, Budapesten 433eFt, Komárom-Esztergom megyében 415eFt, Fejér megyében 348eFt. A 348 ezer Ft értékű összes 1 főre jutó investícióhoz közel 90%-ban (311 ezer Ft-tal) járulnak hozzá a gazdasági társaságok és a szövetkezetek.

A beruházási teljesítmények nemzetgazdasági ágak közötti megoszlása a következőképpen alakul: a feldolgozóipari beruházások adják az össztermelés több mint 49%-át (országos arány 25%), a szállítás-raktározás közel 16%-át (országos arány 20,5%), a mező- és erdőgazdaság, halászat a 6,5%-át (országos arány 5,7%). További 6-6%-kal járul hozzá a nemzetgazdasági termeléshez a villamosenergia ágazat (országos arány 7,2%) és a kereskedelem-gépjárműjavítás ágazat (7,6%). Az infokommunikáció ágazat súlya elmarad az országban betöltött pozíciójától, Fejér megyében közel 3%-ot tesz ki az össz-beruházási teljesítményből, míg országosan ez az érték 6%.

II.3.4. A telepítési tényezők értékelése

Foglalkoztatottak megoszlása a nemzetgazdasági ágakban

Fejér megyében 2010-ben a három fő nemzetgazdasági ágban (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások) foglalkoztatott aktív korú népesség 55%-a (89961 fő) a szolgáltatási szektorban helyezkedett el. Az iparban 40% (65845 fő), míg a mezőgazdaságban csupán 4,5% (7452 fő) volt a foglalkoztatási arány. Ez a szerkezeti megoszlás a Közép-Dunántúli régió megyéiben, de országos viszonylatban is lényegében hasonló. A népességárányos foglalkoztatottsági összehasonlítás alapján megállapítható, hogy országos kitekintésben, Fejér megye lakosságának ipari foglalkoztatottsága kiemelkedő. A megyében 100 lakosra 15,5 ipari foglalkoztatott jut, a Közép-dunántúli régiót tekintve ez 16,4 fő. Hasonló értékek csak Nyugat-Dunántúl megyéire jellemzők. A Közép-Magyarországi, a Dél-Alföldi és az Észak-Alföldi régió megyéiben a 100 lakosra eső ipari foglalkoztatottak száma 10 fő körüli, Észak-Magyarországon 12 fő.

Vállalkozások megoszlása a nemzetgazdasági ágakban

A Fejér megyében regisztrált 57 053 vállalkozás 65,5%-a egyéni, 34,5%-a társas vállalkozás. Ez arányaiban a régiós és országos értékeknek megfelelő. Népességárányos területi megoszlást tekintve a legtöbb regisztrált szervezet Székesfehérváron (18 vállalkozás/100lakos), Mezőszilasán (18,5 vállalkozás/100lakos), Lajoskomáromban (20,2 vállalkozás/100lakos), Bakonykútiban (27,5 vállalkozás/100lakos), Kálozon (18,3

vállalkozás/100lakos), Söréden (20,1 vállalkozás/100lakos) és Sukorón (20,9vállalkozás/100lakos) működik.

A vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása a régiós és országos arányokhoz nagyjából hasonlóan, a következőképpen alakul: 20,1% a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatban, 16,8% az ingatlanügyletek ágazatban, 11,7 % a kereskedelem, gépjárműjavítás ágazatban, közel 10% a tudományos, műszaki tevékenységek ágazatában, közel 8% az építőiparban, és 5% a feldolgozóiparban tevékenykedik. A fennmaradó 28,4% a szállítás-raktározás, bányászat, infokommunikáció, villamosenergia, szennyvíz- és hulladékkezelés, egyéb szolgáltatás ágazatokban üzemel néhány %-os részesedésekkel. Az agrárágazatban működő vállalkozások a megye mezőgazdasági adottságainak megfelelően legnagyobb részét Mezőszilason (15,3 vállalkozás/100fő), Lajoskomáromban (14,5 vállalkozás/100fő), Alsószentivánon (13,4 vállalkozás/100fő), Cecén (13 vállalkozás/100fő), Kálozon (12,2 vállalkozás/100fő), Sárszentágotán (12,3 vállalkozás/100fő), és Alapon (12,5 vállalkozás/100fő) koncentrálódnak.

A megye legnagyobb foglalkoztatói a városokban, ezen belül főként Székesfehérváron és Dunaújvárosban található. A 250-499 fős és 500 fő fölötti vállalkozások valamivel több, mint fele Székesfehérváron helyezkedik el. A másik fele Dunaújvárosban, Bicskén, Mórton, valamint Rácalmásán, Ercsiben, Etyeken, Pákozdon és Szabadegyházán foglalkoztatja a rendelkezésre álló munkaerőt. Arányait tekintve a régiós és országos viszonyokhoz hasonlóan az összes vállalkozás 70%-át az 1-9 fős mikrovállalkozások teszik ki, amelyek lényegében önfoglalkoztatók.

II.3.5. A területi innovációs potenciál²⁰

Egy gazdaság innovativitásának és korszerűségének, versenyképességének fontos indikátora a tudásalapú gazdaság fejlettsége. Annak területi különbségei alapvetően meghatározzák a lokális versenyképességet. Az innovativitás és a modernitás leírható a kutatás-fejlesztési ágazat különböző mutatóival. Egy ország hosszú távú gazdasági fejlettségét döntően befolyásolja a kutatásra és fejlesztésre (K+F) fordított összeg. Hatása közvetlenül nehezen kimutatható, leginkább csak hosszabb idő elteltével érzékelhető.

Magyarországon a K+F beruházások nagysága jól tükrözi az általános térségi fejlettségi szintet. A K+F térképen Budapest domináns súlya és néhány nagyvárosi agglomeráció, egyetemi vonzáskörzet kiemelkedő értékei jelennek meg. Fejér megye K+F súlya a beruházások tekintetében a legjobbak közé tartozott a kétezres évek elején (Budapest után a 4. volt a megyék között). 2010-re azonban nem tudta kedvező pozícióját megőrizni, és Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Baranya, Békés és Somogy megyékkel együtt azon megyéink közé tartozik, amelyben csökkent a K+F beruházások összege.

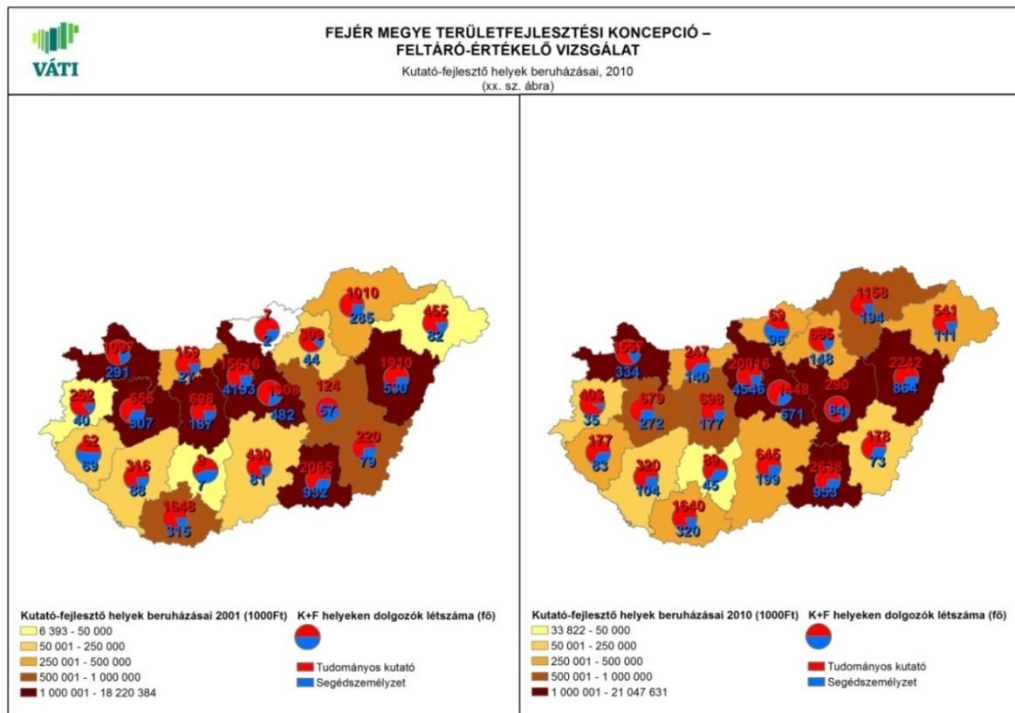
Fejér megye esetében a 2001-es 1,1milliárd Ft-os beruházási érték (2010-es indexálást követően) 2010-re 565 millió Ft-ra csökkent, ami igen jelentős visszaesés 10 év alatt. Valószínűleg az ilyen és ehhez hasonló forrásmegvonások hatásaként a kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma is erősen stagnált Fejér megyében. 2001 és 2010 között nem

---

²⁰ A fejezet a „Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről” háttéranyaga alapján készült.

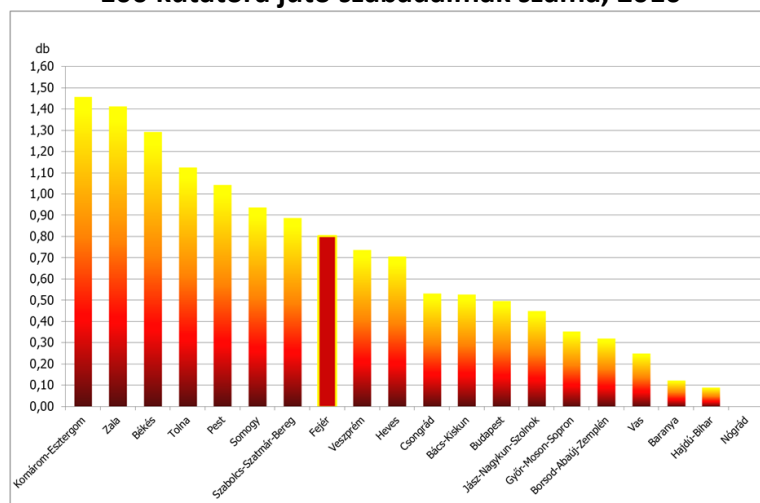
változott a tudományos kutatók száma (698 fő volt és maradt is), a segédszemélyzet száma pedig még csökkent is csekély mértékben 187 főről 177-re.

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Az elmúlt három évben megadott hazai szabadalmi adatok alapján jelentős eltérések vannak az egyes évek között. Míg 2009-ben országosan 85 hazai szabadalmat jegyeztek be, addig 2010-ben 180, 2011-ben pedig 160. Abszolút kiemelkedik a főváros (az összes szabadalom több mint 55%-a Budapesten kerül bejegyzésre), és magasabb még ez az érték Pest, illetve Csongrád megyékben. Fejér megye a második vonalban található (összesen 14 szabadalom 2009 és 2011 között).

100 kutatóra jutó szabadalmak száma, 2010

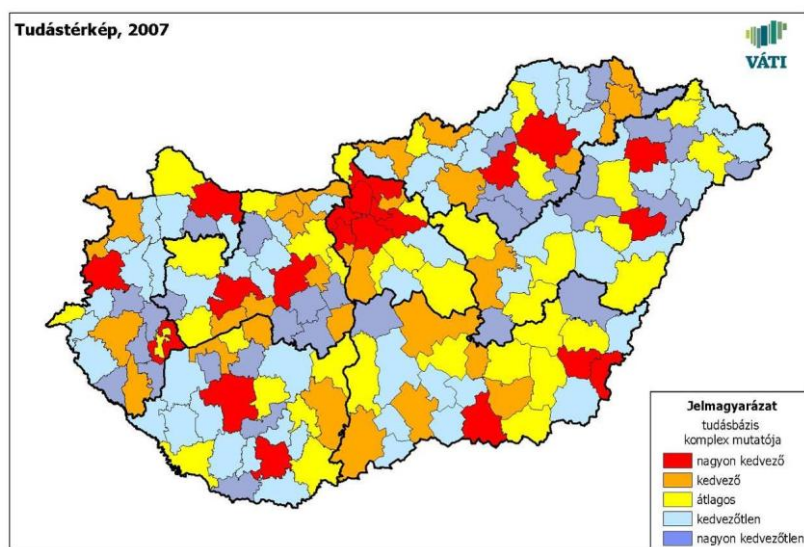

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

A kutatói létszámot összevetve a szabadalmak számával teljesen más kép rajzolódik ki a megyék között. Ebben a mutatóban Budapest eddigi túlsúlya abszolút nem észrevehető,

2010-ben mindössze a megyei rangsor harmadik harmadában található a főváros a 100 kutatóra jutó 0,5 szabadalmával. A legjobb Komárom-Esztergom (1,45 szabadalom/100 kutató), Zala és Békés megyék (1,3-1,4). Fejér megye 8. a sorban 0,8-es értékkel.

Egy 2007 évi komplexmutatóból (amely az alábbi mutatókból lett kialakítva: törvényhozók, igazgatási, érdekképviselői-, gazdasági vezetők, felsőfokú képzettség önálló alkalmazását igénylő foglalkozásúak, egyéb felsőfokú vagy középfokú képzettséget igénylő foglalkozásúak (FEOR 1-3 főcsoport) aránya, illetve a nappali tagozatos középiskolások és felsőoktatási hallgatók száma ezer lakosra) kialakított tudástérkép szerint: Fejér megyében nagyon kedvező helyzetbe csak a Székesfehérvári, kedvezőbe pedig a Dunaújvárosi és Gárdonyi kistérségek tartoznak. Sajnos a megye déli, fél-perifériális kistérségei (Adonyi, Abai, Enyingi és Sárbogárdi) e szegmensben is – a Dunántúl legnagyobb összefüggő, homogén területeként – nagyon kedvezőtlen helyzetűek.

II.3.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A Fejér megyében keletkező termelési érték, tőkevagyon, értékesítésből származó bevétel és vállalkozási eredmény 2010-ben a következőképpen alakult a társasági adóbevallásokból származó adatok szerint.

Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték (BHÉ) 1,4MFt volt a megyében 2010-ben, amely alacsonyabb az országos (1,9MFt), de magasabb a régiós értékhez képest (1,3MFt). Területi megoszlását tekintve Szabadegyházán 13,8MFt, Rácalmásán 7,6MFt, Bicskén 4,8MFt, Dunaújvárosban 2,6MFt, Mórán 2,5MFt, Székesfehérváron 2,4MFt, Söréden 2,1MFt - vállalkozások által előállított új érték - jutott egy lakosra. A megye többi településén 2MFt alatti az egy főre eső BHÉ. A megyei rangsorban betöltött szerepe szerint – a fővárost is figyelembe véve - Budapest (5,7MFt/fő), Győr-Moson-Sopron (2,1MFt/fő), Pest (1,8MFt/fő) és Komárom-Esztergom megye (1,7MFt/fő) után Fejér megye az ötödik.

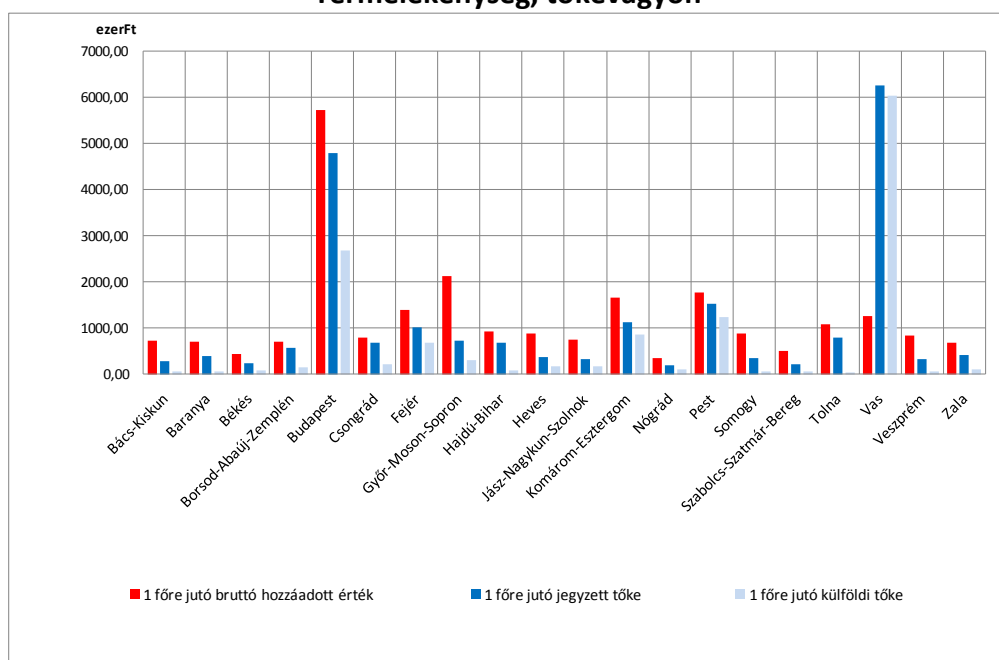
A bevételi oldalt vizsgálva a megye vállalkozási tevékenységből származó összes bevétele 3 695Mrd Ft, amelynek 52%-át Székesfehérvár, 17,5%-át Dunaújváros, 11,5%-át Bicske, 4,6%-át Mór, 2,5%-át Szabadegyháza és 1,9%-át Rácalmás vállalkozásai realizálták. Az egy

vállalkozásra jutó bevétel Fejér megyében 275,8Mft, a Közép-Dunántúli régióban ez az érték 237,5Mft, országosan pedig 220,8Mft.

A fejér megyei vállalkozások jegyzett tőkevagyonra 437,4Mrd Ft, amelyből a külföldi tőke 68%-ban részesedik (régiós arány 65%, országos arány 59%). A külföldi tőke aránya Bicskén (96,7%), Ercsiben (91,5%), Rácalmás (95,4%), Szabadhidvégen (93,4%), Zichyújfalun (99,5%), Kulcs (84,7%) és Mór (83,3%) a legmagasabb. Az egy főre jutó jegyzett tőke Bicskén 5,6Mft, Szabadegyházán 3,6Mft, Rácalmás 2,6Mft, Székesfehérváron 2Mft, Dunaújvárosban 1,8Mft, Mátýásdombon 1,4Mft, Mór 900eFt, Kulcs 876eFt. A megye többi településén 800eFt alatti a jegyzett tőke értéke lakosságra vetítve. Térségi kitekintésben egy főre a Közép-dunántúli régióban 834eFt, országosan 1,5Mft jut, de ebben Budapest is benne van. Ha a megyei rangsort tekintjük Vas (6,2Mft), Budapest (4,8Mft), Pest (1,5Mft) és Komárom-Esztergom megye (1,1Mft) után Fejér (1Mft) az ötödik.

A megye termelékenységét bemutató további vizsgálandó gazdasági elem a vállalkozásoknak a bevételek és ráfordítások különbözetéből származó adózás előtti eredménye. A Fejér megyében keletkezett összes eredmény 40,9Mrd Ft volt, amely a régió összeredményének 25,3%-át, az ország összeredményének pedig 1,5%-át teszi ki. Ebből a veszteség 39,8Mrd Ft-ot a nyereség 80,8Mrd Ft-ot tesz ki. A veszteséges települések száma 23.

Termelékenység, tőkevagyon

Forrás: TEIR / NAV alapján saját szerkesztés

A bruttó hazai termék (GDP) alakulására 2009-es adatok állnak rendelkezésre. A KSH adatai szerint Fejér megye (2,1Mft) Budapest (5,8Mft), Győr-Moson-Sopron (2,7Mft), Komárom-Esztergom (2,5Mft) és Pest megye (2,2Mft) után Fejér megye (2,1Mft) az ötödik az egy főre eső előállított termék tekintetében. A fő nemzetgazdasági ágak közötti megoszlást tekintve a szolgáltatási ágazat 390,8MrdFt-tal, az ipar 349,5 Mrd Ft-tal, a mezőgazdasági ágazat pedig 37,9 Mrd Ft-tal részesedett a termelésből 2009-ben a megyében. Fejér megye 2000-ben betöltött gazdasági szerepéhez képest némi visszaesés figyelhető meg, akkor a megyei

rangsorban a harmadik helyet töltötte be (1,5MFt) a főváros (2,6MFt) és Győr-Moson-Sopron megye (1,7MFt) után egy főre jutó termelés tekintetében.

Az infokommunikációs fejlettségre a statisztikai adatokból az internet előfizetések és az e-ügyintézés szintje alapján tudunk következtetni. A száz lakosra jutó előfizetések száma Fejér megyében Mezőszentgyörgyön (66db), Mátýásdombon (66 db), Fülén (63 db), Kajászón (62 db), Mányban (58 db), Nadapon (57 db), Nagyvenyimben (48 db), Sárkeresztesen (47 db), Dunaújvárosban (47 db), Székesfehérváron (47 db), Mórón (45 db) és Rácalmáson (44 db) volt a legmagasabb 2010-ben. A legalacsonyabb az előfizetések száma Igaron (19 db), Sárkeresztúron (20 db) és Sáregresen (20db). A megyei átlag 39 előfizetés/100 lakos, amely a régiós átlag (37,7) feletti, Veszprém megyében 35, Komárom-Esztergom megyében 38,8 internet előfizetést kezdeményez 100 lakos.

Az elektronikus ügyintézés szintje a GKleNET egyedi mérése alapján, Székesfehérváron, Sárkeresztesen, Dunaújvárosban, Martonvásáron, Bodajkon, Söréden és Seregélyesen a legfejlettebb.

II.4. Társadalmi környezet

II.4.1. Kulturális adottságok, értékek

E fejezet tartalma a II.2. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme, illetve a II.6. A települések intézmény-felszereltsége c. pontokban került kifejtésre.

II.4.2. Területi identitás, civil aktivitás

Fejér megye területén a török hódoltságig gyakorlatilag csak magyar nemzetiségű lakosságot találunk. A honfoglalás után évszázadokban ugyan léteztek a Sárvíz vonalában besenyő telepek, valamint a tatárjárás után kunokat is betelepítettek, önálló kun kapitányság is létezett (Hantosszéki), de ezek a népcsoportok gyorsan beolvadtak a magyarságba.

A hódoltság alatti és utáni háborús cselekmények a lakosságot alaposan megritkították, egyes, a mai Mezőföldhöz tartozó térségek gyakorlatilag elnéptelenedtek. A rác (szerb) betelepülés, a Duna vonalában már a XVII. században megindult. A török kiűzése után kialakult nagybirtokrendszer igénye volt, hogy a hiányzó jobbágylakosságot pótolják. Így az 1700-as évek elejétől, mintegy 100 éven keresztül történtek földesúri betelepítések sokszor idegen ajkú népséggel, leginkább németekkel, kisebb arányban szlovákokkal. A görög polgárháború kapcsán az 1950-es évek elején görög menekültek számára alapították Beloianisz községet, az egyedüli görög települést Magyarországon. A cigány lakosság számaránya az utóbbi évtizedekben egyes településeken kiugróan megnőtt (Sárkeresztúr), de megyei részesedésük országos összehasonlításban alacsony.

A 2001-es népszámlás alapján a megyében a nemzetiségi lakosság aránya 2,66 %, ennél kevesebb csak Csongrád megyében él (2 %).

Fejér megyében külön kiemelhető, területileg megkülönböztethető identitású magyar népcsoportok nincsenek. Néprajzi értelemben a Mezőföld az a tájegység, amelynek tudományos kutatása sok értéket hozott felszínre (főleg táncok vonatkozásában). Néhány

településen a mai napig is megkülönböztethető területileg a régen eltérő státuszú népesség (kisnemesek, kisbirtokosok, zsellérek, uradalmi cselédek) leszármazottainak lakhelye.

Fejér megyében 2012-ben összesen 2483 civil szervezet található.²¹ Az 1000 lakosra jutó civil szervezetek száma 5,8.

Számszerűen a legtöbb civil szervezet a városokban van, így Székesfehérváron 802, Dunaújvárosban 273, Móraon 74, Gárdonyban, 70, Sárbogárdon 62. A kis lakosszámú településeken, községekben jellemzően csak néhány (1-8) szervezet működik.

Megjegyzendő, hogy ebben a kimutatásban valószínűsíthetően nem csak a bíróságon bejegyzett szervezetek vannak feltüntetve, viszont a ténylegesen aktívan működő szervezetekről valóságosabb képet ad, mint a hivatalos statisztika.

A KSH 2010-es adatai szerint a megyében az ún. „klasszikus” civil szervezetek (ezek közé a magánalapítványok és az egyesületek tartoznak) száma 1935, a főként községekre jellemző (önkormányzatok által alapított) közalapítványok száma 86, így összesítve 2021 szervezet működik.

Az összes nonprofit szervezet száma a megyében 2010-ben 2232, ez alapján ezer lakosra 5,2 szervezet jut. A Közép-dunántúli régióban ez a szám 6, országosan 6,5, vagyis Fejér megye régiós és az országos átlag alatt foglal helyet.

Amennyiben az 1000 főre jutó civil szervezetek számát tekintjük a civil aktivitás egyik mérőjének, megállapítható, hogy a települések mintegy harmadában a megyei átlag körüli ez az aktivitás-mutató, de többségében megyei átlag alatti (41 település, 38%). Mindössze a megye településeinek alig több mint negyede (27%) van a megyei átlag felett.

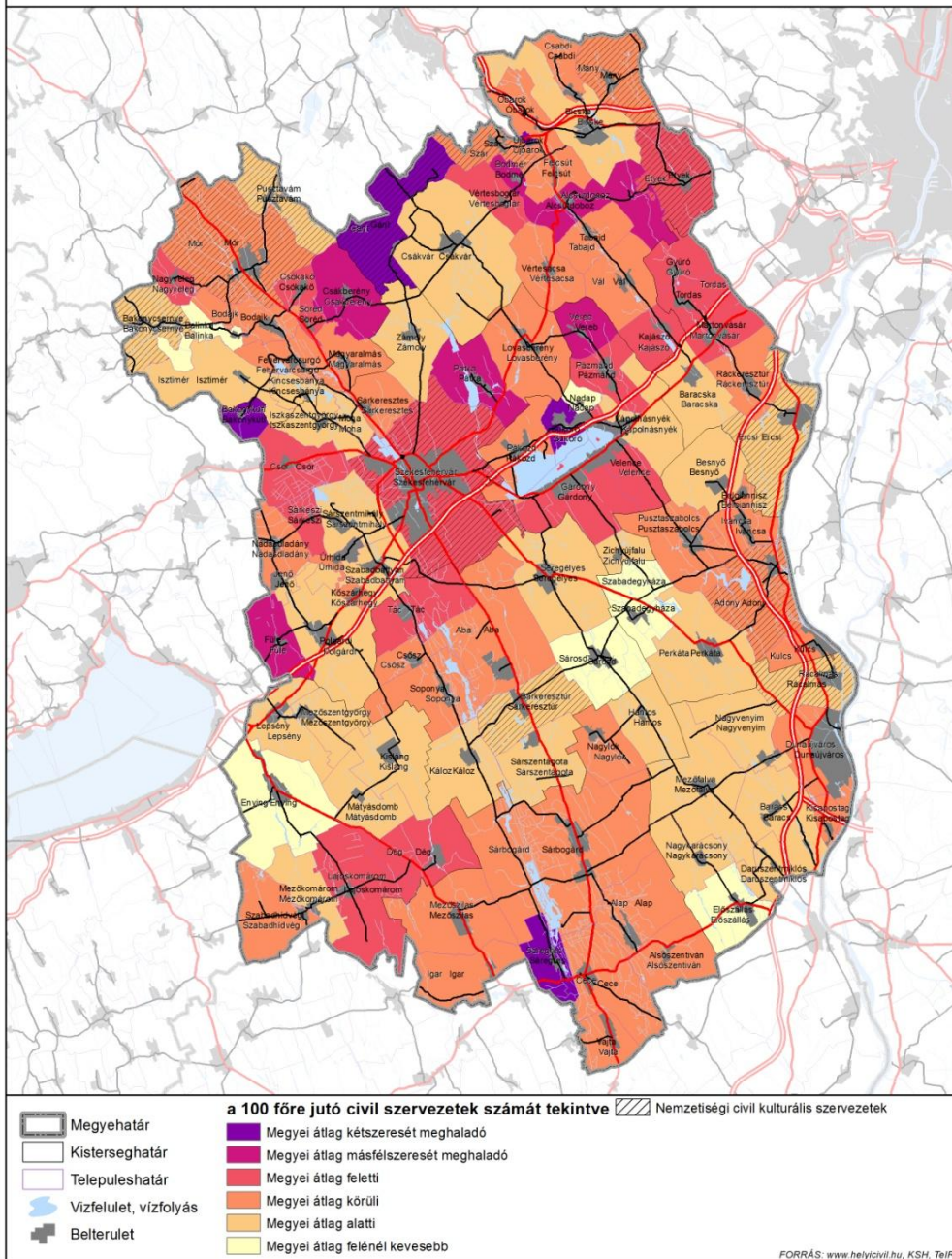
Az aktívabb civil jelenlétet mutató települések inkább a megye középső és északi részein található, a déli területek ebből a szempontból kissé leszakadnak.

Külön megvizsgálva a kulturális profilú civil szervezetek számát, településenként eloszlását, az ilyen szervezetek elég jól jelzik az identitást, a lakóhelyhez való kötődést is. (Említésre méltó, hogy vannak kimondottan város- vagy faluvédő, -fejlesztő szervezetek is, de jóval kisebb arányban.) A civil szervezetek több mint 20%-a (508) sorolható a kulturális tevékenységet folytatók közé. Az országos kimutatás szerint ez 13% volt 2010-ben. A kulturális szervezetek jellemzően kórusok, népdalkörök, néptáncgyűttesek, népi iparművészeti, ill. képzőművészeti társulások, alkotó közösségek.

A megyében mindössze 6 olyan település van, ahol nincs kulturális civil szervezet. Nemzetiségi kulturális szervezet 16 településen működik. Ezek a helyi hagyományokat ápoló közösségek, túlnyomó többségük német (11 településen), ezen kívül még 2 településen cigány, és 1-1 helyen horvát, szerb, görög, szlovák szervezet, csoport található meg. Talán nem tanulság nélküli összehasonlítani, hogy Fejér megyében legutóbb 49 kisebbségi önkormányzat alakult 28 településen.

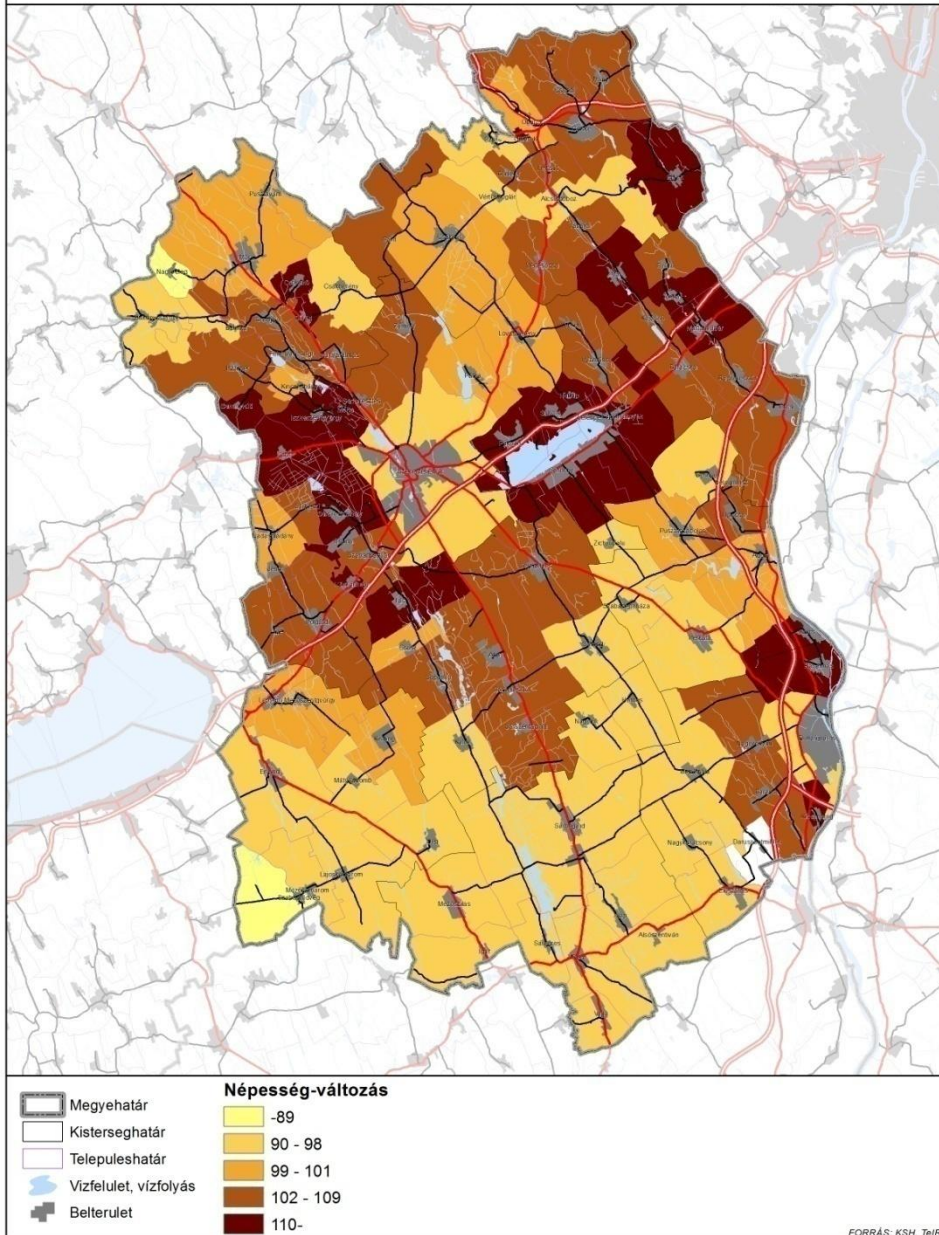
²¹ Forrás: www.helyicivil.hu

II.4.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

Demográfiai szerkezet és prognózis

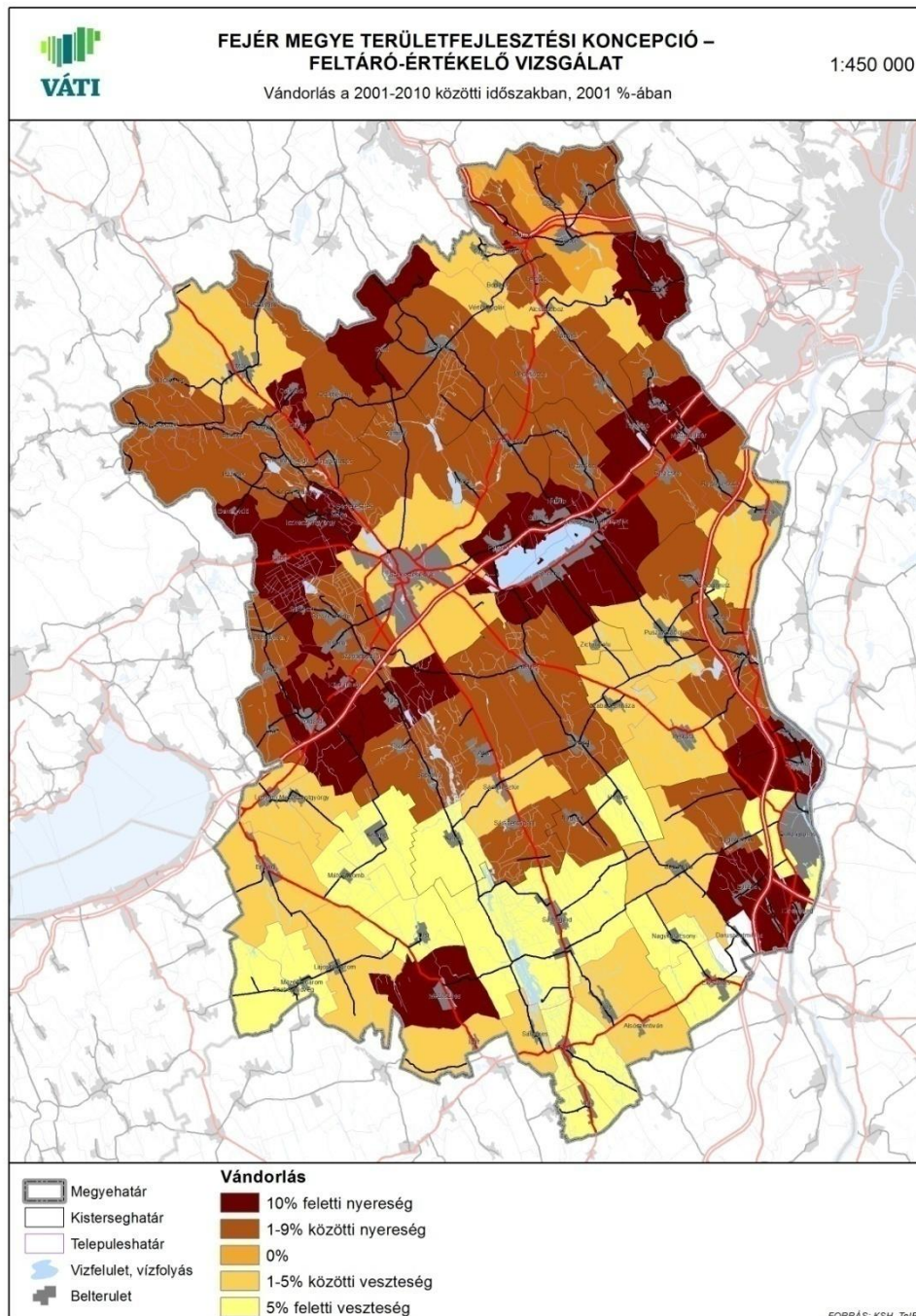
Fejér megye 4359 km²-nyi területén 2010-ben 432 677 fő élt, az ország lakosságának 4,3%-a. Legnépesebb települése a több mint 100 ezer fős megyeszékhely Székesfehérvár, a legkisebb lélekszámú a 132 lakosú Bakonykúti.

A megye népessége a 2001 évi népszámlálási eredményekkel összehasonlítva 1%-kal nőtt, miközben a megyei jogú városokban élők száma csökkent, Székesfehérváré 3%-kal, Dunaújvárosé pedig 9%-kal. A települések több mint felében (55 db) népességgyarapodás volt tapasztalható, egyharmadukban (37 db) csökkent a lakosság.²² A legnagyobb mértékű (9% vagy afeletti) csökkenést 6 település szenvedte el, a már említett Dunaújváros mellett Alsószentiván, Mezőkomárom (9%), Igar (10%), Nagyveleg és Szabadhidvég (12%). 15 település népessége stabil maradt a vizsgált időszakban: Bodajk, Bodmér, Csákvár, Jenő, Kincsesbánya, Lepsény, Lovasberény, Mór, Nádasdladány, Óbarok, Pátka, Pusztaszabolcs, Pusztavám, Sárszentágota és Vértesacska. Jelentősen, 10% felett gyarapodott 22 település,

²² Daruszentmiklós 2002 évi kiválása miatt (Előszállásból), nem rendelkezik összehasonlítható adattal.

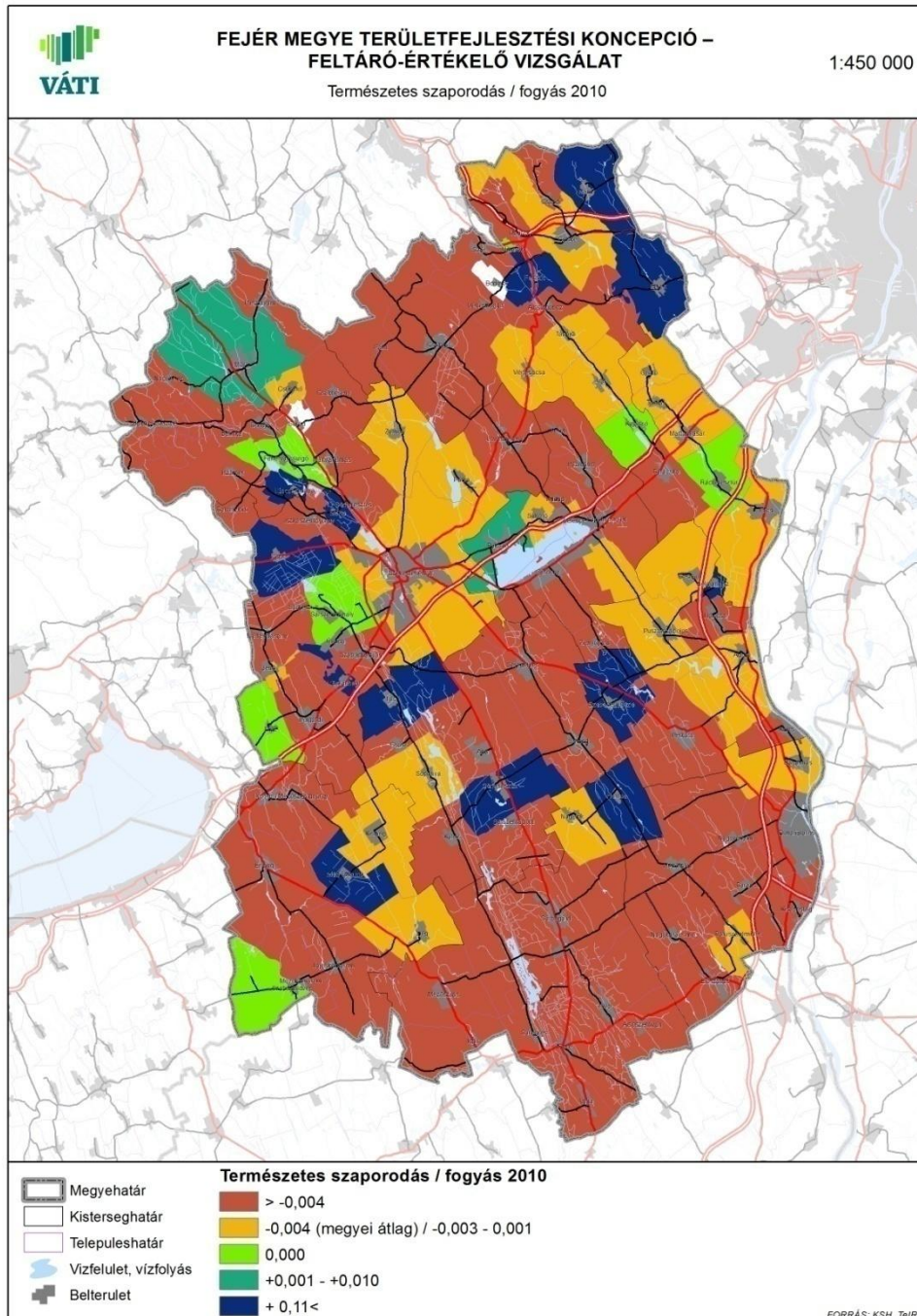
amelyek döntően a fővárosi agglomeráció és a megyeszékhely környezetében, a Velencei-tó körül, illetve Dunaújváros szomszédságában találhatók.

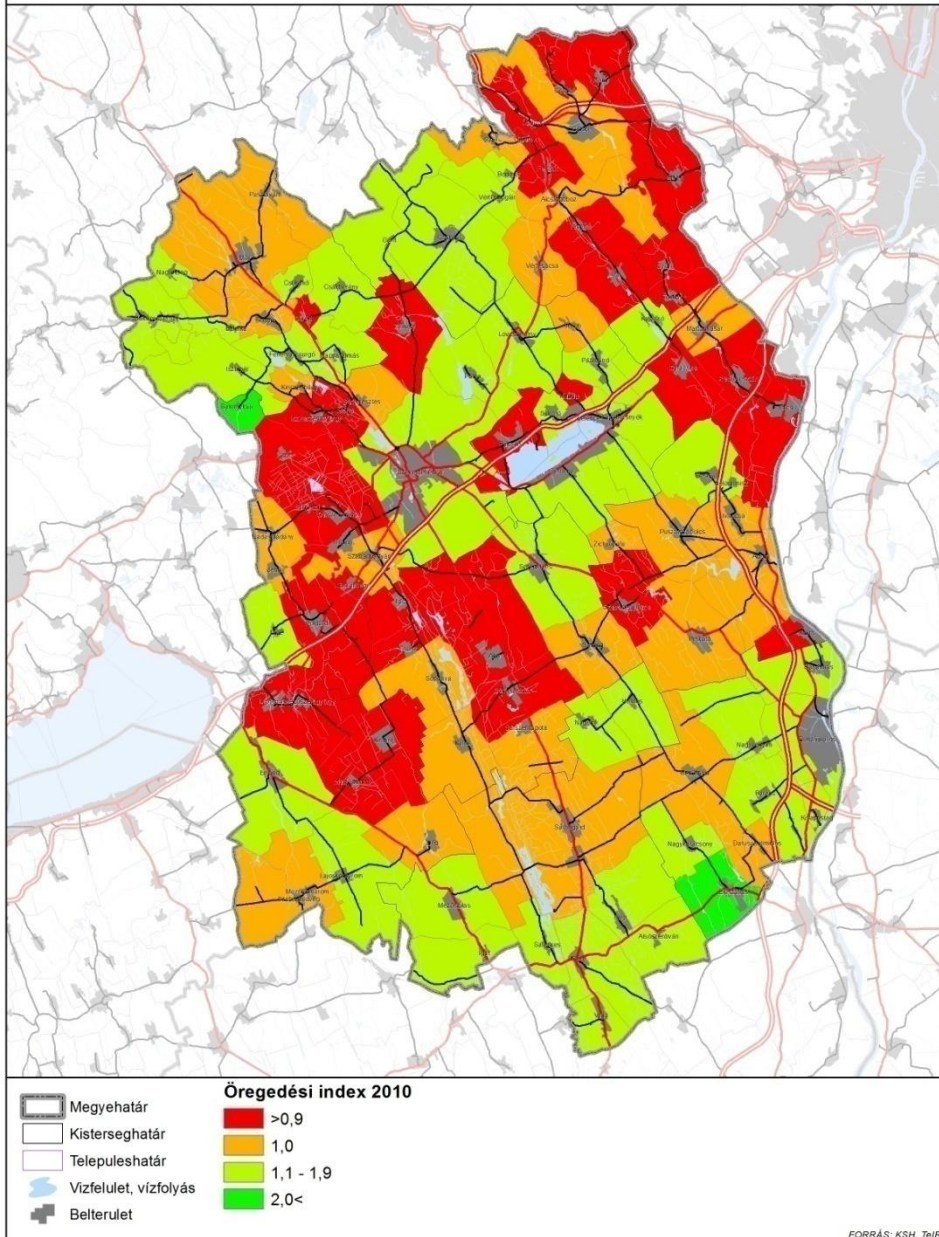
A népességváltozások egyik oka a vándorlás. Fejér megye a 2001-2010 közötti időszakban 1%-os vándorlási nyereséget könyvelhetett el. Az átlag mögött a települések kétharmadának pozitív, míg egyharmadának negatív migrációs egyenlege húzódik. Jelentős, 10% feletti bevándorlás volt tapasztalható a települések egynegyedében, zömében az agglomerációs kiköltözéseknek köszönhetően, a megyeszékhely, Dunaújváros és a fővárosi agglomeráció vonzásterületein, illetve a Székesfehérvár és Budapest közötti zónában, főleg a Velencei-tó körüli településeken. Az elvándorlások a népesség százalékában 15 településen volt 5%

feletti, köztük Mór és Dunaújvárosban, valamint a megye elmaradott déli perifériás településein.

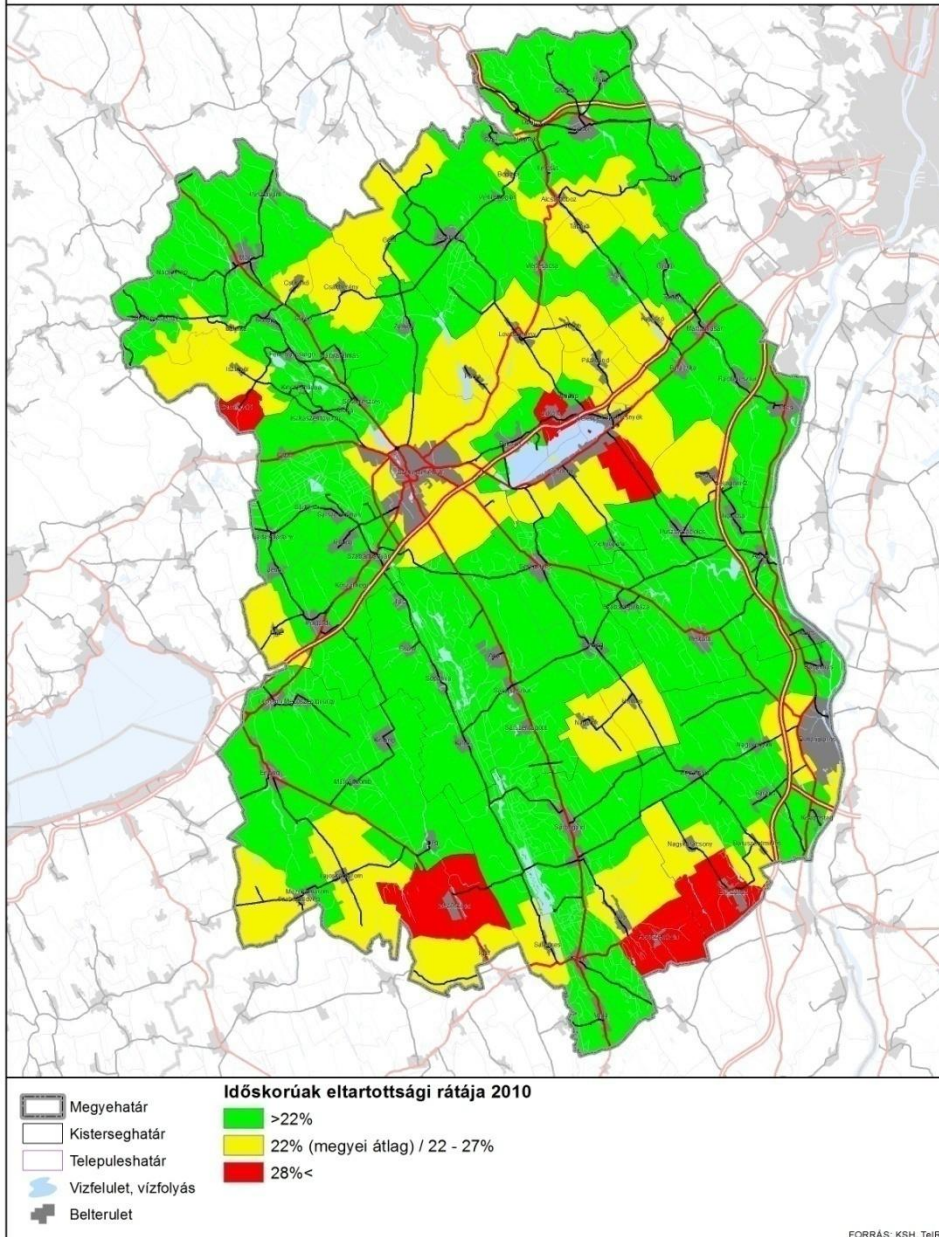

A népességszám alakulásának másik tényezője a természetes szaporodás/fogyás. A megye természetes fogyása 4 ezrelék volt 2010-ben, hasonlóan az országoshoz. Ez az átlag 17 természetes szaporodással, 85 természetes fogyással jellemezhető települést takar, valamint 6 település esetében az ezer lakosra jutó élveszületések, illetve halálozások száma kiegyenlített. Természetes szaporodás terén Bodmér és Söréd érdemel említést 0,012, illetve 0,011 értékekkel. A halálozások száma a legnagyobb mértékben 12 településen haladja meg a születéseket, ahol -0,010 feletti a ráta.

Magyarország öregedő népességű, ami Fejér megyére is jellemző, ám kismértékben, de kedvezőbb öregedési indexszel rendelkezik (országos: 1,13, Fejér megye: 1,08). Ez annak köszönhető, hogy településeinek közel fele fiatalos korstruktúrájú, 20%-a kiegyenlített, és csupán a fennmaradó több mint egyharmadnyi településen haladja meg a 65 év felettiek száma a 14 évnél fiatalabbakét.

A népesség megoszlását főbb korcsoportonként vizsgálva megállapítható, hogy 2010-ben a megyében a 0-14 évesek aránya 14% (országosan 15%), az aktív korúaké 71% (a hazai átlag 69%) és az időskorú 65 évesnél idősebbek aránya 15% (országosan 17%) volt.

Fejér megyében 100 aktív korú lakosra 20 gyermekkorú és 22 idős jutott. Az időskorúak eltartottsági rátája a megye 30 településében magasabb az átlagnál, a legnagyobb értékek pl. az előregedett Alsószentivánon (30), Bakonykútiban (28), Előszálláson (298), Mezőszilason (28), Sukorón (30) és Velencén (30) jelennek meg.

Fejér megye népességének alakulása (fő)

	2001	2010	2011	2021
Népesség	430 482	432 677	428 000	422 896

Forrás: TEIR / KSH

Foglalkoztatási viszonyok

Fejér megye aktív korú (15-59 év közötti)²³ népességének 64%-a volt foglalkoztatott a 2005 évi mikrocenzus alapján (177 ezer fő), 5,8%-os munkanélküliség mellett. A foglalkoztatottak 60%-a helyben dolgozott, míg a fennmaradó 40% naponta ingázott munkahelyére. A megye 160 ezer háztartásának (2005) 1,7%-ában nem volt foglalkoztatott, és 1,3%-ában csak munkanélküliek éltek.

Az ingázások irányát tekintve a Zirci térségből Mór és Veszprém felé, a várpalotai térségből Fejér megyébe jár dolgozni a munkavállalók egy része. A bicskei és dunaújvárosi körzetekből, valamint Székesfehérvárról jellemző a fővárosba ingázás. A megye déli / délnyugati területeiről elsősorban a megyeszékhelyekre járnak dolgozni. Általánosan jellemző a főbb ipari városok munkaerővonzása.²⁴

2010-ben 165,8 ezer fő foglalkoztatott volt a megyében, ami 5,1%-kal kevesebb a 2005 évinél. Számuk 2011-re 2,6%-kal nőtt (170,1 ezer) és 2012 júliusára 1,2%-kal csökkent (168,1 ezer).

Fejér megye adatainak összehasonlításául a régiós, valamint az országos számokkal az alábbi táblázat szolgál.

A KSH munkaerő-felmérés adatai (15-74 éves népességre) 2011. I-II. negyedév

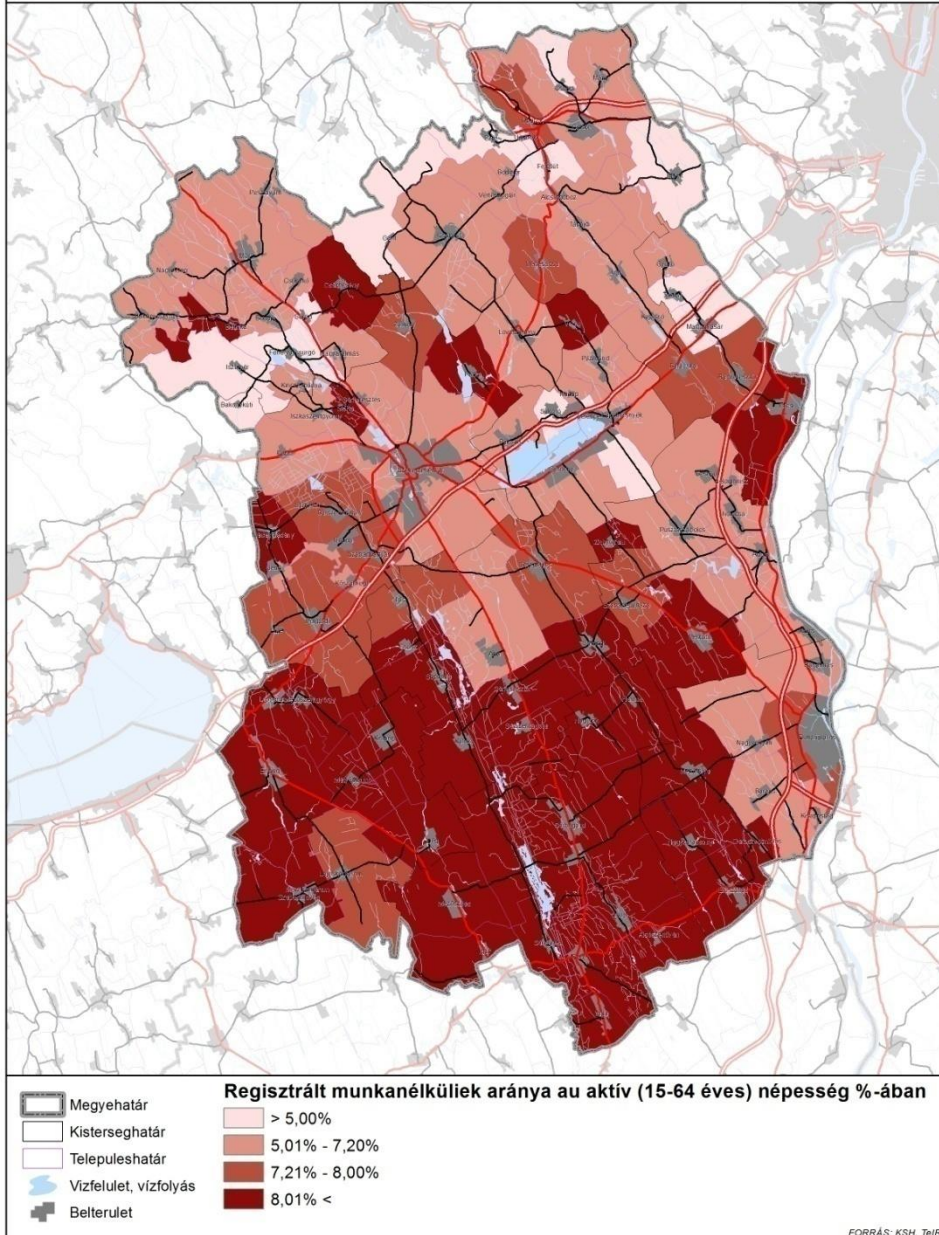
Megnevezés	Fejér megye	Közép-dunántúli régió	Ország
Népesség száma (ezer fő)	427,4	1 098,7	100 014,3
Foglalkoztatottak (ezer fő)	170,1	455,5	3 855,3
Alkalmazásban állók (ezer fő)	111,0	269,0	2 691,1
Munkanélküliek (ezer fő)	19,2	45,5	462,0
Gazdaságilag aktívak (ezer fő)	189,3	498,9	4 317,9
Gazdaságilag inaktívak (ezer fő)	136,7	342,9	3 355,4
Aktivitási arány (%)	58,1 %	59,3 %	56,3 %
Foglalkoztatási arány (%)	52,2 %	53,9 %	50,3 %
Munkanélküliségi ráta (%)	10,2 %	9,1 %	10,7 %

Forrás: Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ

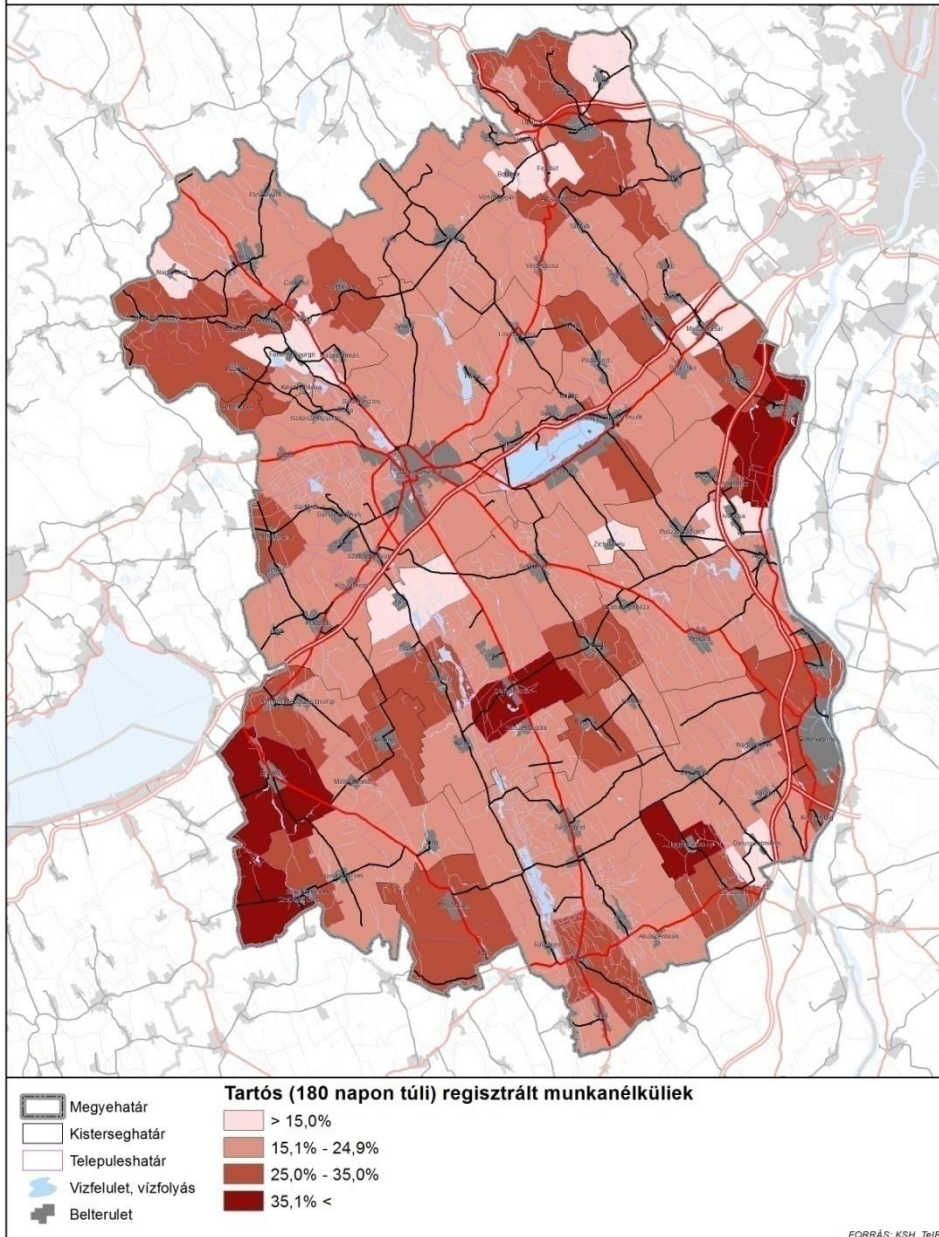
2010 év végén Fejér megye aktív (15-64 éves) korú népességének 7,3%-a volt regisztrált munkanélküli.

²³ Sajnos, a különböző időpontokban gyűjtött statisztikai adatokban az aktív korúak meghatározása eltérő. A 2010 évi vizsgálat a 15-64 éveseket tekinti annak (ami megfelel a tényleges nyugdíjkorhatárnak), míg a 2005 évi mikrocenzus 15-59 év közöttiekkel számol, és végül a 2011 és 2012 évi adatok terén a KSH, illetve a Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja 15-74 év közöttiekre vetíti a foglalkoztatottak és munkanélküliek számát. Ahol összehasonlító folyamatlemezés így nem lehetséges, a rendelkezésre álló abszolút számokra támaszkodik az anyag.

²⁴ Fejér megye foglalkoztatási, munkaerő-piaci helyzetének alakulása 2011. év / Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja

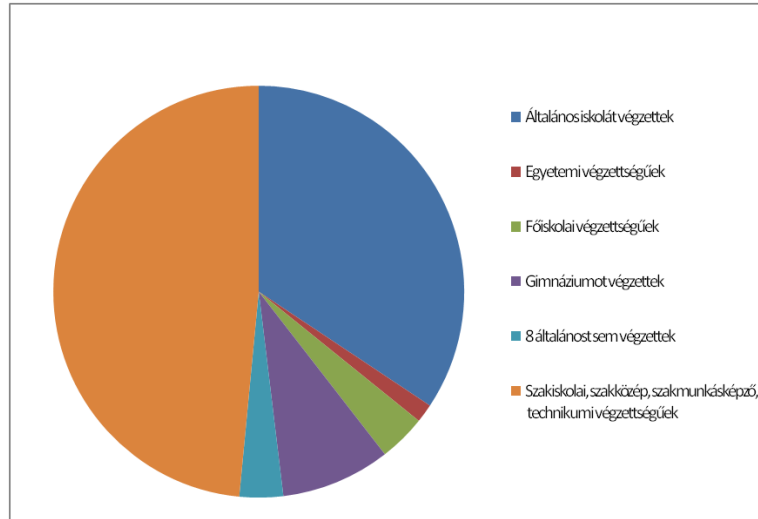

Az álláskereső 18,8%-a részesült rendszeres szociális segélyben és közel egynegyedük volt tartósan (180 napon túl) munka nélkül.

Az állástalanok közel felének szakiskolai, szakközépiskolai, szakmunkásképző, illetve technikumi, egyharmadának általános iskolai, 1,5%-ának egyetemi, 3,7%-ának főiskolai, 8,6%-ának gimnáziumi végzettsége volt, míg 3,4%-uk nem rendelkezett 8 általánossal.

Regisztrált munkanélküliek megoszlása iskolai végzettség szerint 2010

Forrás: TEIR / KSH TSTAR alapján saját szerkesztés

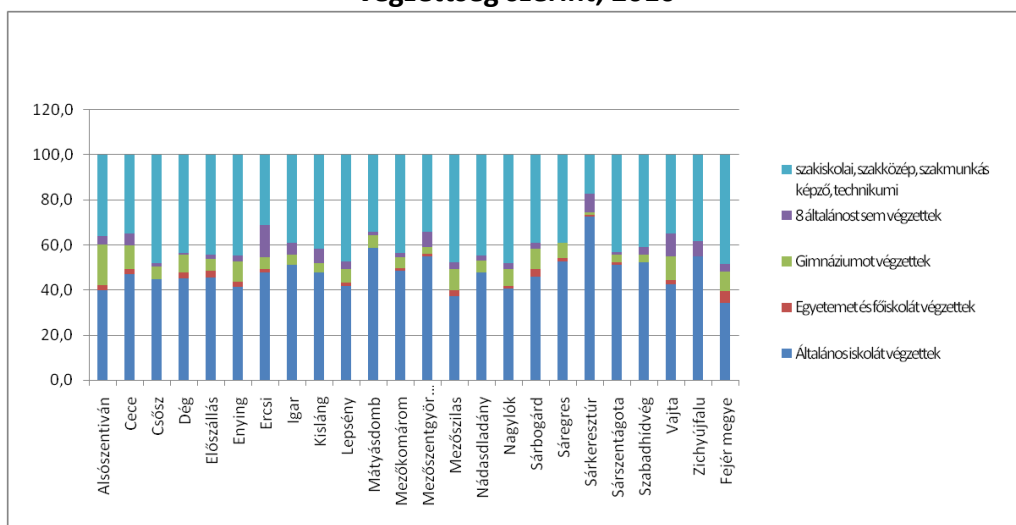
A megyei átlagnál nagyobb munkanélküliség 22 településen volt tapasztalható, köztük a legmagasabb Előszálláson (27%), Igaron (22%) és Sárkeresztúron (21%), a legalacsonyabb pedig Gánton (2,9%), Tordason (3,2%) és Martonvásáron (3,9%).

Településkategóriánként vizsgálva: a megyei jogú, valamint az egyéb városok átlagos munkanélküliségi rátája alacsonyabb volt a megyeinél (6,6% ill. 7,2%), az apró- és törpefalvaké együttesen (8,8%) és végül az egyéb községeké (8%) pedig jóval meghaladta azt. Olyan település, ahol az állástalanoknak több mint egyharmada (33,6-52,6%) jutott rendszeres szociális segélyhez 9 található a megyében. A tartós munkanélküliek aránya kettő kivételével az összes településben meghaladja a 10%-ot, a legmagasabb mutatót (33,1-44,4%) Enying, Ercsi, Igar, Kajászó, Lepsény, Nagykarácsony, Sárkeresztúr, Szabadhidvég és Vereb veszi fel.

Tekintettel arra, hogy az iskolázottságról csak népszámlálási adatok állnak rendelkezésre (2001 településsoros, 2005 mikrocenzus megyei), érdemes az iskolai végzettség alapú munkanélküliséget részletesebben vizsgálni, települési szintű információk érdekében.

A regisztrált állástalanok több mint fele általános iskolát végzett 12 településen, a legmagasabb arányt Sárkeresztúron (72,6%) és Daruszentmiklóson (63,5%) éri el. 48 azon települések száma, ahol a szakiskolát, szakközépiscolát, szakmunkásképzőt vagy technikumot végzettek meghaladják a munkanélküliek 50%-át. Ez a ráta Bakonykútiban és Újbarokban kiemelkedően magas (75 és 71,4%). E két iskolázottsági típusra vonatkozó adatok egyrészt rámutatnak a főbb munkaerő tartalékokra, másrészt utalnak a települések lakóinak iskolai végzettségére.

A 10% feletti munkanélküliségű településekben az állástalanok megoszlása iskolai végzettség szerint, 2010

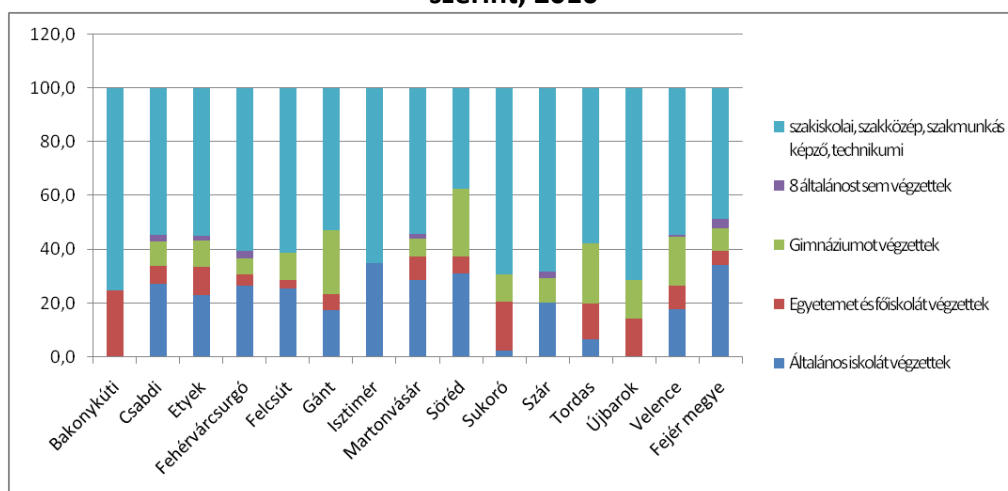

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

A magas munkanélküliségű településcsoportban kiemelkedő a 8 általánost végzetek dominanciája, míg az alacsony munkanélküliségű települések körében inkább a szakképzéssel rendelkezők vannak túlsúlyban. Az előbbi válogatásban 3 város található: Enying, Ercsi és Sárbogárd, amelyek munkaerővonzó szerepe gyenge. Itt, a 10% feletti állástalanokkal rendelkezők csoportjában – összehasonlítva a kedvezőbb helyzetű településekkel, ahol alig, vagy egyáltalán nem jelenik meg ez a kategória – jól látható az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők súlya, kiemelkedően Ercsin, Vajtán, Sárkeresztúron, Zichyújfalu, Mezőszentgyörgyön és Kislángon.

Ezzel szemben az alábbi grafikonon eltérő iskolázottsági struktúrájú települések láthatók. A szakképzéssel rendelkezőkön túl, itt (Isztimér kivételével) határozottabban jelennek meg a diplomás állás nélküliek, ami strukturális munkanélküiségre utal. Két város (Martonvásár és Velenca) tartozik e csoporthoz, ahol a munkanélküliségi ráta 3,9% és 4,7%, a legkedvezőbb a városok között.

5% alatti munkanélküliségű településekben az állástalanok megoszlása iskolai végzettség szerint, 2010

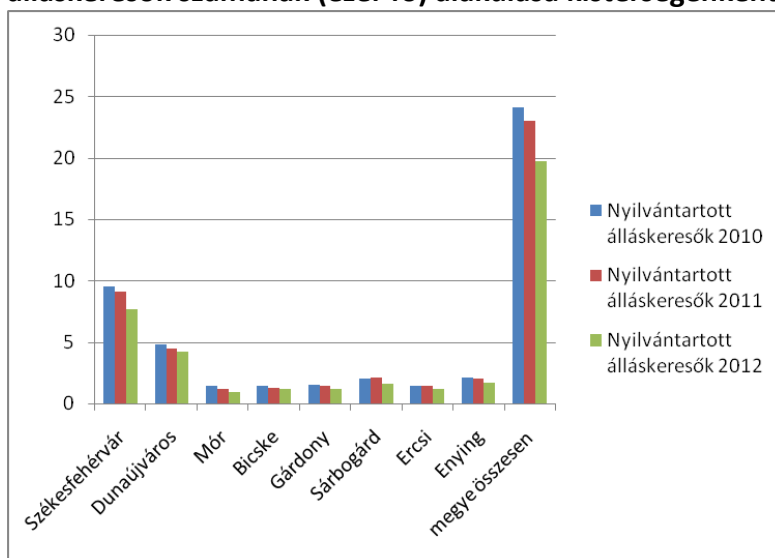

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

A nyilvántartott álláskeresők kistérségenkénti alakulását az utóbbi három évben az alábbi ábra szemlélteti.

Nyilvántartott álláskeresők számának (ezer fő) alakulása kistérségenként 2010-2012.VII.

Forrás: Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ alapján saját szerkesztés

2011-ben az álláskeresők átlagosan 8,6%-a pályakezdő volt. Arányuk az előző évihez képest 1,4%-kal nőtt. A pályakezdők álláskeresőkön belüli aránya a Dunaújvárosi kistérségben volt a legmagasabb (10,5%) a legkisebb arány (4,6%) a Bicskei kistérségben volt tapasztalható. A ráta mindkét térségben az előző évihez képest csökkenést mutat.

Iskolázottságukat tekintve: a pályakezdő álláskeresők 55,6%-a szakképzett volt, míg 44,5%-uk szakképzetlen. Részletesebben vizsgálva megállapítható, hogy 30,9%-uk a legfeljebb általános iskolát végzettek kategóriájába tartozik, s ezen belül 28% rendelkezik alapfokú végzettséggel és 2,9%-uk még a 8 általánost sem fejezte be. A szakképzetlenek táborába tartoznak még - 13,6%-kal – a gimnáziumi érettségivel rendelkezők. Főiskolai diplomája 4,7%-uknak, egyetemi oklevele pedig 2,8%-uknak volt.

Humánkapacitások

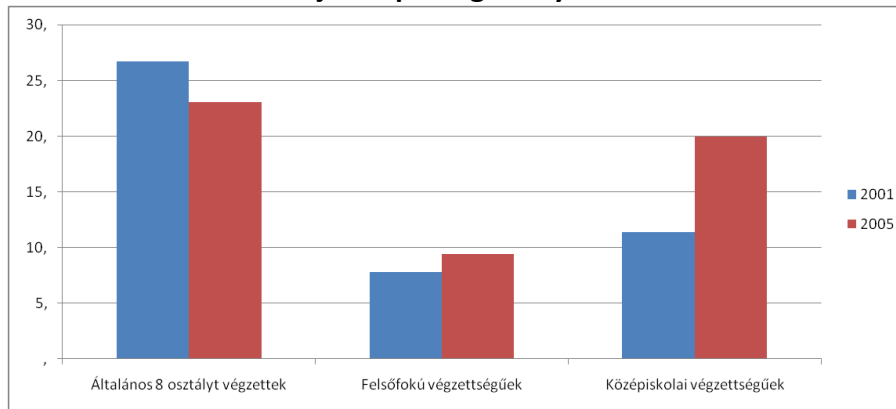
Az iskolázottsággal kapcsolatban 2001 évi népszámlálási (településsoros), illetve 2005 évi megyei szintű mikrocenzus adatok állnak rendelkezésre.²⁵

Fejér megye lakosságának iskolai végzettsége az országos tendenciákhoz hasonlóan a vizsgált időszakban kedvező változásokat mutat: csökkent az általános iskola 8 osztályát végzettek (26,7%-ról 23,1%-ra), és nőtt a diplomások (7,8%-ról 9,4%-ra), valamint az érettségivel/szakmai oklevéllel (11,4%-ról 20%-ra) rendelkezők aránya. A legnagyobb fejlődés az utóbbiban mutatható ki.

A felsőfokú végzettségűek aránya 11 településen volt magasabb a megyei átlagnál 2001-ben: Bakonykútiban (13,5%), Csószön (9%), Dunaújvárosban (9%), Gárdonyban (9,8%), Martonvásáron (10,6%), Mohán (8,9%), Rácalmásan (8,6%), Sukorón (10,8%), Székesfehérváron (14,7%), Tordason (8,6%) és Velencén (12%).

²⁵ A két adatfelvétel közötti csoportosítási és egyéb eltérések miatt jelen anyag az arányok megállapításánál a teljes népességhez viszonyít, és nem foglalkozik a 8 általános iskolai osztállyal alacsonyabb végzettségűek értékelésével.

Fejér megye népességének iskolai végzettség szerinti összehasonlítása 2001-2005 között a teljes népesség arányában

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

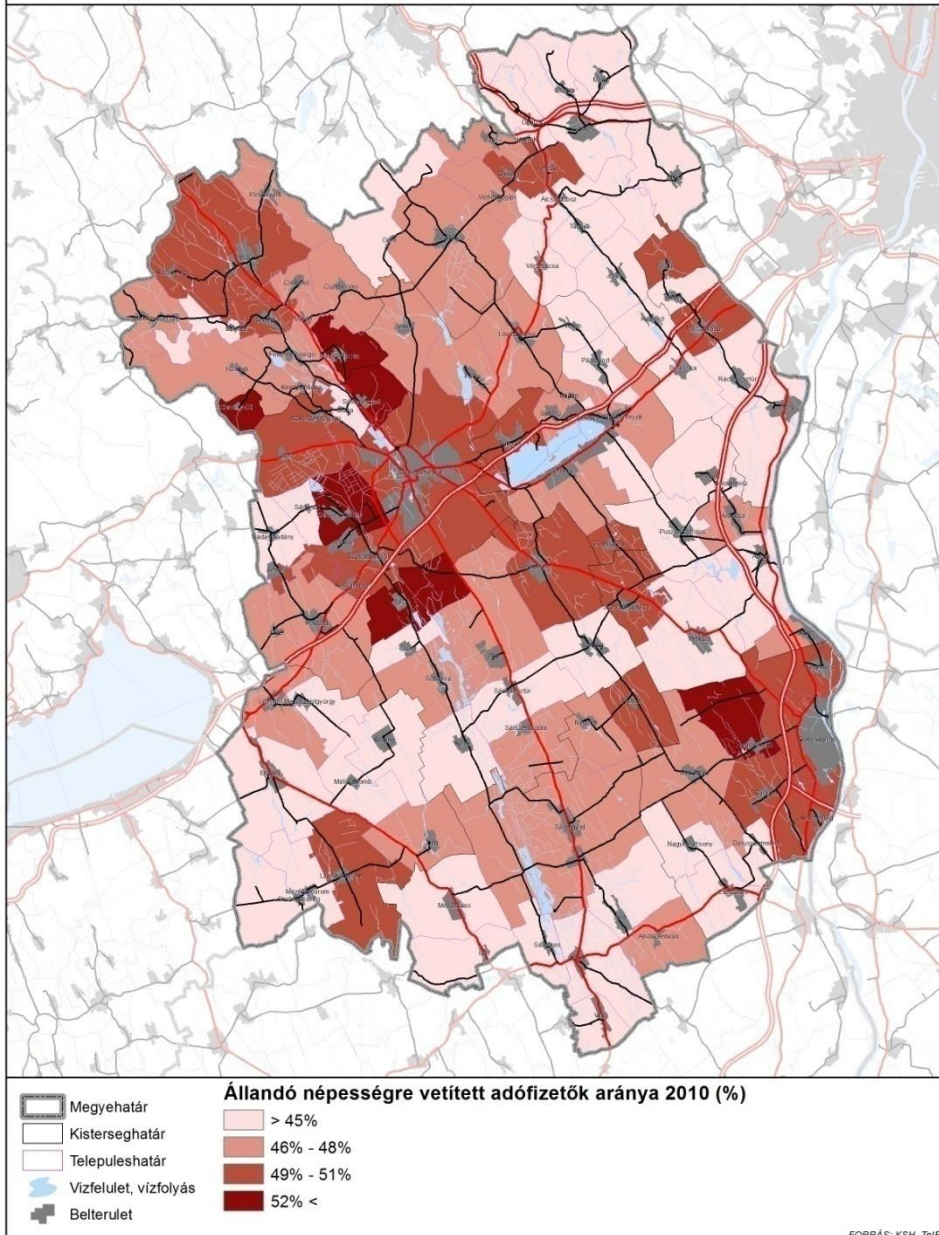
A másik szélsőséget vizsgálva, a 0 osztályt végzettek népességhez viszonyított aránya az 1,59%-os megye átlagnál 37 településen volt magasabb, ezek közül kiemelkedő értékek Gánton (9,28%) és Alapon (4,55%) fordultak elő.

Jövedelmi viszonyok

2010-ben Fejér megyében 206 ezer adófizető élt²⁶, 39%-uk vidékies településeken. A népességre vetített adófizetők aránya 25% (Sárkeresztúr) és 56% (Sárkeresztos) között változik, míg a megyei átlag 48%.

Az egy adófizetőre jutó munkaviszonyból származó havi jövedelem 136 ezer Ft. Az átlag mögötti szélsőértékek 81 ezer Ft (Igar) és 198 ezer Ft (Bakonykúti) között két és félszeres a különbség.

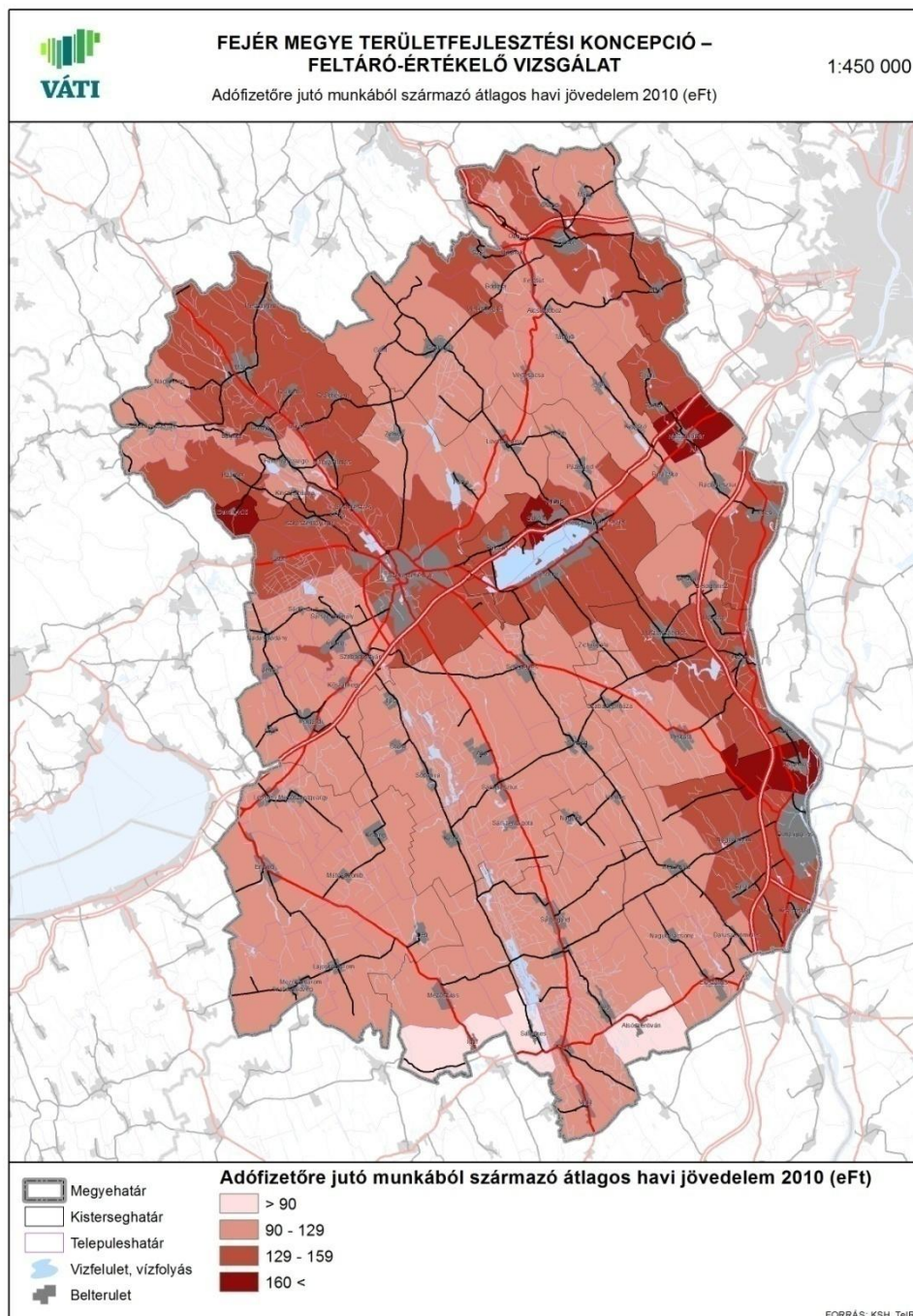
²⁶ Forrás: TEIR / KSH NAV 2010

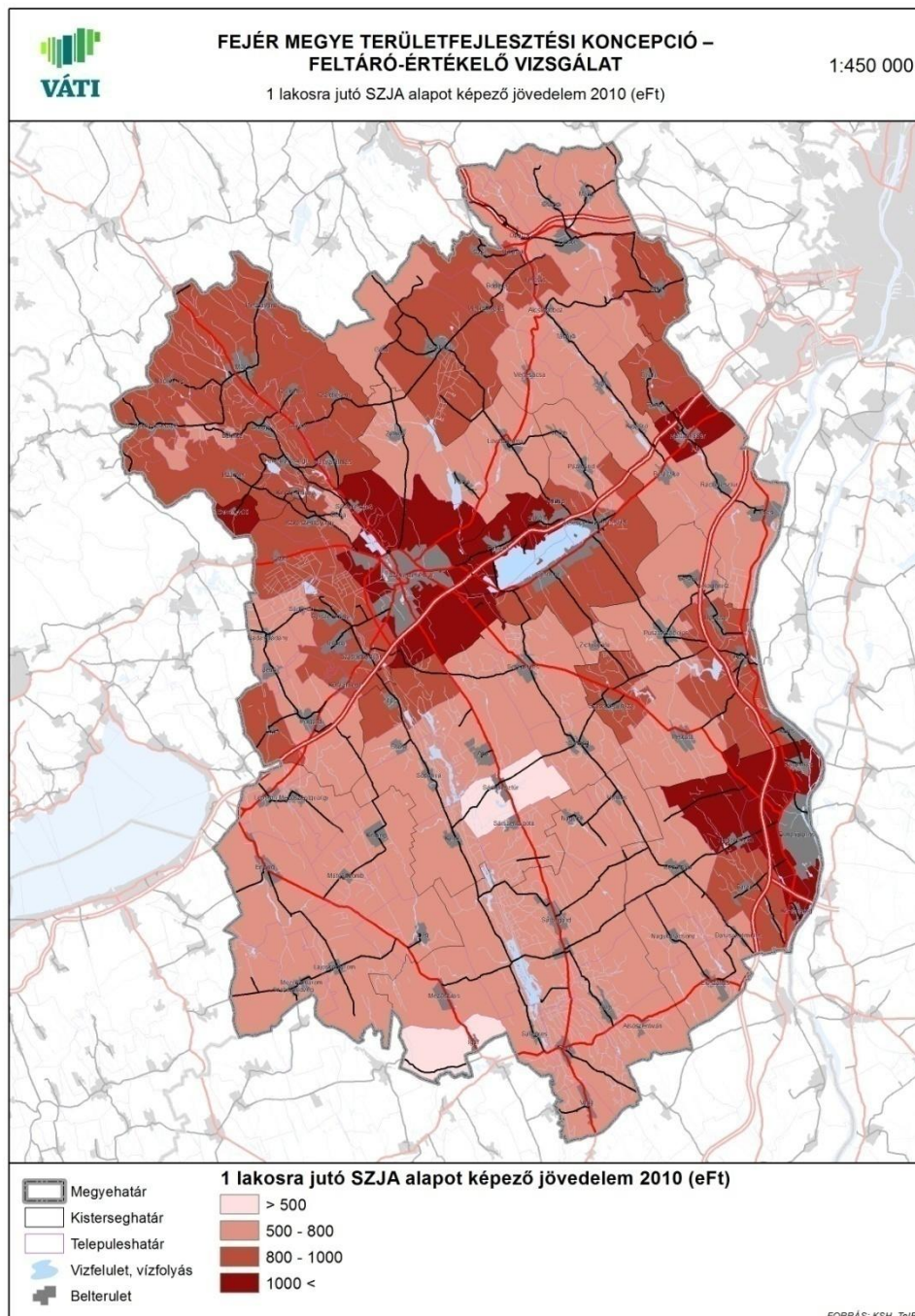
A magasabb jövedelmi kategóriába tartozó népesség döntően a megye Duna menti, Dunaújvárosig húzódó szakaszán, a Velencei-tó körüli településeken, a fővárosi agglomerációval érintkező sávban valamint a Székesfehérvár-Mór tengelyre felfűzött településeken él. Markánsan kirajzolódik, és összefüggő térséget képeznek az alacsony jövedelmű népességet befogadó települések megyeszékhely – Velencei-tó – Dunaújváros ívtől dél-délnyugatra fekvő csoportja, továbbá a Vértesszőlős északi települései.

Mezőgazdasági kistermelésből 2010-ben összesen 538 ember élt a megyében, a települések több mint felében (57). Egy mezőgazdasági kistermelőre átlagosan 670 ezer Ft jövedelem jutott. A legtöbb jövedelmet Sárszentmihályon, a legkevesebb bevételt Fehérvárcsurgón hozta a 2010. év.

Fejér megyében 6400 egyéni és 4800 társas vállalkozás működött a vizsgált évben. Az előbbinek kétharmada, az utóbbinak háromnegyede működött a városias térségekben. Úgy az egyéni, mint a társas vállalkozások számában a megyeszékhely járt az élen. 2010-ben nem volt egyéni vállalkozó Bakonykúttiban, társas vállalkozás pedig Alsószentivánon, Nagylókon, Nagyvelegen, Sáregresen és Zichyújfaluban. Míg az egyéni vállalkozók jövedelme Óbarokon, a társasoké Pusztavámon volt a legmagasabb, addig a legalacsonyabb jövedelmek e kategóriákban Balinkán és Szabadhidvégen keletkeztek. Érdeemes megemlíteni, hogy míg a vállalkozások számában nagy különbség mutatkozott a vidéki és az urbanizált jellegű települések között, addig a vállalkozókra jutó bevételek átlaga tekintetében elenyésző volt a különbség közöttük.

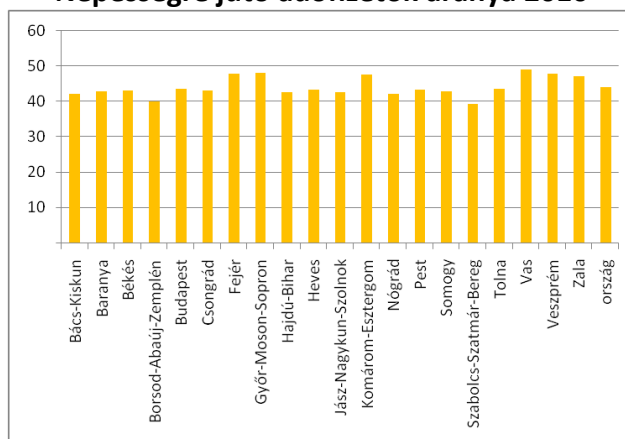

Az egy lakosra jutó SZJA alapot képező jövedelem átlaga 896 ezer Ft körül volt a megyében. Majdnem ennek duplájával Bakonykúti emelkedett ki a sorból, míg a sereghajó Sárkeresztúr volt, a megyei átlag több mint egyharmadával.

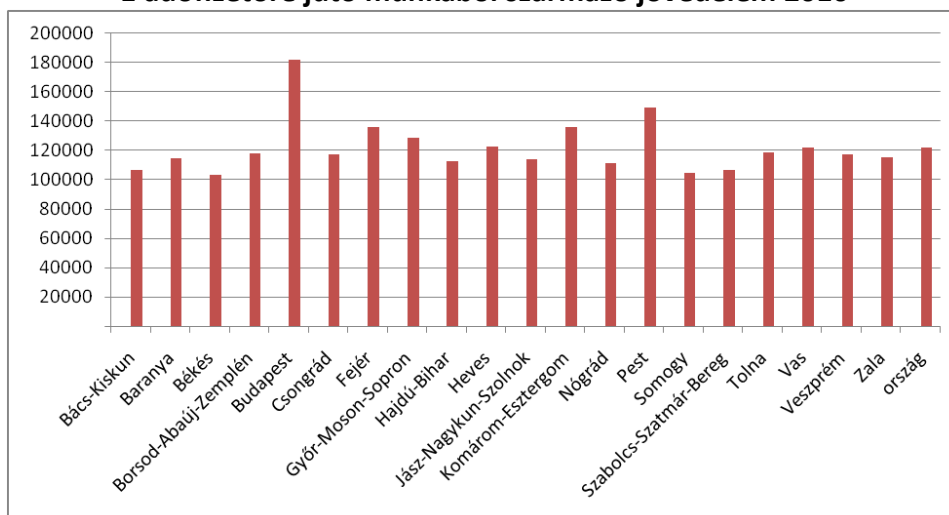
A jövedelmi helyzetre vonatkozó országos összehasonlító grafikonok

Népességre jutó adófizetők aránya 2010

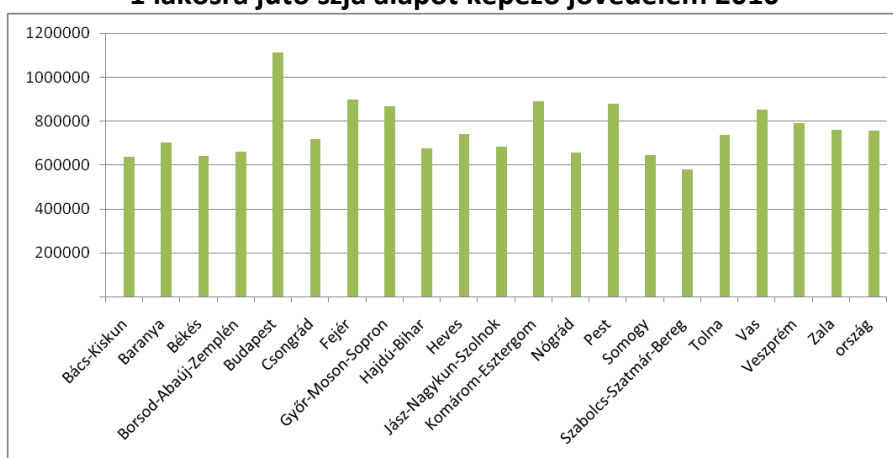
Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

1 adófizetőre jutó munkából származó jövedelem 2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

1 lakosra jutó szja alapot képező jövedelem 2010

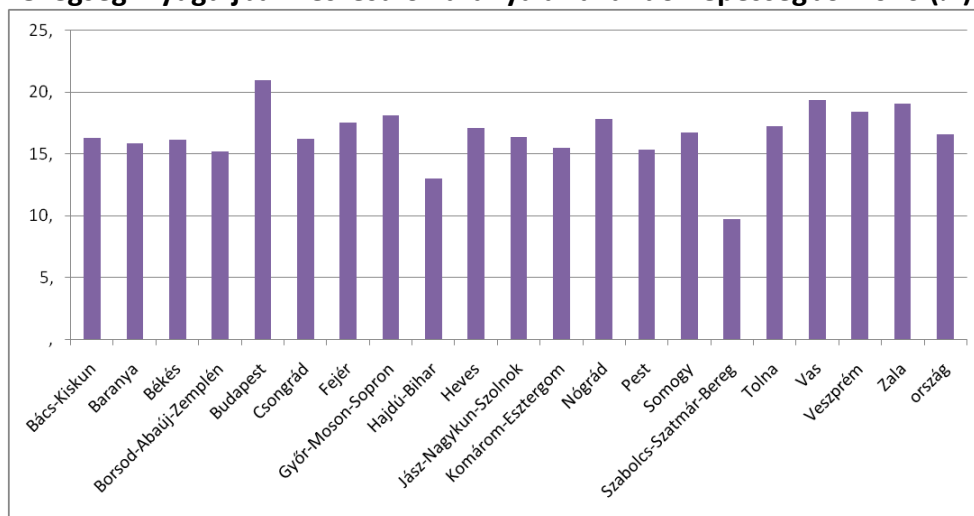

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

2010-ben Fejér megye népességének 17,5%-a részesült öregségi nyugdíjban és 0,8%-a megváltozott munkaképességűek járadékában. Az öregségi nyugdíjasok aránya 20% feletti Bakonykútiban (26,5%), Dunaújvárosban (22,4%), Sukorón (20,1%), Székesfehérváron (20,4%) és Velencén (20,7%), míg a legalacsonyabb Sárkeresztúron (7,6%). Összességében elmondható, hogy a vidékies térségekben alacsonyabb (15,2%) a nyugdíjasok aránya az urbánus jellegű településekhez képest (19,1%).

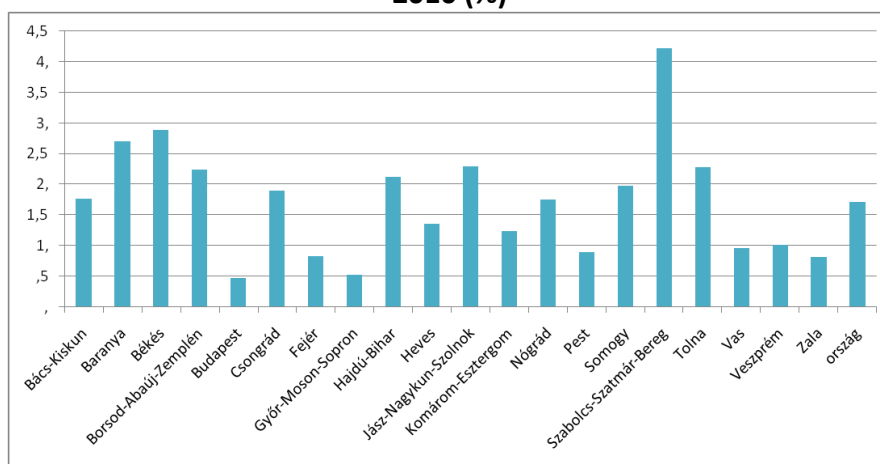
Megváltozott munkaképességűek járadékának átlaga mögött 0,2% (Moha) és 3,4% (Alsószentiván) közötti szélsőértékek húzódnak. A vidékies térségekben magasabb (1,1%), az urbanizált jellegűekben alacsonyabb (0,7%) a mutató a megyei középértéknél.

Öregségi nyugdíjban részesülők aránya az állandó népességből 2010 (%)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Megváltozott munkaképességűek járadékában részesülők aránya az állandó népességből 2010 (%)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Kisebbségek helyzete²⁷

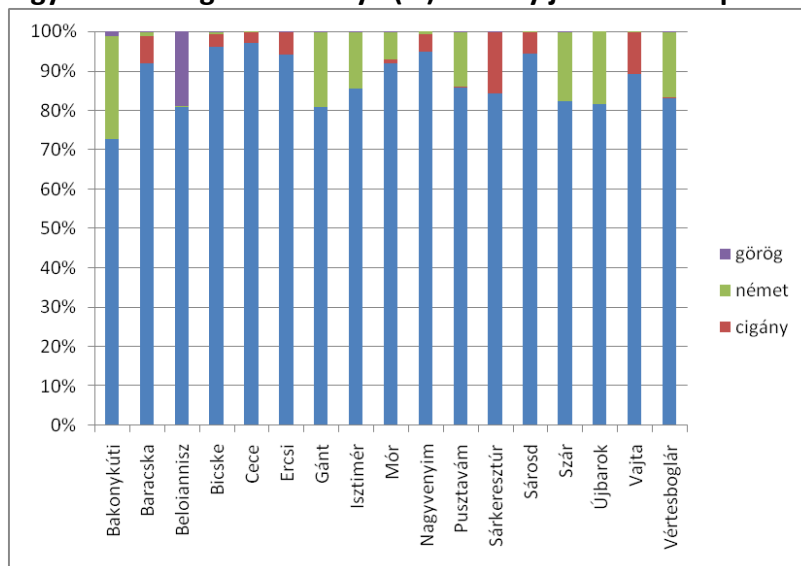
Fejér megye területén sokféle kisebbség él, azonban említésre méltó arányban csupán a német, cigány, valamint egyes településekben a görög képviselteti magát.

A megye népességének 2001-ben 1,2%-a volt német nemzetiségű, ami nem tűnik soknak, azonban néhány településen arányuk igen jelentős. Bakonykútiban a lakosság több mint egyharmada (36%), Gánton, Száron és Újbarokon több mint ötöde (21-23% között) és végül Isztimér (16,6%), Mór (7,8%), Pustavám (16,2%) és Vértesboglár (19,7%) településeken is jelentős a németek jelenléte.

A század eleji népszámlálás alapján Fejér megye népességének összességében 1%-a volt cigány, azonban néhány településen arányuk jelentős. Ezek közül Sárkeresztúr (18,6%), Vajta (11,8%), Baracska (7,7%), Ercsi (5,9%) és Sárosd (5,7%) érdemel említést.

Görög nemzetiségű a megye lakosságának csupán 0,11%-a, viszont Beloianisz 23,4%-uknak és Bakonykúti 1,8%-uknak ad otthont.

Fejér megye kisebbségeinek aránya (%) néhány jellemző településen, 2001

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

II.5. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

II.5.1. Vonalas rendszerek, létesítmények

Fejér megye fekvése közlekedés földrajzilag nagyon szerencsés. Az országot Nyugat-Európával összekötő fő (mind közúti-, mind vasúti) közlekedési folyosók érintik, közel fekszik a fővároshoz, félúton helyezkedik el a Balaton és Budapest között.

A megye a fővárosból induló sugárirányú közúti és vasúti vonalakon, excentrikus helyen fekszik. A legjelentősebb forgalommal bíró autópályák (M1 és M7) és vasútvonalak (Bp.-Hegyeshalom, Bp.-Nagykanizsa) érintik ugyan a megyét, de annak különböző (észak-keleti (Bicske térsége), illetve középső (Székesfehérvár, Velencei-tó) részeire bírnak hatással, amely részek között igazán jelentős közút kapcsolat nincsen. A megye harmadik (dél-keleti -

²⁷ Kisebbségekre vonatkozó adatok a 2001 népszámlálásból állnak rendelkezésre, ezért nem mondhatók aktuálisnak.

Dunaújváros térsége) szegmensét teszik elérhetővé a szintén jelentős M6 autópálya és a Bp.-Pécs vasútvonal.

A légi és vízi közlekedés volumene a megye lehetőségeihez képest kicsi, szinte csak turisztikai jelentőségű.

A nagytérségi **közúti** kapcsolatokat elsősorban a gyorsforgalmi utak (autópálya, autótút), és a főutak szolgálják.

A megyét érintő **gyorsforgalmi úthálózat** az országhatárig kiépült M1 és M7 autópályákból, valamint a majdnem kész M6 és a csak megkezdett M8 autópályákból áll, amelyek mellett üzemelnek az 1, 6, 7, 8. sz. elsőrendű, ill. a 61, 62, 63, 64, 81 és 811. sz. másodrendű főutak. Az M1 és az M7 gyorsforgalmi út 2010. évi terhelése ÁNF=35-55e E/nap volt, amelyek telítettség-közeli értékek, az M6 autópálya a megye területén 10-16e, illetve 4,4-7,7e E/nap forgalmú. A megyét érintő valamennyi gyorsforgalmi út az európai jelentőségű TEN-T hálózat része.

Az M1 autópálya mintegy 21 km-es szakasza lokálisan jelentős gazdaságfejlesztő hatással van Bicske térségére, a bicskei csomópont révén.

Az M6 autópálya Pécsig kiépített szakasza is jelentős változást hozott, de az országhatáron túl kiépülő pálya minőségileg új fejlődési lendületet ad majd a Duna melletti területsávnak.

Az M7 autópálya a megye legfontosabb útja a Trieszt-Lviv tengely, tovább erősödő nemzetközi forgalmával.

Az M8 gyorsforgalmi út vonalán elkészült a Duna-híd és 3 km összekötő szakasz az M6-ig. További tervezett vonala a megyét az Enying-Sárbogárd-Dunaújváros vonalon tárja majd fel, de szerepe messze túlmutat majd a megyén.

A regionális és megyén belüli kapcsolatokat a **főutak** szolgálják ki. Fejér megyén belül a főutak által meghatározott úthálózat erőteljesen Székesfehérvár központú, a 7., 8., 62., 63., 81., 811.sz. főutak mind a megyeszékhelyről indulnak. A megyét érintő egyéb főutak (1., 6., 61., 64., 71.) a megye peremterületeit kisebb szakaszokon érintik, a hálózat a megyén kívül teljeseedik ki.

A főutak 3-20e E/nap forgalmúak, a nagy értékeket általában átkelési szakaszon mérték, de a 6, 7, 8 és 81. sz. főutakon bőven vannak 10e E/nap forgalmat meghaladó külterületi szakaszok is. Jelentős eredmény a 8. sz. főúton a csóri és a 62. sz. főúton perkátai átadott elkerülő utak, de az utóbbi út teljes értékű csak az előkészítés alatt álló Seregélyes és Szabadegyháza-ipartelep elkerülők után lesz. Egyéb utakon a főúti elkerülő szakaszok további kiépítése és a csomópontok korszerűsítése jelentősen mérsékelheti a forgalom okozta környezeti és baleseti hatásokat.

Az 1. sz. Budapest–Tatabánya–Tata–Komárom–Győr–Mosonmagyaróvár–Hegyeshalom–(Ausztria) között kapcsolatot teremtő I. rendű főút az M1 autópályával párhuzamosan halad, a megyét Bicske térségében érinti.

A 6. sz. Budapest–Dunaújváros–Szekszárd–Pécs–Barcs–(Horvátország) I. rendű főút a megye területén követi a Duna vonalát; Ercsi déli részétől Kulcs északi részéig árvédelmi töltésen halad. Az M6 megvalósulásával a jelenlegi nyomvonal visszamaradó– és a települési belső forgalomnak megfelel. M8 hídjának átadása a keleti országrészbe való átkelést teszi

lehetővé. A 6. sz. főút teljes megyei szakaszának 11,5 tonnás tengelysúlyra történő megerősítése megtörtént.

A 7. sz. Budapest–Székesfehérvár–Siófok–Nagykanizsa–Letenye–(Horvátország) I. rendű főút forgalma főleg a főváros és Székesfehérvár között jelentős. A Velencei-tó melletti összefüggő üdülőterület teljes hosszán a terület főutcájaként, forgalmával rontja az üdülés színvonalát. Összefüggő elkerülő nyomvonal régóta szerepel a rendezési tervekben.

A 8. sz. Székesfehérvár–Jánosháza–Rábafüzes irányú I. rendű főút Fejér megyei szakasza megközelíti az autópályát kiépítettségi szintet.

A 61. sz. Dunaföldvár (6. sz. főút)–Dombóvár–Kaposvár–Nagykanizsa (7. sz. főút) II. rendű főút a megye déli határán fűzi fel a településeket.

A 62. sz. Dunaújváros (6. sz. főút)–Székesfehérvár térsége (7. sz. főút) II. rendű főút szerepe, jelentősége a dunaújvárosi Duna-híd megépülésével felértékelődött. Seregélyes és Szabadegyháza elkerülők kiépítése és az út teherbírásának 11,5 tonnára való fejlesztése a KÖZOP elhatározásai között szerepel.

A 63. sz. főút: Tolna (6. sz. főút)–Sárbogárd–Székesfehérvár (M7) II. rendű főút a 81. sz. főúttal képezi a megye észak-déli tengelyét.

A 64. sz. Simontornya (61. sz. főút)–Balatonvilágos (7. sz. főút) II. rendű főút a megye délnyugati részén képez a Székesfehérvár központú úthálózaton haránt irányú kapcsolatot.

A 71. sz. Lepsény (7. sz. főút)–Balatonfüred–Keszthely (76. sz. főút) II. rendű főút a megyét igen kis szakaszon érinti, szerepe a Balaton északi településeinek elérésében jelentős.

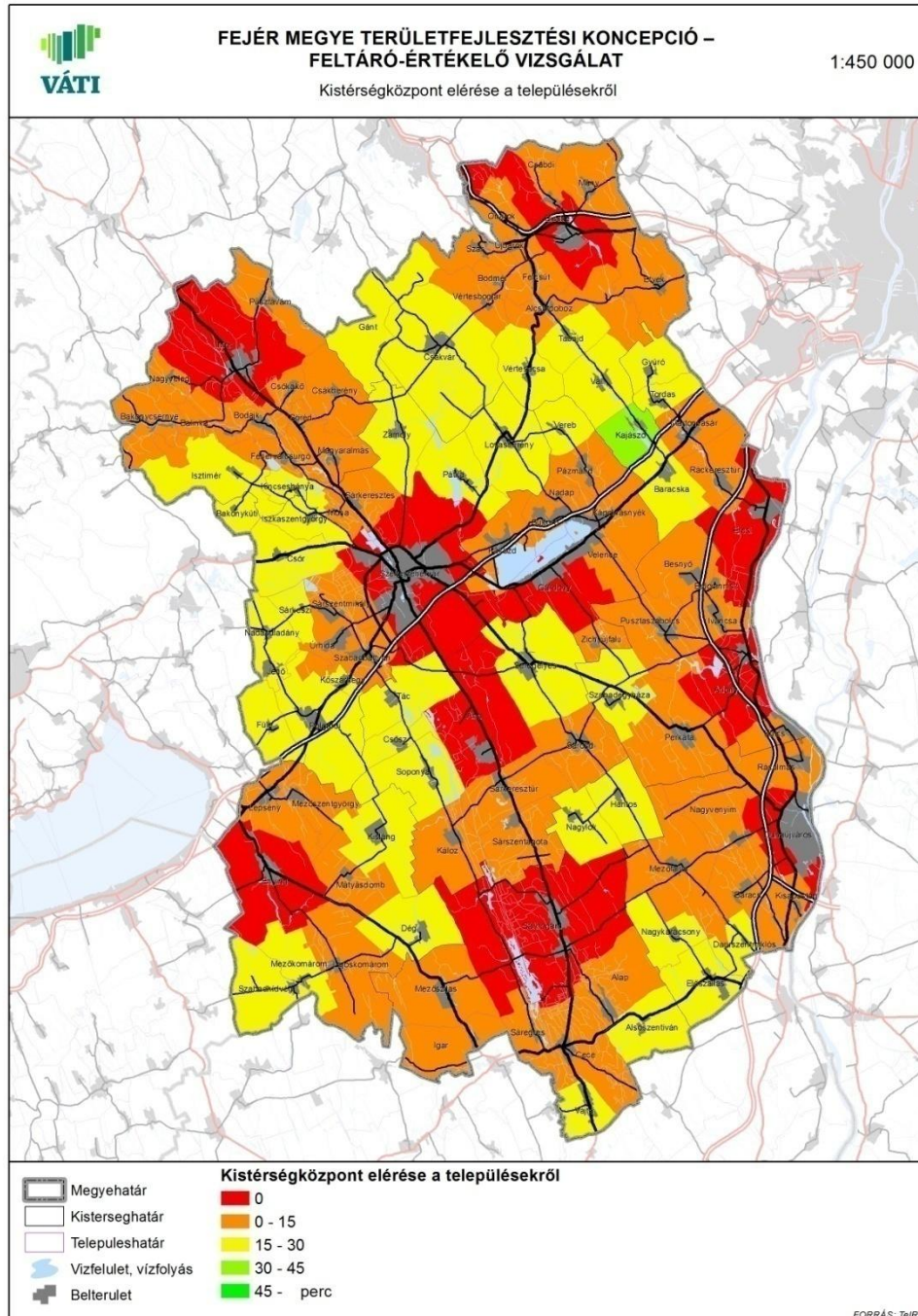
A 81. sz. Székesfehérvár (8. sz. főút)–Győr (1. sz. főút) II. rendű főút jelentős TIR útvonal, Szent István kora óta *folyamatosan* betölti a Dunakanyar és Buda(pest) elkerülő útjának szerepét Nyugat-Európa és a Balkán közötti forgalomban.

A 811. sz. Székesfehérvár (8. sz. főút)–Óbarok (1. sz. főút) II. rendű főút kapcsolja össze a megyeszékhelyet és Bicske térségét. Vonalvezetése nem felel meg a főúti paramétereknek, így a szép környezetben haladó nyomvonalnak idegenforgalmi szerepe jelentősebb, a gazdasági forgalom pedig inkább Csákvár–Zámoly felé közlekedik.

A fő közlekedési utak állapota a 62-es, 63-as és a 81-es főutak esetében a legnagyobb gond. Ezek az utak jelenleg túlterheltek, valamint balesetveszélyesek is.

A **mellékutak** – összekötő és bekötő utak – többségének elsődleges feladata a települések sokrétű együttműködésének segítése, a települések feltárása bekapcsolása az országos úthálózat rendszerébe. Az Fejér megyei úthálózat elemeinek jelentős része követi a domborzat által meghatározott ÉNY–DK irányú patak medrek (Móri-árok, Sárvíz, Váli-víz) vonalát, az úthálózat elemeinek egy másik jelentős része pedig ezeket köti össze közel merőlegesen.

A mellékúthálózat kiépítése nagymértékben befolyásolhatja adott terület népességmegtartó erejét. Különös figyelmet érdemelnek ebből a szempontból a megyén belüli és szomszédos megye irányába tartó településközi kapcsolatok, az kiépített úthálózat minősége, valamint a zsáktelepülések.

A **kistérségeken belüli közúti kapcsolatokat** a főúthálózatot kiegészítve a mellékutak adják. A Székesfehérvári kistérségen kívül a kistérség központok egy főúttal kapcsolódnak az országos hálózatba, a kistérséghez tartozó településeket vagy a főút, vagy az ahhoz kapcsolódó mellékutak fűzik fel. A kistérség központok és a települések közötti kapcsolata a legtöbb Fejér megyei kistérségben jó, de a kistérségen belüli települések közötti kapcsolat számos esetben nem kielégítő. Nagyobb problémát jelent a kiépített utak minősége,

amelynek javítását jelenleg is lehetővé teszi a KDOP. **Zsáktelepülések** a megyében: Csabdi, Bodmér, Gyúró, Csókakő, Nagyveleg, Isztimér, Bakonykúti, Pátka, Besnyő, Csósz, Úrhida, Mezőszentgyörgy, Beloiannis, Dég, Nagylók, amely települések nagyobb része a kistérség központ felé megfelelő kapcsolattal bír.

Belterületi utak kiépítettsége a megye területén jónak mondható, de a kiépült utak minőségének javítása - annak ellenére, hogy az utóbbi években számos település pályázati forrásból végzett felújítást, csomópont korszerűsítést – még jelentős feladatot jelent.

Az országos **vasúti** törzshálózat Fejér megyét érintő szakaszainak jelentős része az európai jelentőségű TEN-T hálózat részét képezik. A Székesfehérvár–Pusztaszabolcs vasútvonal kivételével villamosítottak. A Budapest–Hegyeshalom–(Ausztria), Budapest–Székesfehérvár–Nagykanizsa–Murakeresztúr–(Horvátország) vasútvonalak, és a Budapest–Pécs vonal Budapest–Pusztaszabolcs szakasza kétvágányú, a Székesfehérvár–Szombathely és a Pusztaszabolcs–Adony vasútvonal pedig egyvágányú. A Budapest–Székesfehérvár–Nagykanizsa–Murakeresztúr–(Horvátország) vasútvonal főváros és Székesfehérvár közötti szakaszán mind a pálya, mind a vasútállomások, valamint a csatlakozó berendezések tekintetében korszerűsítésre, felújításra kerültek, így a 120-160km/h menetsebességre alkalmas pálya igen jó szolgáltatást biztosít.

A megyét érintő egyéb országos törzshálózati vonalak közül csak az Adony–Dunaújváros vonal villamosított. A Székesfehérvár–Komárom vasútvonal kétvágányúsítása és villamosítása tervezett, amit különösen indokol, hogy a Budapestet elkerülő vasútvonal egyik szakaszának szerepét tölti be. Turisztikai szempontból jelentős még a Szabadbattyán–Tapolca vasútvonal, amely összeköti a Balaton északi partját a fővárossal és az ország szinte minden területével.

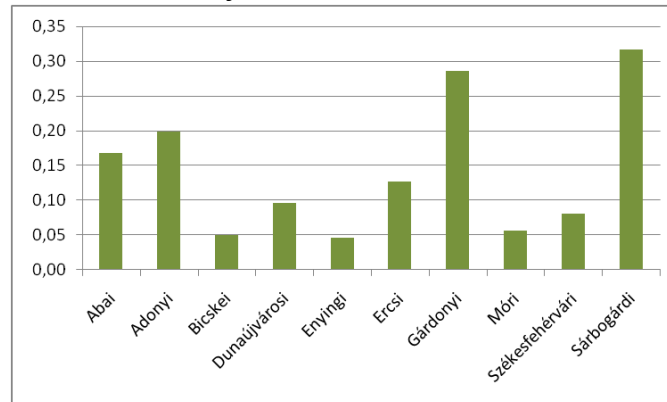
A megyében fentiekén kívül vasúti mellékvonalak is találhatóak ugyan, de vagy csak igen kis szakaszon érintik a megyét, vagy nagyon mostoha sorsúak.

A Lepsény–Hajmáskér egyvágányú mellékvonal zárja be a Balaton körüli gyűrűt, Fejér megyét csak egy kis szakaszon érinti. Mór–Pusztavám, Bodajk–Balinka, Adony–Adony Duna-part egyvágányú használaton kívüli vasúti mellékvonalak.

A Székesfehérvár–Lovasberény–Felcsút–Bicske mellékvonal Bicske–Lovasberény szakasza jogilag is megszűnt. A Dombóvár–Lepsény mellékvonalon évek óta csak Mezőhidvégig közlekednek a vonatok, az útátjárókban a síneket felszedték, máshol elhordták.

Az ezer főre jutó működő vasútállomások száma a felhagyott vasútvonalakkal rendelkező kistérségekben (Enyingi, Bicskei, Móri) igen alacsony értéket mutat. Szintén gyenge mutatószámmal rendelkezik a többi kistérséghez viszonyított 2-6-szor nagyobb lakosságú központi, Székesfehérvári kistérség.

Ezer főre jutó vasútállomások száma

Forrás: TEIR / KSH alapján saját számítás

A **hidak és kompátkelőhelyek** szerepe a megye keleti határán jelentős, mivel mintegy 50 km hosszon érinti a Duna. Áttörést jelentett a Duna e szakaszán található, M8 gyorsforgalmi út részét képező, a forgalomnak 2007 nyarán átadott Pentele nevű közúti híd, amely a megye keleti közúti kapcsolatait jelentősen javította. Északra legközelebb az M0 autópálya közúti hídja és a budapesti déli vasúti összekötő híd található. Délen a Dunaföldvári közúti híd és a bajai közúti-vasúti híd keresztezi legközelebb a Dunát. A dunaujvárosi híd átadásáig különösen nagy jelentőségük volt a rév- és kompátkelőhelyeknek, hiszen ezek biztosították a közúthálózat egyes elemeinek folytonosságát, így hídpótló szerepet töltek be. Használatukkal 50–100 km-es kerülő utakat lehetett megtakarítani.

Az új Duna-híd átadásával párhuzamosan a Dunaujváros–Szalkszentmárton közötti (az 51 317. és az 51 342. jelű utak összekötésével) kompátkelő megszűnt.

A Fejér megyét érintő **vízi utak** közül – mint kijelölt transzeurópai közlekedési folyosó – meghatározó a Duna szerepe. A Duna a transzkontinentális Duna–Majna–Rajna vízi út része, amelyhez az ENSZ EGB besorolással (Duna 1811–1641fkm (Szap–Budapest) közötti szakaszára a VI/B és az 1641–1433fkm (Budapest–Déli országhatár) közötti szakaszára a VI/C vízi útnak megfelelő paraméterek az irányadóak. A Duna magyarországi szakasza a jelenlegi állapotában azonban nem felel meg az előzőekben vázolt, a transzeurópai víziúttal kapcsolatban támasztott kritériumoknak, több mint 50 helyen kell mélységi és szélességi korlátozással számolni, amelyek jelentős mértékben akadályozzák a vízi út kihasználását.

A Dunaujvárosi **kikötő** a Dunai Vasmű kikötőjeként létesült, nem fogad közforgalmat, megtartotta üzemi jellegét, alapvetően a vasmű szállításait szolgálta.

A kikötő fejlesztését a jelenlegi helyén az adottságok (vízbázis, természetvédelmi terület) korlátozzák, az új országos közforgalmú kikötő helye a településrendezési tervben a várostól délre, az új Duna-híd közelében van kijelölve.

Adonyban 2006-ban adták át Közép-Európa legjelentősebb intervenciós gabonatarházát és egy logisztikai központot, amely optimális helyen épült központ, hiszen közel lesz a vasútvonal, az M6-os autópálya és a Duna is.

A Fejér megyével is határos Budapest és Dunaföldvár közötti szakaszon elsősorban a Budafoki, az Ercsi és a Dunaföldvári híd feletti gázlók megszüntetése jelenti a legnagyobb nehézséget anyaga (szikla, márga) és a küszöbhatás megtartása miatt. Hajózási szempontból

ezen a szakaszon az egyik legkritikusabb az ercsi gázló, ahol a korábbi kotrási munkák ellenére maradtak szikla-csúcsok a mederben. Ezek nem csak szűkítik a hajóutat, de a hajózást is veszélyeztetik. Emellett fontos a kisvízszint süllyedési folyamat megállítása, mert különben a tervezett gázlórendezések csak átmeneti javulást hoznak. A vízi út javításának lehetőségei korlátozottak.

A Sió-csatorna víziúti kapcsolatot létesít a Balaton és a Duna között, hajózás szempontjából jelenleg elhanyagolható, teljes hosszának hajózhatóvá tétele a Siófok és Szekszárd közötti 16 m szintkülönbség következtében zsilipek megépítésével lenne elvileg lehetséges.

A Velence-tavi hajózás jelenleg 5 személyforgalmi kikötőt és 4 nagyobb (15-25 m-es) hajót jelent, a hajók jellemzőit főképpen a rendkívül kicsi, kb. 1m-es vízmélység határozza meg. A Velencei-tavon a menetrendi hajózás a tó turizmusának időszakaihoz alkalmazkodik.

A megye legjelentősebb **repülőtere** a regionális jelentőségű, Székesfehérvártól 8 kilométerre, a volt katonai repülőtér területén, az M7-es autópálya közelében elhelyezkedő Székesfehérvári (Börgöndi) repülőtér; jelenleg nem nyilvános fel- és leszállóhely, 1200 x 200 m-es füves kifutópályájával. A repülőtéren tervezett légikikötő - Alba Airport - főként az alacsony költségű, „fapados” járatok repülőterévé kíván válni, de területén belül logisztikai célú ingatlanfejlesztést is szeretnének megvalósítani.

Nem nyilvános, füves sportrepülőtér a kispostagi, gyúrói és az úrhidai.

A **kerékpárút hálózat** – Magyarország egészéhez hasonlóan – Fejér megyében is igen lassan épül ki, és jelenlegi szintje az európai normáktól jelentősen elmarad. A megyében - annak ellenére, hogy több településen pályázati forrásból tervek és kerékpárutak készültek - (2010. évi adatok szerint) az országos hálózatnak mindössze 3%-a található.

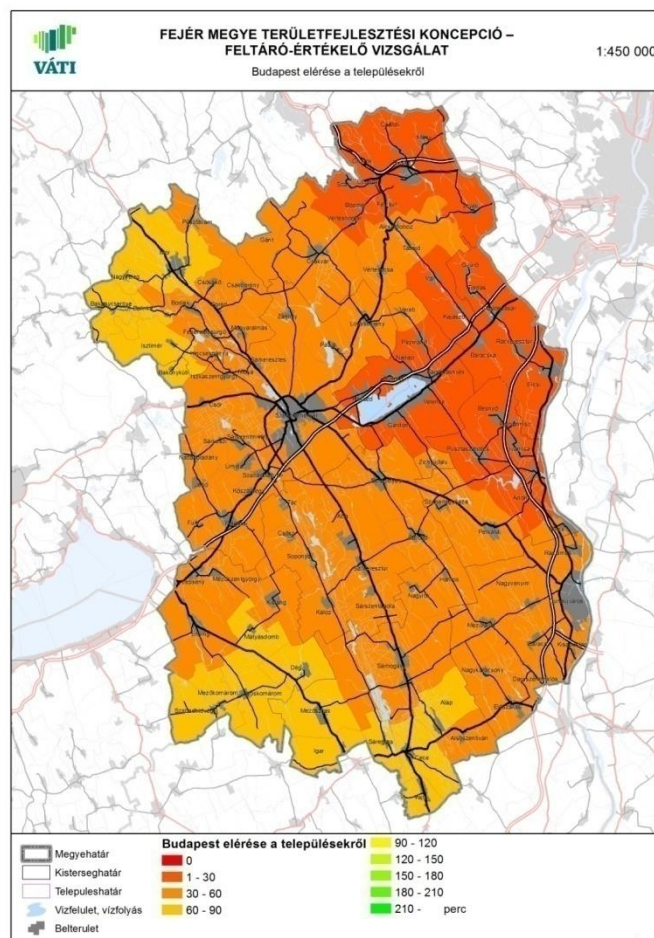
Fejér megyében is elsősorban települések belterületein, főleg a nagyobb forgalmú utak átkelési szakaszai mellett létesültek kerékpárutak vagy kerékpársávok, de a megye határán, a Duna mentén haladó nemzetközi kerékpárúton (Eurovelo 6.) és a Velencei-tó körüli kerékpárútvonalon kívül hiányoznak az összefüggő hálózatok. A Váli-völgy és a Sárvíz-völgye potenciális lehetőséget jelent a kerékpáros turizmus hálózatának fejlesztésére. A meglévő kerékpáros nyomvonalak legnagyobb hosszban a 7. sz. főút átkelési szakaszai mellett található (Martonvásáron, a Velencei-tó mellett Gárdonyban és Velencén, Székesfehérváron, Kőszárhegyen, Lepsényben). Más főutaknak csak egy-egy szakaszán indult el a kerékpáros nyomvonal kialakítása (62. sz. főút: Seregélyes; 63. sz. főút: Sárbogárd; 64. sz. főút: Enying, Mezőszilas, Igar; 6. sz. főút: Ercsi; 8. sz. főút: Székesfehérvár, Csór). Van még egy-egy szakasz Dunaújvárosnál a Pentele hídon, Bicskén, Móron, Baracskán.

A **logisztikai központok** közül a megyében elsőként Székesfehérváron jött létre a kombinált fuvarozás szervezésére is alkalmas központ, amelynek fejlesztése jelenleg is tart. A székesfehérvári logisztikai központ hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig. A dunaújvárosi kikötő, valamint a szentkirályszabadjai és börgöndi repülőterek fejlesztésével lehetséges a vízi és légi forgalom bekapcsolása is.

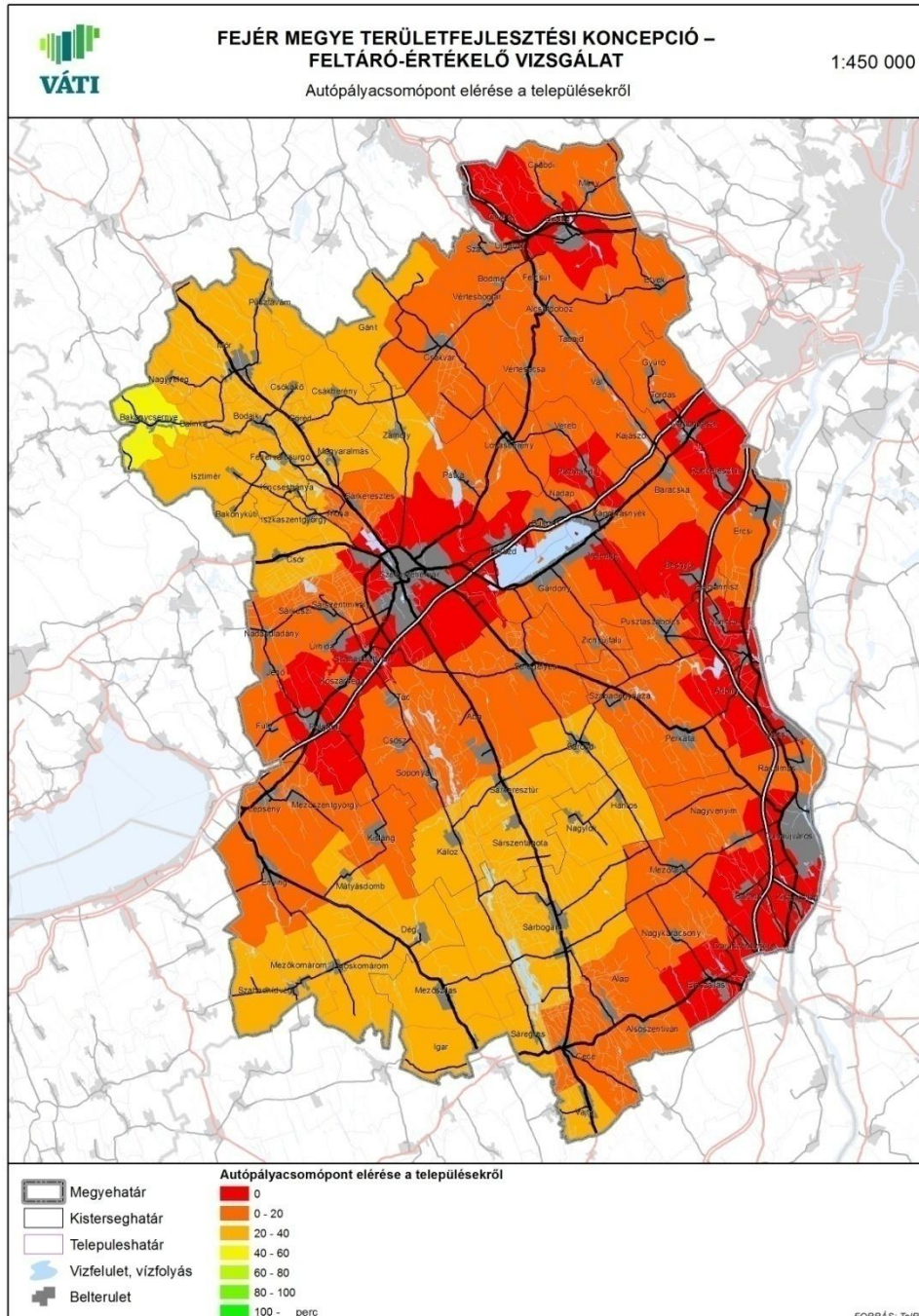
Dunaújvárosban a közforgalmú kikötő és térségi logisztikai központ megvalósítása már hosszabb ideje a városfejlesztési célok fókuszában van. Létesítését alátámasztja, hogy a beruházáshoz kiválasztott terület az új Duna-híd, az M6 és M8 úthálózatok metszéspontjában van, ami az amúgy is kedvező földrajzi adottságokat hatványozottan felértékeli. A kistérségben átrakodó és áruszállítói csomópont alakulhat ki, amely várhatóan a logisztikai szolgáltatások fejlesztését generálja. A közúti, vasúti és vízi szállítási lehetőségek együttes potenciálja a négy régió határán, az eltérő adottságú és kultúrájú régiók közeledését, egymáshoz való kapcsolódását is segítheti. Az áruforgalmi tevékenység élénkülése és a környezetkímélő, olcsó vízi szállítási lehetőség együttes megléte a hajóforgalom és a vízi szállítás, átrakodás erőteljes növekedési lehetőségét hordozza magában.

II.5.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

Budapest elérése a megye településeiből a földrajzi elhelyezkedés és a kiépült autópályák miatt az ország egyéb területeinél jobb képet mutat. A megye észak-keleti részének elérhetősége a legjobb, ahol az M1, M6 és M7 autópályák megfelelő kapcsolatot biztosítanak a főváros felé. Ezek a kapcsolatok nagy részben közvetlenül, kisebb részben az autópályákra merőleges közutakon át közvetetten érvényesülnek. A főváros elérésében a déli és északnyugati települések vannak a legrosszabb helyzetben, amelyek távol esnek a fent említett három autópályától.

A **szomszédos megyékkel való kapcsolat** jelentős része szintén a gyorsforgalmi utakon történik: Komárom–Esztergom megye felé az M1 gyorsforgalmi út mellett az 1. és 81. sz. főutak, Pest megye felé az M1, M7, M6 gyorsforgalmi utak mellett az 1., 7. és 6. sz. főutak, Bács-Kiskun felé a Duna-hídon az M8 gyorsforgalmi út, Somogy megye felé az M7 gyorsforgalmi út jelenti a kapcsolatot. A többi megye irányába csak főúti kapcsolattal rendelkezik Fejér megye: Tolna megye felé a 61. 63. és 64. sz. főutak, Veszprém megye irányába a 8. sz. főút. A szomszédos megyék viszonylatában nem kielégítő a Székesfehérvár és Tatabánya közötti kapcsolat.

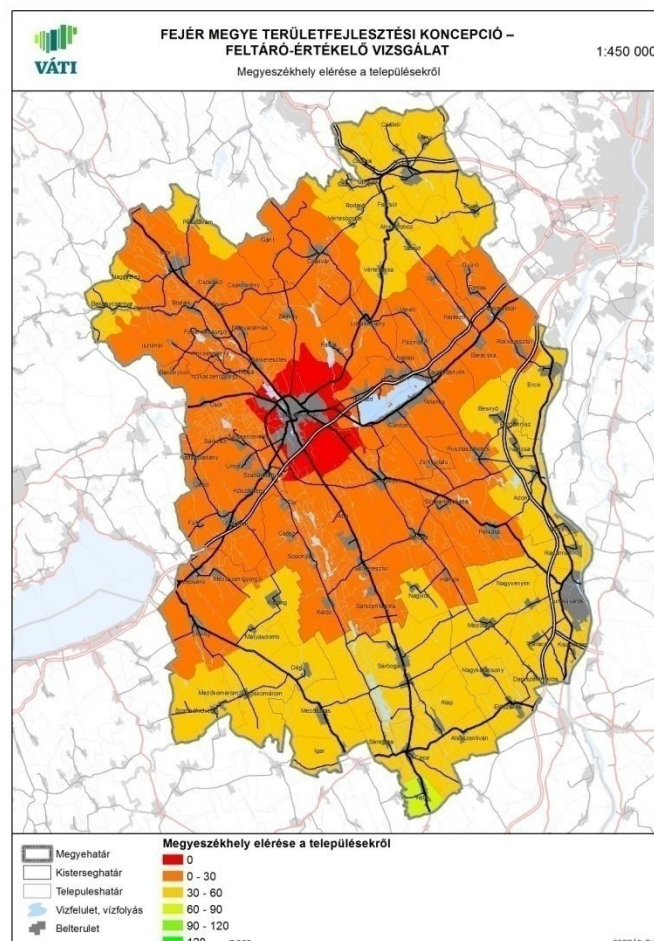

Az **autópályák elérése** szempontjából az országos átlagtól is jobb helyzetben van Fejér megye. Legnagyobb részéből fél óra alatt elérhető az M1, M6 vagy az M7 autópályák valamelyike. A fennmaradó (Mór és attól dél-nyugatra, valamint Dég és attól dél-nyugatra eső) települések közül is csak Bakonycsérnye nem érhető el 40 perc alatt autópályacsomópontból.

Székesfehérvár a vonzáskörzeteket tekintve kettős szereppel bír. Egyrészt a főváros agglomerációjához kapcsolódik, amit az M7 autópálya és a korszerű elővárosi vonatok nyújtotta szolgáltatás (Budapest 1 óra alatt elérhető) egyaránt lehetővé tesznek.

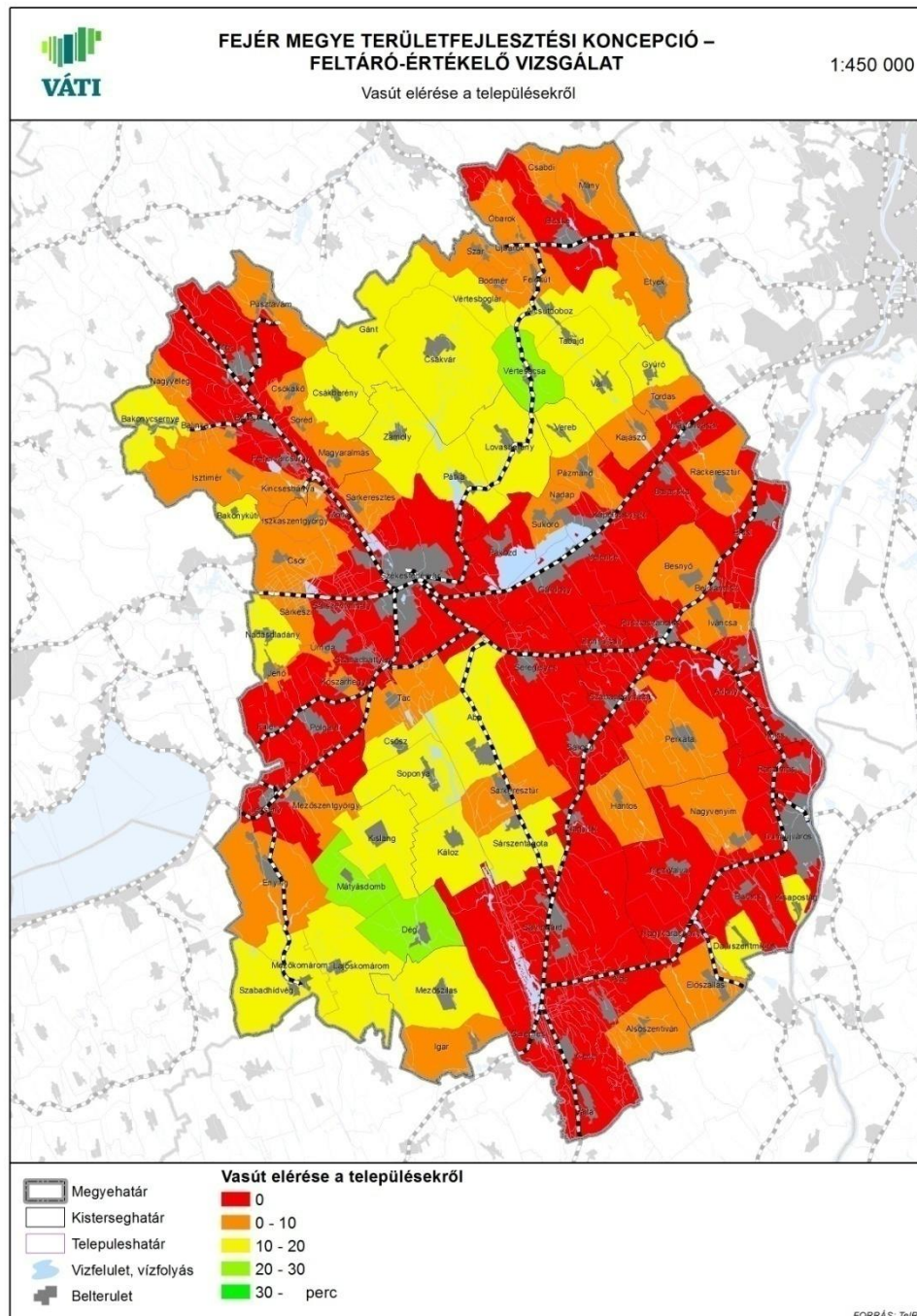
A **megyeszékhely közúti elérése** Székesfehérvár központi elhelyezkedése és a centrikus úthálózat miatt jobb, mint az ország egyéb megyéiben. A TEIR-GEOX 2010. évi adatbázisa szerint Fejér megyében egyetlen településből (Vajta) nem érhető el a megyeszékhely 1 óra alatt, a települések több mint feléből pedig 30 perc alatt Székesfehérvárra lehet érni. A megyeszékhely vasúti elérése – mivel a főúthálózathoz hasonlóan a vasúthálózat is erőteljesen Székesfehérvár központú - szintén kedvező.

Vasútállomás elérése szempontjából Fejér megye helyzete az ország többi megyéihez mérve közepes. A legtöbb településből tíz perc alatt elérhető egy közeli vasútállomás, de azokban a vasútvonalakhoz közeli településeken, amit felhagytak, vagy amelyeken szünetel a vasúti személyszállítás csak húsz perc, néhány esetben félóra alatt lehetséges vasútállomáshoz jutni. A Budapest-Hegyeshalom, Budapest-Székesfehérvár-Nagykanizsa vasútvonalakon napi 20-30 járatpár fut, ami napközben 40 perces követési időt jelent.

Óránként járnak a vonatok a Budapest–Pécs és a Pustaszabolcs-Dunaújváros vonalon, ennél ritkábban a Székesfehérvár-Pustaszabolcs vonalon.

A két felhagyott vasútvonalon a forgalom visszaállítása nem reális, így az érintett településeken a közösségi közlekedést fejlesztése az autóbuszos közlekedés szolgáltatásainak javításával történhet.

Autóbuszos közösségi közlekedéssel a megye valamennyi települése elérhető. Számos településen az autóbuszmegállók felújítása már megtörtént, de egyes helyeken még csak tervezett.

A megyeszékhely, kistérség központ elérése jelentősen javulhat az autóbuszos közlekedés fejlesztésével: a járatsűrűség optimalizálásával, a csatlakozások megfelelő koordinációjával,

a vasúti- és autóbusz-menetrendek összehangolásával. A közösségi közlekedés fejlesztését a KDOP is támogatja.

II.5.3. Közlekedési kapcsolati hiányok

A közlekedési kapcsolatok hiányosságai – úgy, mint az ország egyéb területein – a megyében is mind az infrastruktúra fizikai kiépítettségében és minőségében, mind közlekedésszervezésben jelentkeznek.

A kiépítendő kapcsolatok közül nagytérégi szempontból hiányzó közút, a nemzetközi és országos jelentőségű M8 gyorsforgalmi út a megye elérhetőségének javításán túl, a déli megyerész közvetlen fejlődését is generálhatja. A megyeszékhelyek közötti közúti kapcsolatok közül a Székesfehérvár-Tatabánya nem kielégítő. Kistérségi szempontból a kistérség központ általában jól megközelíthető közúton, de a kistérség településeinek egymás közötti közúti kapcsolatainak kiépítése a kistérségi együttműködéseket segítheti. Székesfehérvár és Dunaújváros közötti közvetlen vasúti kapcsolat kialakításának feltétele Pusztaszabolcsnál a két irányból érkező vágányok összekötése.

A meglévő infrastruktúrakapcsolatok minősége főként a mellékutak teherbírását, burkolatállapotát tekintve kifogásolható, de a főúti és vasúti nyomvonalak is javításra szorulnak. Regionális pályázati források az utóbbi időben lehetőséget adtak a mellékutak minőségének javítására, de maradt még bőven javításra szoruló út. A települések közötti kapcsolatok minőségét javíthatja a főúti elkerülő szakaszok kiépítése is.

Nem megfelelő kapcsolatokat eredményeznek a közforgalmú közösségi közlekedésszervezési hiányosságai is. Az autóbuzsos és a vasúti közlekedés között, de a vasúti közlekedésen belül is tapasztalhatók javításra szoruló csatlakozások.

II.5.4. Vízellátás

A Vízellátás a felszíni és felszín alatti vízkészleteket elemző fejezetben került bemutatásra.

II.5.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

A Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezéssel kapcsolatos elemzés a környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők fejezetben került bemutatásra.

II.5.6. Energiaellátás²⁸

Az 1990-es évek második felének és a 2000-es évek egyik legnagyobb volumenű infrastrukturális beruházása a települési gázellátás kiépítése volt Magyarországon. Míg 1990-ben 453 település volt vezetékes gázzal ellátott, addig 2000-ben már 2503, 2010-ben pedig 2874. Ezzel napjainkra a települések 91,2%-án elérhetővé vált a szolgáltatás. Mára már szinte csak olyan ellátatlan települések vannak (főként a Dél-Dunántúlon, illetve Észak-Magyarországon), ahol a földgázrendszer kiépítése olyan beruházást igényel, amelynek megtérülési ideje igen hosszú lenne a kis fogyasztói sűrűség miatt, vagy a befektetés megtérülése egyáltalán nem várható. Ilyen beruházások költségeihez a gázszolgáltatók csak nagyon minimális részben vagy egyáltalán nem járulnak hozzá, így a beruházás csak a helyi fogyasztók és az önkormányzatok jelentős hozzájárulásával, állami pályázatok igénybe vételével valósulhat meg. A gázszolgáltatók egyre inkább arra törekcsenek, hogy a gázzal már

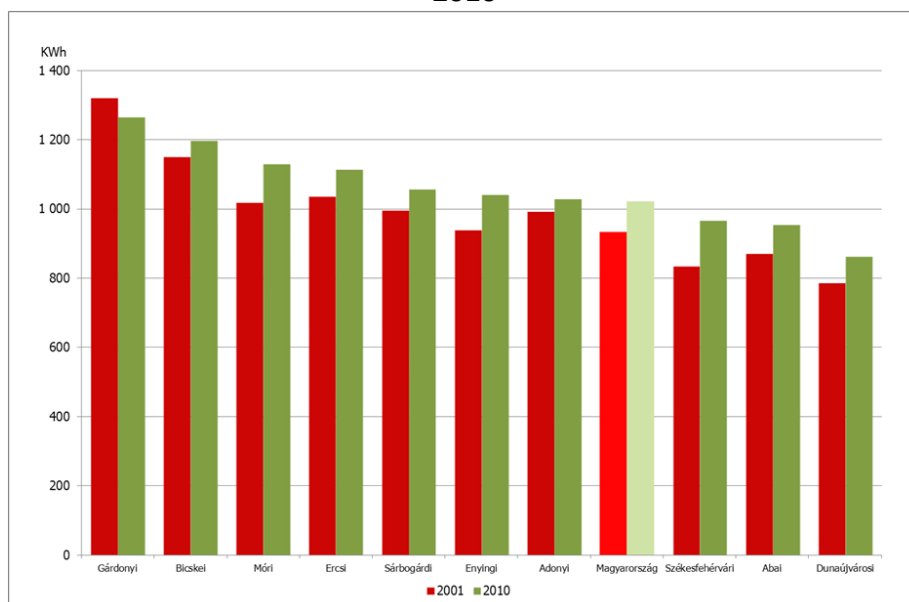
²⁸ A fejezet a „Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről”, az „Országos Területi Helyzetkép”, valamint a TEIR adatok felhasználásával készült.

ellátott településeken növeljék a bekapcsolt fogyasztók számát. Fejér megyében egyedül Igaron nem érhető el jelenleg a vezetékes gázszolgáltatás.

Lakosságra vetítve az országban és valamennyi megyében csökkent a villamos energia felhasználás az elmúlt 10 évben (egyedül Csongrádban volt stagnálás). Fejér megye kistérségeiben az egy főre jutó villamosenergia-felhasználás mind 2001-ben, mind 2010-ben többnyire meghaladta az országos átlagot (Gárdonyi, Bicskei, Móri, Ercsi, Sárbogárdi, Enyingi, Adonyi). Elmaradtak tőle viszont a megye sűrűbben lakott térségei, így a Székesfehérvári, Dunaújvárosi és Abai kistérségek.

Az országos értékekhez hasonlóan jellemzően növekedett a villamos energia fogyasztás nagysága a vizsgált időszakban (a Gárdonyi kistérség kivételével). A legnagyobb fogyasztás a Gárdonyi kistérségben volt (1264 KWh), a legkevesebb pedig a Dunaújvárosi kistérségben (863 KWh), ami jelentős, mintegy 30%-os különbséget takar.

Egy főre jutó háztartási villamos energia fogyasztás Fejér megye kistérségeiben, 2001 és 2010

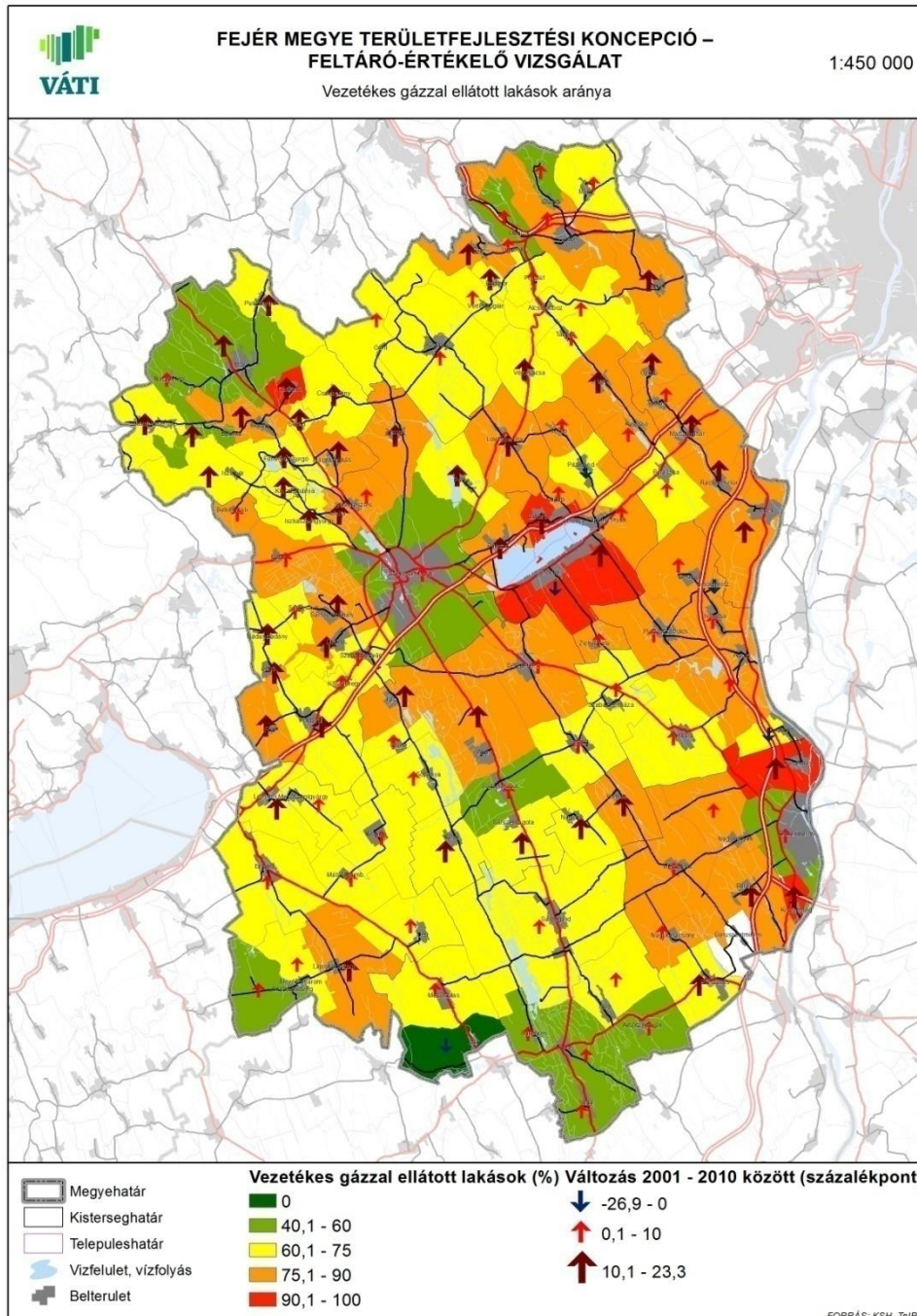

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Lakossági szinten jelentősen befolyásolta a fogyasztási értékek változását az energiahordozó árak drasztikus növekedése és a térség jövedelmi helyzete, ami alapján megállapítható a Gárdonyi és Bicskei kistérségek átlagos fejlettsége és többnyire magasabb jövedelmi helyzetű lakossága, szemben az egyre inkább elszegényedő Abai és Dunaújvárosi kistérségek lakosságával. A Székesfehérvári kistérség helyzete azért közepes, mert bár a megyeszékhely relatív fejlettsége kimagasló, mindez a környező településekre már nem jellemző.

A háztartások villamos energiával történő ellátása már 2001-ben többnyire meghaladta a 90%-ot. Azóta a növekedés csak szerény mértékű, sőt számos esetben csökkenést mutat a statisztika (a megye 108 településéből 76 esetben). A vizsgált 10 év legnagyobb növekedését Martonvásár és Alcsútdoboz produkálta, ahol a növekedés mértéke meghaladta a 8 százalékpontot és a 92%-os ellátottsági arányt.

A vezetékes gázfelhasználás tekintetében az országos érték jelentősen (több mint 10%-kal) csökkent 2001 és 2010 között. A megyék közül a legjelentősebb növekedés éppen Fejér megyét jellemezte, leginkább a Dunaújvárosi kistérség közel 400%-os növekedése miatt, ahol jelentős ipari beruházások történtek a 2000-es évek közepén. Fejér megye településeinek vezetékes gázellátottsága vegyes képet mutat. A vizsgált időszakban csökkent a gázellátottság Pázmándon, Beloianiszban és Kulcsen (-3 – -8 százalékpont), míg 20% fölötti növekedés jellemezte Csókaköt és Úrhidát. A Duna menti települések értékei szinte kivétel nélkül meghaladják a 75%-os ellátottságot, a Velencei-tó települései pedig 90% fölöttiek.

II.5.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás²⁹

A hulladékgazdálkodásnak kiemelkedően fontos hatása van a környezet állapotára, mivel nem megfelelő kezelés esetén mind a folyékony, mind pedig a szilárd hulladék jelentős terhelő forrás lehet. Környezeti szempontból fontos vizsgálni a keletkezett hulladék mennyiségét, valamint ennek kezelési módjait, különös tekintettel arra, hogy mennyire „környezetbarát” módon (szelektív gyűjtés, újrahasznosítás stb.) történik a begyűjtött hulladék ártalmatlanítása és hasznosítása.

Fejér megye települései két regionális hulladékgazdálkodási társulásba tartoznak: a megye északi települései a Duna-Vértes Köze Regionális Hulladékgazdálkodási Társulásba, míg a megye településeinek túlnyomó része a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Társuláshoz csatlakozott. A Duna-Vértes Közi Társulás Fejér és Pest megye területeit együttesen magába foglaló hulladékgazdálkodási projektet képvisel, amelynek fő céljai a szelektív hulladékgyűjtési rendszer kiterjesztése, a szerves hulladékok elkülönített gyűjtése és hasznosítása, a települési szilárdhulladék gyűjtés rendszerének fejlesztése, valamint a hulladéklerakó kapacitások bővítése. A Társulás Fejér megyei tagtelepülései: Bicske, Bodmér, Csabdi, Csákvár, Mány, Óbarok, Pusztavám, Szár, Újbarok, Vértesboglár.

A Társulás keretében megvalósítandó komplex hulladékgazdálkodási beruházás tervezett nettó összköltsége 11,3Mrd Ft, melynek várható támogatási összege 7,9Mrd Ft. (A projekt jelenlegi állása: az előkészítés közbeszerzési eljárásait 2009. október 30-ig lefolytatták, tervezést és a Részletes Megvalósíthatósági Tanulmányt megalapozó feladatok /adatbekérés, hulladékgazdálkodási modell összeállítása, lőszermentesítés, talajmechanikai, geodéziai és régészeti felmérés/ pedig 2009 novemberétől megkezdődtek).

A Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Társulás Fejér, Pest, Komárom-Esztergom, Veszprém, Tolna és Bács-Kiskun megye területét érinti, amelynek fő célja a hat megye 169 önkormányzatát összefogó, mintegy 680 ezer főt érintő hulladékgazdálkodási feladatok 30 évre történő korszerű megoldásának biztosítása. A hulladékgazdálkodási rendszer magában foglalja a műszaki védelemmel nem rendelkező környezetvédelmi vagy humán-egészségügyi szempontból kockázatot jelentő hulladéklerakók rekultivációját, valamint az új hulladékgazdálkodási jogszabályi követelményeknek eleget tevő, egységes új hulladékgazdálkodási rendszer megvalósítását.

A Társulás a KEOP-2.3.0. „A települési szilárdhulladék-lerakókat érintő térségi szintű rekultivációs programok elvégzése” című pályázat keretén belül a Kormány döntése alapján 7,7Mrd Ft támogatást nyert el a térségben található 83 hulladéklerakó rekultivációs tevékenységének megvalósítására. A rekultiváció a meglévő és bezárt hulladéklerakók tájba illesztését, megfelelő szigeteléssel történő ellátását, a vízbázisok és a talaj védelmét tartalmazza. A beruházás keretében a térség 83 hulladéklerakójából 12 kerül teljes felszámolásra, 69 lerakót lezárnak, valamint 2 hulladéklerakó tájba illesztése fog

---

²⁹ Forrás:

- TEIR
- Országos Területi Helyzetkép
- Fejér megye és Pest megye együttműködése, a szerkezeti tervek összehangolása, különös tekintettel a vasúti közlekedés, összekötő út építés, környezet- és természetvédelem, a kommunális hulladékgazdálkodás, kulturális örökségvédelem és a turizmus területén
- Jelentés a területi folyamatok átalakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről - háttéranyag

megvalósulni. A rekultiválandó hulladéklerakók teljes területe csaknem 1,4 millió m², a rekultivációban érintett lakosság szám 435 ezer fő.

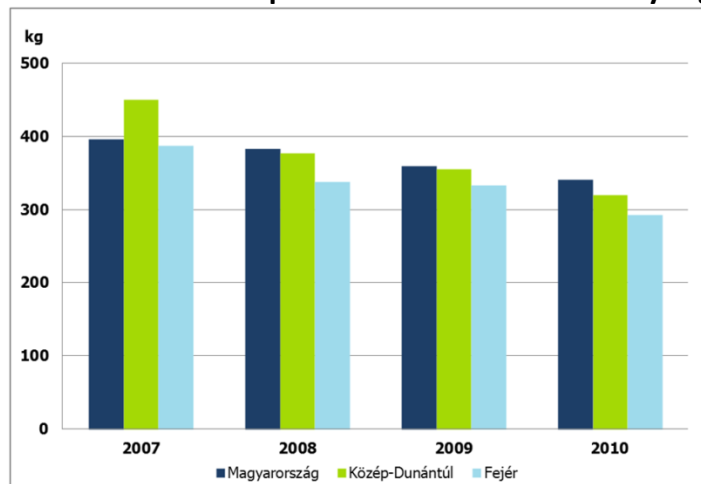
A rekultivációban érintett Fejér megyei települések: Aba, Adony (régii lerakó), Bakonycsérnye, Balinka, Baracs, Baracska, Beloianisz, Besnyő, Bodajk, Cece, Csákberény, Dunaújváros, Előszállás, Ercsi, Etyek, Fehérvárcsurgó, Felcsút, Füle, Gyúró, Hantos, Igar, Iszkaszentgyörgy, Káloz, Kincsesbánya, Kisláng, Lajoskomárom, Lepsény, Magyaralmás, Mátyásdomb, Mezőfalva, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Moha, Mór, Nádasdladány, Nagylók, Nagyveleg, Pázmánd, Perkáta, Ráckeresztúr, Sárbogárd, Sárkeresztés, Sárkeresztúr, Sárosd, Seregélyes, Söréd, Szabadegyháza, Székesfehérvár-Csala (régii lerakó), Vajta, Vál (új lerakó), Velence, Vereb, Vértesacsza, Zichyújfalu.

Hulladékkeletkezés, -gyűjtés és szállítás

Országos szinten a keletkezett hulladék mennyisége 2004-ig emelkedett, azóta viszont jelentősen csökkent, elsősorban a termelési hulladék képződés visszaesésének köszönhetően. Fejér megyében a vizsgált 10 évben a legalacsonyabb érték 2006-ban volt 256 ezer tonnával, azóta viszont – az országos folyamattal ellentétben – szinte folyamatos az emelkedés (2011-re meghaladta a 391 ezer tonnát).

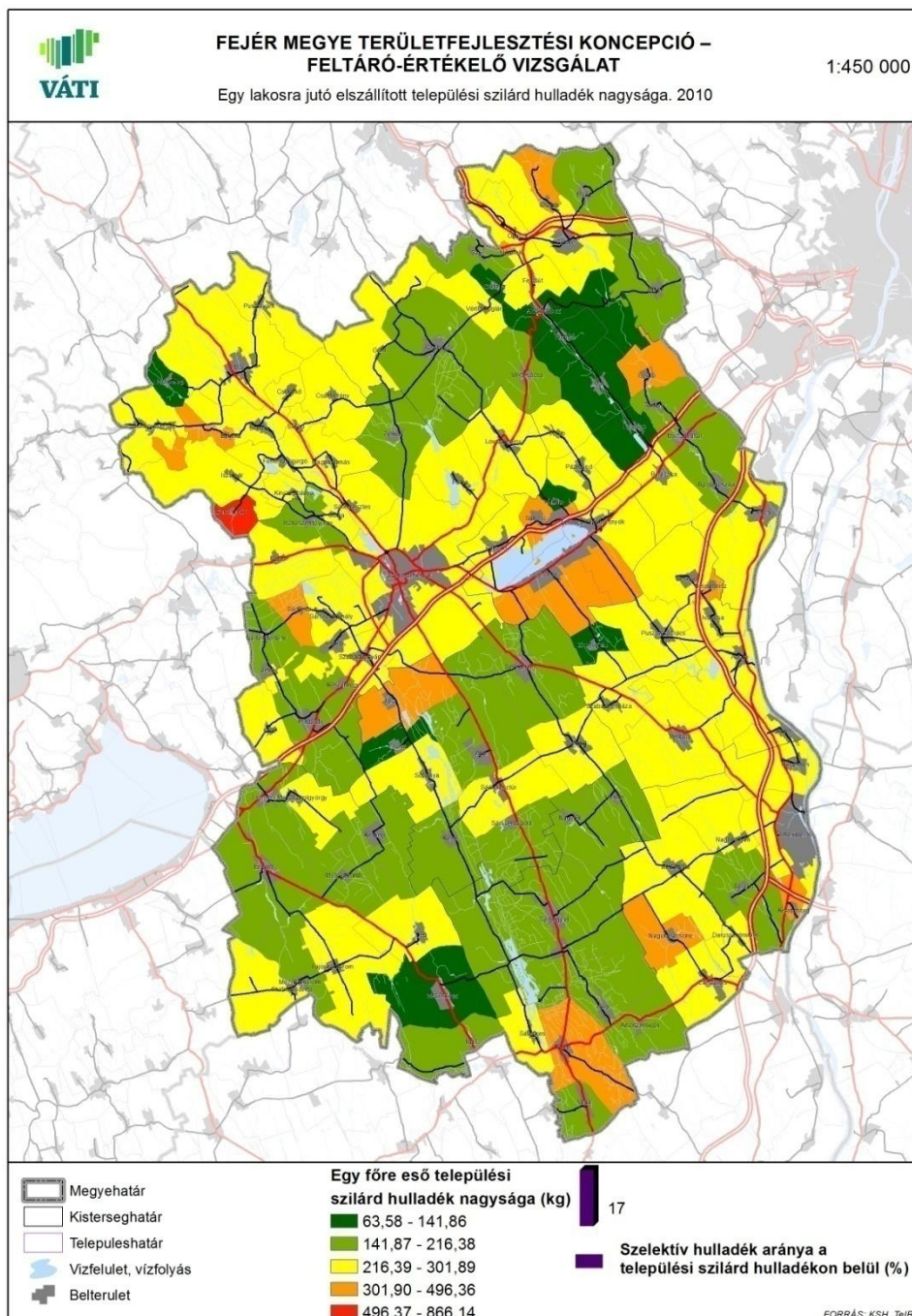
A települési szilárd hulladék éves képződő mennyisége (egy 2004. évi döntően a hulladékstatisztikai módszertan változásának tulajdonítható visszaesést leszámítva) 2006-ig országosan nőtt, azóta viszont folyamatos a csökkenés (2010-ben a keletkezett települési szilárd hulladék mennyisége 3,4 millió tonna volt). Fejér megyében 2006 óta közel felére esett a keletkezett mennyiség, amely 2010-ben éppen meghaladta a 125 ezer tonnát, ezzel a középmezőnyben található a megyei rangsorban (a megyén belül a legtöbb szilárd hulladék a Székesfehérvári kistérségben – Székesfehérváron – keletkezett 2010-ben, 41 ezer tonna, a legkevesebb pedig az Enyingi, Abai és Sárbogárdi kistérségekben 5-6 ezer tonna). Egyértelmű az összefüggés a térség fejlettsége és a keletkezett hulladék mennyisége között, vagyis a fejlettebb kistérségekben több, a fejletlenebb, külső vagy belső perifériális helyzetben lévő térségekben kevesebb szilárd hulladék keletkezik. Az egy főre eső elszállított szilárd hulladék tekintetében a megyén belül Bakonykúti (869 kg/fő), Gárdony (578 kg/fő) és Sukoró (498 kg/fő) esetében a legmagasabb az érték, Alcsútdobozé pedig a legalacsonyabb (66 kg/fő).

1 főre jutó elszállított összes települési szilárd hulladék mennyisége, 2007-2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

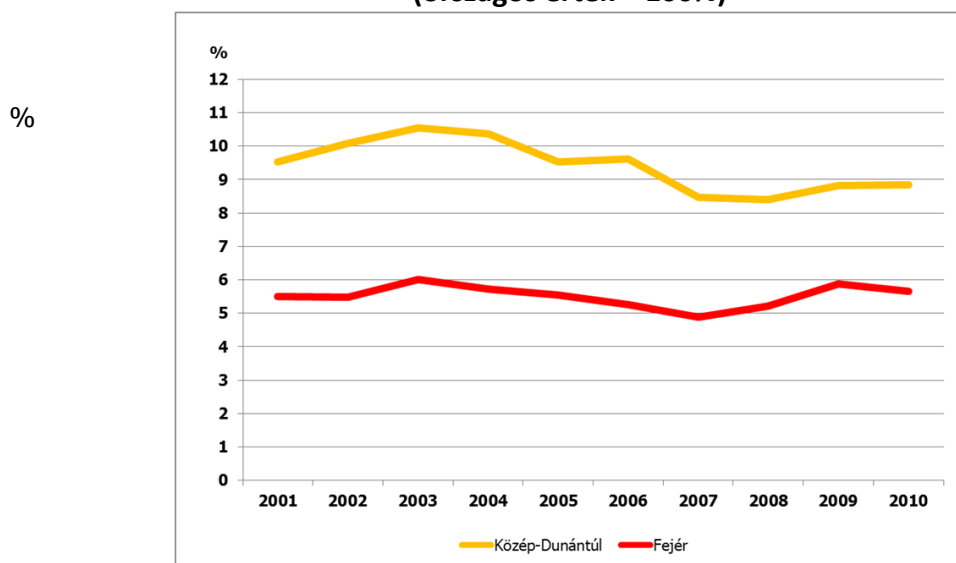
A megye valamennyi települése hulladékgyűjtésbe bevont. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya nem változott jelentősen az elmúlt 10 évben, 2010-ben országosan meghaladta a 92,3%-ot, ami a 2000-es évek elejéhez képest mindössze kb. 1 százalékpontos növekedést jelent. Fejér megye értéke valamivel magasabb volt 2010-ben (92,8%), itt az emelkedés mértéke meghaladta a 3 százalékpontot a 2004-es 89,1%-hoz képest. A megyén belül a legmagasabb a Dunaújvárosi kistérség értéke volt 2010-ben (97,3%), a legalacsonyabb pedig az Enyingi, Abai és Gárdonyi kistérségek értékei (83-84%). A megye települései közül 8 esetében 100%-os a lefedettség (Bakonykúti, Bicske, Csákberény, Kisapostag, Mány, Óbarok, Rácalmás és Zichyújfalu), míg a legalacsonyabb értékek Úrhidát és Nadapot jellemzik, ahol 70% vagy az alatti a hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya.

A közszolgáltatás keretében szelektíven gyűjtött hulladék aránya az összes szilárd hulladékon belül folyamatos emelkedést követően 2010-re országos szinten elérte a 3,5%-ot, Fejér megye esetében pedig a 2,6%-ot. A megyén belül az országos átlagot egyedül a Bicskei és a Gárdonyi kistérségek értéke haladta meg (12,5%, illetve 6,4%). A szelektív hulladékgyűjtésbe bekapcsolt lakások aránya jelentős mértékben nőtt az elmúlt tíz évben, 2010-re az országos átlag elérte a 23,4%-ot, míg Fejér megyében a 24,5%-ot (a megye 30 településén van szelektív hulladékgyűjtés). A legjobb az arány a Bicskei és a Móri kistérségekben, ahol a bekapcsolt lakások aránya meghaladja a 60%-ot (a Székesfehérvári kistérségben 30%, míg a Dunaújvárosiban az adatok alapján nincs ilyen). Az adatgyűjtés módszertana azonban még nem kellően kiforrott, egyes kistérségekben egyik évben jelentős arányban van szelektív gyűjtés, a rákövetkező évben viszont nincs ilyen gyűjtési forma az adatok szerint.

Elszállított folyékony települési hulladék országos értékhez viszonyított aránya, 2001-2010 (országos érték = 100%)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Az elszállított települési folyékony hulladék mennyisége 2001-ben Magyarországon még meghaladta az 5,6 millió m³-t, ebből Fejér megye értéke 308 ezer m³ volt. 2006-tól a csatornázottság növekedésének és a talajterhelési díj bevezetésének köszönhetően jelentősen csökkent a mennyiség mindkét területi szinten, 2010-ben országosan már csak 3,7 millió m³, megyei szinten pedig 209 ezer m³ volt az elszállított mennyiség (mindkét esetben kb. a harmadával csökkent). Fejér megye kistérségeit jóval magasabb értékek jellemzik, mint például az alföldi kistérségeket, mindez nagyban függ a településszerkezettől (városias térségek–tanyás térségek) és az adott térség műszaki infrastrukturális és egyéb fejlettségi szintjétől.

A környezetet ért terhelés mértékét nagyban befolyásolja a keletkezett veszélyes hulladék mennyisége. Hazánkban 2007-ben több mint 1 millió 32 ezer tonna veszélyes hulladék keletkezett az ipari és mezőgazdasági termelés, továbbá a lakossági fogyasztás következtében, ami közel 10%-os emelkedést jelentett a kétezres évek elejéhez képest. E tekintetben jól kirajzolódnak azok a területek, amelyek korábban jelentős iparral rendelkeztek (Fejér megyében ilyen például a Székesfehérvári kistérség), vagy egy-egy olyan üzem található a területükön, amely jelentős mennyiségű veszélyes hulladékot termel

(említést érdemel, hogy Fejér megyében nagy mennyiségű veszélyes hulladékot a Pusztaszabolcson végzett kármentesítés során termeltek ki szennyezett talaj formájában).

Lerakás és hasznosítás

A települési szilárdhulladék-lerakók országos felmérése során 2002-ben 2667 darabot térképeztek fel. A helyszínekről gyűjtött adatok, az önkormányzatoktól, intézményektől, a területileg illetékes környezetvédelmi felügyelőségektől és egyéb forrásokból (pl. KÁRINFO) származó információk alapján megállapítást nyert, hogy 1300 nem üzemelő és 1367 működő lerakó volt akkor hazánkban. 2010-re az üzemelő lerakók száma 102-re csökkent, melyből 7 működött Fejér megye területén. A lerakással ártalmatlanított hulladék mennyisége Fejér megyében 2010-ben meghaladta a 115 ezer tonnát, ami nem számít jelentősnek a megyei rangsorban.

A települési szilárd hulladék zöme ártalmatlanításra kerül, azonban 2001 és 2010 között jelentősen csökkent az ártalmatlanított hulladék mennyisége, miközben jelentősen nőtt a hasznosított települési szilárd hulladék aránya – például az energiahasznosítással történő égetéssel és újrafeldolgozással. Az ártalmatlanított települési szilárd hulladék csaknem 100%-a került lerakásra, és csupán 0,4%-a került energiahasznosítás nélküli égetésre (Fejér megyében a Székesfehérvári és a Móri kistérségekben történik ezen a módon az ártalmatlanítás).

II.6. A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága)

Társadalmi szolgáltatások

A társadalmi szolgáltatások infrastrukturális elemei, azok elérhetősége, a szolgáltatások mennyiségi-, minőségi mutatói időben általában lassan változnak. Az egészségügyi ellátás és a közoktatás vizsgálatát az intézményrendszerük hatékonyabb működtetése érdekében az elmúlt években megtett lépések, valamint az ezt meghatározó demográfiai változások teszik különösen indokolttá, amelyek hatásai Fejér megyében is kimutathatók.

Egészségügyi ellátás

Az **egészségügyi alapellátásban a házi-, és házi gyermekorvosok** száma Fejér megyében az elmúlt két évben 9 fővel csökkent: 2010-ben 195 házi orvos és 62 házi gyermekorvos gondoskodott a lakosság ellátásáról. A praxisok számának csökkenése nem tér el jelentősen az országos tendenciáktól. A megye 26 – kis lélekszámú – településén nem működött házi orvosi és házi gyermekorvosi szolgálat. Házi gyermekorvos mindössze 24 településen volt helyben elérhető.

Az 1 házi orvosra jutó lakosság 2010-ben 1 658 volt, ez 110 fővel meghaladja az országos átlagot. Különösen kedvezőtlen a helyzet a Gárdonyi és az Abai kistérségben, ahol ez az érték megközelíti a 2 ezret. Az Enyingi kistérségben az 1 orvosra jutó betegszám 10 év alatt 379-cel nőtt, mivel a praxisok száma 4-gyel csökkent.

A házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátásban megjelentek és meglátogatottak 1000 főre jutó száma Fejér megyében 6945 volt, ez az országos értéket (6811) kis mértékben meghaladta; az előző évhez képest ugyanakkor mintegy 2,5%-kal csökkent az ilyen esetek száma. A

legtöbb 1000 lakosra jutó orvoslátogatás az Enyingi (8844) és az Abai kistérségben történt (8060) 2010-ben. A rendelésen megjelentek és meglátogatottak számának 2009-hez képest jelentős, közel 9%-os csökkenése történt a Móri kistérségben.

E mutatók alakulását több tényező együttesen befolyásolja, mint pl. az egészségi állapot, a korszerkezet, vagy a jövedelmi viszonyok (ez utóbbit támasztja alá, hogy a vizitdíj alkalmazásának évében a többi évhez képest jelentősen alacsonyabb volt a házi orvoshoz fordulóknak száma, és hasonló folyamat volt megfigyelhető a táppénz szabályainak megváltozása után).

A **kórházi ellátás** elsősorban a megyei jogú városokra koncentrálódik: Székesfehérváron 1480, Dunaújvárosban 626 kórházi ágy volt 2010-ben, a megye összes kórházi ágyának több mint négyötöde (81,7%) e két városban volt. Kisebb kórház működik Mórton, valamint a megye nagyobb kórházainak kihelyezett részlegei találhatóak Csákváron (belgyógyászat) és Kulcsón (rehabilitáció). Ráckeresztúron a Református Egyház működtet drogterápiás intézményt.

A 2007. év egészségügyi reformjához kapcsolódó kórházi ágyszám-csökkentés Fejér megyét az országos átlagnál kisebb mértékben érintette, az előző évi 2746-os ágyszám 2579-re csökkent, és ugyanennyi volt 2010-ben is. A tízezer főre jutó kórházi ágyszám (60,5) Pest megye (ahonnan a betegek nagy része Budapestre kerül) és Bács-Kiskun megye után itt a legalacsonyabb, és jelentősen elmarad az országos átlagtól.

A megyében jelenleg 11 **mentőállomás** található, viszonylag egyenletes területi elhelyezkedésben Bicskén, Csákváron, Dunaújvárosban, Enyingen, Ercsiben, Martonvásáron, Mórton, Pusztaszabolcsán, Sárbogárdon, Székesfehérváron, Velencén, valamint – 2007 óta – Csákváron, Ercsiben és Pusztaszabolcsán. A megfelelő ellátottságnak és az újonnan megnyitott állomásoknak köszönhetően a mentők átlagos kitérési ideje a bejelentést követő 15 percről 10 percre rövidült 2007 és 2010 között; ez az országos átlagnál (11 perc) kedvezőbb érték.

Szociális ellátás

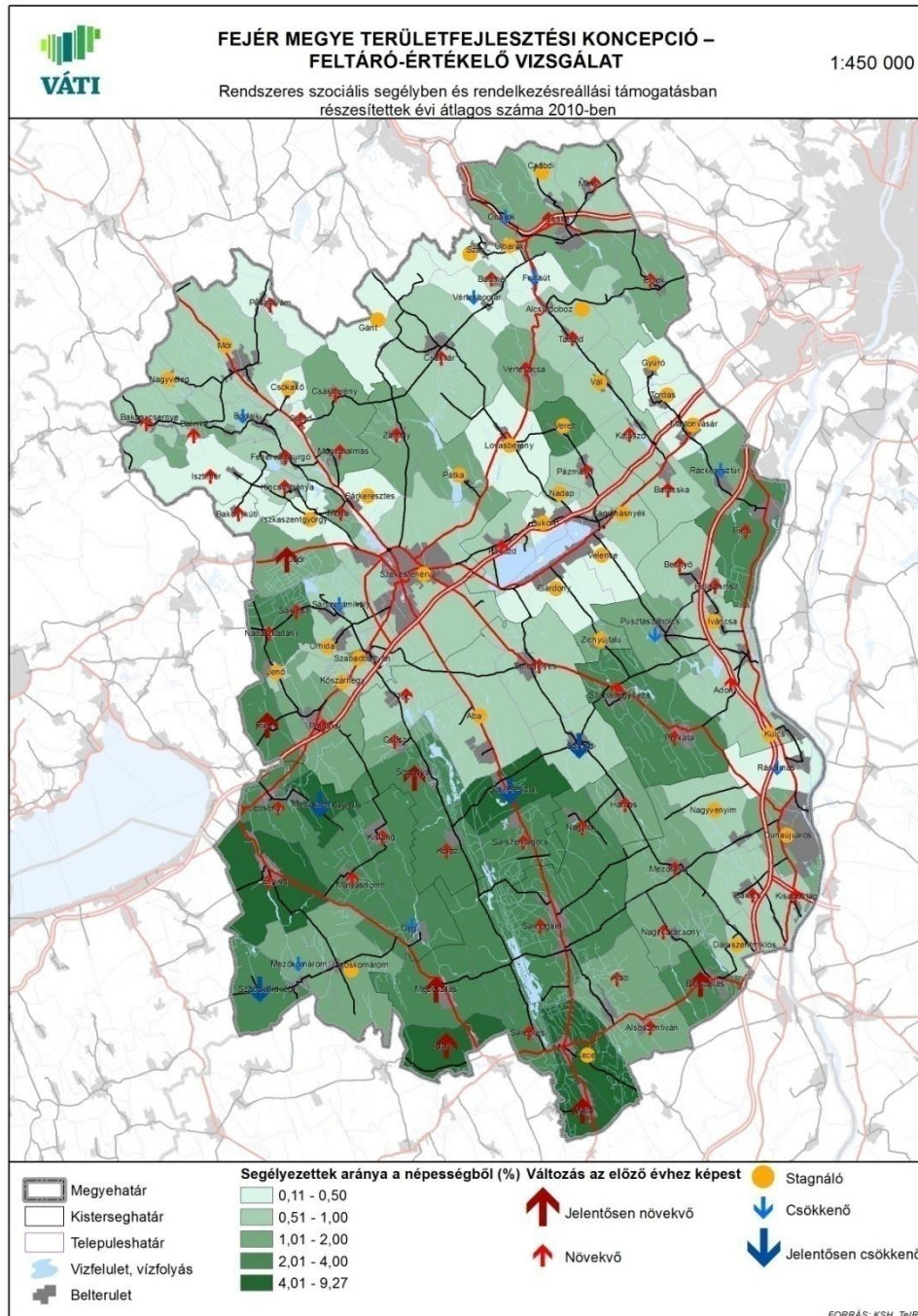
A szociális rendszer állapotát tükrözi az időskorúakkal való törődés. Az **idősek otthonai** működő férőhelyeinek 1000 főre jutó száma országos átlagban meghaladta a 22-t, míg Fejér megyében alig haladta meg a 20-at. Idősgondozó intézmény működik a megye 22 településén, a legjelentősebbek Mezőszilason, Csókakőn, Sárosdon, Polgárdiban, Csákváron és Lajoskomáromban találhatóak.

A megyében élők szociális helyzetét szemlélteti a **szociális segélyezés** mutatóinak alakulása³⁰, mely az országos átlagnál – és legfőképpen a fejletlenebb régiókhöz, megyékhez képest – kedvezőbb képet mutat. 2010-ben országosan a népesség 2,1%-ra volt rászorulva rendszeres szociális segélyezésre vagy rendelkezésre állási támogatásra, ez 2009-hez képest 0,28 százalékpontos csökkenést jelent. Fejér megyében az arány 2010-ben 1,35% volt, ez

---

³⁰ Az önkormányzati szociális segélyezés rendszere 2009-ben átalakult (pl. bevezetésre került a rendelkezésre állási támogatás), ezért a korábbi évek hasonló mutatóival történő összehasonlítás nem feltétlenül adna valós képet a szociális helyzet változásáról.

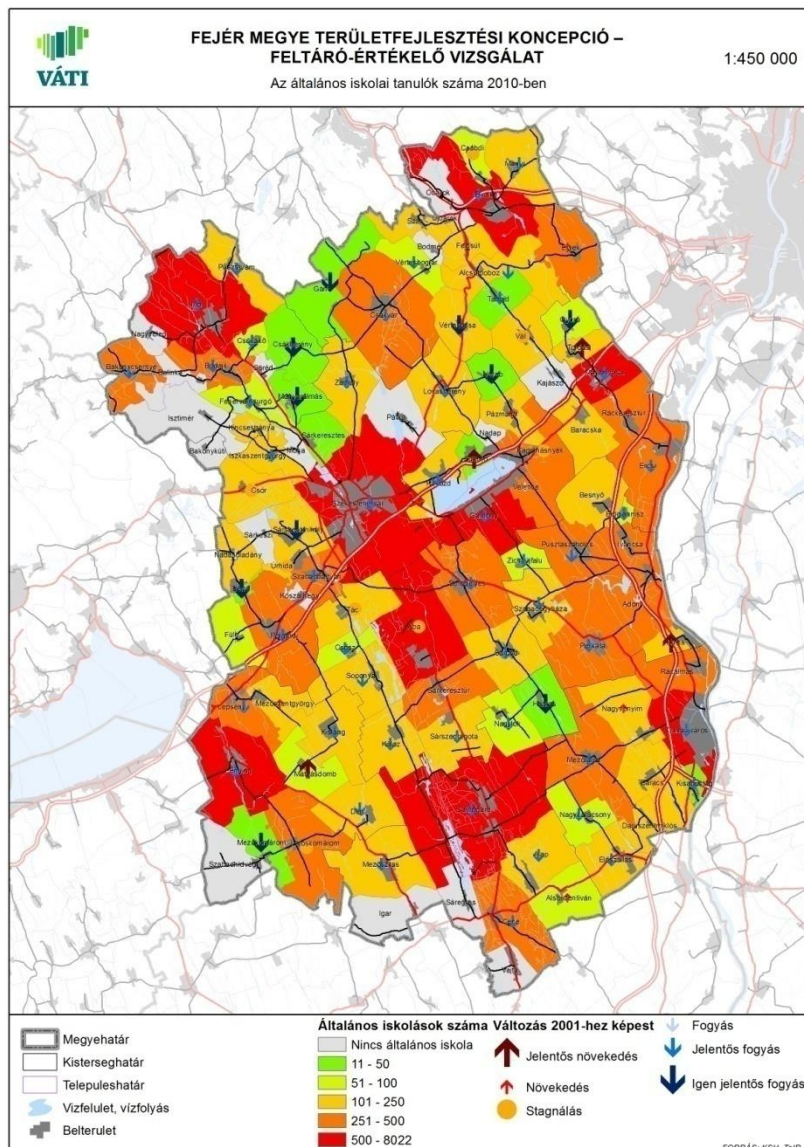
viszont növekedést mutatott az előző évihez (1,2%) képest, feltehetően a gazdasági válság begyűrűző hatásaival, a munkahelyek megszűnésével összefüggésben.

A megyei adat jelentős területi különbségeket takar: míg a rurális jellegű Sárbogárdi és Enyingi kistérségben a 3%-ot is meghaladja, addig a kedvezőbb gazdasági (ezáltal foglalkoztatási) helyzetű Bicskei, Gárdonyi, Móri és Székesfehérvári kistérségben az 1%-ot sem érte el 2010-ben. Általában kedvezőbb helyzetben vannak a Vértes, a Velencei-tó és a Móri-árok környéki települések (pl. Bakonykúti, Csókakő, Gánt, Lovasberény, Pustztavám, Martonvásár, Sukoró, Szár), ezzel szemben a megye fejletlenebb, déli területein 3 településen (Igar, Vajta, Sárkeresztúr) a segélyezettek aránya a 8%-ot is meghaladja.

Oktatás, képzés

Az **alapfokú oktatás** és nevelés kvantitatív jellemzőit döntően a demográfiai folyamatok alakulása befolyásolja. 2010-ben az **óvodába beíratott gyermekek száma** Fejér megyében 14,5 ezer volt, mintegy 350 fővel több, mint az előző évben, és 800 fővel több, mint 2008-ban. Az óvodás korosztályt legjobban reprezentáló 3-5 éves korcsoportot figyelembe véve az országos átlagot kismértékben meghaladja az óvodába járók aránya. Ez annak is köszönhető, hogy a települések döntő többségében helyben elérhető az óvoda. Az elmúlt években, Mezőkomáromban szűnt meg, további 6 településen (Bakonykúti, Balinka, Bodmér, Moha, Sárkeszi, Újbarok) a korábbi években sem működött ilyen intézmény, azaz a legkisebb települések kivételével az óvodai ellátás helyben biztosítható. Az óvodák további fennmaradására biztosítékot jelenthet, hogy az óvodás korú népesség aránya (2,9%) a megyében megegyezik az országos átlaggal, és ez az arány az előző évekhez képest kismértékű, de folyamatos növekedést mutat.

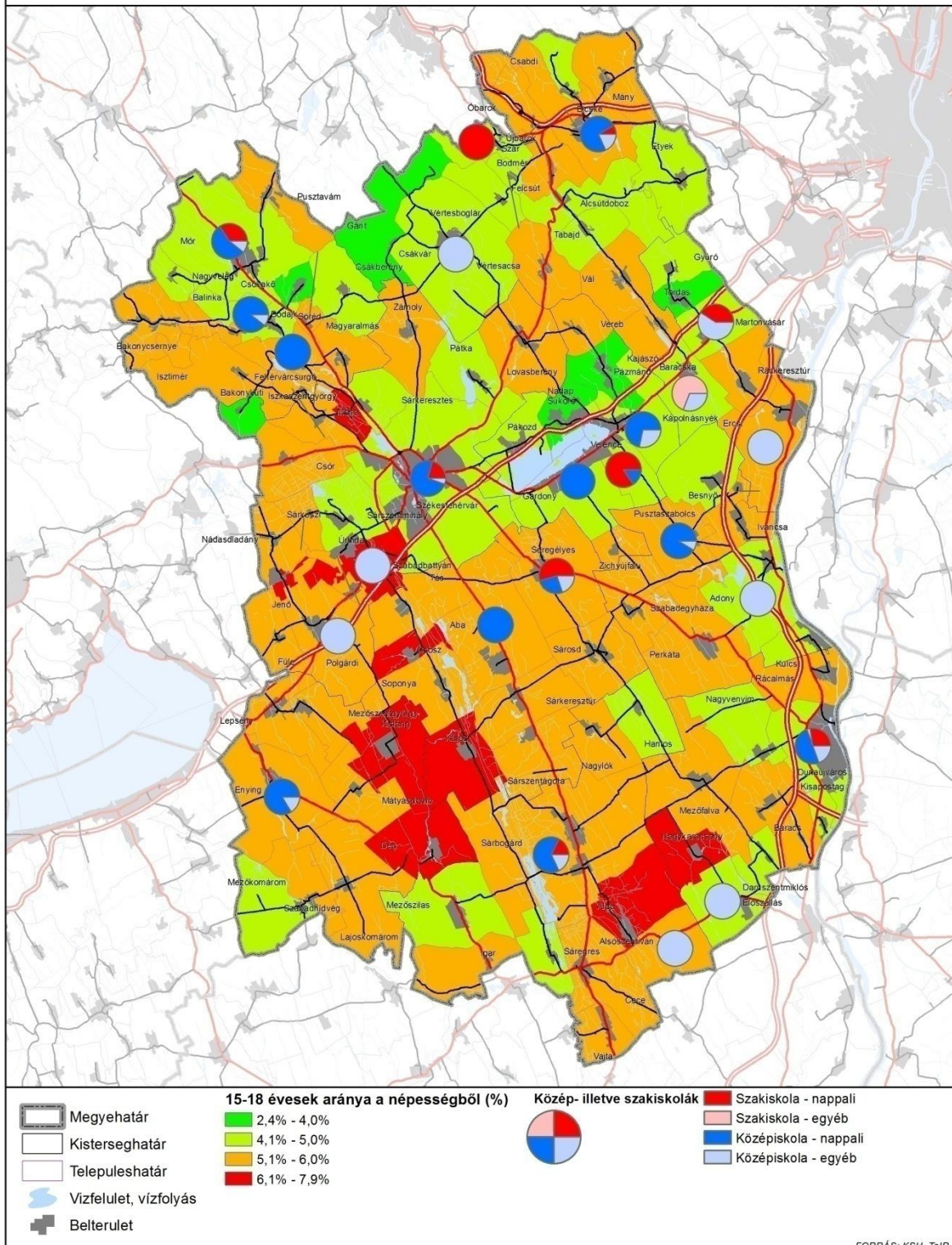
Míg az **általános iskolások száma** 2001 és 2010 között országos átlagban ötödével csökkent, Fejér megyében – hasonlóan néhány dunántúli megyéhez – több mint negyedével esett vissza: 2010-ben mindössze 31,7 ezren tanultak a megye általános iskoláiban a 2001-es 42,4 ezerrel szemben. Az általános iskolás korosztályt reprezentáló 6-14 éves népesség aránya az össznépeséghez képest e megyében csökkent a legnagyobb mértékben, a 2001. évi 11,2%-ról 8,6%-ra. A fogyás mértéke a Móri és a Sárbogárdi kistérségben a 3 százalékpontot is meghaladta.

A település-struktúrából adódóan az általános iskolával nem rendelkező települések száma a megyében viszonylag alacsony. A 17 ilyen település közül 11-ben korábban sem volt iskola. 2004-ben Isztiméren, Nagyvelegen és Vajtán, 2006-ban Pátkán és Szabadhidvégen, 2007-ben Sáregresen szűnt meg az általános iskolai oktatás. Az elmúlt évtizedben lezajlott iskolabezárási hullám Fejér megyét így csak kisebb mértékben érintette, a korosztály létszámának fogyása miatt ugyanakkor néhány településen az iskolások száma a kritikus szintre csökkent: 2010-ben Csákberényben, Gánton, Hantoson, Jenőn, Kisapostagon, Magyaralmáson, Mezőkomáromban, Sárkeresztesen, Sukorón, Tabajdon és Vereben az általános iskolai tanulók létszáma az 50-et sem érte el.

A **szakiskolai képzések** kulcsszerepet tölthetnek be az oktatás szerkezetében, hiszen a megye gazdaságának jelentős ipari-feldolgozóipari dominanciája megköveteli a szakember utánpótlást, egyúttal – a munkaerő-piaci keresleti elvárásoknak megfelelő oktatási szerkezet kialakulása esetén – a végzetek elhelyezkedési esélyei is kedvezőbben alakulnak.

Ennek megfelelően 2001 és 2010 között igen jelentősen, 18,9%-kal nőtt a szakiskolai tanulók száma, és 2010-ben már 6731 fő tanult ilyen intézményekben. A növekedés mértéke itt a legmagasabb a megyék közül, és mintegy háromszorosan meghaladja az országos átlagot (6,4%). A megyei jogú városokon kívül – Dunaújvárosban és Székesfehérváron összesen 5610 szakiskolás tanult, a megye szakiskolásainak 83,3%-a – Bicskén, Martonvásáron, Móron, Sárbogárdon, Seregélyesen, Száron és Velencén működnek kisebb intézmények, míg Baracskán speciális felnőttképzési szakiskolai oktatás zajlik.

A nappali tagozatos **közéiskolai tanulók száma** 2001 és 2010 között országos átlagban 4,3, Fejér megyében pedig 8,0%-kal nőtt, bár az ilyen intézményekben tanulók száma az utóbbi 3 évben mind országos, mind megyei szinten stagnálást mutat. Az elmúlt 10 év folyamán középfokú oktatási intézmény működött Bicskén, Dunaújvárosban, Enyingen, Gárdonyban, Kápolnásnyéken, Móron, Pusztaszabolcson, Sárbogárdon, Seregélyesen és Székesfehérváron, új intézmény nyitotta meg kapuit az elmúlt néhány évben Abán, Bodajkon és Velencén.

Az oktatási intézmények eszközellátottságának fejlődését jól tükrözi az **internet-ellátottság** változása: 2001 és 2009 között Fejér megyében 165-ről 365-re nőtt az ellátott oktatási

intézmények száma. Ez a növekedés (122%) a Dunántúl megyéi közül a legmagasabb, és jelentősen meghaladja az országos átlagot is (88%).

2010-ben a **felsőoktatás** minden tagozatán (nappali, esti, levelező, távoktatás) az országban összesen 360,2 ezer hallgató tanult, számuk 2005 óta folyamatosan és jelentősen csökken, de még mindig magasabb, mint 2001-ben volt. Fejér megyében ezzel szemben 2001 és 2010 között a hallgatói létszám 11,7 ezerről alig több mint felére, 6,6 ezerre esett vissza: a létszámcsökkenés 2005 óta növekvő ütemben zajlik.

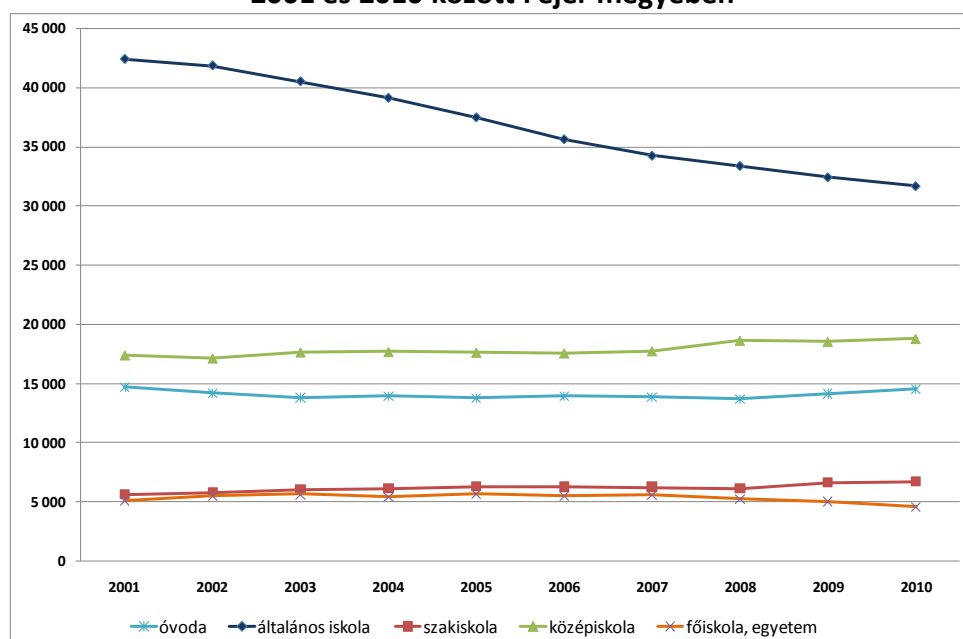
A megye intézményei a korábbi évtizedekben sem tartoztak a hazai felsőoktatás legjelentősebb centrumai közé, az utóbbi években azonban a képzési kínálat jelentősen bővült. 2009-ben a Vajtai Golgota Teológiai Főiskola is akkreditált képzési hely lett, így a megye felsőoktatási intézményei immár 3 településen működnek.

A megye két jelentős felsőoktatási központja Székesfehérvár és Dunaújváros. A megyeszékhely a Kodolányi János alapítványi fenntartású főiskola egyik oktatási központja, ahol andragógia, előadó művészet, gazdálkodás és menedzsment, kommunikáció és médiatudomány, nemzetközi tanulmányok, szociális munka, történelem és turizmus-vendéglátás szakokon zajlanak képzések. A Nyugat-Magyarországi Egyetem Geoinformatikai Karán birtokrendező, földmérő és földrendező mérnöki, igazgatásszervezői, valamint ingatlan-nyilvántartási szervezői tanulmányokat folytathatnak a jelentkezők. A Dunaújvárosi Főiskolán anyag-, gépész- és kohómérnököket képeznek, valamint különböző egyéb műszaki és informatikai szakokon végezhetnek a hallgatók.

A **felsőoktatásban résztvevő hallgatók** száma 2010-ben Dunaújvárosban a nappali, esti, levelező és távoktatásban összesen 4085 volt, Székesfehérvár felsőoktatási intézményeiben 2425-en tanultak, a Vajtai teológiai főiskola hallgatói létszáma pedig 122 fő volt. Fejér megyében a 6632 hallgató közül 4603 végezte tanulmányait nappali tagozaton. A megye felsőoktatási intézményeiben átlagosan 13,4 hallgató jutott egy oktatóra, ez az érték alacsonyabb, mint az országos átlag (16,8).

Az egyes oktatási intézménytípusok nappali tagozatára beiratkozottak számának változása 2001 és 2010 között Fejér megyében

Forrás:

Kulturális infrastruktúra

A települési életminőséget befolyásolja az intézményekhez – köztük a kulturális intézményekhez – való hozzáférés. Az ilyen intézmények fenntartása döntően önkormányzati feladat, így az ellátottság erősen összefügg az önkormányzatok anyagi helyzetével; mindez természetesen nemcsak Fejér megyei sajátosság, de a kulturális intézmények területi elhelyezkedésénél itt is markánsan tükröződik.

Az elmúlt évtizedekben a **települési könyvtárak** jelentős szerepet töltek be a kulturális életben. Szerepük az utóbbi években-évtizedekben – kommunikációs infrastruktúra fejlődésével, az olvasási szokások megváltozásával – átalakult, többségük új funkciókkal bővült (CD, DVD kölcsönzés, Internet-elérés, fénymásolás stb.). Ennek eredményeként országos szinten 2001-hez képest 2010-re 8,7%-kal bővült a könyvtárakba beiratkozottak száma. Fejér megyében ezzel szemben számuk 65,7 ezerről 10 év alatt 56,0 ezerre csökkent. A beiratkozottak számának csökkenését ugyanakkor nem követte a nyilvános könyvtárak számának csökkenése: 2010-ben 10 kistélepülés kivételével mindenütt működött ilyen intézmény.

Hasonló átalakulás ment végbe a **mozi látogatások** esetén is. Az alacsony nézőszám a mozik működtetését gazdaságtalanná tette, így a kisebb településeken – sőt, később a nagyvárosok kivételével szinte mindenütt – bezártak a filmszínházak. Fejér megyében 2001-ben még 9 településen működött mozi, míg 2010-ben már csak a megyei jogú városokban.

A **színházlátogatások** száma 2005 és 2010 között országos viszonylatban 10%-kal csökkent, Fejér megyében viszont kedvező tendencia mutatható ki ezen időtávra: 26%-os növekedés mellett 2010-re a nézőszám elérte a 80 ezret. A megyében 3 állandó színházi intézmény működik: 2010-ben a székesfehérvári Vörösmarty színház 200 előadását 54,2 ezren, a

dunaújvárosi Bartók színház 157 előadását 23,2 ezren, míg Gárdonyban a 44 előadást 2,7 ezren tekintették meg.

Az ország 647 múzeumi intézménye közül 38 található Fejér megyében. Míg a legtöbb megyében az elmúlt néhány évben jelentősen csökkent a **múzeumok** száma (2005-ben még 772 volt az országban), addig Fejér megyében nem változott. A megyében a legtöbb múzeum (15 db) – történelmi szerepéből adódóan – Székesfehérváron található, de 19 egyéb településen is van ilyen intézmény. A megye múzeumlátogatóinak száma az elmúlt években jelentősen visszaesett: míg 2005-ben még 274,6 ezer látogatót regisztráltak, az érdeklődők száma 2010-re mintegy egyharmadával, 173,2 ezerre esett vissza. Bár a múzeumlátogatások számának visszaesése országos tendenciának tekinthető, annak mértéke a megyék közül Hajdú-Bihar és Baranya megye után itt a legjelentősebb. A múzeumlátogatások megyei területi koncentrációját tükrözi, hogy 2010-ben a múzeumlátogatások közel fele, 48,6%-a Székesfehérvár intézményeit érintette, és 10 ezernél több látogatót csak Martonvásár (22,1 ezer) és Dunaújváros (10,6 ezer) múzeumi fogadtak.

II.7. A települések jellemző lakásviszonyai³¹

A lakáshelyzet a népességszám csökkenéséből és a lakásállomány gyarapodásából adódóan 2001 és 2008 között javult, ugyanakkor az évtized elején felerősödött lakásépítési hullám a vizsgált időszak végére, 2010-re a gazdasági váltás hatásaként soha nem látott szintre lassult.

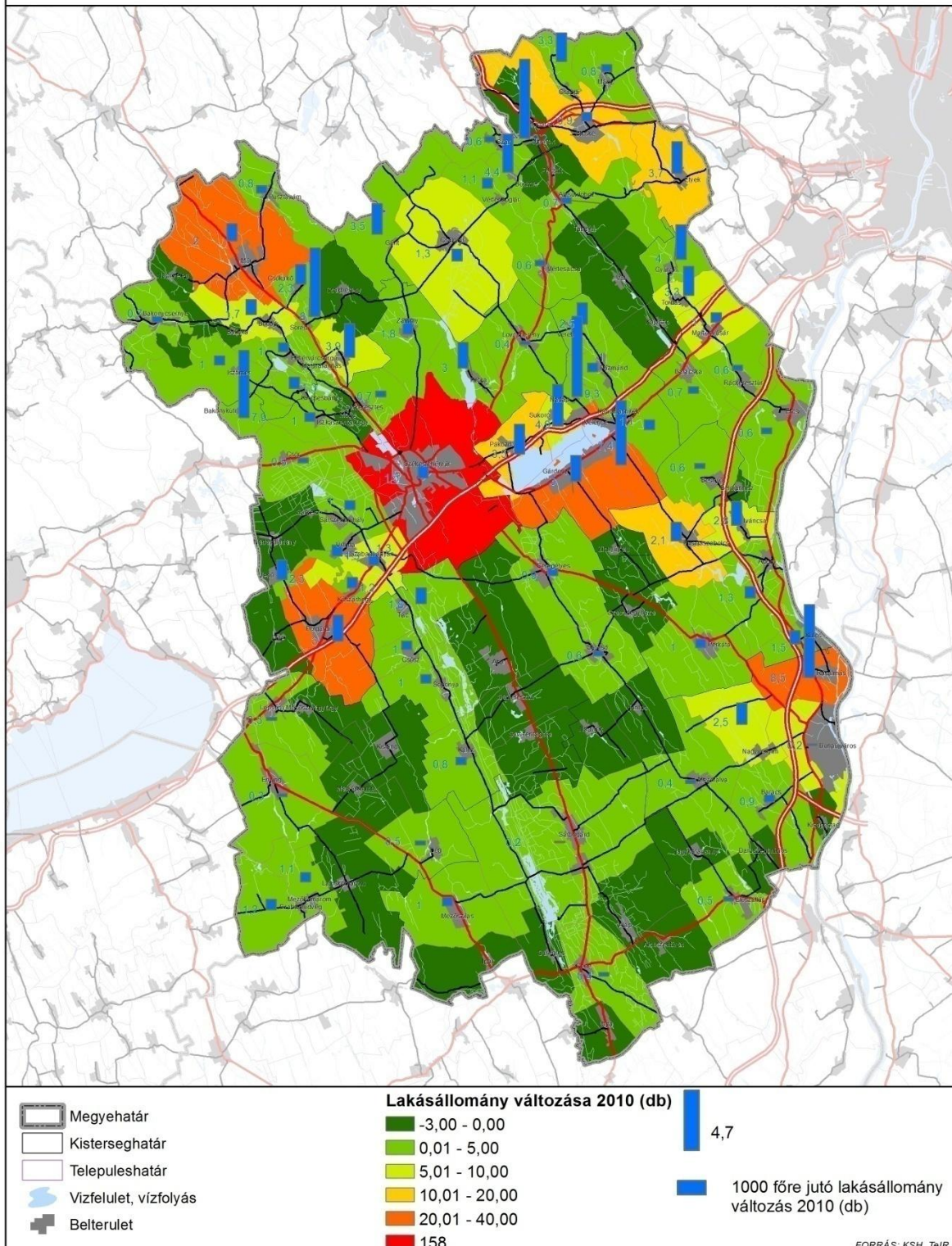
Fejér megye lakásállománya a 2001-es 160,8 ezerről 2010-re 169,8 ezerre emelkedett (5,6%). Mindez 1000 főre vetítve a 2001-es 377-ről 2010-re 396-ra emelkedett. A vizsgált időtávban az épített lakások száma 2004-ben érte el a maximumot, akkor 1809 lakás épült Fejér megyében. 2010-re ez abszolút a mélypontjára zuhant, mindössze 602 lakás épült. (2010 előtt 2007-ben volt a mélypont, ám akkor is 931 lakás épült Fejér megye szerte; ebből is látható, hogy jelenleg mekkora az ágazat krízise).

2010-ben 31 olyan települése volt Fejér megyének, ahol egyetlen egy új lakás sem épült (ezek közül a legnagyobb Aba volt 4600 fős népességével). A 31 település között 5-ben lakások szűntek meg, így a település lakásállománya minimális mértékben (1-3 lakással), de csökkent (Vál, Csákberény, Daruszentmiklós, Felcsút, Nádasdladány). 56 településen 1 és 5 között volt az épített lakások száma, 9 településen 6-10 között, 6 településen 11-20 között, és ugyancsak 6 településen 20 fölött. A lakónépességhez viszonyítva a legnagyobb lakásállomány növekedés Nadapót, Újbarokot, Rácalmást, Sörédet és Bakonykútit jellemezte. E települések szétszórtan helyezkednek el a megyén belül, így nincs kimutatható területi koncentráció. Egyértelmű viszont, hogy a megye perifériás, déli települései valamennyien kedvezőtlen helyzetben vannak, főként csökkenés, legfeljebb stagnálás, vagy minimális növekedés jellemző az Abai, Sárbogárdi és Enyingi kistérségekben.

---

³¹ Forrás: TEIR

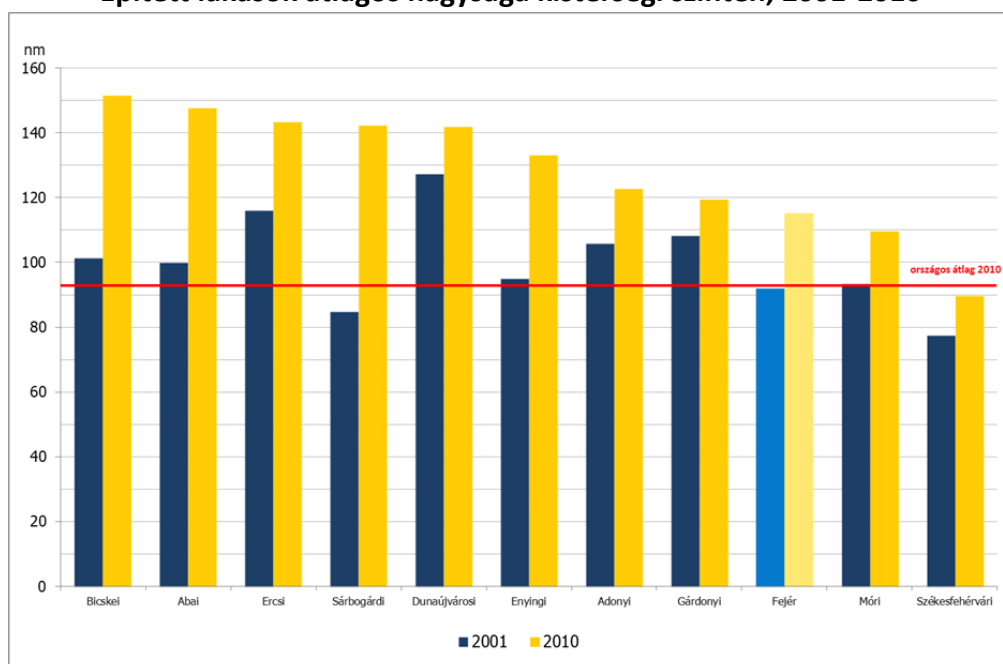
Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről – háttéranyag
Országos Területi Helyzetkép

Az épített lakások nagyságát vizsgálva szembetűnő, hogy Fejér megye kistérségeiben 2001 és 2010 között igen jelentős átlagos lakásnövekedés történt.

A megyei átlag 92 m²-ről 115 m²-re változott, amiből a 2010-es érték jóval meghaladta az országos – egyébként csökkenő – értéket (2001-ben 96 m², 2010-ben 92 m²). A megyei átlagot 2 kistérségi érték nem éri el, a Móri és a Székesfehérvári, utóbbi az országos átlagtól is jóval elmarad. 2001-ben még a Dunaújvárosi kistérségben épültek a legnagyobb lakások (127 m²), majd az Ercsiben (116 m²), ez 2010-re jelentősen megváltozott, már a Bicskei kistérség értéke a legmagasabb (151 m²), majd az Abai következik (147 m²). Valamennyi kistérségben növekedett az átlagos lakásnagyság, a Bicskei, Abai, Sárbogárdi és Enyingi kistérségek esetében igen jelentősen, aminek legfőbb oka lehet, hogy ezekben a kistérségekben olyan kevés lakás épült egy év alatt, hogy egy-egy kiemelkedően nagy lakás az egész kistérség értékét jelentősen módosíthatja. Mivel az egy településre jutó lakásépítések száma általában alacsony, az épített lakások átlagos nagyságát legfeljebb a nagyobb városok esetén érdemes vizsgálni, bár ez esetben is igen vegyes kép adódik.

Épített lakások átlagos nagysága kistérségi szinten, 2001-2010

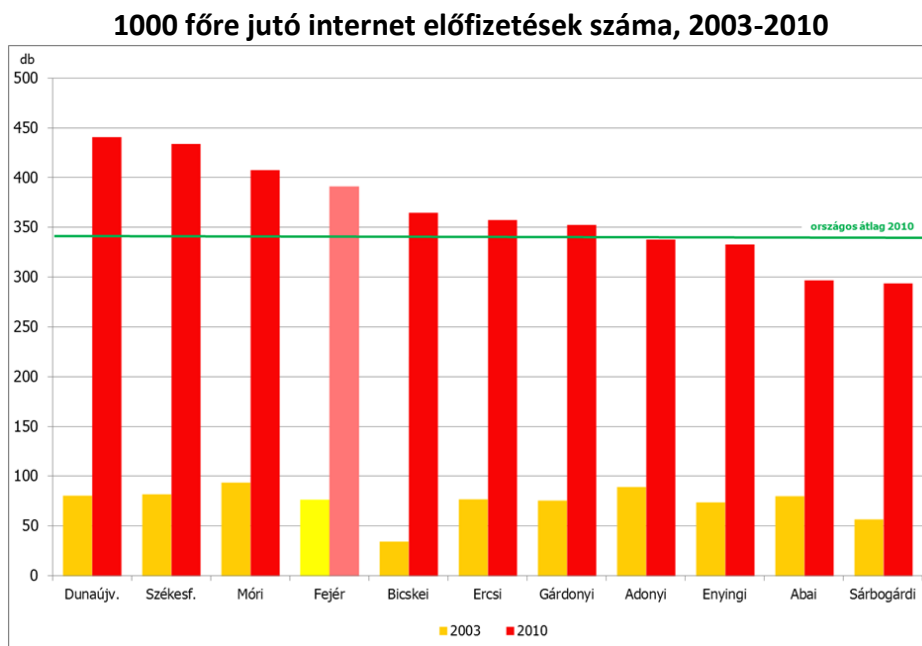

Forrás: TEIR adatok alapján saját szerkesztés

A települési lakásviszonyok fejlettségét és a lakónépesség jövedelmi helyzetét hívatott mutatni az internet előfizetések számának változása. Erre megbízható adat kistérségi szinten csak 2003-tól áll rendelkezésre. A diagram alapján egyértelműsíthető, hogy a háztartások internet ellátottsága egyenes összefüggésben van a helyi lakosság jövedelmi helyzetével, iskolázottságával és az infrastruktúra minőségével. E tekintetben Fejér megye legfejlettebb kistérségeiben (Dunaújvárosi, Székesfehérvári, Móri) található a legtöbb előfizetés, míg a fejletlenebb kistérségekben jóval alacsonyabb ennek aránya (Enyingi, Abai, Sárbogárdi). A megyei átlag jóval meghaladta az országos átlagot 2010-ben, és mindössze 4 kistérség nem érte azt el.

2003-hoz képest igen jelentős fejlődés történt az ellátottság tekintetében. Minden kistérségben többszörösére emelkedett az internettel rendelkező háztartások száma (általában 4-6-szorosára). A 2003-as bázisérték nagyjából azonos, alacsony szinten állt. Ez alapján a legalacsonyabb növekedés az Abai és Adonyi kistérségekben történt (3,7-3,8-

szeres), míg a legnagyobb a Bicskei kistérséget jellemezte, ahol több mint 10-szeresére nőtt a népességhez viszonyított érték.

II.8. Településhálózati adottságok

Településhierarchia

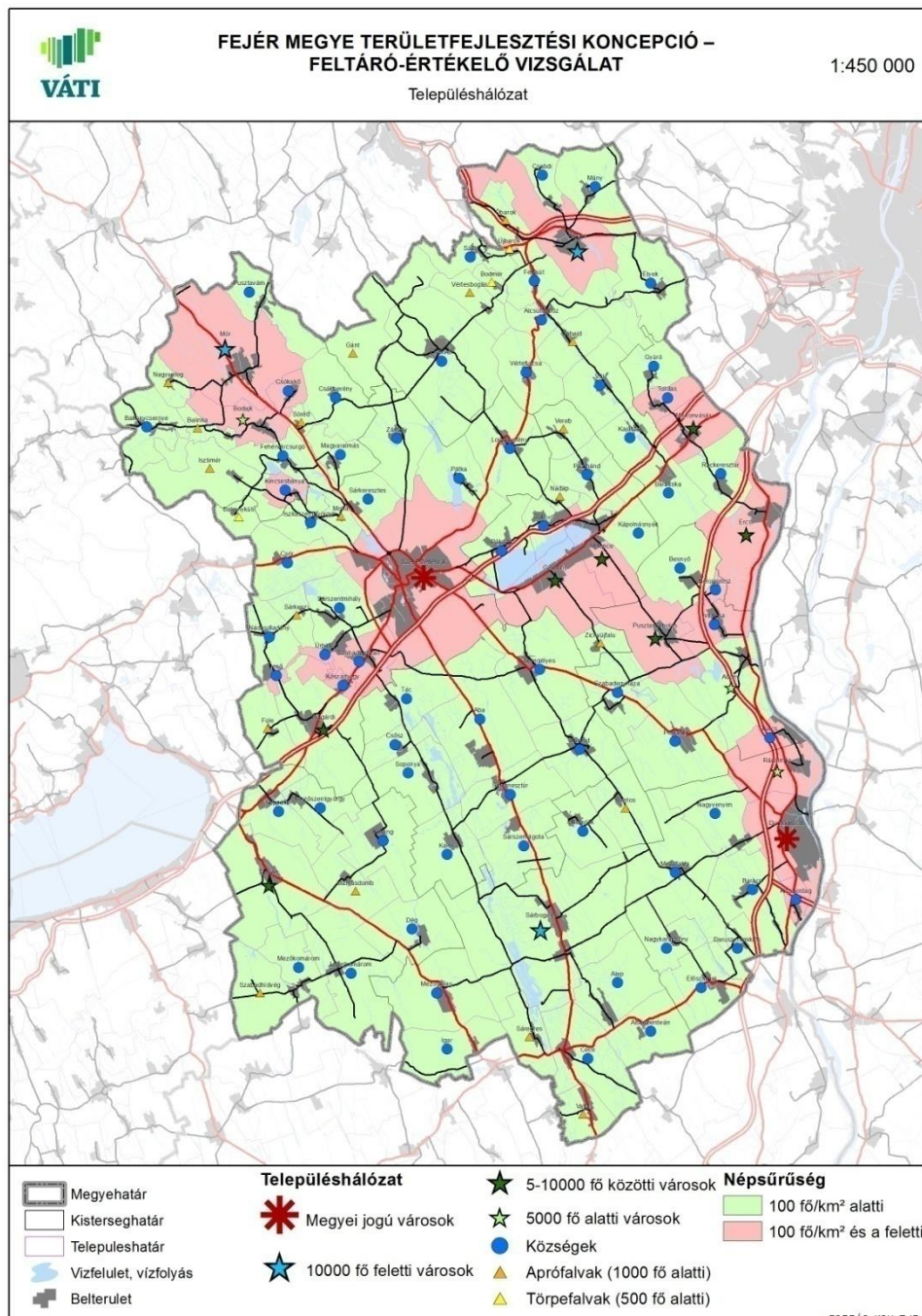
Fejér megye Magyarország területének 4,7%-án az ország népességének 4,3%-a számára nyújt lakóhelyet. 108 települése közül 15 város – köztük a 2 legnépesebb megyei jogú (a 100 ezres lakosú Székesfehérvár, valamint a közel 50 ezres lakosú Dunaújváros) – amelyekben a népesség 35%-a tömörül. Legkisebb települése Bakonykúti, ahol csupán 132 lakó él. A megye településsűrűsége (2,5 település/100km²) kisebb az országosnál (3,4 település/100km²).

A megye települései népességkategóriák szerint (2010)

Megnevezés	Települések		Népesség		
	száma (db)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Városok	<5000 fő	3	3	12 439	3
	5-10000 fő	7	7	50 248	12
	10-49000 fő	3	3	39 650	9
	49000> fő	2	2	149 968	35
Városok összesen	15	15	252 305	59	
Közepes- és nagyközségek	71	64	163 544	38	
500-1000 fő közötti aprófalvak	19	18	15 386	4	
500 fő alatti törpefalvak	3	3	820	0-1	
Összesen	108	100	432 055	100	

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Fejér megye **népsűrűsége** 99 fő/km², legsűrűbben lakott települései a megyei jogú városok: Dunaújváros (935 fő/km²) és Székesfehérvár (589 fő/km²), a legritkábban lakott Bakonykúti (11 fő/km²). 16 település mondható urbanizáltnak (100 fő/km² feletti, közel 5, vagy a fölötti népsűrűséggel, ami a megye településeinek 15%-a. A népesség 55%-a él urbanizált településen. A községek népsűrűsége (52 fő/km²) a fele a megyeiének, míg a városoké meghaladja az urbanizáltsági határt (124 fő/km²).

A 2001 évi népszámlálás óta a megyei jogú városok népessége átlagosan 6%-al csökkent, a legnagyobb mértékben Dunaújvárosé (9%), a 10-50000 fő közötti városoké stagnált, az összes többi településtípusban népességnövekedés következett be. Ennek aránya az 500

fősnél kevesebb lakosú törpefalvak esetében a legmagasabb, 16%. A megye népessége ebben az időszakban 1%-kal nőtt.

A megye **településhálózata** stabilnak mondható. A KSH besorolás szerint Székesfehérvár település-együttes, amely a megyeszékhelyen kívül 16 települést foglal magába. A két megyei jogú város országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepet tölt be: az 50 ezer fős Dunaújváros kohászati, könnyűipari és logisztikai, a 102 ezer fős lakosságú Székesfehérvár közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban. 2006. július 11. óta Magyarországon 23 megyei jogú város van.³² Uniós tagságunkat követően hazánkat Székesfehérvár is képviseli az Urban Audit adatbázisban a főváros és 7 további nagyváros mellett. A megyében kiemelkedően fontos e sokfunkciójú nagyvárosok súlya.

A nagyvárosok mellett országos vagy regionális szempontból kiemelkedő funkciójú szerves fejlődésű, karakteres középvárosok találhatóak a megyében: Gárdony (idegenforgalom, természeti értékek), Bicske (logisztika), Mór (borvidéki központ élénk kkv tevékenységgel). Kiemelhetők még a döntően agrár-jellegű kistérségi központok: Aba, Adony és Ercsi, valamint a gyenge centrumfunkciójú Enying és Sárbogárd.

Az Enyingi, Sárbogárdi és Abai térségek a 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján **hátrányos helyzetű** kistérségek. A 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet melléklete szerint Fejér megyében 13 település tartozik a **társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott települések** közé (Alap, Alsószentiván, Cece, Daruszentmiklós. Igar, Lajoskomárom, Mátyásdomb, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Nagykarácsony, Sáregres, Szabadhidvég, Vajta).

Az Országgyűlés 97/2005. (XII.25.) OGY határozatával elfogadta az Országos Területfejlesztési Konceptiót, amely középtávú országos területi céljai közt szerepel *A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése*, amely szerint Székesfehérvár és Veszprém fejlesztési társközpontként szervezik meg a pólus szerepből adódó feladataikat.³³

A Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag Fejér megyében fejlesztési irányként jelöli ki:

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítását,
- A termőföld és ivóvízincs védelmet; Velencei-tó, Séd-Gaja-Nádor rendszer revitalizációját, részvételt a Duna Stratégiában, természeti értékek megóvását,
- Fenntartható energiamix kialakítását hosszú távú megyei energiamérleg alapján,

³² KSH Megyei jogú városok, 2012. július

³³ E célkitűzésnek megfelelően a Székesfehérvár-Veszprém két városból álló pólustengely tíz nagyprojektet dolgozott ki. Ezek elsősorban a mechatronikai, az informatikai, a bioenergetikai, és a környezetvédelmi területekre irányulnak. A központban az Alba Innovációs Park és Tudásközpont kialakítása áll, itt épül a Térségi Integrált Szakképző Központ. A fejlesztés keretében további tudásbázisok és speciális mérőlaborok kerülnének kialakításra. Ezek egyrészt a városban működő cégek szakemberigényeit elégítenék ki, másrészt arra ösztönöznék őket, hogy a jelenleginél is több kutatás-fejlesztési tevékenységet hozzanak a régióba. Veszprém hagyományai és adottságai alapján Közép-Dunántúl régió kulturális, oktatási és tudományos központja kíván lenni, és ezzel jó kiegészítője pólustengely társának, Székesfehérvárnak.

- Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építkező gazdaság-, társadalomfejlesztést, a piacokon versenyképes szereplők támogatását, intenzív fejlesztéseket a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében,
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisának megtartását, ill. Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítését,
- Integrált megyei turisztikai fejlesztéseket, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítását,
- A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítását, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válását,
- A nehéz helyzetű dél-mezőföldi, illetve társadalmi integrációs kihívásokkal küzdő települések komplex szemléletű, tágabb környezetükbe beágyazódó fejlesztését,
- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaságszervező központtá alakítását,
- Dunaújváros ipari jellegét megtartó és erősítő, a nagyvállalatok szinergiáját kihasználó gazdasági központi szerep fejlesztését.

II.9. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése

Térszerkezeti elemek

Fejér megye közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező, a Kárpát-medence két legjelentősebb közlekedési tengelye érinti, amelyek összeköttetést biztosítanak Európa innovációs központjaival. A Bécs-Budapest tengely (M1 autópálya) a térség északi területét metszi, a Kijev-Trieszt folyosó Budapest-Ljubljana-Trieszt, ill. a Budapest-Zágráb-Fiume (Split) tengely (M7 autópálya) pedig Fejér megye gerincén halad át. Jelentős magisztrális eleme még az M6 gyorsforgalmi út, amely a megye keleti határán a Dunával párhuzamosan halad és Osijek/Eszék irányában nyújt összeköttetést, továbbá alacsonyabb rendű, de nagy forgalmat bonyolító útvonal a 8. sz. főút Klagenfurt irányába.

Újabban erősödő tradicionális szerkezeti elem a Móri-árok, amely a Vértes és a Bakony között húzódó tektonikai törésvonalként, már mintegy 900 évvel ezelőtt az É-D irányú, az akkori fővárost érintő kereskedők, zarándokok és keresztések útvonala volt, ma pedig a Budapestet elkerülő (TIR) útvonalként van ismét nagytérségi szerepe.³⁴ Újszerű kapcsolatot jelent a dunaújvárosi Pentele-híd az alföldi területek felé, valamint jelentős innovációs tengely-fejlesztési tényező lehet a Duna hajózhatóságát célzó intézkedések³⁵ hatása.

A megye térszerkezete megosztottságot mutat. 2 megyei jogú városa vonzásán kívül jelentős fejlesztő hatást gyakorol a térség településeire a közeli főváros; és van az e vonzásokon kívül eső, dél-fejéri belső periférikus zóna. Székesfehérvár és Dunaújváros vonzása – bármennyire is nagy a két város társadalmi-gazdasági súlya - nem fedi le Fejér megye egész területét. A

³⁴ Somfai András: Térszerkezet-fejlesztési lehetőségek Fejér megye térségében (1996. május, Térségfejlődés és társadalom, tudományos konferencia, Székesfehérvár)

³⁵ **A folyó hajózhatóságának javításával** kapcsolatosan a Duna Védelmi Egyezmény Nemzetközi Bizottsága (ICPDR) 2007-ben megfogalmazott irányelve szerint a Duna hajózhatóságára, vízgyűjtő-gazdálkodására és a környezet védelmére vonatkozó eu-s direktívákat össze kell egyeztetni. Összehangolásuk után lehet csak a szükséges és fenntartható, a hajózhatóságot biztosító fejlesztéseket megvalósítani. Az ICPDR ajánlásának megfelelően a Duna Bizottság (DC) bevonásával jelenleg készül az a közös állásfoglalás, amely a folyami hajózhatóság és a vízgyűjtő-gazdálkodás irányelveinek harmonizációját tartalmazza. A közös állásfoglalás ismeretében javasolt a szerteágazó igények összehangolására egy **tárcaközi munkacsoport irányításával** felülvizsgálni a Duna magyarországi hajózhatóságának irányelveit és a jelenleg folyó hajózhatósági projekt megvalósíthatóságát is.

főváros közelsége miatt a megyeszékhely nem alakulhatott országos, vagy több régiós jelentőségű pólussá.³⁶

A nemzetközi tengely mentén fekvő Bicske környékén, illetve a Velencei-tó keleti térségében (Ercsi) megyén kívüli vonzások érvényesülnek, mivel a Budapesti Agglomeráció távolabbi hatáskörébe esnek. Az ország leghangsúlyosabb térszerkezet formáló eleme Budapest, amely jelentős nyomást gyakorol környezetére agglomerációján is túlnyúló befektetési vonzásokörzetének, lakófunkcióinak terjeszkedésével. A jövőbeni fejlődési tengelyek, illetve térségek felvázolásában kapcsolatainak javulása ugyanúgy kiemelkedő, mint a Duna hazai „központjaként” kiteljesedő szervező szerepe.³⁷

A fővárosi agglomeráció és a tervezési terület metszetében dinamikus fejlődési potenciál bontakozik ki – a magas presztízsű észak-budai agglomeráció telítettsége miatt - az M6 út mentén, ahol közigazgatási határokra való tekintet nélkül települnek a kereskedelmi-logisztikai-termelési funkciók. E térségben a zöldmezős beruházások megvalósítására alkalmas nagyterjedésű szabad területek is rendelkezésre állnak. A folyamat következtében várhatóan az Ercsi és Adony térségének urbanizációja, városfejlődése fel fog gyorsulni.

Az urbanizációs folyamat negatív externáliái közé tartoznak³⁸:

- romlik a térszerkezet és a településszerkezet
- a zöldfelületek egyre kijebb szorúlnak a beépített területek közül, távol a településeken élőktől
- érték- és fejlesztési potenciál csökkenés
- pazarló, koordinálatlan területfelhasználás, verseny a települések között a funkciók letelepítésében, a területek átminősítésében
- a helykiválasztásnál háttérbe szorúlnak a térségi érdekek, valamint a területi alkalmasság.

Fentiekkel összefüggésben jelentős feladatok hárulnak a távlatos területfejlesztésre, a területrendezési eszközök hatékony érvényesítésére, a természeti és turisztikai potenciál megőrzése érdekében.

A megye déli területei már a XX. század során központnélküliek voltak, ami napjainkig kihat a terület fejlettségére. Annál is inkább, mert az 1950 évi megyerendezésig az enyingi, abai, sárbogárdi területek nem tartoztak Fejér megyéhez, míg a budaörsiek és érdiak viszont igen (Diósd még 100 évvel ezelőtt Fejér megyéhez tartozott!), ami gátja volt a megyei kohézió kialakulásának. A Sárbogárdi és Enyingi kistérségek társadalmi-gazdasági elmaradottsága többek között a terület hagyományosan mezőgazdasági szerepével függ össze, és az agrárgazdaság és –foglalkoztatás nemzetgazdasági súlyának, jövedelemtermelő képességének folyamatos csökkenése miatt évtizedek óta elvándorlás jellemzi.

Fejér megye kedvező nagytérségi közlekedés-földrajzi helyzete ellenére számos külső-belső kapcsolat szorul javításra. Ilyenek a Székesfehérvár régióközpont és Tatabánya szomszédos

---

³⁶ „Fejér Paktum”, Partnerség Fejér megye foglalkoztatási helyzetének javításáért, helyzetelemzés (2007. július 25. / PANGEA Petény Tanácsadó Kft.)

³⁷ A Duna menti turizmus fejlesztésének hazai és nemzetközi dimenziói, koncepció (VÁTI, 2007)

³⁸ Budapesti Agglomeráció Környezetgazdálkodási Programja 2006 (BAFT)

megyeszékhely, illetve Oroszlány, Bicske elérhetősége. Problémás a Székesfehérvár-Dunaújváros közötti vasúti összeköttetés, amely leginkább pusztaszabolcsi átszállással oldható meg. A megyében – részben topográfiai okból - relatíve sok a zsáktelepülés (Vérteskozma, Nagyveleg, Bakonykúti, Isztimér, Úrhida, Csósz, Pátka, Besnyő, Gyúró és Csabdi), amelyek közül a Vértes északi és déli települései, illetve Vérteskozma és Várgesztes közöttiek megőrizhetők a természet és így a turisztika számára.³⁹

A megyét új gyorsforgalmi út (M8) fogja érinteni, amely országos viszonylatban is hiánypótló transzverzális irány lesz, jelentős területfejlesztő hatással. Tervezett csomópontjainak környezete várhatóan felértékelődik. Fenti tengely mentén kialakuló dinamizálódó övezetek lesznek: Enying-Lepsény, Dunaújváros, Sárbogárd és kisebb mértékben Mezőfalva, Kálóz környéke, de a fejlődés gyorsulása várható Polgárdin is.

A megye lényeges területfelhasználási elemei a Duna-Sárvíz-Sárrét-Bakony és a Sárvíz-Kajtor-csatorna-Velencei-tó-Zámolyi-medence-Vértes ökológiai rendszer erdő-, gyepterületei, vízrendszere⁴⁰. E természetközeli területek az országos ökológiai hálózat fontos elemei. Térségi szempontból kiegészítő jelentőségű a Váli-víz és a Szent László-patakok völgye, amelyek északon a Dunazug-hegyvidékhez, délen a Dunához csatlakoznak, valamint a Velencei-tó – Bika-völgy – Cikolai-víz – Lídia halastavak – Duna vizes élőhelyeinek láncolata, továbbá a Sió-csatorna és a Cinca-Csíkgát vonala. A térszerkezeti fejlődési tengelyek helyenként átmetszik az ökológiai folyosókat, ami konfliktusterületeket jelöl ki, ahol az urbanizáció hatásai a természetmegőrzés igényével konfrontálódnak.

A fejlődési tengelyek mentén településsűrűsödési, agglomerálódó (magas népsűrűséggel, népesség növekedéssel, bevándorlással stb. jellemezhető) zónák találhatóak: a Mór-Székesfehérvár - 7. sz. főút mentén Gárdony-Velence térségében, átfordulva az M6-os melletti Adony és Dunaújváros környezetéig, továbbá az M1-től az M6-ig húzódó, fővárosi agglomerációhoz kapcsolódó településsáv. Ezen fejlődési egységek együtt tervezése szükséges a várható területrendezési problémák elkerülése érdekében, pl. a dunaújvárosi fejlesztési területek fogyása és a várost övező településgyűrű betelepülése miatt.

---

³⁹ Velencei-tó – Vértes kiemelt üdülőkörzet területrendezési terve (2004, VÁTI)

⁴⁰ Fejér megye területrendezési terve (2001, VÁTI)

II.10. A térségi területfelhasználás vizsgálata

A térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése

A Fejér megyei területfelhasználás változásának vizsgálata a Corine Landcover2000 és 2006 adatbázisból készített 250x250 méteres raszterhálós térképek összehasonlítása alapján készült.

A Corine adatbázis egyes elemeinek összevonásából 16 területhasználati kategória került elemzésre. A területhasználat változás vizsgálatánál figyelembe kellett venni, hogy egyes területi kategóriák a két időpontban a Corine felmérésben más besorolást kaptak, de a térszerkezeti változások ennek ellenére értékelhetők. A térszerkezet elemzése során a különböző területhasználatok 3 csoportba kerültek: természetközeli területek, mezőgazdasági területek, beépített területek.

Területhasználat változása 2000-2006 között

Területhasználati kategória	2000 (ha)	2006 (ha)	Változás (2000 évi=100%)
Természetes vegetáció	6 912.50	8 206.25	119%
Legelő	24 412.50	24 212.50	99%
Erdő	47 737.50	46 950.00	98%
Természetközeli gyepek	7 662.50	8 437.50	110%
Vizes élőhely	5 931.25	4 625.00	78%
Vízfelület	6 612.50	6 806.25	103%
Természetközeli területek összesen	99 268.75	99 237.50	100%
Komplex mezőgazdasági művelés	16 962.50	12 750.00	75%
Szántó	283 781.25	284 962.50	100%
Szőlő	5 968.75	5 862.50	98%
Ültetvény	1 831.25	2 187.50	119%
Mezőgazdasági területek összesen	308 543.75	305 762.50	99%
Település	19 743.75	21 050.00	107%
Ipari és kereskedelmi terület	4 143.75	5 325.00	129%
Üdülőterület	2 700.00	2 887.50	107%
Beépített területek összesen	26 587.50	29 262.50	110%
Infrastruktúra területei	275.00	281.25	102%
Repülőtér	231.25	393.75	170%
Külszíni bányák és meddő	806.25	775.00	96%

Forrás: Corine Landcover 250x250 méteres raszterizált állománya

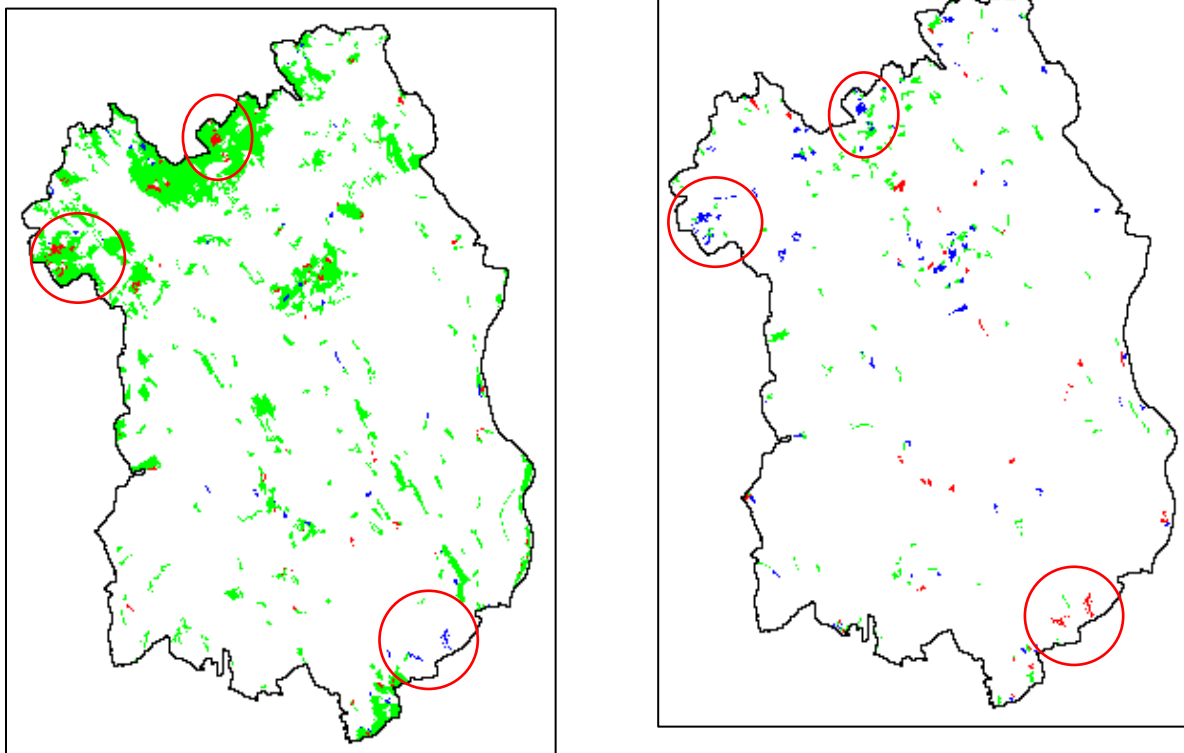
A fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a megye területén a természetközeli területek aránya 2000-2006 között nem változott. A természetközeli területek és az erdők közötti konverzió sok esetben a Corine besorolási elvek változását mutatják (1. ábra); szintén lehetséges a „legelők” és a „természetes gyepek” kategóriák közötti besorolási hibája is. A legszembetűnőbb változást a vizes élőhelyek alakulása mutatja. Ez a két felmérés között

közel 1 200ha-ral csökkent. A vizes élőhelyek a megye területén elsősorban legelővé, illetve felszíni vízzé alakultak (2. ábra).

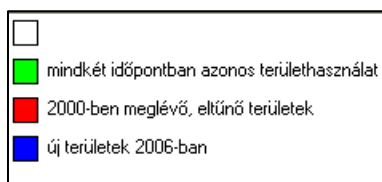
A beépített területek 10%-kal, közel 2 700ha-ral növekedtek 2006-ra. A települési-, illetve iparterület növekedés, elsősorban a mezőgazdasági területek rovására történt. Új települési területek, mintegy 1 300ha-on, „komplex mezőgazdasági termelésű” területeken alakultak ki (3. ábra). Ez a tendencia tulajdonképpen a régi kiskertes művelés céljából kialakított zártkertek fokozatos átalakulását mutatja.

Ezzel szemben közel 1200ha-on új iparterületek, elsősorban Székesfehérvár környékén, illetve az M6-os autópálya mellett, zöldmezős beruházásként a szántóterületeken alakultak ki (3. ábra).

Erdőterületek változása

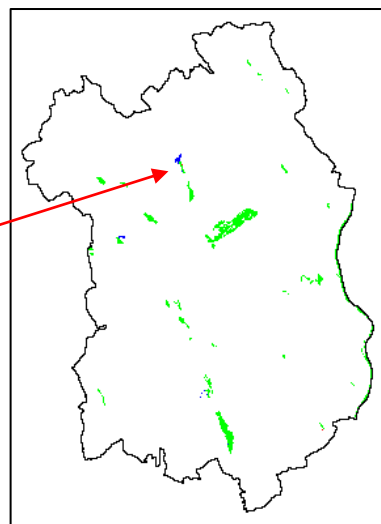
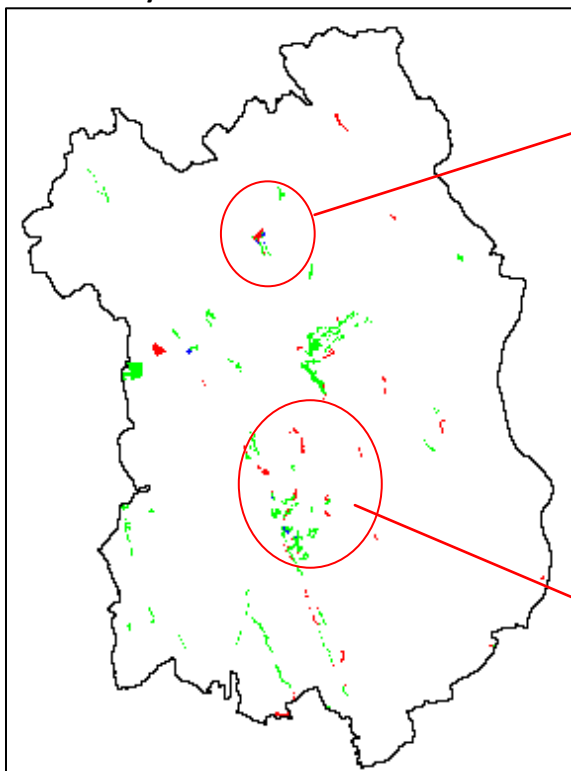

Természetes vegetáció változása

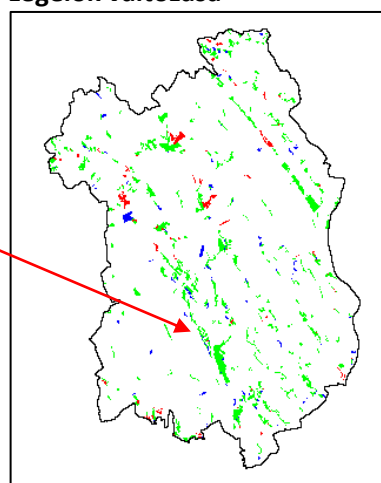

1. ábra

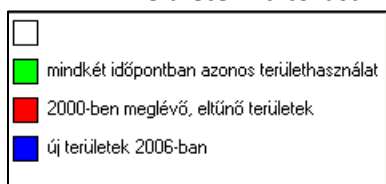
Vizes élőhelyek változása

Legelők változása

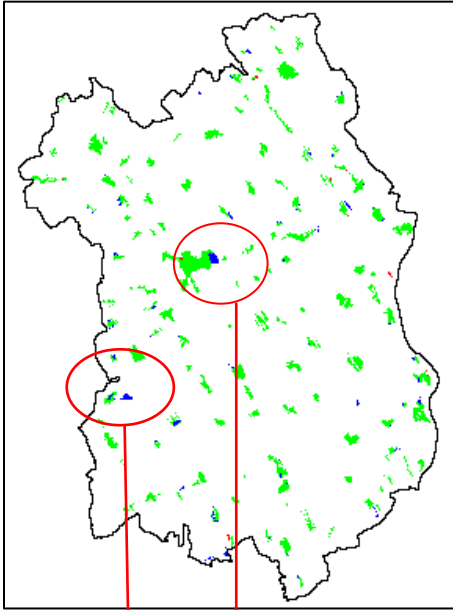

Vízfelületek változása

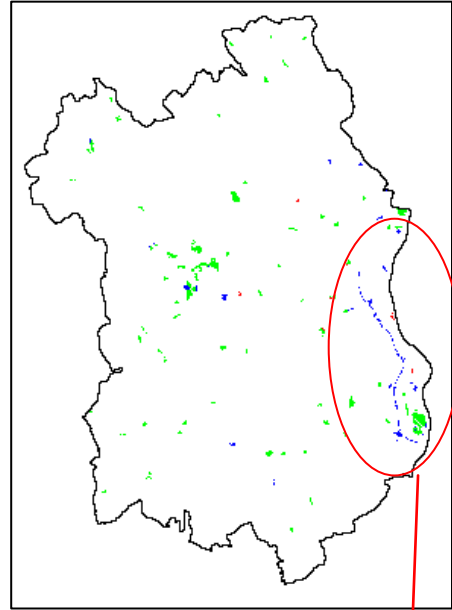

2. ábra

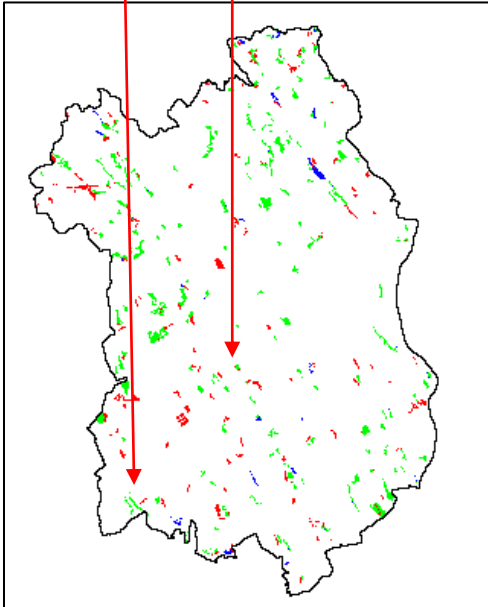
Települési területek változása

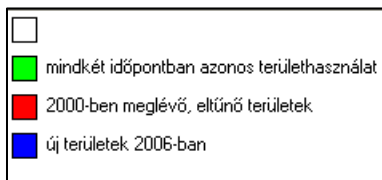
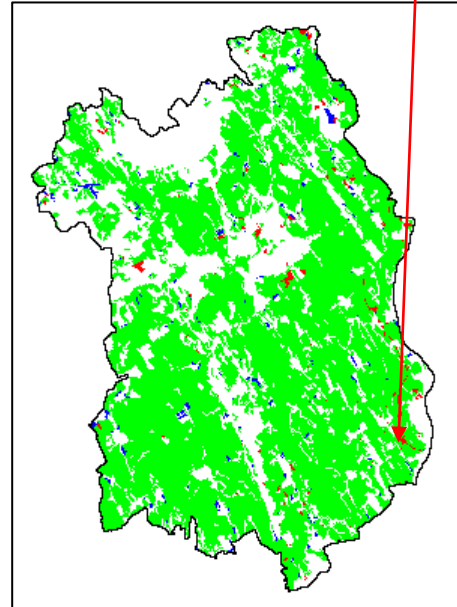
Ipari és kereskedelmi területek változása

Komplex mezőgazdasági művelés változása

Szántóterület változása

3. ábra

A térségi területfelhasználás vizsgálata

Fejér megye területhasználati mérlege eltér az országos átlagtól. A természetközeli területek aránya mintegy 11%-kal kevesebb az országosnál, ami elsősorban az alacsony 11% körüli erdősültségnek köszönhető. Ugyanakkor a mezőgazdasági területek 10%-kal haladják meg az országos értéket. A kiterjedt szántóterületek a megye területének mintegy 65%-át foglalják

el – az országos átlag ezzel szemben csupán 53%. A szántóterületek nagy része a Mezőföldön és a Zámolyi-medencében található. A gyepterületek részesedése még az 3%-ot sem éri el (országos részesedésük 10,79%). A rét- és legelőterületek nagyobb hányada a Sárréten, a Sárvíz-völgyében és a Zámolyi-medencében található. A gyümölcsös és szőlő művelési ágban lévő területek aránya szintén alacsonyabb az országos értéknél. A megye szőlőterületeinek nagy része az Észak-dunántúli borrhégy Etyek-budai és a Móri borvidékéhez tartoznak.

A beépített területek aránya is kicsivel magasabb az országosnál, az üdülőterületeket (amelyek összefüggő foltként keretezik a Velencei-tó déli, keleti partját) is a települési területek közé sorolva, az országos 5%-os települési terület helyett Fejér megyében 6% adódik.

Területhasználati mérleg 2006

Területhasználati kategória	2006	A megye területéhez viszonyított aránya	Országos arány
Természetes vegetáció	8 206.25	2%	3%
Legelő	24 212.50	6%	7%
Erdő	46 950.00	11%	19%
Természetközeli gyepek	8 437.50	2%	2%
Vizes élőhely	4 625.00	1%	1%
Vízfelület	6 806.25	2%	2%
Természetközeli területek összesen	99 237.50	23%	34%
Komplex mezőgazdasági művelés	12 750.00	3%	4%
Szántó	284 962.50	65%	53%
Szőlő	5 862.50	1%	2%
Ültetvény	2 187.50	1%	1%
Mezőgazdasági területek összesen	305 762.50	70%	60%
Település	21 050.00	5%	5%
Ipari és kereskedelmi terület	5 325.00	1%	1%
Üdülő	2 887.50	1%	0%
Beépített területek összesen	29 262.50	7%	6%
Infrastruktúra területei	281.25	0%	0%
Repülőtér	393.75	0%	0%
Külszíni bánya és meddő	775	0%	0%

Forrás: Corine Landcover 250x250 méteres raszterizált állománya

II.11. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A táj várható terhelésének meghatározásához a holland RIKS által kifejlesztett Metronamica területi döntéstámogató modellező rendszere került felhasználásra. A modellező rendszer lehetőséget nyújt a jövőbeni lehetséges területhasználatok meghatározására különböző forgatókönyvek alapján. A forgatókönyvekben meghatározhatók a várható népesedési, foglalkoztatási folyamatok, az infrastrukturális fejlesztések, a várható területi igények és a területrendezési szabályozás. A döntéstámogató rendszer 2006 és 2030 közötti időszakra modellezi a területi folyamatokat.

A vizsgálathoz egy úgynevezett integrált trend forgatókönyv került kialakításra, az alábbi kiindulási feltételek figyelembe vételével.

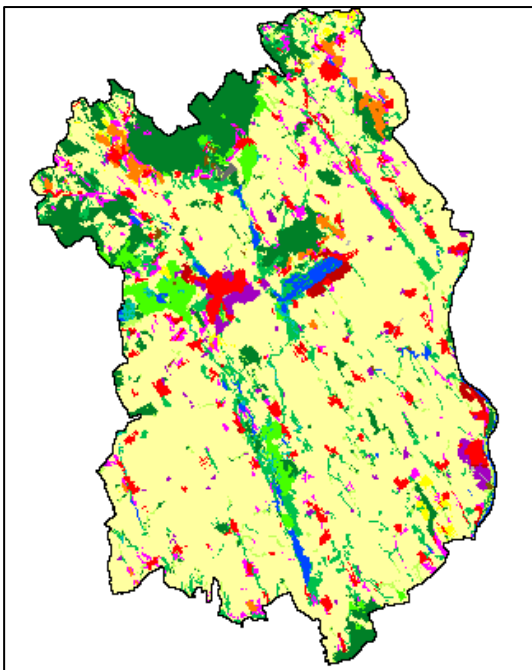
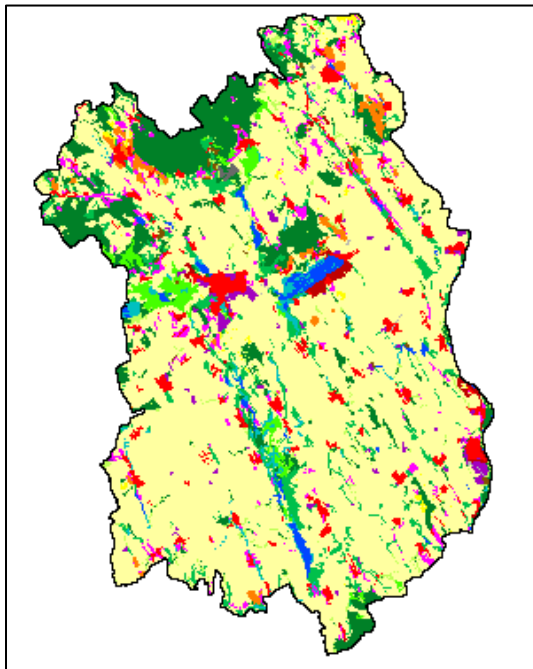
Integrált Trend forgatókönyv elemei	Az al-forgatókönyvek forrása
Népesedési folyamatok	Népeségtudományi Kutatóintézet: Demográfiai portré 2012
Ipari és kereskedelmi területekhez köthető foglalkoztatottság	A 1990-2010 éves adatok alapján, trendvonallal meghatározott
Területi igények alakulása	A 2000-2006 évi területhasználat-változások alapján trendvonallal meghatározott
Infrastrukturális fejlesztések	A „1222/2011. Korm. határozat a gyorsforgalmi- és főúthálózat hosszú távú fejlesztési programjáról és nagytávú tervéről” alapján várható közúthálózat fejlesztés
Területrendezési szabályok	A 2003 évi XXVI. az Országos Területrendezési Tervről szóló törvényben meghatározott térszerkezet és övezeti szabályozás megtartása

Az integrált forgatókönyv alapján modellezett térszerkezeti és területhasználati folyamatok rámutatnak a várható területi problémákra. A területfejlesztési, illetve a területrendezési döntéshozóknak, terveknek ezeket a folyamatokat szükséges kontrollálni. A megye területfejlesztési koncepciója javaslatot tehet azokra a döntésekre, irányokra, amelyek a kedvező folyamatok felé mozdítják a térszerkezet alakulását.

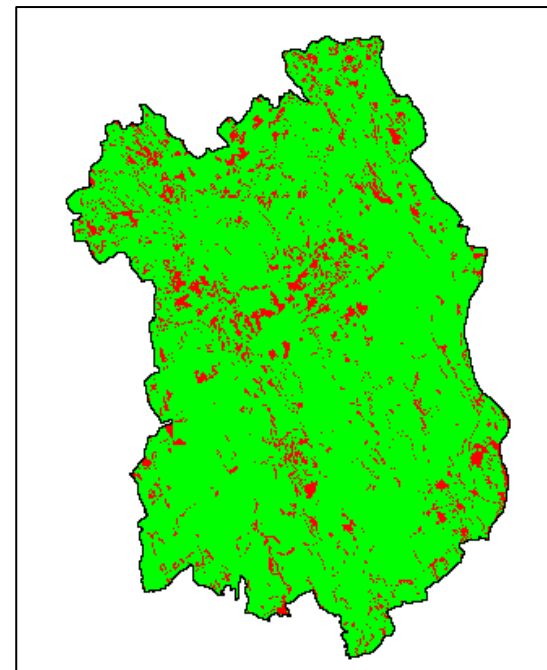

Az integrált trend forgatókönyv eredményei:

Területhasználat 2006

Területhasználat változás 2006-2020 között

Területhasználat 2020

Területhasználati kategória	2006	2020	2000-2020 közötti változás aránya	2030	2000-2030 közötti változás aránya	Várható területi igény modellezésének alapja
Természetes vegetáció	8 206.25	11 493.75	140%	12 931.25	158%	Passzívan változó területhasználat
Legelő	24 212.50	26 487.50	109%	27 593.75	114%	Passzívan változó területhasználat
Erdő	46 950.00	45 112.50	96%	43 800.00	93%	2000-2006 területhasználat-változási tendencia alapján
Természetközeli gyepek	8 437.50	10 243.75	121%	11 537.50	137%	2000-2006 területhasználat-változási tendencia alapján
Vizes élőhely	4 625.00	1 975.00	43%	0.00	0%	2000-2006 területhasználat-változási tendencia alapján
Vízfelület	6 806.25	6 806.25	100%	6 806.25	100%	Nem változó (állandó) területhasználati elem
Természetközeli területek összesen	99 237.50	102 118.75	103%	102 668.75	103%	
Komplex mezőgazdasági művelés	12 750.00	12 618.75	99%	12 900.00	101%	Passzívan változó területhasználat
Szántó	284 962.50	281 368.75	99%	280 606.25	98%	Passzívan változó területhasználat
Szőlő	5 862.50	5 612.50	96%	5 437.50	93%	2000-2006 területhasználat-változási tendencia alapján
Ültetvény	2 187.50	3 018.75	138%	3 612.50	165%	2000-2006 területhasználat-változási tendencia alapján
Mezőgazdasági területek összesen	305 762.50	302 618.75	99%	302 556.25	99%	
Település	21 050.00	20 793.75	99%	19 412.50	92%	Várható népesedési folyamatok alapján meghatározott területi igény
Ipari és kereskedelmi terület	5 325.00	5 887.50	111%	6 968.75	131%	Várható ipari foglalkoztatási folyamatok alapján meghatározott területi igény
Üdülőtérület	2 887.50	2 843.75	98%	2 656.25	92%	Várható népesedési folyamatok alapján meghatározott területi igény
Beépített területek összesen	29 262.50	29 525.00	101%	29 037.50	99%	

A 2020-ra modellezett területhasználatot elemezve látható, hogy a beépített területek mintegy 300ha-ros növekedése várható, ami 1%-os növekedést jelent. A trendek folytatódása esetén ez a növekedés 2030-ra lelassul, sőt meg is fordulhat. Ennek oka, hogy a települési területek jövőbeni területigényét a várható népesedési folyamatok szerint állapítja meg a modellező program. Mivel hazánk népessége fokozatosan csökken, a legutóbbi kutatások alapján az ország népessége 2020-ban 9750 000 fő, míg 2030-ban 9500 000 fő körül várható⁴¹, így az összes települési területnövekedés nem indokolt. A területi különbségek azonban azt mutatják, hogy számos helyen, elsősorban az agglomerálódó térségekben, mégis a települési területek növekedése várható, miközben lesznek települések, amelyeket a kiürülés fenyeget. Az ipari és kereskedelmi területek iránti igény viszont markáns növekedést mutat, így kiterjedésük a modellezés alapján 2020-ra 11%-kal, 2030-ra 31%-kal nőhet.

A természetközeli területek növekedése szintén előre vetíthető, mintegy 2900ha-ral. Ez önmagában nem jelenti az értékes természetközeli területek megmaradását. Az eddigi területhasználat-változási tendenciák a vizes élőhelyek, illetve közel 1800ha erdőterület eltűnését vetítik előre. Helyettük olyan természetes vegetációval rendelkező területek, illetve természetes gyepek jöhetnek létre, amelyeken a szukcessziós folyamatok elindultak. Ezen értékes területek megőrzése a területrendezés, az erdőkezelők és a természetvédelem közös feladata.

A természetközeli és a beépített területek növekedése elsősorban a szántóterületen valósulnak meg, így közel 3200ha - elsősorban szántó - mezőgazdasági terület kivonása várható.

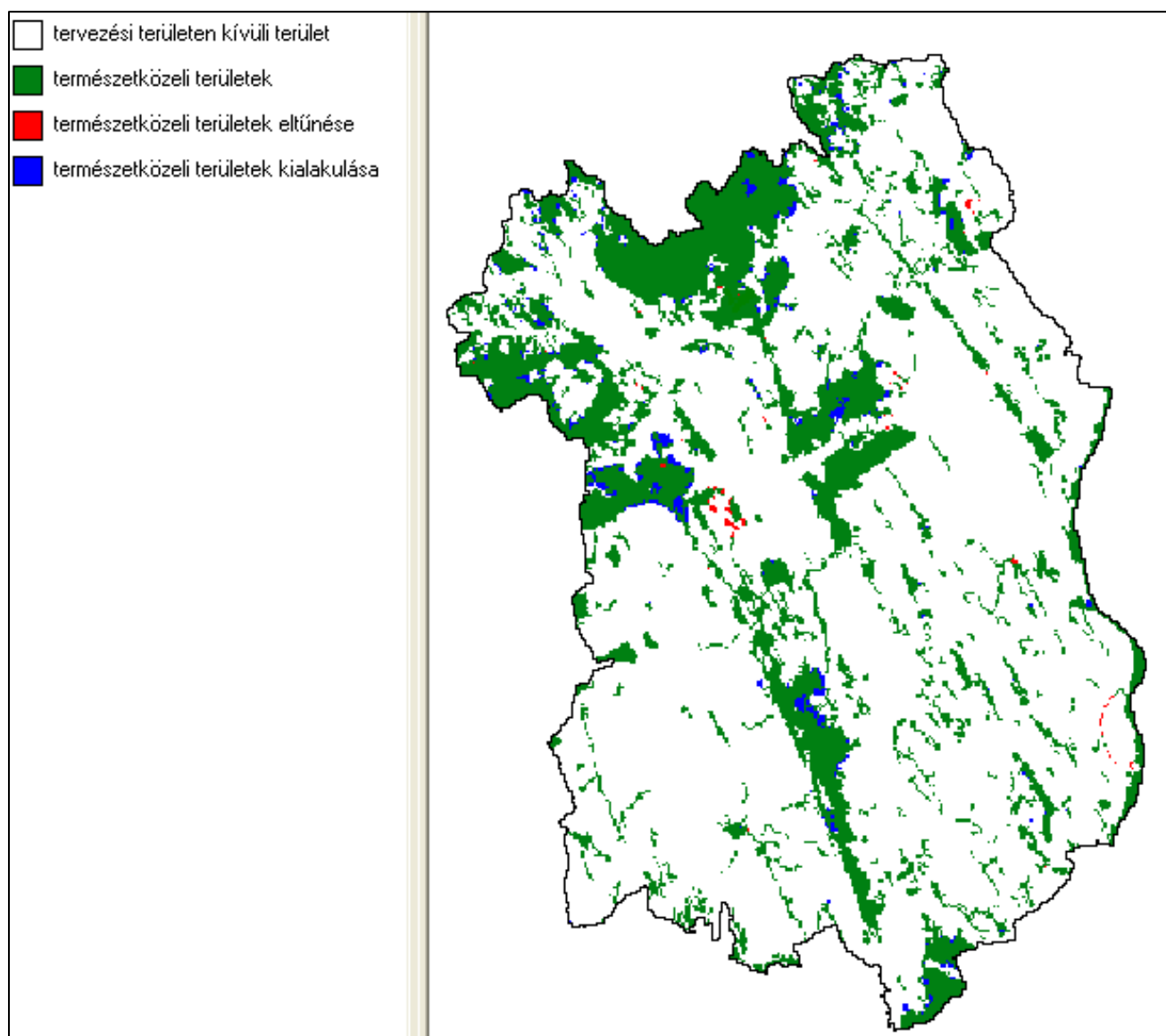
A jövőbeni területhasználati változások térbeli elhelyezkedésének elemzése néhány területi indikátor segítségével történt.

A természetközeli területek várható változását modellezve megállapítható, hogy az elsősorban Székesfehérvár és Dunaújváros környéki természetközeli területek veszélyeztetettek. A mozaikos, apró természetközeli erdő és gyepterület szintén az eltűnés fenyegeti. Az új természetközeli területek elsősorban az erdőterületek várható növekedésének köszönhető.

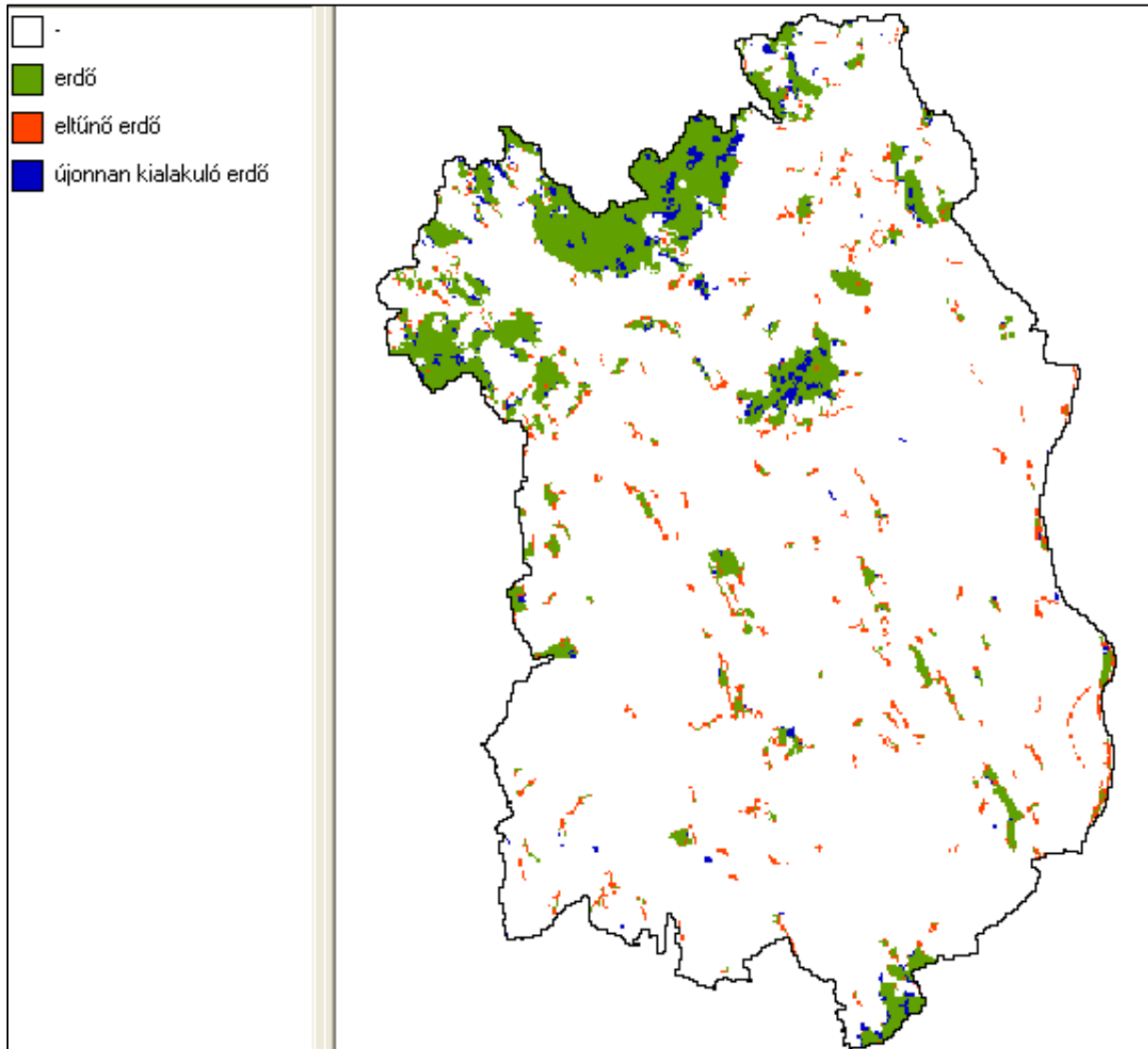
⁴¹ KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Demográfiai portré 2012

Természetközeli területek változása 2000-2030

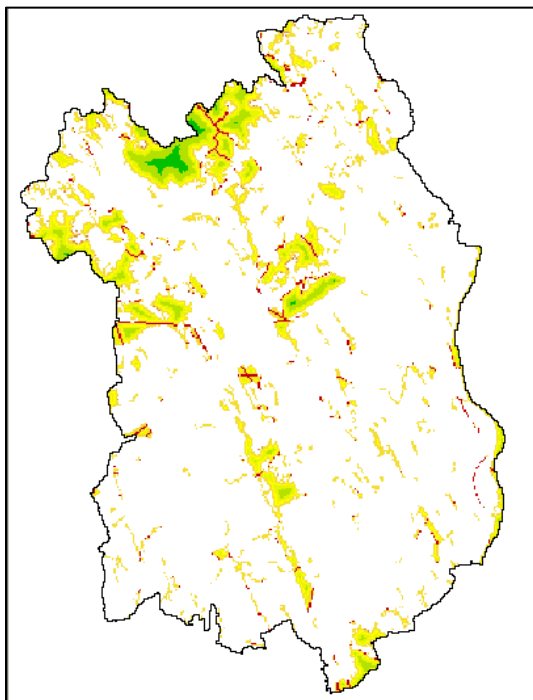
Az erdőterületek változása mutatja, hogy az eddigi folyamatok alapján a kisebb erdőfoltok eltűnése, és a nagyobb összefüggő erdőterületek kialakulása jelezhető előre. Ez a megye északi területein, illetve a Velencei-tó környékén kedvező folyamatnak mondható, ám a déli területeken a területhasználat mozaikosságának csökkenését, a nagytáblás szántóterületek dominanciáját, és ez által a terület sérülékenységeinek növekedését prognosztizálja.

Erdőterületek változása 2000-2030 között

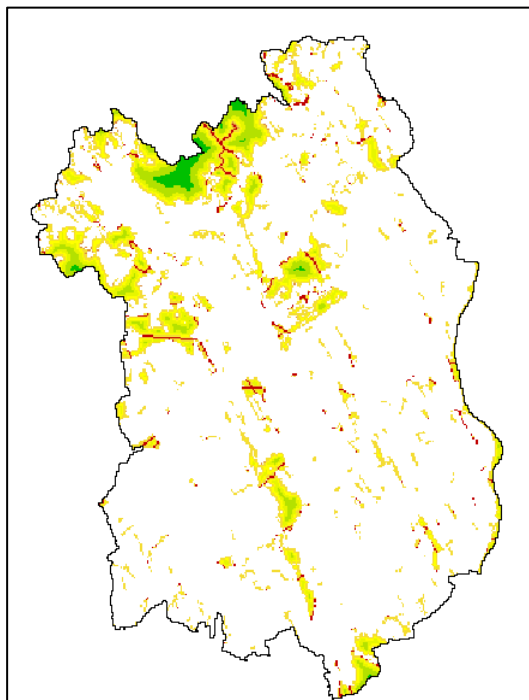

Az élőhelyek fragmentálódása erősen veszélyezteti a további fennmaradásukat. Az alábbi térképek mutatják az élőhelyek felszabdaltságát, a barnából a zöld felé haladva egyre inkább összefüggő élőhelyek láthatók. A 2000-es és 2030-as év összehasonlító térképénél a piros foltok mutatják azokat a helyeket ahol az összefüggő élőhelyek kiterjedésének (települési területek, utak hatására) csökkenése várható.

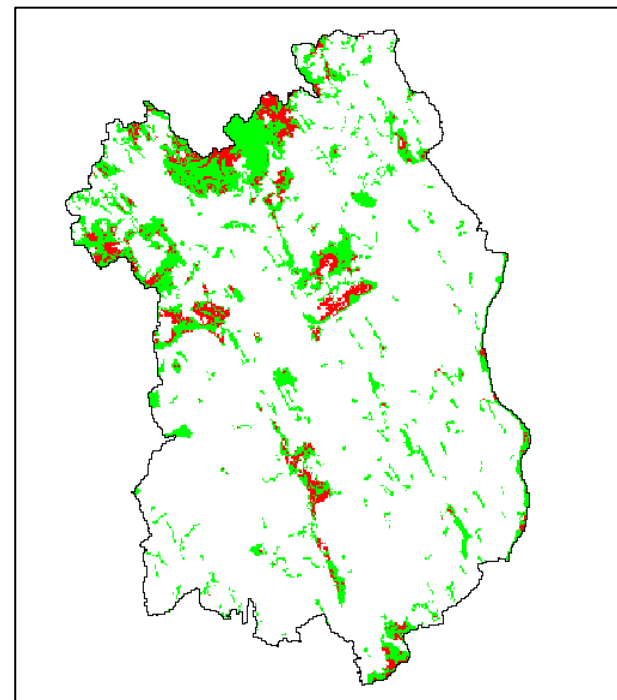
Élőhelyek fragmentáltsága 2000

Élőhelyek fragmentáltsága 2030

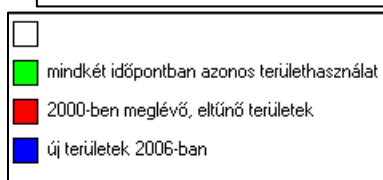
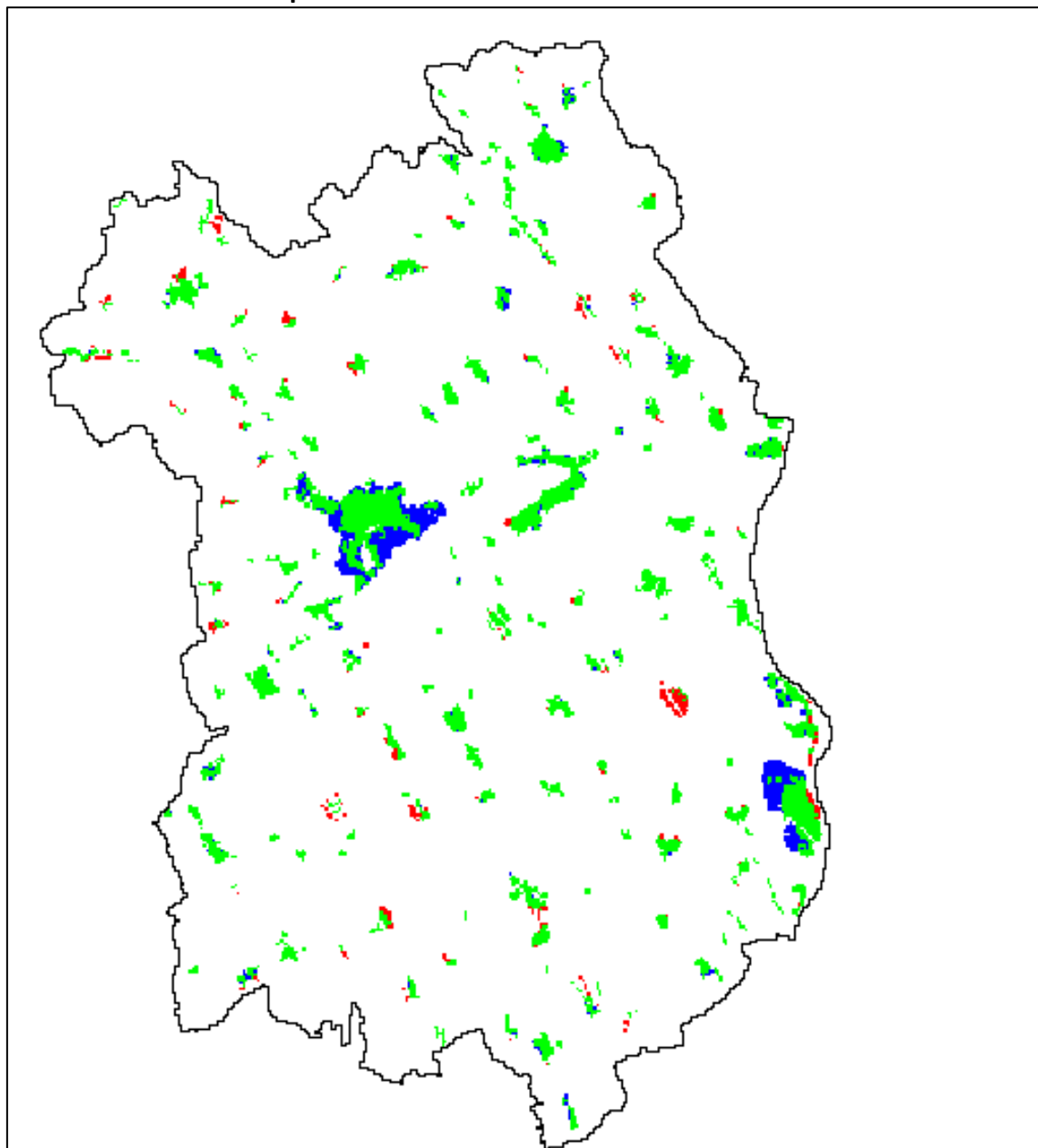

Élőhelyek fragmentáltságának változása
2000-2030

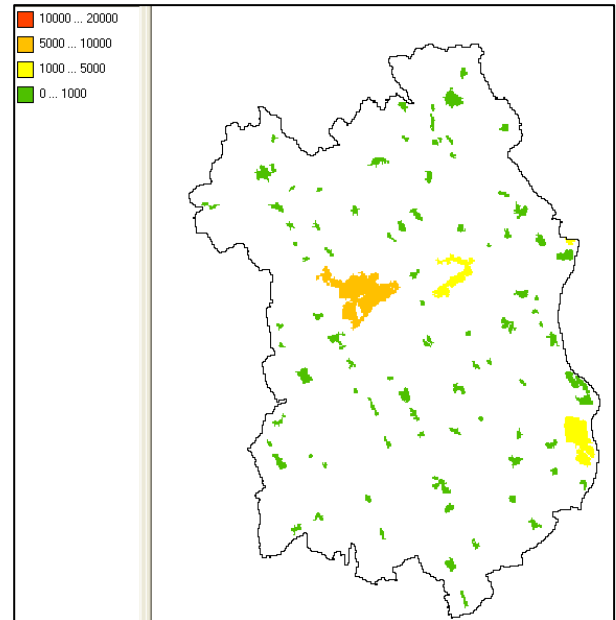
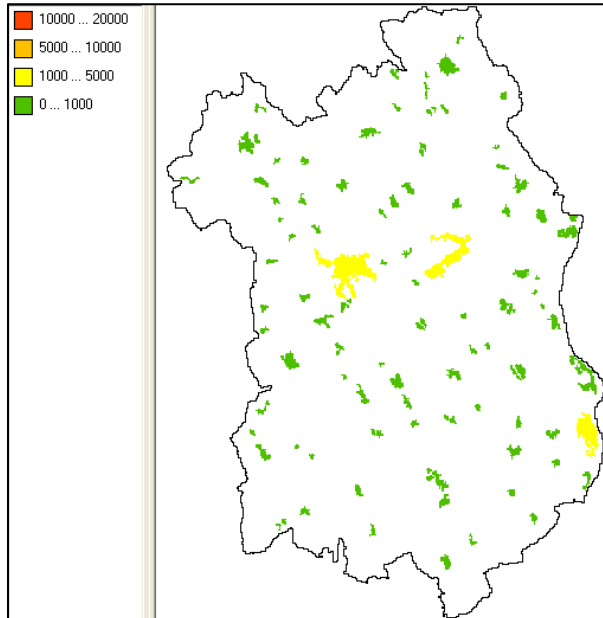
A beépített területek (települési területek, ipar- és üdülőterületek) növekedése elsősorban Székesfehérvár és Dunaújváros környékén várható. A megszűnő területek a kistelepülések elnéptelenedésének veszélyét mutatják.

Beépített területek változása 2000-2030 között

A települési területek változásánál két indikátor vizsgálatára került sor. A hektárban kifejezett összefüggő települési klaszterek mutatják a városiasodási, illetve agglomerálódási folyamatokat a megyében. Az eddigi növekedési folyamatok alapján előrevetíthető, hogy Székesfehérvár 2030-ra 5 ezer hektárnál nagyobb területet fog elfoglalni.

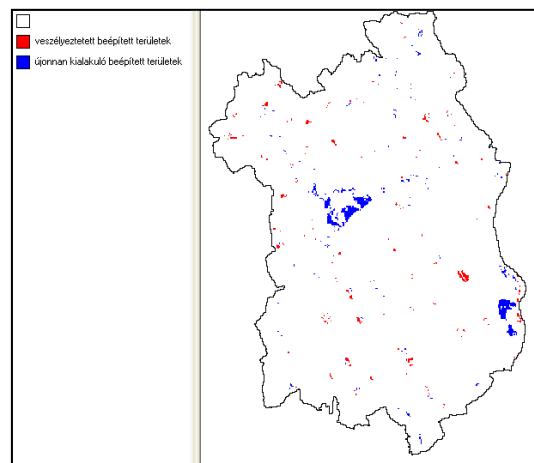
Urbanizált klaszterek 2000

Urbanizált klaszterek 2030

Az urbanizált területek változása mutatja azokat a veszélyeztetett településeket, amelyek a népességcsökkenés, a fokozott agglomerációs folyamatok (Budapest, illetve Székesfehérvár irányában), illetve kedvezőtlen fekvésük hatására, 2030-ra akár ki is ürülhetnek. A veszélyeztetett települések általában kis lélekszámú, rossz elérhetőségű aprófalvak.

Urbanizált területek változása 2030

A modellezés eredményeképpen kialakuló jövőbeni területhasználat változásainak vizsgálata során két markáns tendencia rajzolódik ki. Egyrészt a területhasználat mozaikosságának csökkenése, a kisebb erdőfoltok eltűnése, illetve az összefüggő élőhelyek csökkenése prognosztizálható. Másrészt Székesfehérvár és Dunaújváros esetében továbbra is intenzív

agglomerálódása, illetve nagy kiterjedésű iparterületek kialakulására kell számítani. Ezekre a folyamatokra, illetve koordinálásukra a területrendezés eszközeivel fel kell készülni.

III. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

III.1. Európai területfejlesztési irányelvek

Európa 2020 Stratégia

Európa 2020 stratégia olyan növekedést hivatott megvalósítani, amely intelligens, azaz amelynek esetében az oktatási, a kutatási és az innovációs beruházások hatékonyabbak, fenntartható mert kulcseleme az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra és a versenyképes iparra való átállás, és inkluzív (befogadó), mivel nagy hangsúlyt fektet a munkahelyteremtésre és a szegénység csökkentésére. A stratégia középpontjában öt ambiciózus célkitűzés áll, amelyek a foglalkoztatással, a kutatással, az oktatással, a szegénység csökkentésével és az éghajlatváltozással/energiaüggyel kapcsolatosak.

2020-ra az EU egészének teljesítenie kell az alábbi öt célt:

1. Foglalkoztatás
  - Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot.
2. K+F/innováció
  - Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni.
3. Éghajlatváltozás/energia
  - Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását az 1990-es szinthez képest 20%-kal csökkenteni kell (vagy akár 30%-kal, ha adottak az ehhez szükséges feltételek).
  - A megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni.
  - Az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani.
4. Oktatás
  - A lemorzsolódási arányt 10% alá kell csökkenteni.
  - El kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen.
5. Szegénység/társadalmi kirekesztés
  - Legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

Területi Agenda 2020 célkitűzései⁴²

A magyar EU elnökség alatt elfogadott területpolitikai alapdokumentum az Európa 2020 céljaira épít, meghatározva az EU fejlesztésének területi prioritásait, és stratégiai iránymutatásul szolgál a területfejlesztés számára. Területi prioritásai az alábbiak:

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban
- A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja
- A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása

---

⁴² A Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag 2012.07.26. alapján

- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében
- A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

Kohéziós politika célkitűzései

2014-2020 kohéziós időszak 11 tematikus célterületei a következők:

- a kutatás, technológiafejlesztés és innováció erősítése
- az információs, kommunikációs technológiák hozzáféréseinek elősegítése, minőségi javítása
- a kkv-k az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése és a vízkultúrák támogatása
- az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való átállás támogatása minden szektorban
- a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázat megelőzés ösztönzése
- a környezetvédelem és erőforrás hatékonyság ösztönzése
- a fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása
- a foglalkoztatás növelése és a munkaerő piaci mobilitás támogatása
- a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem
- az oktatási beruházások, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás elősegítése
- az intézményi kapacitás és hatékony közigazgatás megteremtése

Az EU Közös Agrárpolitikájának reformja⁴³

Az EU országainak agrár- és vidékstratégiai mozgásterét kijelölő Közös Agrárpolitika (KAP) 2013 utáni reformja tíz kulcselemet fogalmazott meg:

- célzottabb termelői jövedelemtámogatás a növekedés és a munkahelyteremtés fellendítésére
- reagálóképesebb és az újfajta gazdasági kihívásokkal (áringadozás) való szembenézésre alkalmasabb válságkezelési eszközök
- „zöld” kifizetések a hosszú távú termelékenység és az ökoszisztémák megóvása érdekében
- további agrárkutatási és –innovációs beruházások
- versenyképesebb és kiegyensúlyozottabb élelmiszerlánc kialakítása
- az agrár-környezetvédelmi kezdeményezések ösztönzése
- a fiatal gazdálkodók induló tevékenységének megkönnyítése
- a vidéki munkahelyteremtés és vállalkozó szellem serkentése
- a veszélyeztetett térségek fokozottabb figyelembevétele
- a KAP egyszerűbbé és hatékonyabbá tétele

III.2. Az OTK térséget érintő vonatkozásai

Az Országgyűlés által a 97/2005 (XII.25.) OGY Határozattal elfogadott OTK célja, hogy kijelölje az ország közép- és hosszú távú területfejlesztési politikai célkitűzéseit és

⁴³ Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag 2012.07.26. alapján

prioritásrendszerét, valamint a területi szempontok konzekvens érvényesítésének feltételeit, mind az ágazati, mind az országos, regionális, kistérségi programok kidolgozásához.

Az OTK célja olyan harmonikus és fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet és területi rendszer kialakítása, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekben szerveződik, amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek.

A jövőképpen megfogalmazott harmonikus területi szerkezet és rendszer eléréséhez, illetve a kiegyensúlyozott területi fejlődés biztosításához az OTK 2020-ig öt átfogó célkitűzést, 2013-ig pedig hat országos területi célt fogalmaz meg.

A területfejlesztési politika átfogó céljai 2020-ig

- Térségi versenyképesség
- Területi felzárkózás
- Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem
- Területi integrálódás Európába
- Decentralizáció és regionalizmus

Középtávú országos területi célok 2013-ig

- Versenyképes budapesti metropolisz-térség megteremtése
- A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése, Elmaradott térségek, külső és belső perifériák felzárkóztatása
- Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek
  - a. A Balaton térség (Balaton kiemelt üdülőkörzet) tartós versenyképességének megteremtése a fenntartható térségi rendszer kialakításával.
  - b. A Tisza térség (a Tisza-mente, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, valamint a Tisza-tó üdülőkörzet által érintett terület) fenntartható felzárkóztatása: integrált fejlesztéséhez a Tisza által meghatározott táji rendszer működőképességének biztosítása és az ökológiai kritériumoknak megfelelő fenntartható társadalmi, gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése.
  - c. A Duna-mente (Duna menti kistérségek, beleértve a Duna-Tisza közti Homokhátság teljes területét is) fenntartható fejlesztése
  - d. A termálvíz kincs integrált térségi hasznosítása a területfejlesztési politika országosan kiemelt célja.
  - e. A megújuló energiaforrások részarányának növelése a gazdasági és környezetvédelmi szempontok érvényesítésével a fenntartható fejlődés stratégiájának megfelelően.
- Határ-menti területek fejlesztése és határon átnyúló térségi együttműködésük erősítése
- Rurális (továbbiakban vidékies) térségek területileg integrált fejlesztése

A középtávú területi célok közül Fejér megyét a fejlesztési pólusok (Székesfehérvár) megerősítése, valamint a vidékies térségek területileg integrált céljai érintik. Az országos jelentőségű integrált fejlesztési térségek közül a Duna-mente esetében érintett a megye, míg az integrált fejlesztési tématerületek esetében mindkét témakör (a termálvíz-kincs integrált hasznosításának és a megújuló energiaforrások részarányának a növelése) által érintett.

Az Országos Területfejlesztési Kon koncepció regionális átfogó és területi célokat egyaránt meghatároz a régiót alkotó megyék felé, ösztönzi őket az együttműködésre. A Középdunántúli régió esetében az alábbi célkitűzések fogalmazódnak meg:

Középdunántúli Régió átfogó céljai

A Középdunántúl, mint európai szinten versenyképes régió az innováció régiójává válva magtárséggként meghatározó szerepet tölt be a hazai modernizációban. Mindez az innováció, megújulás régióon belüli kiterjesztésével, és ezáltal a régióban élők életminőségének folyamatos javításával párosul.

A KÖZÉPDUNÁNTÚL, MINT VEZETŐ HAZAI INNOVÁCIÓS TÉRSÉG

A régió prosperáló nagyvállalatai mellett a hazai és nemzetközi környezetben versenyképes, elsősorban KKV-in alapuló régiós gazdaság innováció-orientált fejlesztése. A fejlett területek gazdasági dinamizmusának kiterjesztése az elmaradott térségekre. Komplexen értelmezett innovációs törekvések végrehajtása a turisztikai vonzerőkkel rendelkező és az agrártérségekben (a termelési és szolgáltatási tevékenységek minőségének emelése, modernizációja, diverzifikálása).

A RÉGIÓ TÁRSADALMI-GAZDASÁGI MEGÚJULÁSÁT SZOLGÁLÓ MINŐSÉGI HUMÁNERŐFORRÁS-FEJLESZTÉS

Összehangolt humánerőforrás és foglalkoztatási fejlesztések, ezekkel kompatibilis innovatív szociális ellátórendszerek kialakítása. A felsőoktatással rendelkező városokban (Székesfehérvár, Veszprém, Tatabánya, Dunaújváros, Komárom, Esztergom, Pápa) a felsőoktatási K+F humán kapacitások, közép- és felsőfokú szakképzési, felnőttoktatási rendszerek fejlesztése.

VONZÓ, FENNTARTHATÓ ÉLETMINŐSÉG MEGTEREMTÉSE

A környezetvédelmet, az infrastruktúrát, a közlekedést és az információs társadalmat érintő életminőség-fejlesztés a régióban: a kiemelkedő karsztvízkincs-készletének védelme, a természeti értékek fenntartható turisztikai hasznosítása, a fenntartható agrárgazdasági fejlesztések, a környezeti infrastruktúra fejlesztése, a part- és vízrendezés különösen a régió állóvízei esetében, valamint a települések hálózatos fejlesztése, egyúttal az elérhetőségi kapcsolatok javítása és az információs infrastruktúra fejlesztése.

HATÉKONY REGIONÁLIS KAPCSOLATOK ÉS ARCULATI RENDSZER

A regionális és a régióon belüli kistérségek közötti együttműködések elindítása és fenntartása kiemelt cél, külön figyelemmel a külföldi vagy akár más magyarországi régiókkal való közös együttműködések sikeres megvalósítására, amit kiegészít a helyi közigazgatási szint felkészítésére a régiós területfejlesztés egyéb szereplőivel való együttműködésre, valamint a regionális identitás fejlesztése.”

A Középdunántúli régió területi céljai közül Fejér megyét a következők érintik:

- A régió növekedésre, specializációra képes középvárosainak (Bicske, Esztergom, Komárom, Mór, Ajka, Pápa, Tata) innováció fogadására és térségük dinamizálásának közvetítésére alkalmassá tétele. Az idegenforgalmi vonzerőkkel rendelkező városok és térségük (királyi városok: Esztergom, Tata, Székesfehérvár, Veszprém, valamint

Balatonalmádi, Balatonfüred, Gárdony) turisztikai és kulturális versenyelőnyének kihasználása.

- A régió speciális táji adottságaik alapján kiemelt térségei elsősorban idegenforgalmi térségek, ill. a fenntartható vidékfejlesztés térségei:
  - A Velencei-tó és Vértes térsége, a tó és a mögöttes középhegységi térség ökológiai stabilitásának fenntarthatóságát, környezetvédelmi feladatok összehangolásán alapuló fejlesztést kíván, melyek kiemelt része a turisztika;
  - A régió magasan erdőszült hegy- és dombvidéki területei fenntartható fejlesztésének része a falusi és aktív turizmus, ökológiai alapú mezőgazdaság, helyi jelleggel bíró termékeket előállító mikrovállalkozások, többcélú integrált és fenntartható erdőhasználat (megjegyzés: Fejér megye északi térségei tartoznak ide).
- A leszakadóban lévő vagy stagnáló, elsősorban agrárhagyományú Kisbér, Sümeg, Tapolca, Aba, Adony, Ercsi térségében, ill. a dél-mezőföldi térségekben a gazdasági tevékenység diverzifikálása, az alternatív jövedelemszerzési módok, és az ökológiailag fenntartható agrárgazdálkodás kereteinek megteremtése jelenthet kiutat, de törekedni kell az előnyös mezőgazdasági térségek fokozott versenyelőnyének kihasználására is.

A 2005-ben módosított Országos Területfejlesztési Konceptió újabb felülvizsgálata van folyamatban. Jelenleg egyeztetési fázisában van a Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyaga, amely az Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió megalapozásaként (Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió) került kidolgozásra.

Nemzeti Fejlesztés 2020 (stratégiai vitaanyag)

A koncepció „a Kormány 1254/2012.(VII.19) Korm. határozata a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról” alapján készül.

Nemzeti jövőképe: ***Magyarország 2030-ban Közép-Európa gazdasági és szellemi központja, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel.***

Átfogó célok:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Specifikus célkitűzések:

- Gazdasági növekedés, versenyképes, innovatív gazdaság
- Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom
- Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás
- Kreatív és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás
- Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom
- Biztonság, korszerű és hatékony állami szerepvállalás
- Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata

- Az ország, mint makroregionális térszerkezeti csomópont (HUB)
- Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek
- Vidékiek térségek értékalapú felemelése
- Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén
- Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei

Fejlesztési prioritások:

- Új Gazdaság – növekedő patrióta gazdaság, fokozódó kis- és középvállalati nemzetközi teljesítmény
- Fordulat a teljes foglalkoztatottság felé
- Útban az energiafüggetlenség felé
- Népesedési fordulat a gyermekvállalásának fokozásával
- Területi integráció az erős helyi gazdaság bázisán
- A Nemzeti Reform Program vállalásai az EU 2020 stratégiához kapcsolódóan

A Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag Fejér megyében fejlesztési irányként jelöli ki:

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítását,
- A termőföld és ivóvízincs védelmet; Velencei-tó, Séd-Gaja-Nádor rendszer revitalizációját, részvételt a Duna Stratégiában, természeti értékek megóvását,
- Fenntartható energiamix kialakítását hosszú távú megyei energiamérleg alapján,
- Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építkező gazdaság-, társadalomfejlesztést, a piacokon versenyképes szereplők támogatását, intenzív fejlesztéseket a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében,
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisának megtartását, ill. Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítését,
- Integrált megyei turisztikai fejlesztéseket, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítását,
- A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítását, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válását,
- A nehéz helyzetű dél-mezőföldi, illetve társadalmi integrációs kihívásokkal küzdő települések komplex szemléletű, tágabb környezetükbe beágyazódó fejlesztését,
- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaság szervező központtá alakítását,
- Dunaújváros ipari jellegét megtartó és erősítő, a nagyvállalatok szinergiáját kihasználó gazdasági központi szerep fejlesztését.

III.3. A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei

Európai Unió Duna Makro-regionális Stratégia (EUDMRS)

Az Európai Bizottság 2009 októberében kért fel 14 országot az EUDMRS készítésében való közreműködésre, alapvetően az EU tagállamaira helyezve a hangsúlyt, azonban stratégiai partnerként bevonva a Duna mentén elhelyezkedő nem EU tagállamokat is. A Stratégia célja, hogy a 2014-ben induló új költségvetési periódusban a Duna makro régió már közös európai fejlesztési és kutatási térségként kerüljön meghatározásra. A stratégia erősíti a térség

kohézióját és hozzájárul a regionális fejlettségbeli különbségek csökkentéséhez. A stratégia a „három nem elvére” épül: nem hoz létre új intézményrendszert, nem jelent új uniós jogalkotást és nem biztosít külön költségvetési sort. Az Európai Bizottság 2010. december 8-án tette közzé az EUDMRS-re vonatkozó Európai Bizottsági Közleményt és Akciótervet. Az akcióterv 11 prioritási területet jelöl meg. A Stratégia kapcsán a magyar elnökség alatt került sor a Tanácsi következtetések elfogadására 2011. április 13-án, az EU 27-ek körében, amelyet az Európai Tanács megerősítése követett 2011. június 24-én.

Az EUDMRS új keretet biztosít a Duna-régió országainak együttműködésére. A Stratégia eszköz ahhoz, hogy a régió országai egyes területeken összehangolják fejlesztéspolitikájukat, és közösen megvalósuló projektekkel hozzájáruljanak a térség gazdasági fellendüléséhez, új munkahelyek teremtéséhez. A stratégia a fenntartható növekedés előmozdítása révén hozzájárul az Európa 2020 stratégia megvalósításához.

Az EUDMRS új jogszabályok és intézmények létrehozása helyett a különböző szakpolitikai területek összehangolását ösztönzi, és az érintettek közötti kapcsolatokat erősíti. A Stratégia végrehajtására a Bizottság nem különített el új pénzeszközöket, a cél a meglévő források hatékonyabb felhasználása.

A Stratégia 4 pillérre épül:

- A. **A Duna Régió összekapcsolása**, amelynek prioritási területei
  - a. a mobilitás és multimodalitás fejlesztése
  - b. a fenntartható energiaellátás ösztönzése
  - c. a kultúra és turizmus, valamint az emberek közötti kapcsolat előmozdítása
- B. **A környezet védelme a Duna Régióban**, amelynek prioritási területei
  - a. a vizek minőségének helyreállítása és fenntartása
  - b. a környezeti kockázatok kezelése
  - c. a biodiverzitás, tájkép, valamint a levegő és talajminőség megőrzése
- C. **A jólét megteremtése a Duna Régióban**, amelynek prioritási területei
  - a. a tudás társadalom fejlesztése a kutatások, oktatás és információs technológia segítségével
  - b. a vállalkozások versenyképességének támogatása, beleértve a klaszterek fejlesztését
  - c. befektetés az emberi erőforrásokba és képességekbe
- D. **A Duna Régió erősítése**
  - a. az intézményi kapacitások és együttműködések kibővítése
  - b. együtt munkálkodni a közbiztonság erősítése és a szervezett bűnözés leküzdése érdekében.

Magyarország két prioritás köré csoportosította a Stratégia hazai koncepcióját:

- Az **élhető Duna térség** – amely a Duna, mint zöldfolyosó köré épül, és tartalmazza a folyó ökológiai, vízgazdálkodási, turisztikai, hajózási és kulturális funkcióinak összehangolását.
- A **fejlődő és gazdagodó Duna Régió** – amely a közlekedési és energetikai hálózatok koordinált fejlesztését, valamint a KKV-k, a zöld gazdaság, kutatói hálózatok és képzések kooperációi, valamint az európai gazdasági együttműködési csoportosulások kialakítását és elterjesztését tűzte ki célul.

Magyarország az EUDMRS megvalósításában a prioritási területek közül az alábbi fejezetekben kapott koordináló szerepet:

- **2.** A fenntartható energiaellátás ösztönzése – Csehországgal,
- **4.** A vizek minőségének helyreállítása és fenntartása – Szlovákiával,
- **5.** A környezeti kockázatok kezelése – Romániával együttműködve.

2011-ben az EUDMRS megvalósítását segítő kormányhatározatok születtek:

- 1001/2011. (I.14.) Korm. határozat az Európai Unió Duna Makro-regionális Stratégia magyar programjának előkészítéséről, amelynek 2/A és 5. pontja az EUDMRS keretében első ütemben indítandó magyar projektek kidolgozásáról rendelkezik.
- 1156/2011. (V.20.) Korm. határozat elfogadta a zászlóshajó projekteket
- 1272/2011. (VIII.10.) Korm. határozat elfogadta az első ütemben indítandó magyar projektek listáját.

III.4. Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai

Új Magyarország Fejlesztési Terv (Nemzeti Stratégiai Referencia Keret)

Az Új Magyarország Fejlesztési Terv az Országgyűlés által elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióban (OFK) és az Országos Területfejlesztési Konceptióban (OTK) megfogalmazott stratégiai célokra épült. Ezeket az elemeket a kohéziós politika feltételrendszerét meghatározó rendeletek, a közösségi prioritásokat tartalmazó Közösségi Stratégiai Iránymutatások (CSG), az Európai Tanács göteborgi értekezletén megfogalmazott Fenntartható Fejlődés Stratégiája, valamint a megújított lisszaboni stratégiához kapcsolódó Nemzeti Akcióprogramunk egészítik ki.

Magyarország fejlesztéspolitikájának távlati céljait, prioritásait és a célok elérésének eszközeit az Országgyűlés által 2005 decemberében elfogadott Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió fogalmazza meg. Eszerint 2020-ra Magyarország Európa egyik legdinamikusabban fejlődő országa lesz, ahol emelkedik az emberek életszínvonala és javul életminőségük, vagyis ahol több és jobb a munkahely, magasabbak a jövedelmek, biztonságos, tiszta és jó minőségű a környezet, egészségesebb, hosszabb és teljesebb az élet.

A fejlesztési terv felépítése:

A fejlesztési terv két átfogó célt, a foglalkoztatás bővítését és a tartós növekedést, határoz meg, amelyeket a program minden elemének teljesíteni kell. Ezen kívül figyelmet fordít a fenntarthatóság és kohézió, mint horizontális politikák érvényesítésére. A célok megvalósítását a „gazdaságfejlesztés, közlekedésfejlesztés, társadalmi megújulás, környezeti és energetikai fejlesztés, területfejlesztés és államreform” tematikus és területi prioritások hivatottak teljesíteni.

A tematikus és területi prioritásokat kibontó és tartalmilag összetartozó prioritástengelyek jelölik ki az egyes fejlesztési (operatív) programokat.

Prioritások	Operatív program
1. A gazdaság fejlesztése	Gazdaságfejlesztési OP (GOP)
2. A közlekedés fejlesztése	Közlekedésfejlesztési OP (KözOP)
3. A társadalom megújulása	Társadalmi Megújulás OP (TÁMOP)
	Társadalmi Infrastruktúra OP (TIOP)
4. Környezet- és energiafejlesztés	Környezet- és Energiafejlesztési OP (KEOP)
5. Területfejlesztés	Nyugat-dunántúli Regionális Operatív Program
	Közép-dunántúli Regionális Operatív Program
	Dél-dunántúli Regionális Operatív Program
	Észak-magyarországi Regionális Operatív Program
	Észak-alföldi Regionális Operatív Program
	Dél-alföldi Regionális Operatív Program
	Közép-magyarországi Regionális Operatív Program
	Európai Területi Együtműködések OP-k
6. Államreform	Államreform OP (ÁROP)
	Elektronikus Közigazgatás OP (EKOP)

Közép-Dunántúli Regionális Operatív Program

A Közép-dunántúli Régió stratégiai fejlesztési céljának elérését öt specifikus fejlesztési cél támogatja:

- Innovatív és versenyképes gazdasági környezet kialakítása
- A régió turisztikai potenciáljának gazdagítása
- A régió településhálózatának fenntartható fejlesztése
- Regionális kohézió erősítése környezeti és közlekedési infrastrukturális beruházásokon keresztül
- Hatékony és megújulni képes humán erőforrás-háttér kialakítása

Új Széchenyi Terv

Az Új Széchenyi Terv című dokumentumot a magyar kormány 2011. januárban fogadta el. A terv célja, hogy intézkedéseket hozzon a hét legfontosabb gazdaságpolitikai mutató: az egyensúly, a növekedés, a foglalkoztatás, az államadósság, a GDP/GNI-arány, a beruházási ráta és a versenyképesség javítására. A kormány által készített akciótervek, az Új Széchenyi Terv, a tervezett államreform, az új költségvetés, az adóreform, az Európai Unió EU 2020 stratégiai programja, új reálgazdasági és külgazdasági stratégiák, új innovációs és K+F politika, valamint új IMF és EU együttműködési politika, mint összetett gazdaságpolitikai eszközrendszer segíti elő a fent vázolt hét cél elérését, különös hangsúlyt fektetve a versenyképesség növelésére.

Az Új Széchenyi Terv 7 programja a következő:

1. Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program
2. Zöldgazdaság-fejlesztési Program
3. Otthonteremtési Program
4. Vállalkozásfejlesztési Program

5. Tudomány – Innováció Program
6. Foglalkoztatási Program
7. Közlekedésfejlesztési Program.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója)

Az NFFT jóváhagyta a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia tervezetét, és az Országgyűlés elé terjesztését javasolta 2012. május 16-i ülésén. A 2012-2024-es időszakra szóló dokumentum a fenntarthatóság felé való átmenet céljait és teendőit foglalja össze.

A keretstratégia fenntarthatóságon azt érti, hogy az egyéni jó élet és a közjó biztosításának feltételeit az adott időpillanatban saját jólétét megteremtő generáció nem éli fel, nem meríti ki erőforrásait, hanem megfelelő mennyiségben és minőségben a következő generációk számára is megőrzi, bővíti azokat. A keretstratégia alapvető négy erőforrást határoz meg amelyet „fenn kell tartani”: Ezek a következők:

Szüksége lesz minden generációnak emberi erőforrásokra: megfelelő létszámban és jó egészségi állapotban élő emberekre, tudásukkal, képességeikkel együtt. A jó élet elképzelhetetlen a természeti erőforrások megfelelő mennyisége és minőségi állapota nélkül. Az adott társadalom anyagi gyarapodásához pedig a gazdasági erőforrások jelentik az alapot. Az erkölcsi normák és értékek, az egyének közötti kapcsolatok és a bizalom, valamint az egyének alkotta szerveződések, intézmények, továbbá a kulturális tevékenységek és a kulturális örökség alkotják a nemzet társadalmi erőforrásait.

A keretstratégia hangsúlyozza, hogy Csak az egyéni, családi, vállalkozói, civil és kormányzati felelősség megfelelő egyensúlya biztosíthatja az erőforrások fenntartását, bővülését.

A keretstratégia elsősorban a megyei fejlesztési elveinek kialakításánál játszik fontos szerepet.

Kézikönyv a területi kohézióról (NFGM)

A területi kohézió egyre gyakrabban használt fogalom mind hazai, mind európai uniós viszonylatban. Gyakorlati alkalmazása során ugyanakkor rengeteg kérdés merül fel az egységes fogalom meghatározás hiányában. A kézikönyvben a kohézió magyar értelmezésének a bemutatása során készítőik számba vették a lehetséges alkalmazási területeket és módszereket. Emellett néhány sikeresen megvalósult projekt ismertetésével támasztották alá a területi kohézió jelentőségét és alkalmazásának előnyeit.

A kézikönyv főbb témakörei a következők.

- A területi kohézió jelentése
- A területi kohézió érvényesítésének lehetőségei (stratégiaalkotásban, programmegvalósításban, a monitorinkban)
- Működő jó gyakorlatok fejlesztési projekteken

A kézikönyv Fejér megye területfejlesztési koncepciója esetében a stratégiaalkotás során a területi célok kijelölését és stratégiai (specifikus) célokba történő integrálását segítheti.

Kézikönyv az Európai Unió Területi Agendájának Hazai érvényesítéséhez

Az Európai Unió Területi Agendáját (TA) a tagországok területi tervezésért és területfejlesztésért felelős miniszterei 2007-ben fogadták el. A szakpolitikai keretdokumentum fontos lépésnek tekinthető az európai szintű területfejlesztés, az integráló karakterű területi tervezés megteremtése irányába. A Területi Agenda hazai

érvényesítése, hiszen a Területi Agenda egy politikailag legitim dokumentum, amely európai területi kihívásokat jelöl meg, területi prioritásokat és tennivalókat határoz meg az Európai Unió fejlődéséhez. A kézikönyv ehhez nyújt segítséget.

A könyv főbb fejezetei:

- Területi kihívások magyar nézőpontból

A TA megfogalmazott kihívásokat (pl.: klímaváltozás, demográfiai folyamatok, harmonikus város kapcsolat) esetében pozicionálja Magyarországot főképp ESPON kutatások és OTK vonatkozó fejezetei alapján.

- Ajánlások, kihívások az ágazati és térségi szereplők számára

Az ajánlások között itt is a területi szemlélet fontosságának hangsúlyozása szerepel.

III.5. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei

Fejér megye együttműködése Pest, Somogy, Tolna és Veszprém megyével

Fejér megye 2010-ben szomszédos megyével megállapodásokat kötött, amelynek célja a megyei szerkezeti tervek összehangolása volt, különös tekintettel a foglalkoztatás, az elővárosi vasúti közlekedés, az egészségügyi és szociális szolgáltatások, összekötő útépités, kommunális hulladék gazdálkodás területén (Somogy megye esetében a Balaton fejlesztésre, turisztikára)

III.6. Az OTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai

A területrendezési tervek a térségi területfelhasználás feltételeinek meghatározása révén, a fejlesztések térbeli korlátait határozzák meg. Elsősorban a térhasználati elvek kialakításánál vehetők figyelembe.

Országos Területrendezési Terv (OTrT)

A területrendezési tervek között legjelentősebb az Országos Területrendezési Terv. Az OTrT deklarált célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki infrastruktúra-hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére, amely az ország egészére határozza meg a léptéknek megfelelő mélységben a területhasználatra és az infrastruktúra térbeli rendjére vonatkozó jövőképet, és annak elérését szolgáló szabályokat. Az országos terv olyan keretterv, amelynek előírásai megfelelő szintű elfogadásukat és pontosításukat követően döntően az alacsonyabb szintű területrendezési, valamint a településrendezési terveken keresztül érvényesülnek.

A 2003. évi XXVI. törvényt az Országos Területrendezési Tetről (OTrT) az Országgyűlés 2003. április 28-án fogadta el. Az Országos Területrendezési Tetről szóló 2003. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Törvény) 29. §-a előírja a Törvény öt évenkénti felülvizsgálatát. A felülvizsgált törvény elfogadására 2008-ban került sor.

Fejér megye területrendezési terve (2009)

A megyei területrendezési terveket az Országos Területrendezési Tervről (OTrT) szóló 2003. évi XXVI. törvényben foglaltak figyelembe vételével és betartásával kell kidolgozni. Az OTrT 29. §-a előírja, hogy a tervet legalább 5 évente felül kell vizsgálni.

Fejér megye területrendezési terv a 2008-ban módosított OTrT alapján készült. Fejér megye közgyűlése 2009-ben fogadta el a 1/2009 sz. rendeletével.

A 7 megye szerkezeti tervén a 7 területfelhasználási kategória közül 6 jelenik meg. A vegyes területfelhasználású térség megyében nem került lehatárolásra. A 24 térségi övezetek közül 17 volt ábrázolható Fejér megyében.

III.7. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

Víz Keretirányelv

A vízzel kapcsolatos európai jogalkotás 1975 óta folyamatos. 1995-re több mint egy tucat különböző irányelv született meg azzal a céllal, hogy megakadályozzon valamilyen vízszennyezést. Annak ellenére, hogy néhány esetben a vízminőségben javulás következett be, még mindig sok probléma, megoldásra váró feladat merült fel, ami a szabályozás újragondolását indokolta. 1997-ben egyetértés született arra vonatkozóan, hogy itt az ideje, egy új, az eddigi jogi normákat keretbe foglaló jogszabály megalkotására, ami biztosítja a Közösség vízügyi politikájának következetességét és helyénvalóságát. Így született meg az Európai Unió új vízpolitikája és az ennek végrehajtását szolgáló a „Közösségi cselekvés kereteinek meghatározásáról a víz-politika területén” című a 2000/60/EK Víz Keretirányelv. Elfogadásának pontos dátuma: 2000. október 23., hatályba lépése 2000. december 22. A Víz Keretirányelv, röviden VKI) az EK új víz-politikája érvényesítésének legfontosabb eszköze. Előírásai szerint az Európai Unió tagállamaiban 2015-ig jó állapotba kell hozni a felszíni és felszín alatti vizeket, és fenntarthatóvá kell tenni ezt a jó állapotot.

Natura 2000 irányelvek

Az Natura 2000 területek összefüggő rendszerét az Európai Unió a tagországok biológiai sokféleségének, a megmaradt természeti élőhelyeknek, valamint a vadon élő állat-, és növényfajoknak védelme érdekében hozza létre. Az Európai Unió Natura 2000 hálózatát az egymással összefüggő védett területek két típusa adja

A Natura 2000 területek védelme érdekében a tagországok kötelesek kezelési terveket készíteni és az azokban szereplő intézkedéseket végrehajtani.

Feladatok a Natura 2000 hálózat területein:

- természetvédelmi célú kezelési terv készítése
- Biztosítani kell a Natura2000 területek állapotának és a területek természeti értékeinek folyamatos nyomon követését (monitoring)
- A Natura 2000 területek alapadatait számítógépes adatbázisban kell tárolni és ennek segítségével megalapozott információs szolgáltatást kell biztosítani a szakmai érdeklődők és a nagyközönség számára
- A kijelölt területek hatóságait, lakosságát széleskörűen tájékoztatni kell a kijelöléssel járó lehetőségekről, előnyökről, kötelezettségekről
- A Natura 2000 hálózat célkitűzéseinek helyet kell kapnia az oktatásban
- Különleges figyelmet kell fordítani a Natura 2000 területek bemutatására

- A vidékfejlesztési terveket, programokat stratégiai hatásvizsgálatnak (SHV) kell alávetni annak érdekében, hogy a tervezés korai szakaszában lehetőség nyíljon a negatív hatások elkerülésére, illetve a természetvédelmi szempontok beépítésére.
- Környezeti hatásvizsgálatot (KHV) kell készíteni minden jövőbeli, a Natura 2000 területen, vagy azok közvetlen környékén tervezett tevékenységek környezetre kifejtett lehetséges hatásainak feltárása érdekében.

Európai Táj Egyezmény (European Landscape Convention)

A hosszú előkészítés után 2000-ben megszülető dokumentumot az Európa Tanács országainak parlamentjei egyenként ratifikálták /ratifikálják (Magyarország 2005-ben írta alá, majd ratifikálta.) Az Európai Táj Egyezmény vetette meg az európai tájak egységes vizsgálati, értékelési, minősítési, védelmi rendszerének alapját.

III.8. A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói

Fejér megyében Székesfehérvár és Dunaújváros esik a 20 ezer fő feletti városok kategóriájába. Mindkét város rendelkezik integrált városfejlesztési stratégiával.

A Magyar Köztársaság Kormánya az 1103/2006. (X.30.) Korm. határozatával döntött az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról (továbbiakban ÚMFT). Az ÚMFT az ország 2007-2013 közötti időszakára vonatkozó fejlesztési elképzeléseket, prioritásokat tartalmazza. A kormány ebben a tervben nevesítette azokat az operatív programokat, amelyek alapján a különböző pályázatok meghirdetésre kerülnek. Egyes pályázatokon való részvételnek 2009-től feltétele, hogy a város rendelkezzen integrált városfejlesztési stratégiával (továbbiakban IVS), de a régiók a város rehabilitációs pályázatoknál is előírhatják követelményként.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia célja:

- a stratégiai szemlélet alapú városfejlesztés támogatása
- a fejlesztendő városi akcióterületek kijelölése
- a városfejlesztés menedzsment rendszerének kialakítása

Integrált városfejlesztési stratégia Székesfehérvár (2008)

A stratégia Székesfehérvár MJV megbízásából készül, hogy a város megfeleljen a Közép-Dunántúli OP város-rehabilitációs célú támogatások elnyerése követelményének.

A Székesfehérvár városfejlesztési stratégiájának tematikus céljai a következők

- Innovatív gazdasági környezet kialakítása
- Versenyképesség növelése
- Környezetvédelem és az energiagazdálkodás megújítása
- Vonzó városkép megteremtése, turizmusfejlesztés
- Lakókörnyezeti infrastruktúra fejlesztése
- Társadalmi szolgáltatások fejlesztése

Székesfehérvár esetében a konkrét fejlesztéseknek (akcióterületeknek) két típusa van:

- Funkcióbővítést, gazdaságélénkítést szolgáló fejlesztések (e tématerület keretében a Belváros rehabilitációját szerepel)
- Városi területek szociális célú rehabilitációja.

A téma terület esetében a vizsgált településrészek a következők voltak:

- Maros-hegy déli része
- Szárazrét (Fekete-hegy városrész) keleti része
- Tompa-Szt. Flórián utcák környete

A teljesített kritériumok száma alapján csak a Szárazrét, a Fekete-hegy keleti része felel meg a jogosultsági kritériumoknak, ez a terület lehetett a szociális rehabilitáció akcióterülete.

Integrált Városfejlesztési stratégia Dunaújváros (2008)

Dunaújváros városfejlesztési stratégiája 3 tematikus célt határoz meg:

1. Tematikus cél: Városi funkciók, „élhetőség”, szolgáltatások, kultúra
2. Tematikus cél: Gazdaságfejlesztés, innovációs rendszer, humán erőforrás fejlesztés
3. Tematikus cél: Egészséges életmód, természetes és épített környezet

A tematikus célokon belül további részcélok kerülnek meghatározásra. Az IVS 10 akcióterületet határol le. A lehatárolt akcióterületek közül a Belvárosi akcióterület kiemelt prioritást élvez így erre a területre fókuszálva részletesebb elemzések születtek.

A város számára javasolt jövőkép „Az élhető és versenyképes város feltételeinek megteremtése” egyik legfontosabb célkitűzése a „Belváros igazi városközpont funkcióinak megteremtése, a hiányzó funkciók pótlásával és a meglévők megerősítésével, a nem oda való kitelepítésével. A sétálóutca és terek felújítása és bővítése, a városközpont kulturális, kereskedelmi és szolgáltató jellegének megerősítése.”

III.9. A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai

A megyei ágazati stratégiák 8 évvel ezelőtt készültek, így helyzetfeltáró munkarészüket elavult, célrendszerének csak korlátozottan vehető figyelembe.

Fejér megye agrármarketing stratégiája (2004)

A Fejér megye agrármarketing stratégiája a Fejér megyei agrárkamata készítette. A stratégia bár 2004-ben készült jelenleg javaslatai is iránymutatást adhatnak a fejlesztési célok azonosításához.

Fejér megye környezetvédelmi programja (2004)

Az elmúlt 8 évben bekövetkezett változások miatt (EU csatlakozás, uniós források felhasználása) a program célkitűzései már nem aktuálisak.

Tudásfejlesztési stratégia és annak megvalósítása Fejér megyében (2004)

A helyzetértékelő rész elavult, nem vehető figyelembe a vizsgálatok készítésénél. Az elmúlt 8 évben bekövetkezett változások miatt (EU csatlakozás, uniós források felhasználása) a stratégia céljai csak részben vehetők figyelembe.

Fejér megye turisztikai koncepciója (2004)

A helyzetértékelés elavult a tendenciák megváltoztak, ugyanakkor a célkitűzések jelenleg is érvényesek.

III.10. Vonatkozó egyéb tervek

Nemzeti Vidékstratégia

A NVS jövőképeinek megrajzolása vidéki térségeink értékeiből, igen gazdag, évezredes gazdálkodási hagyományainkból és abból – a „Vidéki Térségek Európai Kartája” által 1996-ban megfogalmazott – alapelvől indul ki, hogy: „Város és vidéke közös sorson osztoznak, a vidék gerince pedig a mezőgazdaság.” A Kárpát-medence adottságai, környezeti feltételei, valamint a magyarság több mint ezeréves, itt felhalmozott tudása és összegyűjtött, kiváló minőséget adó helyi fajtái a mai – zömében iparszerű, tömegtermelő – mezőgazdálkodásnál sokkal jobb lehetőségeket kínálnak.

A stratégia átfogó célkitűzése: Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása.

A stratégia a fenti átfogó célkitűzés elérése érdekében az alábbi öt stratégiai célt fogalmazza meg:

- Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése
- Sokszínű és életképes agrártermelés
- Élelmezési és élelmiszerbiztonság
- A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése
- A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása

A fenti átfogó célkitűzés megvalósulását célzó stratégiai célokat hét stratégiai területen megfogalmazott vidékstratégiai nemzeti programok és azokkal összefüggésben térségi komplex vidékfejlesztési nemzeti programok keretében kívánja stratégia elérni

A térségi programok közül Fejér megye egyedül az „Aprófalvas térségek fejlesztési programja” esetében lehet érintett, bár a megyében mindössze 3 db 500 fő alatti település található.

A Nemzeti Vidékstratégia végrehajtási programja a Darányi Ignác Terv, amelyre 2013 végéig 300 milliárd forint áll rendelkezésre

III.11. A tervezést érintő egyéb jogszabályok

Törvények:

- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
- 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről,
- 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről
- 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről

Kormányrendeletek:

- 31/2007. (II. 28.) Korm. rendelet a területfejlesztéssel és a területrendezéssel kapcsolatos információs rendszerről és a kötelező adatközlés szabályairól
- 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint

illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól

- 37/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a területi monitoring rendszerről
- 16/2010. (II. 5.) Korm. rendelet a területfejlesztéssel és a területrendezéssel összefüggésben megőrzendő dokumentumok gyűjtéséről, megőrzéséről, nyilvántartásáról és hasznosításáról
- 4/2011. (I. 28.) Korm. rendelet a 2007-2013 programozási időszakban az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, az Európai Szociális Alapból és a Kohéziós Alapból származó támogatások felhasználásának rendjéről
- 311/2007. (XI. 17.) Korm. rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról
- 130/2006. (VI. 15.) Korm. rendelet a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségről
- 51/2005. (III. 24.) Korm. rendelet a területfejlesztés intézményei törvényességi felügyeletének részletes szabályairól
- 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról

Országgyűlési határozatok

- 67/2007. (VI. 28.) OGY határozat a területfejlesztési támogatásokról és a decentralizáció elveiről, a kedvezményezett térségek besorolásának feltételrendszeréről
- 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról
- 96/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióról

Kormányhatározatok

- 1054/2011. (III. 22.) Korm. határozat a kiemelt jelentőségű beruházásokat kezelő és egyedi kormánydöntéssel támogatható beruházások kormánydöntését előkészítő tárcaközi bizottság létrehozásáról
- 1149/2010. (VII. 9.) Korm. határozat az EU Duna Régió Stratégiáért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatairól
- 1052/2009. (IV. 17.) Korm. határozat az egyes országos jelentőségű fejlesztési programok megvalósítására irányuló kormányzati tevékenység összehangolásáért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatairól
- 1009/2007. (III. 7.) Korm. határozat az Új Magyarország Fejlesztési Terv Regionális Fejlesztési Programjainak előzetes akcióterveiről és első körben indítandó támogatási konstrukcióiról
- 1103/2006. (X. 30.) Korm. határozat az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról
- 1064/2006. (VI. 29.) Korm. határozat a Nemzeti Fejlesztési Tanács létrehozásáról
- 1127/2010 (V. 21.) számú korm. határozat Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási tervéről

IV. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

IV.1. A partnerségi terv elkészítése

A területfejlesztési koncepció elkészítésében való részvétel egyfajta közszolgálati feladat. Fontos a megyében érintettek részvétele egyrészt a helyi információk figyelembevétele, hasznosítása szempontjából, másrészt a koncepció által fölvezetett célokkal, lehetőségekkel való azonosulás szempontjából. A partnerségi terv alapvető célja, hogy minél szélesebb körben mozgósítsa és a tervezési folyamatba bevonja a megye társadalmát.

A tervezési folyamatba bevont szereplők lehetnek funkcionálisan érintettek (pl. döntéshozó, potenciális pályázó, tanácsadó), lehetnek szakmai szempontból érdekeltek (pl. nagyfoglalkoztatók munkaerőigénye és az oktatási intézmények által kibocsátott szakembertömeg egymásra hatása). A partnerségi együttműködés időtartamát tekintve két fő időszakra tagolódik. Az első a fejlesztési koncepció elkészítésének rövid távú időszaka (2012-2013), amely lényegében a jelenlegi tervezési folyamat. A második a megye fejlesztési dokumentumának elfogadását követő hosszabb távú együttműködési időszak. Ez a fejlesztési irányokhoz kapcsolódó akciókban való közvetlen részvételben, illetve az akciók piaci, társadalmi, környezeti hatásai által generált változások nyomonkövetésében és az azokra adott reakciókban testesül meg. Jogi szabályozás tekintetében a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendeletben előírtaknak megfelelő véleményezői kör az egyeztetési eljárásba kötelezően bevont partnerek köre (10. melléklet a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelethez). A jogszabályban felsorolt szervezetek mellett a további bevont szereplők körét a megye partnerségi terve határozza meg.

IV.2. A partnerségi terv végrehajtása

A partnerségi terv végrehajtásának lépései

1. Partneri kör feltárása
2. Érintettek elemzése /a táblázat kitöltése, feldolgozása, értékelése/

Érintettek köre							
Szervezet neve	Szervezeti forma*	Érintettség formája (megfelelő cellában X-el jelölve)			Fejlesztési /tervezési/ folyamatban való érintettség típusa**	Érintett számára fontos ügyek	Kivel szükséges együttműködni a siker érdekében
		Egyeztetési folyamat		Participatív tervezési folyamat			
		Véleményezői funkció	Elfogadási funkció				

<p>*szervezeti forma</p> <p>a. államigazgatási szerv</p> <p>b. helyi szak/közigazgatási</p>	<p>**fejlesztésben való érintettség típusa</p> <p>(több válasz is adható)</p>
--	--

<i>szerv</i>	<i>a. döntéshozó</i>
<i>c. önkormányzat</i>	<i>b. pályázatkezelő</i>
<i>d. közszolgáltató /oktatás, egészségügy</i>	<i>c. potenciális pályázó</i>
<i>e. civil szervezet</i>	<i>d. szakértő/menedzser</i>
<i>f. gazdasági szervezet/vállalkozás</i>	<i>e. potenciális beszállító</i>
<i>g. magánszemély</i>	<i>f. a támogatott fejlesztések/akciók potenciális érintettje</i>
	<i>g. egyéb</i>

3. Az érintettség feldolgozása alapján együttműködési terv készítése az érintett szereplők, célok, ügýtípusok és időtávok csoportosításával.
4. Kommunikációs terv készítése
A fejlesztési koncepcióhoz, programhoz kapcsolódó várható és folyamatban lévő ügyek, aktualitások tudnivalóiról szóló tájékoztatási folyamat megtervezése. A terv fölvázolja a célcsoportokat, az alkalmazandó kommunikációs csatornákat, a tájékoztatások rendszerességét, időpontjait, célját, tárgyát.

Partneri kör

A partnerség felöleli az államigazgatási és helyi szakigazgatási szerveket, az önkormányzatokat, önkormányzati szövetségeket, a közszolgáltató szervezeteket, a civil-, társadalmi- és egyházi szervezeteket, a helyi gazdasági szervezeteket és vállalkozásokat, valamint a közéletre hatást gyakorló prominens érdekelteket. Területi szempontból a belső partnerség a megyén belül működő szervezetek köre, a külső partnerség a megyén kívüli szervek /szomszédos megyék, központi szervek/ köre.

Az egyeztetési eljárásban résztvevő szervezetek a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerint:

1. Országos Területfejlesztési Tanács;
2. miniszterek;
3. a következő kormányhivatalok:
  - a) Központi Statisztikai Hivatal,
  - b) érintett megyei és fővárosi kormányhivatal,
  - c) Magyar Energia Hivatal,
  - d) Országos Atomenergia Hivatal;
4. Országos Környezetvédelmi Tanács;
5. Magyar Tudományos Akadémia;
6. országos önkormányzati érdekszövetségek;
7. az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
8. az érintett megyei önkormányzatok;
9. az érintett megyei jogú városok önkormányzata;
10. az érintett települési önkormányzatok;
11. az érintett területi államigazgatási szervek közül:
  - a) illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség,
  - b) működési területével érintett nemzeti park igazgatóság,
  - c) működési területével érintett vízügyi igazgatóság,
  - d) Nemzeti Környezetügyi Intézet működési területtel érintett területi kirendeltsége.

V. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése

V.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások)⁴⁴

A hazai területfejlesztési és decentralizált támogatási rendszert a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény alapozta meg, amely szabályozta az intézményrendszert és ezekhez részben decentralizált fejlesztési forrásokat rendelt pályázati rendszerben. Ekkoriban megindult a megyei-régió-kistérség szintű területfejlesztési tervezés (koncepciók, stratégiák, programok). Az Országos Területfejlesztési Koncepció 1998. évben elfogadott anyagát 2005-ben felülvizsgálták, s ez a 2005-ben elfogadott megújított OTK mint tervezési alapidokumentum szolgált a később elkészülő ágazati és területi tervekhez.

A tervezés és fejlesztések végrehajtása mellett a területfejlesztés eszközrendszerébe illeszkedik a programvégrehajtás folyamatos nyomon követése (monitoring) és az eredmények információ- és adatszolgáltatása is. Ez utóbbit a VÁTI-ban üzemeltetett TEIR és alkalmazásai (pl.: T-MER), valamint az NFÜ EMIR által nyilvántartott adatbázis elégíti ki. A legfontosabb elkészült értékelő dokumentum-sorozat a Kormány által az Országgyűlés felé készített „A területi folyamatok alakulásáról, a területfejlesztési politika, valamint a területrendezési tervek érvényesüléséről” szóló jelentések (2001, 2005, 2009).

Hazai források

1996-tól a területfejlesztés eleinte elsősorban a hazai forrásra támaszkodott, alapvetően különböző fejezeti előirányzatok keretében. Központi, illetőleg decentralizált (megyei, 2007-től régiós) keret állt rendelkezésre:

- *TFC*: Területfejlesztési cél előirányzat
- *TRFC*: Terület- és régiófejlesztési cél előirányzat.

A részben központi, de döntően decentralizált (megyei később regionális szintű) cél előirányzatok célja között az önkormányzatok infrastrukturális beruházásai, településképjavítás, vállalkozások fejlesztései, közmunkaprogramok, idegenforgalmi rendezvények támogatása állt. Jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok és egyéni vállalkozók vehették igénybe:

- *HÖF TEKI*: Területi kiegyenlítődést szolgáló beruházások támogatása
- *HÖF CÉDE*: Önkormányzati fejlesztések támogatása területi kötöttség nélkül
- *TEUT*: települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolatfelújításának támogatása
- *TEHU*: települési hulladék közszolgáltatás fejlesztésének támogatása
- *LEKI*: A leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatásának támogatása.

E vissza nem térítendő támogatások teljes egészében előbb megyei, majd regionális szintre decentralizált források voltak. Önkormányzatok vehették igénybe, a célok közt jelentős átfedés volt az előirányzatok között, valamennyi az önkormányzatok humán-, műszaki

---

⁴⁴ A hazai területfejlesztési támogatási rendszer átfogó értékelése (1996-2008), VÁTI-NFGM 2009
Az uniós és hazai támogatások hasznosulásának vizsgálata, VÁTI 2011

infrastrukturális fejlesztéseit támogatta. Jelentős különbséget a területi kötöttség jelentett. Amíg a TEUT, CÉDE, TEHU valamennyi önkormányzat számára elérhető volt, a TFC/TRFC, a TEKI esetében döntően, vagy teljes egészében kedvezményezett kistérségekből, a LEKI-re leghátrányosabb helyzetű kistérségekből lehetett pályázni. Leghátrányosabb helyzetű kistérség nincs a megyében, a kedvezményezettek közé is csupán az Enyingi, Sárbogárdi tartozik 1996 óta valamint a 2004-ben létrehozott Abai is ebbe a körbe került. Azaz a hazai területfejlesztési forrásokra igazán csak a megye délnyugati térsége számíthatott, ráadásul a felosztásnál alkalmazott mutatók (GDP/fő, kedvezményezett népesség nagysága) miatt Fejér megye eleve kisebb keretekkel rendelkezett, mint más kelet-magyarországi megyék. Így a hazai területfejlesztési források 1996-2007 közt az összes megyei nemzetgazdasági beruházás 1%-át sem érték el.

Előcsatlakozási alapok

2004-ig európai uniós források nem álltak rendelkezésre, ezek előfutárainak voltak tekinthetők az előcsatlakozási alapok (Phare, SAPARD, ISPA) forrásai. Fejér megyébe is jutott ezekből a forrásokból 2004-2007 között főként mezőgazdasági vállalkozás- és közlekedésfejlesztés céljára (pl. Budapest - Hegyeshalom vasútvonal-rehabilitáció). A megye fejlettségéből adódóan a területfejlesztési Phare programban sem vett részt, fekvéséből következően pedig a CBC (határmenti együttműködési) programokból is kimaradt.

Európai Uniós források

Az Uniós források megindulásával az önálló hazai források szerepe lecsökkent, a hazai korábbi területfejlesztési célelőirányzatok elapadtak, az uniós források hazai társfinanszírozásába alakultak át.

A **2004-2006-os** programidőszak a Strukturális Alapokra (ERFA, ESZA, HOPE) épülő I. Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását jelentette. A megye pályázatai az NFT forrásokon belül legnagyobb arányban (35,8%) a Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP-ből jutottak támogatáshoz, a források további 22 ill. 19 százalékát a gazdasági versenyképességre ill. agrár és vidékfejlesztésre fordíthatták.

A **2007-2013 időszakra** vonatkozó új elem volt, hogy a hét régióra önálló OP készült. A 2011 végéig leszerződött megyébe jutó támogatások felét (52%) teszik ki a Közlekedési OP-ből elnyert támogatások, további 12-12 százalékot jelent a Regionális OP illetve a Környezeti és Energia OP az ÚMFT forrásokból.

A hazai mezőgazdasági, vidékfejlesztési programokat az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozzák. Stratégiai dokumentumai a Nemzeti Agrár és Vidékfejlesztési Terv, később az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) és az általa meghatározott 4 tengely.

Egyéb európai uniós és nemzetközi források

A megye a nemzetközi együttműködési projektek közül az interregionális (INTERREG IVC), a közép-európai (CE/1, CE/4) és a délkelet-európai (SEE/1, SEE/3, SEE/4) területi együttműködési programokban vett részt 2007 után. A fejlesztéseket vízi közlekedés, közösségi közlekedés, üzleti infrastruktúra és szolgáltatások, innováció valamint turizmus címre nyerte döntően Székesfehérvár és Dunaújváros.

A határon átnyúló programokban Fejér megyének nem volt szerepe.

EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmus

A 2004. május 1-jén hatályba lépett EU-EGT szerződés értelmében az Európai Gazdasági Térség nem EU-tag országai (Norvégia, Liechtenstein és Izland) díjat fizetnek a belső piaci részvételért. Ez a hozzájárulás képezi a három említett ország részéről az EGT Finanszírozási Mechanizmus elnevezésű támogatási forma alapját. E fejlesztési forrás mellett a tíz csatlakozott ország részére Norvégia külön is létrehozta a Norvég Finanszírozási Mechanizmust. Magyarország a fenti két program keretében 2005-2009 között összesen bruttó 135 millió euró támogatásban részesült (cca. 34 Mrd Ft). A megyében a legnagyobb ilyen forrásból támogatott fejlesztések műemlékek felújításához (A Hiemer-Font-Caraffa épülettömb-Székesfehérvár, Nádasdy kastély-Nádasdladány), fiatakorúak drogterápiás intézetének létrehozásához (Ráckeresztúr), és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrációjához (Aba) járultak hozzá.

Svájci Hozzájárulás

Az Európai Bizottság és Svájc 2006. február 27-én kétoldalú megállapodást írt alá a svájci kormány által létrehozott Svájci Hozzájárulásról. A megállapodás értelmében Svájc az 10 újonnan csatlakozott ország részére egyszeri, vissza nem térítendő támogatásként 5 éven keresztül összesen 1 milliárd svájci frank hozzájárulást biztosít. Ebből Magyarország részesedése 130.738.000 svájci frank (mintegy 20 milliárd forint).

A gazdasági egységek és háztartások magánberuházásairól nincs központi adat, ezért elemzésük nem lehetséges.

V.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)⁴⁵

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény alapvetően meghatározza a hazai területfejlesztés intézményrendszerét. 2011. decemberben a törvény jelentősen módosult az intézményrendszer felépítése tekintetében, amely folytán a régiókban, megyékben a szervezeti átalakulás lezajlott. Legfontosabb változások egyike, hogy a Regionális Fejlesztési Tanács megszűnésével jogköreit a megyei önkormányzat vette át. Ezzel párhuzamosan a regionális fejlesztési ügynökségek állami tulajdonba kerültek.

Fejér megyében 2012. elején a megyei közgyűlés meghatározta a megyei önkormányzat új feladatait. Az önkormányzat szervezeti és működési szabályzata is módosult. A regionális fejlesztési döntések megalapozottsága érdekében az önkormányzat első lépésben megismerte a megye valamennyi településének fejlesztési elképzeléseit az alábbi kontextusban:

- területrendezési eszközök felsorolása, dokumentumok megküldése,
- településfejlesztési dokumentumok (konceptió, program) megküldése,
- pályázatok felsorolása, részletes bemutatása,
- pályázatokkal kapcsolatos tapasztalatok, javaslatok ismertetése

és mintegy 600 megyei pályázat ügyében kívánnak az év második felében dönteni.

---

⁴⁵ Forrás:

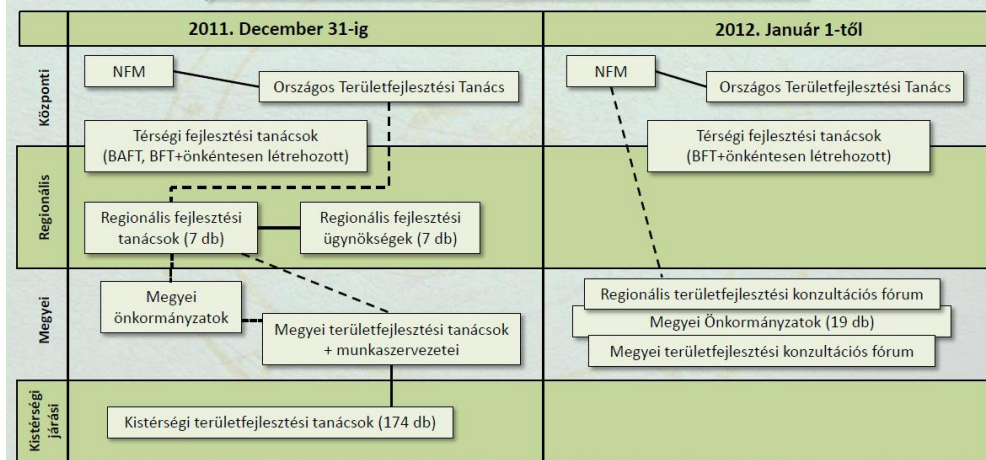
www.fejer.hu

A területfejlesztés átalakuló rendszere Fejér megyében. pdf 2.8M 2012.05.04.

Megeyi Hivatal szerepe a területfejlesztésben. pdf 1.6M 2012.05.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény

A TERÜLETFEJLESZTÉSI INTÉZMÉNYRENDSZER 2012 JANUÁR 1-ÉT KÖVETŐ ÁTALAKÍTÁSA

Forrás: Vargha Tamás, www.fejer.hu

A megyei önkormányzat területfejlesztési feladatai

A megyei önkormányzatok területfejlesztéssel és területrendezéssel kapcsolatos hatáskörei – figyelemmel a jogutódlásból illetve az új szervezeti keretekben történő együttműködésből adódó feladatokra is - az alábbiakban foglalható össze.

Területfejlesztés, tervezés

- Elkészíti a megye területfejlesztési koncepcióját és programját
- Részt vehet operatív programok tervezésében
- Részt vesz a területfejlesztési programok végrehajtásának nyomon követésében
- Előzetesen véleményezi az országos és a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat
- Előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat, programokat
- Véleményezi az államigazgatási szervek megyét érintő fejlesztési elképzeléseit és pályázatait
- Együttműködés más megyei önkormányzatokkal tervezési feladatokban

Területfejlesztés, döntés

- Elfogadja a megye területfejlesztési koncepcióját és programját
- Dönt térségi fejlesztési tanács létrehozásáról, abban való részvételről
- Dönt külföldi régiókkal való együttműködésről, nemzetközi programokban való részvételről
- Együttműködik az önkormányzatokkal, területi államigazgatási szervekkel, társadalmi és szakmai szervezetekkel, gazdasági szereplőkkel
- Dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról

Területfejlesztés, koordináció-együttműködés

- Segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások szerveződését, és a területfejlesztési önkormányzati társulások és térségi fejlesztési tanácsok munkáját (tervezés, döntés előkészítés)

- Válsághelyzetek kezelése
- Gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről (civil szervezetek, vállalkozások feltérképezése, együttműködés, kapcsolatok építése, javítása)
- Területileg összehangolja a fejlesztéspolitikai és a területi szerepéből, továbbá a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját a megyei gazdaságfejlesztési és foglalkoztatáspolitikai koncepciókkal
- Koordinálja a megye települési önkormányzatai felkérése alapján a települések fejlesztési tevékenységét
- Együttműködik a megye gazdasági szereplőivel
- Végzett munkájáról évente beszámol a miniszternek

Egyéb fejlesztési feladatok, döntés

- Akcióterv és operatív program módosításokat terjeszthet elő
- Dönt a regionális területfejlesztési konzultációs fórum által előzetesen egyeztetett közös álláspont, döntési javaslat elfogadásáról
- Ellátja az átvett hazai támogatási szerződésekkel kapcsolatos feladatokat (döntés, végrehajtás)
- Projektgyűjtés,
- Projektfejlesztés,
- Projektgenerálás

Egyéb fejlesztési feladatok, koordináció-együttműködés

- Megyei és regionális területfejlesztési konzultációs fórum titkársági feladatainak ellátása (megegyezés szerint)
- Közreműködik a TEIR (Területi Információs Rendszer) működtetésében
- Együttműködik adatgyűjtésekben (pl. KSH)

Területrendezés, tervezés

- Elkészíti a megye területrendezési tervét

Területrendezés, döntés

- Elfogadja a megye területrendezési tervét
- Területrendezési tervek összehangolása (megyei jogú városok és érintett települések)

Területrendezés, koordináció-együttműködés

- A településrendezési terv és a megyei területrendezési terv közti összhang megteremtése
- Érintettség esetén a Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet és a Budapesti Agglomeráció területrendezési terveinek véleményezés
- A területet érintő területrendezési tervek, települési szerkezeti tervek és helyi építési szabályzatok előzetes véleményezése

Forrás: Vargha Tamás, www.fejer.hu

Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum

Feladat- és hatásköre:

- eljár a regionális döntést, állásfoglalást, véleményezést igénylő ügyekben,
- összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát,
- képviseli a megyei önkormányzatok egyező döntését, mint a régió álláspontját,
- javaslatot tesz a Kormánynak a Régiók Bizottságában (CoR) a régiót képviselő tag személyére.

Tagjai: Vargha Tamás, a Fejér Megyei Közgyűlés elnöke Popovics György, a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés elnöke Lasztovicza Jenő, a Veszprém Megyei Közgyűlés elnöke Titkársági feladatait a megyei közgyűlések elnökeinek megegyezése szerint rotációs rendszerben, 2013. június 30-ig a Fejér Megyei Önkormányzati Hivatal látja el.

Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum

Feladat- és hatásköre:

- előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyekben.
- véleményét a megyei közgyűlés ülésén ismertetni kell.

Tagjai: Vargha Tamás, a Fejér Megyei Közgyűlés elnöke Cserna Gábor, Dunaújváros Megyei Jogú Város polgármestere dr. Cser-Palkovics András, Székesfehérvár Megyei Jogú Város polgármestere Somogyi Balázs, a Fejér Megyei Közgyűlés képviselő tagja Titkársági feladatait a tagok megegyezése szerint a Fejér Megyei Önkormányzati Hivatal látja el.

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács (VVVFTT)

Fejér megyében egy térségi fejlesztési tanács működik.

A Fejér és Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzatok 2012. márc. 29-i Közgyűlései alapján alakult meg. Működési területe összesen 32 település, 111.126 ha, 89071 lakos Fejér megyéből: (27 település, 95658 ha, 63960 lakos) Alcsútdoboz, Baracska, Bodmér, Csákvár, Felcsút, Gánt, Gárdony, Gyúró, Kajászó, Kápolnásnyék, Lovasberény, Martonvásár, Nadap, Pákozd, Pátka, Pázmánd, Sukoró, Szár, Tabajd, Tordas, Vál, Velence, Vereb, Vértesacsa, Vértesboglár, Zámoly, Zichyújfalu

Komárom-Esztergom megyéből: (5 település, 15468 ha, 25111 lakos) Bokod, Oroszlány, Szárliget, Várgesztes, Vértessomló

Tagjai: Fejér Megyei Közgyűlés elnöke, Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés elnöke, Fejér Megyei Közgyűlés képviselője, Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés képviselője, A Térségi Fejlesztési Tanács által felkért egyéb személy vagy szervezet (1 fő)

Fejér megye legutóbbi aktuális területfejlesztési feladatai

Folyamatos kapcsolattartás minisztériumokkal

Nemzeti Fejlesztési Minisztérium

- A FMTT 2011. évi beszámolójának és a 2011. évi támogatási szerződés elszámolása, közgyűlési előterjesztés készítése
- FMTT és KDRFT átadás-átvételi eljárása, jelentés NFM-nek
- Hazai decentralizált támogatási szerződések listája NFM-nek

Nemzetgazdasági Minisztérium

- megyei fejlesztési információk az Országos Fejlesztési Konceptió (OFK) és az Országos Településfejlesztési Konceptió (OTK) előzetes kidolgozásához

Felmérés készítése a települési önkormányzatok bevonásával

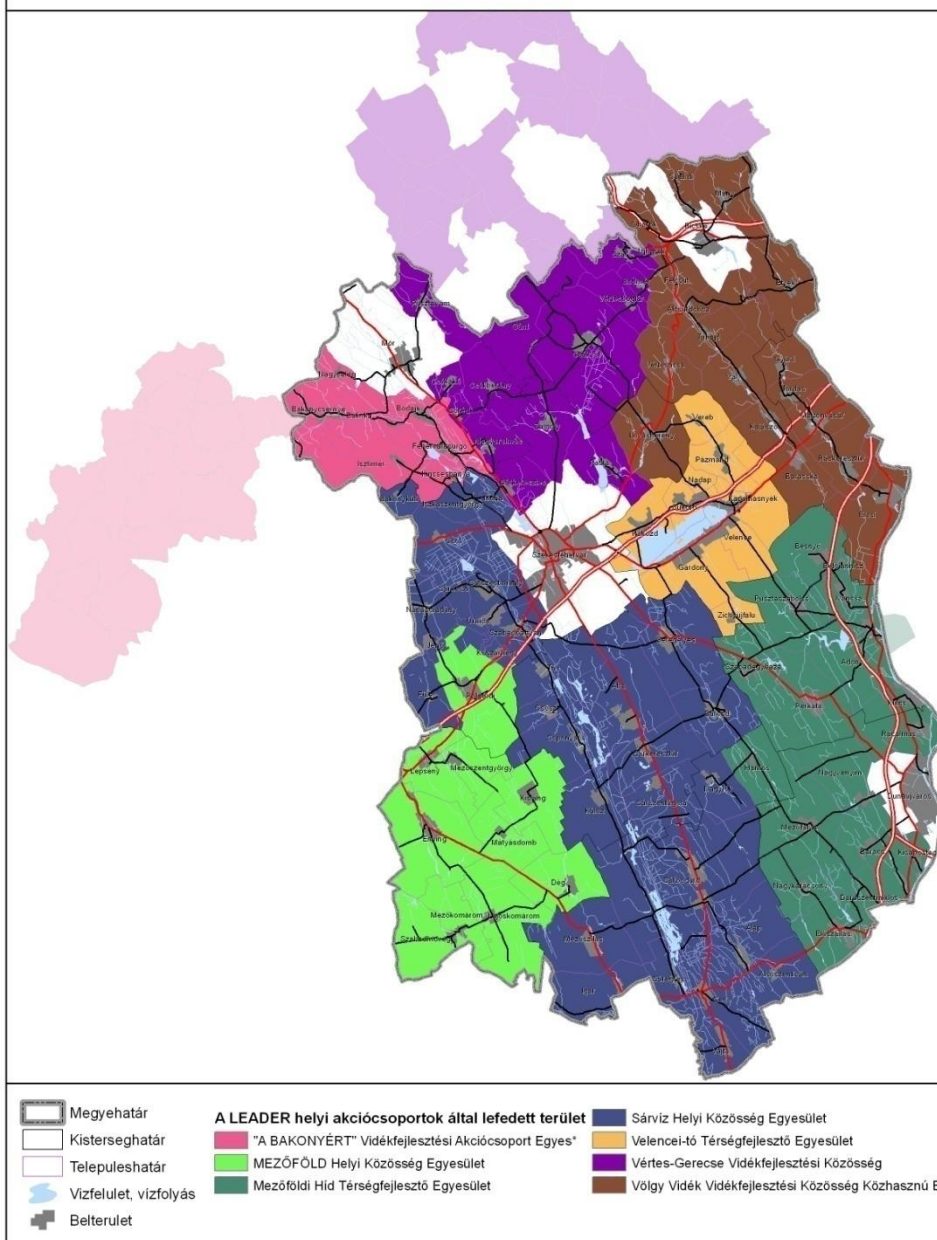
- információk bekérése 2 alkalommal (h.i.: március 5., április 5.)
- utóbbi évek megvalósított fejlesztései, pályázatai
- elfogadott rendeletek, koncepcióik, stratégiáik, tervek (területfejlesztés, területrendezés, környezetvédelem stb.)
- beérkezett anyagok gyűjtése, rendszerezése
- későbbiek során elemzése az OFK és OTK előzetes kidolgozásához

Fejér megye kitűzött területfejlesztési céljai, pozíciója 2014-20 időszakra

- fókuszált és önálló területfejlesztési tématerületek megvalósulása
- néhány közismert kiemelt program és projekt (pl.: *helyi gazdaságfejlesztés, tudatos térségi közösségek*) megvalósulása
- decentralizált források (2014-20-ban is.) elérése
- ESZA-típusú területfejlesztési forrás elérése
- rendszeres együttműködés a vidékfejlesztéssel
- rendszeres együttműködés az ágazati operatív programokkal
- 2014-20-ra központi területi tervezési műhely kialakítása
- 2014-20-ban regionális szintű tervezés kialakítása is
- központi területfejlesztési OP (a decentralizált területi programok mellett) tervezése is
- induljon komoly program/projekt előkészítési munka 2014-re minden területi szinten
- 1 db koncepcionális dokumentum legyen 2014-20-ra: OTK, ill. „Nemzeti Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió” (NFTK) => Legyen az NFTK-nak (OTK-nak) intézkedési terve.
- legyen területi stratégia is 2014–20-ra. => A 2014-20-as NSRK területi stratégiája. => A 2014-20-as „hazai NSRK” területi stratégiája

Vidékfejlesztés

A megye vidékfejlesztését meghatározza az a **hét LEADER helyi akciócsoport** (a továbbiakban HACs), amelynek területe teljesen, vagy részben Fejér megyéhez tartozik.

A HACS-ok 2009-ben fogadták el a térségükre szabott helyi vidékfejlesztési stratégiájukat (a továbbiakban HVS), amellyel kapcsolatban követelmény volt a helyi szereplők aktivizálása, bevonása a tervezésbe. A folyamat elején a csoportok ún. teljes tervezést folytattak. Hamar kiderült azonban, hogy a megvalósításban a lehetőségeik az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program 3. tengelyes intézkedéseinek egy részére (mikrovállalkozások létrehozásának ösztönzés, turizmus fejlesztése, falumegújítás, örökségvédelem) és a 4. tengelyre korlátozódnak. A HACS-ok pénzügyi kereteit tartalmazó táblázat jól érzékelteti a források korlátosságát, illetve azt, hogy a területfejlesztési forrásokhoz viszonyítva nagyságrendekkel kevesebb összeg jut ezekre a célokra. A táblázat a 98/2011 (VII/28) IH közlemény adatai alapján készült, 290 Ft/euró árfolyammal számolva.

A Fejér megyében működő helyi akciócsoportok UMVP 3. és 4. tengelyes forráskeretei

HACS neve	Összesen Ft	Településszám
„A Bakonyért Vidékfejlesztési Akciócsoport Egyesület” (Csak egy része érinti a megyét)	1 336 897 806	29
MEZŐFÖLD Helyi Közösség Egyesület	787 669 591	10
Mezőföldi Híd Térségfejlesztő Egyesület	1 451 306 503	18
Sárvíz Helyi Közösség	2 204 749 677	30
Velencei-tó Térségfejlesztő Egyesület	519 279 051	9
Vértes-Gerecse Vidékfejlesztési Közösség	2 246 533 572	38
Völgy Vidék Vidékfejlesztési Közösség Közhasznú Egyesület	1 099 554 143	17

A HVS-ek felülvizsgálata 2011-ben megtörtént. A felülvizsgált HVS-ek célrendszerében mindenhol központi szerepet játszik a **térség gazdaságának fejlesztése**, amely a mikrovállalkozások technológiai fejlesztését, eszközellátottságának javítását, az értékesítési lehetőségek bővítését, a tevékenységek diverzifikálását, a vállalkozások energiahatékonyságának javítását foglalja magában. A két mezőföldi HACS-nál és a Sárvíz Helyi Közösségnél is megjelenik a helyi termékek és szolgáltatások piacra jutásának segítése marketing eszközökkel (egységes térségi arculat, márka kialakítása) és hálózatfejlesztéssel. Az utóbbi HACS-nál megjelenik a helyi léptékű mezőgazdasági termékfeldolgozás fejlesztése, míg a Vértes-Gerecse Vidékfejlesztési közösségnél a helyi termelők mellett nevesítik a kézművesség támogatását.

Minden HACS célként tűzte ki a **helyi szabadidős infrastruktúra fejlesztését és a turisztikai tevékenységek ösztönzését**. A Velencei-tavi HACS-nál külön célként jelenik meg a modell értékű turizmusfejlesztés, innovatív turisztikai szolgáltatásokkal (egészség, rekreáció). A Mezőföld HACS-nál is hangsúlyosan, önálló célként jelenik meg a turizmus, amely keretében agro- és gasztroturizmust, túraútvonalakat, térségi marketinget, rendezvényeket, települési együttműködések és magán szálláshelyeket terveznek támogatni.

A turizmussal szorosan összefügg a **térség természeti és épített értékeinek, hagyományainak megőrzése, bemutathatóvá tétele**, és az ezzel kapcsolatos **szemléletformálás**, rendezvényekkel, táborokkal, tanulmányutakkal. Ez minden HACS-nál megjelenik önálló célként is.

A negyedik fontos közös elem a **településfejlesztés**, amely egyrészt a **vonzó települési környezet kialakítását** célzó beruházásokból – pl. újszerű belterületi zöldfelület fejlesztések, energiahatékonyság javítása, szabadterei közösségi terek kialakítása, helyi termékek piacának kialakítása - tevődik össze, amely szinte mindegyik HACS stratégiájában előfordul. Csupán a Mezőföld Híd és a Völgy Vidék tervezett a **helyi szolgáltatások fejlesztésével**: pl. egészségmegőrző kuckó, kistérségi közlekedési szolgáltatások fejlesztése, integrált közösségi szolgáltató terek kialakítása, kulturális és szabadidős szolgáltatások, közrend és közbiztonság erősítése, IT fejlesztések.

A Vértes Gerecse, a Mezőföld Híd és a Sárvíz HACS-nál hangsúlyos elemként szerepel a **társadalmi kohézió és a helyi identitástudat és kötődés** erősítése, valamint a **szellemi tőke gyarapítása**. Erre különféle eseményeket, táborokat szerveznek, prevenciós tevékenységeket és együttműködéseket ösztönöznek, civil szervezetek eszközfejlesztését támogatják. De szerepelnek különböző témájú szakmai képzések és térségi tanulmányok kidolgozása is a tervek között.

A **környezeti fenntarthatóság és a környezeti nevelés** minden csoportnál megjelenik célként, vagy intézkedésként. A konkrét intézkedések köre rendkívül széles körű: pl. megújuló energiaforrásokra épülő fejlesztések elősegítése, energiahatékonyságra irányuló fejlesztések, de vannak közte közösségi rendezvények természetvédelmi előadások, szemétyűjtési akciók, kistérségi fenntartható fejlődési stratégia és klímastratégia kidolgozása, hulladékgazdálkodás fejlesztése.

Ezek a fejlesztési célok a helyi fejlesztési stratégiák helyzetfeltáró részeiben és a SWOT-okban felsorolt problémáknak és gyengeségeknek csak töredékére válaszolnak. Ennek egyik oka a vidékfejlesztési források korlátossága, a másik pedig az ÚMVP által megengedett beavatkozási területek és lehetőségek limitáltsága.

V.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)

Támogatások értékelése

A fejezet adatai a VÁTI által az éves területi értékelésekhez készített, a területfejlesztést közvetve és közvetlenül szolgáló hazai, Európai Unió és egyéb nemzetközi támogatások adatbázisain alapulnak. A különböző támogatási források eltérő struktúrájú adatbázisait (hazai támogatásoknál a szakminisztériumok, Európai Unió támogatások esetén az EMIR valamint a VÁTI illetékes részlegeinek adatbázisa) a VÁTI munkatársai egy 197 153 rekordból álló adatbázisban egységesítették, mely az 2004 és 2011 közötti években megítélt támogatásokat, azok forrását, összköltségét, kedvezményezettjeit, a támogatás célját (fő- és al-tématerület szerint), megvalósulási helyét tartalmazta.

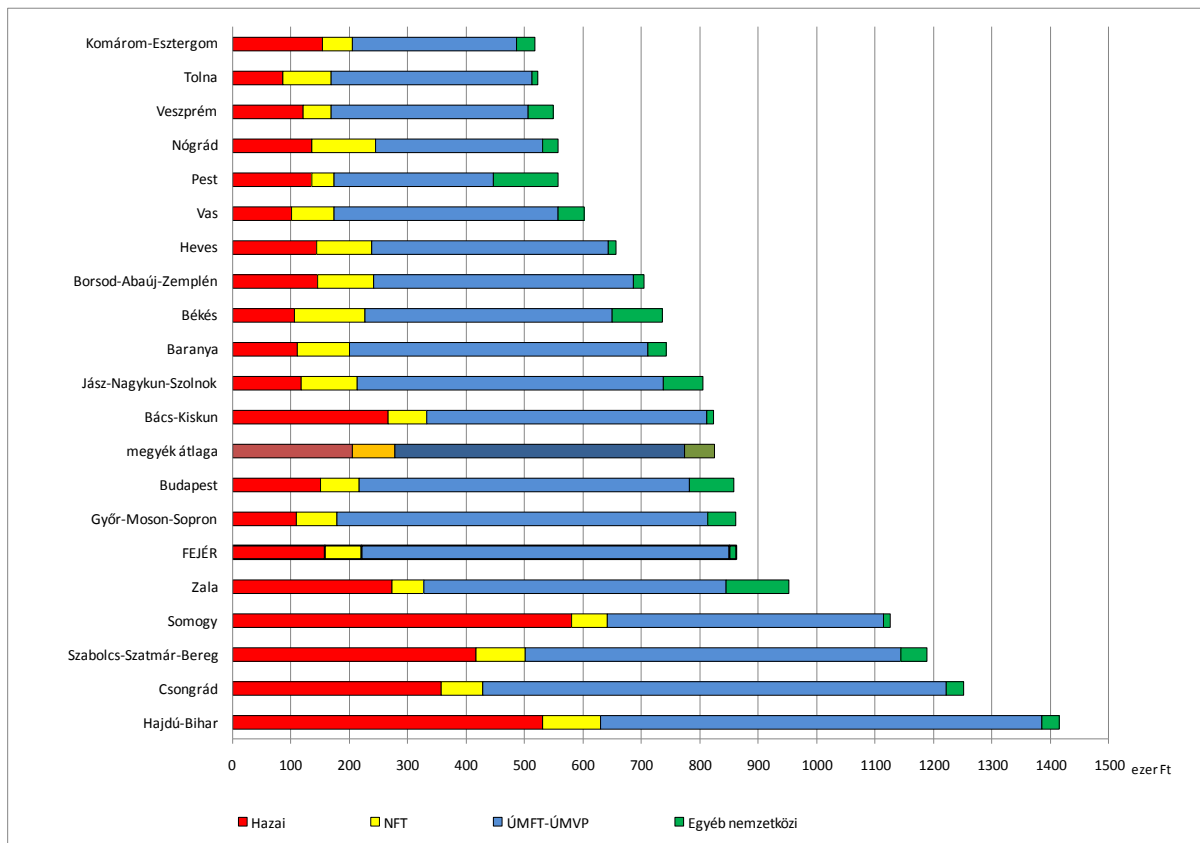
Az EMIR adatbázis minden projektet egyetlen megvalósítási helyszínhez (településhez) rendelt, ami néhány ennél nagyobb területi egységet tartalmazó nagyprojektnél problémát okozott. Fejér megyében ez egyetlen projektnél jelentkezik: a Budapest-Kelenföld–Székesfehérvár vasútvonal rekonstrukciója mintegy 123,9 milliárd Ft támogatásban részesült. Az EMIR adatbázisában a megvalósítás helyszínének Martonvásár volt megjelölve – valójában a fejlesztés Fejér megyében közvetlenül 3 kistérség 6 települését érinti –, ezért ezen elemzésben a projekt csak a megyei adatoknál szerepel, a kistérségi és települési támogatás-értékelésekből kimaradt.

A 2004 és 2011 közötti támogatási összegeket az inflációs hatások kiküszöbölése érdekében 2011-re a beruházási árindexekkel kerültek indexálásra. Az Euróban szereplő ETE adatokat az adott év végi hivatalos árfolyam alapján lettek forintosítva.

A rendelkezésre álló adatok alapján Fejér megyébe 2004 és 2011 októbere között összesen 367,7 milliárd forint hazai és nemzetközi támogatás érkezett. A megyék közül mindössze 7 részesült ennél nagyobb összegű támogatásban ezen időszak alatt. Ez azért is kedvezőnek

tekinthető, mert a megye országos viszonylatban jónak nevezhető gazdasági helyzete miatt jó néhány területi kiegyenlítést szolgáló hazai vagy Európai Unió támogatásból nem, vagy a fejletlenebb régiók megyéihez képest jóval kisebb arányban részesülhetett. Fejér megye területi elhelyezkedéséből adódóan nem részesülhetett a határon átnyúló programok támogatásaiból sem.

Az abszolút támogatási összegek mellett az egy főre jutó támogatások mértéke szemlélteti a megye támogatáspolitikájában betöltött helyzetét.

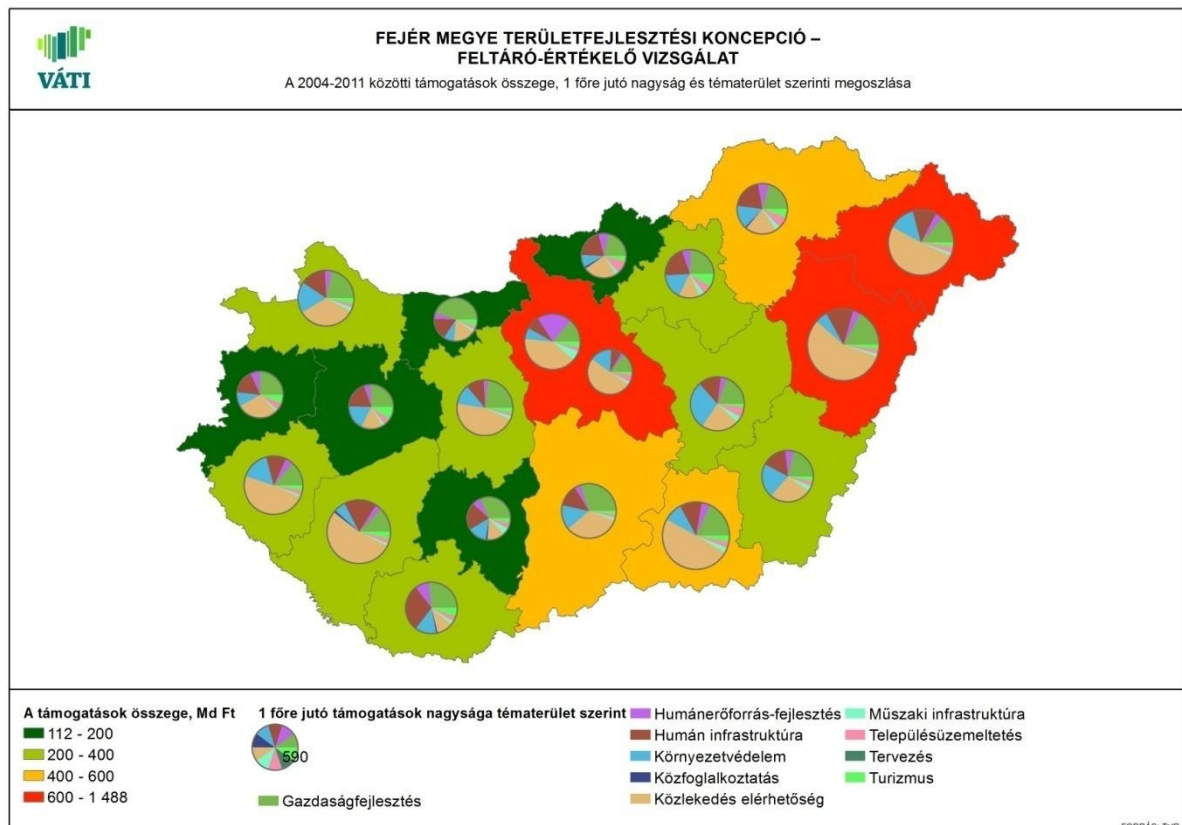

Az 1 főre jutó támogatások összege a megyében 862,8 ezer forint volt, ez kissé magasabb, mint az országos átlag (826,1 ezer Ft). Az ország megyéi közötti területi különbségeket jól mutatja, hogy míg a Fejérrel szomszédos megyék közül Somogyban az egyik legmagasabb az 1 főre jutó érték (1,125 millió Ft), addig Komárom-Esztergom, Tolna és Veszprém megyében a legalacsonyabb, nem éri el az 550 ezer forintot.

A megyébe a hazai területfejlesztési támogatásokból az országos átlagnál kevesebb jutott (a legjelentősebbek a közlekedési infrastruktúra fejlesztését és a gazdaságfejlesztést szolgálták), valamint viszonylag kevés jutott a megyébe az I. NFT támogatási forrásaiból is. Az azt követő 2007-től kezdődő támogatási időszakban 2011-ig Fejér megye az NFT támogatásait tízszeresen meghaladó összegben részesült.

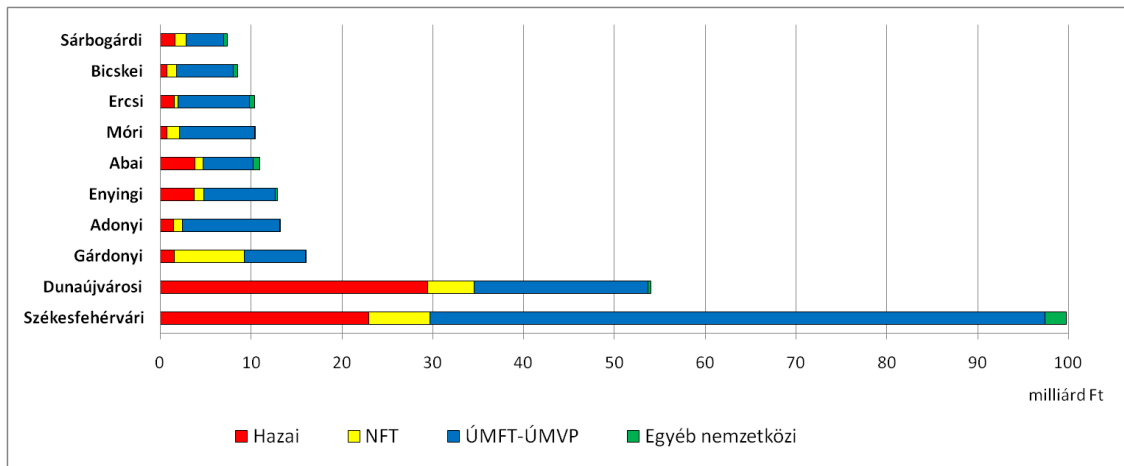
A Fejér megyébe jutó támogatási források 45,4%-a, mintegy 166,9 milliárd forint jutott közlekedésfejlesztési projektek megvalósítására: ennek döntő többsége (128,8 milliárd Ft) a vasúti infrastruktúra fejlesztését segítette, és további 30,4 milliárd forint jutott a közúti

infrastruktúra bővítésére, minőségének javítására. A másik kiemelten támogatott terület a gazdaságfejlesztés, mely célra a vizsgált időszakban 85,3 milliárd Ft támogatást fordítottak, ezen belül vállalkozásfejlesztésre 66,3 milliárd forintot költöttek. Igen jelentős környezetvédelmi beruházások történtek a megyében 41,8 milliárdos támogatással (ennek kétharmada a szennyvízelvezetéshez és –kezeléshez kapcsolódott). A humán infrastruktúra fejlesztésére a vizsgált időszakban 37,8 milliárd Ft támogatás jutott, ennek 83,5%-a az egészségügyi és az oktatási infrastruktúra fejlesztését szolgálta. Ezek mellett 10 milliárd forintot meghaladó támogatási összeg csak a turizmus területére jutott (10,7 milliárd Ft).

2004-2011 között a megyében az 1 főre jutó támogatásokból 397,1 ezer Ft jutott közlekedésfejlesztésre és 200,1 ezer gazdaságfejlesztésre. A szennyvízkezelés problémáinak megoldásához és egyéb környezetvédelmi beruházásokhoz lakosonként 65,7 ezer Ft támogatás állt rendelkezésre, míg humán infrastruktúrafejlesztésre fejenként 88,7 ezer Ft támogatást fordíthattak. Az ezen időszakban Fejér megyében támogatott 20 legnagyobb projekt kivétel nélkül e tématerületekhez kapcsolódott. E projektek mindegyikének támogatása meghaladta a 2 milliárd Ft-ot.

A támogatások megyei koncentráltságát mutatja, hogy míg 2004 és 2011 között 6194 projekt támogatására került sor, a 20 legnagyobb összeggel támogatott projektnek jutott az összes támogatás 59,7%-a. Kiemelendő ugyanakkor, hogy egyetlen vasútvonal-felújítási projekt – amely kisebb részben a Közép-magyarországi régiót is érinti – támogatási igénye indexált értéken számolva megközelítette a 124 milliárd forintot, azaz ez képezi a megyébe jutó összes támogatás egyharmadát.

A kistérségekbe jutó támogatások nagysága elsősorban a kistérségek népességszámával és gazdasági-társadalmi szerepükkel függ össze. Ezt támasztja alá, hogy a megyei jogú városokat tartalmazó kistérségek a többi Fejér megyei kistérséghez képest kiemelkedő nagyságú támogatásban részesültek: a Dunaújvárosi kistérségben a támogatások összege elérte az 54 milliárd forintot, míg Székesfehérvár térségébe közel 100 milliárd Ft jutott. E két kistérségben jelentősen különbözik azonban a források összetétele. Székesfehérvár környékére elsősorban az Európai Unió támogatásaiból jutott – javarészt a 2007 utáni támogatási időszakban –, míg a Dunaújvárosi kistérségben a hazai támogatások domináltak. Ez elsősorban a betelepülő gumiipari vállalkozásnak köszönhető, amely 18,4 milliárd Ft gazdaságfejlesztési támogatásban részesült.

A megyei jogú városok kistérségei után a Gárdonyi kistérség részesült a legtöbb, összesen 16,1 milliárd forint támogatásban. E kistérség tudta felhasználni a legtöbb támogatást Fejér megyében az I. NFT kereteiből. A megyében még az Enyingi, az Abai, a Móri és az Ercsi kistérség részesült 10 milliárd forint feletti támogatásban 2004 és 2011 között. Legkevesebb támogatás a Sárbogárdi kistérségbe jutott, összesen mintegy 7,4 milliárd Ft.

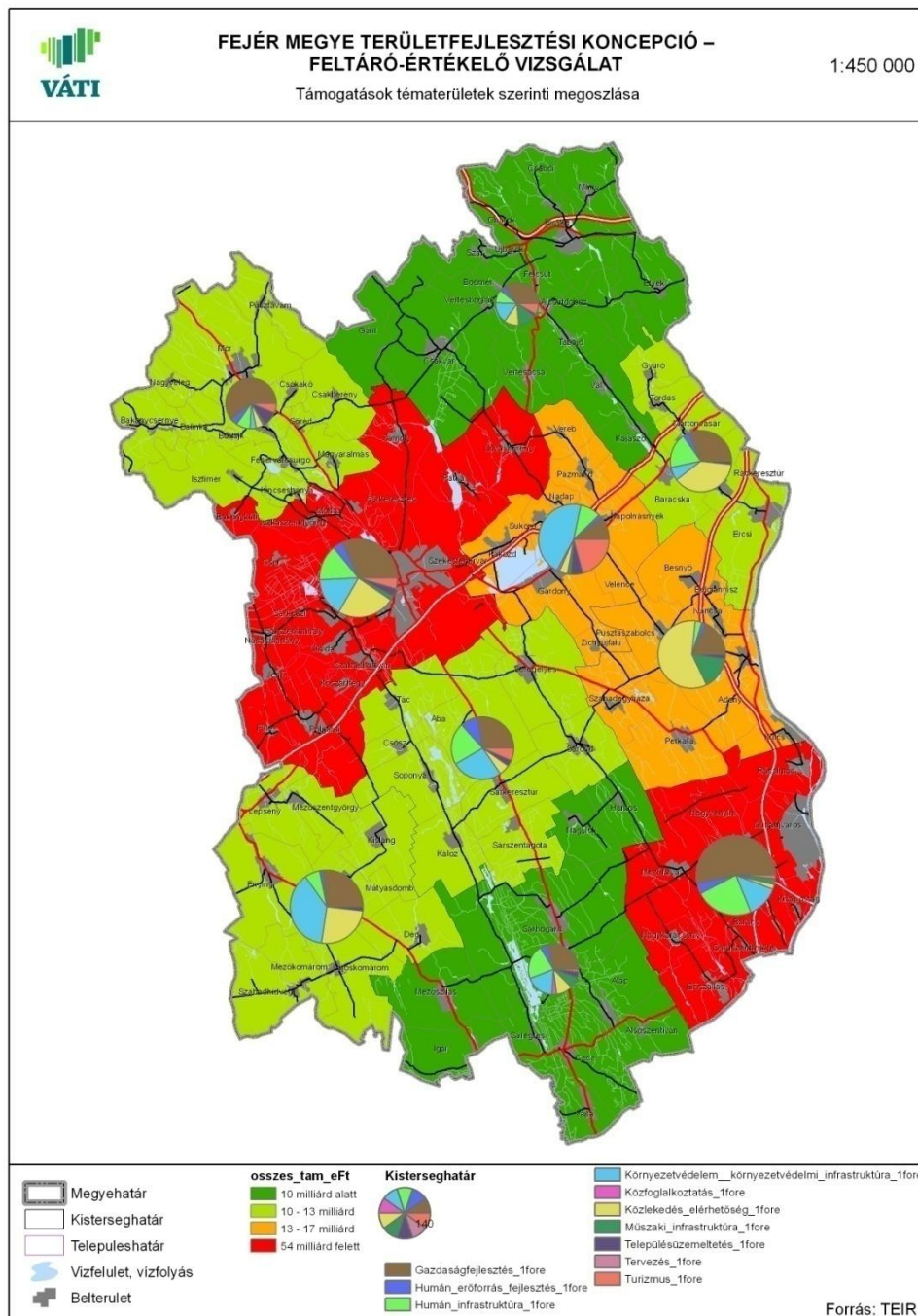
Az 1 lakosra jutó támogatások mértéke a Dunaújvárosi kistérségben a legnagyobb (756,0 ezer Ft), de meghaladja a 700 ezer forintot a Székesfehérvári kistérségben is (724,8 ezer Ft). A legkisebb lélekszámú Enyingi kistérségben 633,6 ezer Ft támogatás jutott egy főre, míg a Bicskei kistérségben (218,1 ezer Ft) a legalacsonyabb az érték, de a Sárbogárdi és Móri kistérségben is alig haladja meg a 300 ezer forintot (301,0 és 304,1 ezer Ft).

A gazdaságfejlesztési célra fordított 85,3 milliárd forint támogatás 70%-a a megyei jogú városok kistérségeibe jutott, emellett a Móri kistérség kapott jelentős, 6 milliárd forintot meghaladó ilyen célú forrást. A többi kistérség egyikében sem haladta meg ez az érték a 3,4 milliárd forintot. A humán erőforrás fejlesztési támogatások (összesen 9,4 milliárd forint) hasonló területi koncentrációt mutatnak. A Székesfehérvári és Dunaújvárosi kistérségbe jutott a források összesen közel kétharmada (65,3%). Hasonló koncentráció figyelhető meg a humán infrastruktúra fejlesztések területén, hiszen a támogatások 72,2%-a a megyei jogú városokba és környékük egészségügyi és oktatási intézményeinek fejlesztésére lett fordítva.

Elsősorban Székesfehérvár és térsége szennyvízcsatorna hálózatának bővítési valamint egy Polgárdi hulladék-tároló-rekultivációs projekt miatt a Székesfehérvári kistérségben volt

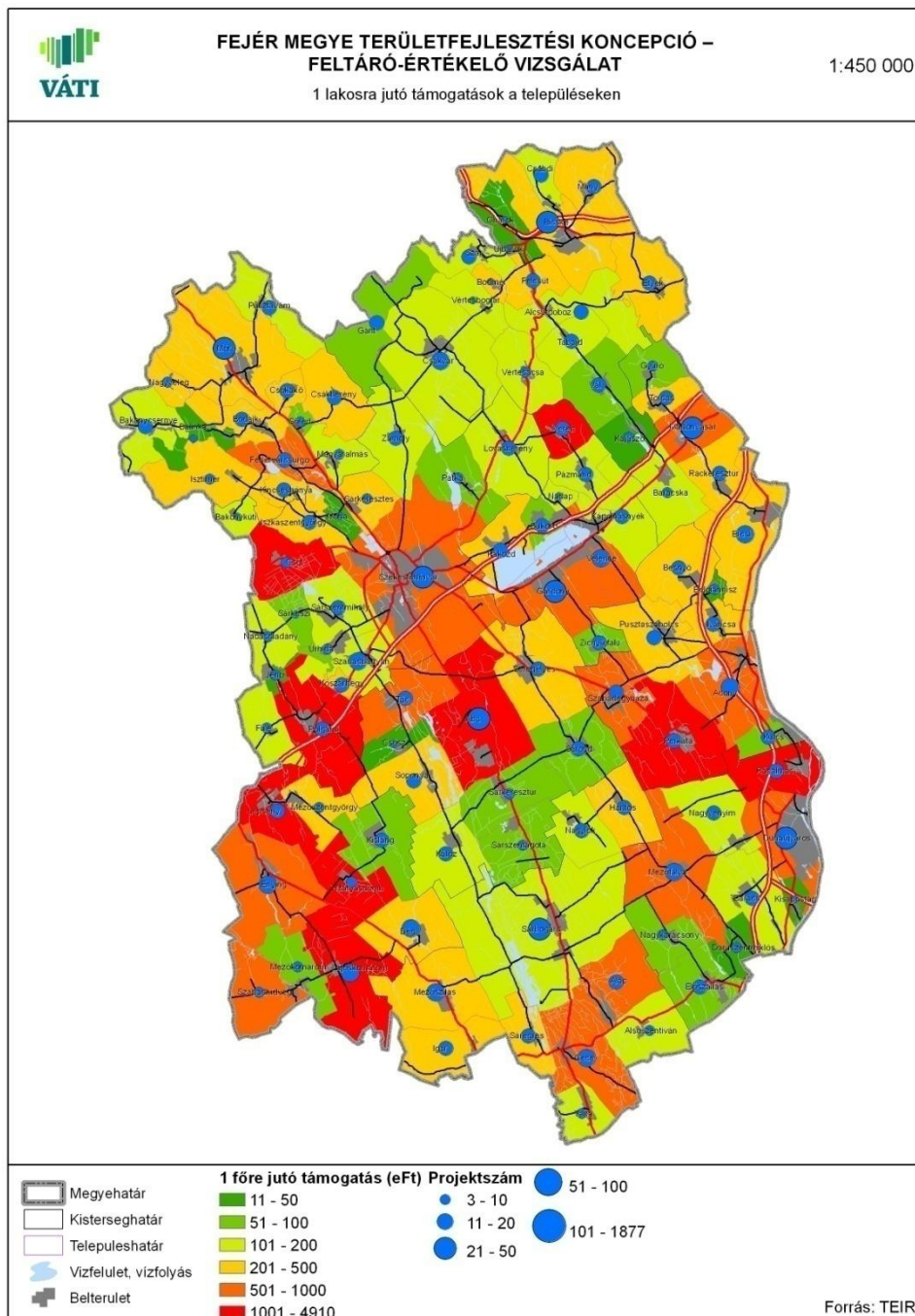

kiemelkedően magas a környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztésre fordított támogatás: a megyébe jutó ilyen célú támogatások 38,0%-a itt került felhasználásra. A közfoglalkoztatás területén érhető leginkább tetten a területi kiegyenlítésre való törekvés: az 1 főre jutó értékek a Sárbogárdi kistérségben a legmagasabbak, ahol összesen 215 millió forintot fordítottak ilyen célra. A közlekedési infrastruktúra fejlesztésére – a Kelenföld-Székesfehérvár vasútvonal felújításán kívül – 41,8 milliárd Ft támogatás jutott. Ennek 55%-a szintén a Székesfehérvári kistérségben került felhasználásra: ebből valósult meg pl. a 8-as és 63-as számú főutak fejlesztése. Műszaki infrastruktúrafejlesztésre a vizsgált időszakban 7,3 milliárd Ft támogatás jutott, ebből több mint 2 milliárdot az Adonyi kistérségben használtak fel. A turisztikai fejlesztések értelemszerűen a legfontosabb desztinációkhoz kötődnek: a Székesfehérvári és Gárdonyi kistérségben került felhasználásra a megyébe jutó mintegy 10,7 milliárd forintnyi támogatás 71,8%-a.

Általában jellemző, hogy a kistelepülések forrásszerző képessége alacsonyabb, ami megmutatkozik a megnyert támogatások számát és a támogatások összegét tekintve is. A 10-nél kevesebb támogatott projekttel rendelkező 11 település közül egyikben sem laknak 1500-nál többen, és az 1 főre jutó támogatás sem éri el sehol a megyei átlagot.

100 támogatott projektnél több csak a megye városaira valamint a szintén jelentős lélekszámú Abára volt jellemző. A pályázati aktivitás tekintetében kiemelkednek a megyei jogú városok: Dunaújvárosban 535, Székesfehérváron 1877 projekt részesült támogatásban. Az 1 lakosra jutó támogatás Rácalmáson és Csóron a legmagasabb, előbbi település az ott létesített gumigyártó vállalkozásnak nyújtott gazdaságfejlesztési támogatásnak, utóbbi a 8-as út elkerülő szakasza építésének köszönhetően.

VI. Helyzetértékelés

VI.1. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

A térség belső adottságainak (erősség, gyengeség) és a területfejlesztési irányok kijelölését befolyásoló külső tényezők (lehetőség, veszély) meghatározása az elkészült vizsgálat alapján csoportmunkában készült. A tervezési munka folyamatában a tervezőknek lehetősége nyílt - a megye közreműködésével kijelölt – mértékadó szereplők bevonásával egy közös SWOT analízis elkészítésére (..melléklet a résztvevők listája). A közös munka eredményeképpen az előzetesen közreadott helyzetelemzés és a helyi szereplők ismeretei alapján elkészült az egyetértést élvező SWOT lista, amelynek legfontosabb megállapításai a következők voltak.

A megye gazdasági pozícióit erősítik a kedvező közlekedés-földrajzi elhelyezkedés, a meglévő infrastrukturális kapcsolatok, az országos szinten is jelentős ipari és szolgáltatási centrumok és alközpontok. A jó alapokon működő gazdaságot kiegészítik az olyan értékek, mint a kiváló minőségű termőföld, a történelmi borvidékek, az ivóvízkinccs, a gazdag természeti és kulturális értékek. A társadalmi erősségek között megemlíthető az oktatási intézmények folyamatos fejlődése és a civil szervezetek megyei aktivitása.

A megye gyengeségei között elsősorban az utóbbi években tapasztalható világgazdasági válság hatásai érzékelhetők a gazdasági és innovációs visszaesésben. Fontos probléma a megye délnyugati részén a kiterjedt társadalmi, foglalkoztatottsági, gazdasági, infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű periférikus térség helyzete. Ezen kívül a természeti és kulturális értékek veszélyeztetettsége és a környezetszennyezések okozta problémát.

A megye fejlesztési irányait meghatározó lehetőségek közül kiemelkedőek az Európai Unió 2014-2020-ra tervezett pénzügyi alapok (Kohéziós Alap, ERFA, ESZA, EMVA) és az azokhoz kapcsolt – már ismert - támogatási célok. Hasonlóan fontos lehetőséget biztosít az integrált programok kidolgozásában (IVS, ITI, CLLD) és a kiemelt stratégiákhoz (Duna stratégia) való csatlakozásban rejlő lehetőség. További lehetőséget jelent a kormány által támogatott nagyberuházások megyére gyakorolt pozitív hatása is. A várhatóan felhasználható pénzügyi kereteken kívül érdemes figyelembe venni a különböző témákban már elindult társadalmi paradigmaváltás tényét, például a környezetvédelem, az egészséges életmód, vagy az együttműködések fontosságának erősödését.

A külső tényezők közül a lehetséges fejlődési irányokat negatívan befolyásoló tényezők között kiemelkedően fontos az ember számára létfontosságú természeti erőforrásokat veszélyeztető klímaváltozás, a környezetszennyezés, a termőföld és vízkészlet túlhasználata. Fejlődést akadályozó tényező lehet a társadalmi-gazdasági különbségek további növekedése, a világgazdasági és európai dekonjunktúra, a kiszámíthatatlan gazdasági és jogi környezet. Előrelátható veszélyként jelentkezik a fejlesztési források csökkenése is. Számolni kell az olyan negatív társadalmi folyamatokkal, mint az együttműködés hiánya, a decentralizáció és a szubszidiaritás csökkenése.

A helyzetértékelés munkafázisában kidolgozott **célrendszer kialakítása** a SWOT analízisben összegyűjtött **belső tényezők** (erősségek, gyengeségek) és **külső tényezők** (lehetőségek, veszélyek) összegyűjtött elemeire épült. A belső cellákban (erősség-lehetőség, gyengeség-lehetőség, erősség-veszély, gyengeség-veszély stratégiák) szintén közös munkával - a belső és külső erőforrások számbavétele után - kontextuális elemzéssel kerültek megfogalmazásra az intézkedések vagy beavatkozási területek. A SWOT analízis eredményét a következő tábla foglalja össze.

Fejér megye SWOT elemei

	Erősség	Gyengeség
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kedvező közlekedés-földrajzi elhelyezkedés (európai innovációs tengelyek, a főváros vonzása, fejlesztő hatása, Európai közlekedési folyosók) 2. Duna-völgy 3. Kedvező közúti közlekedési kapcsolatok (autópálya, főúthálózat) 4. Székesfehérvár - Dunaújváros logisztikai központ (hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig) 5. Markáns fejlődési/fejlettségi zónák (a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros településsáv, valamint az M1-től a fővárosi agglomerációhoz kapcsolódóan az M6 megyei kivezető szakaszáig húzódó öv) 6. Országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepű megyei jogú városok: Dunaújváros (kohászati, könnyűipari és logisztikai), Székesfehérvár (közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban). 7. Térségi gazdasági szempontból kiemelkedő funkciójú városok: Gárdony, Velence (idegenforgalom, természeti értékek), Bicske (logisztika), Mór (borvidéki központ élénk kkv tevékenységgel), mezőföldi agrár jellegű központok, Martonvásár (agrár-tudásközpont) 8. Turisztikai adottságok közül a kiemelkedően gazdag kulturális örökség dominanciája jellemző, de jelentősek az összefüggő erdőterületek, védett természeti és tájképi értékek is. (kiemelkedően gazdag az épített, régészeti és muzeális emlékekben, Vértes, Velencei-tó,) 9. Történelmi borvidékek jelentős kiterjedésű szőlőültetvényekkel (Móri- és Etyek-Budai borvidék). 10. Mezőgazdasági feldolgozóipari hagyományok, agrárkutató potenciál 11. Kimagasló termőhelyi adottságok 12. Megújuló energiatermelés számára kedvező természeti adottságok (biomassza, szél, nap) 13. Bővülő szakképzés, szakképzési hálózat 14. Átlag feletti uniós forrásfelhasználás (területileg koncentrált) 15. Infokommunikációs rendszer fejlettsége 16. Aktív, nagy zámú civil szervezet 17. Gazdag ivóvíz-kincs 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A duális ipari szerkezetből és a multinacionális cégek elvándorlása miatt Fejér megye GDP részesedése visszaesett 2. Közlekedéskapcsolati hiányok (településközi, Székesfehérvár régióközpont és Tatabánya között, illetve Oroszlány, Bicske felé; Székesfehérvár-Dunaújváros közötti gyenge vasúti összeköttetés; relatíve sok zsáktelepülés, intermodális csomópontok kiépítetlenség, közösségi közlekedés hiányai) 3. A Duna magyarországi szakasza a jelenlegi állapotában nem felel meg a transzeurópai vízi-út kritériumainak. A vízi út javításának lehetőségei korlátozottak. A dunaújvárosi kikötő fejlesztését a jelenlegi helyén az adottságok (vízbázis, természetvédelmi terület) korlátozzák. 4. Az európai normákhoz képest minimális szintű kerékpárút-hálózat (Duna mentén húzódó nemzetközi kerékpárút-hálózaton Eurovelo 6. és a Velencei-tó körüli kerékpár útvonalon – regionális kerékpárút kívül hiányoznak az összefüggő kerékpárutak, plusz Balaton irányába, minőség is) 5. Kiterjedt társadalmi, foglalkoztatottsági, gazdasági, infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű periférikus térségek. (Sárbogárdi, Enyingi, Abai térség) 6. Negatív táj- és területhasználati tendenciák (beépített területek növekedése, agglomerálódási folyamatokat, mozaikosság csökkenése, erdőfoltok csökkenése, zöldmezős beruházások) 7. A megye felsőoktatási és innovációs potenciálja visszaszorul, pozícióvesztés tapasztalható a K+F beruházások tekintetében 8. Gazdag turisztikai vonzerőre gyenge szolgáltatási rendszer épült 9. Nagy eróziós veszélyeztetettség (víz- és szél-erózió, lösz falak, szakadó partok) az intenzíven művelt mezőgazdasági talajokon és a Vértes-Velencei hegyvidéken. (Megye középső és déli területét a mezőgazdaság uralja, így a természeti értékek csak mozaikosan tudtak fennmaradni) 10. Vízkészlet-gazdálkodási problémák (Visszatérő, jelentős időszakos vízhiány, dombvidéki vízrendezés, termálkészletek túlterheltsége, belvív-kezelés, csapadékvíz-elvezetés) 11. A vízszennyezések hosszú távon veszélyeztetik a felhasználható vízkészleteket. (mezőgazdasági és települési diffúz terhelések, a szennyvíztisztítók és folyékony hulladékéltelhelyező üzemek, a megfelelő ivóvíz minőség biztosítása néhány helyen probléma.) 12. Fejér megye jelentős légszennyező anyag kibocsátó. A forgalmas közlekedési folyosókon a légszennyezés növekszik. 13. A közszolgáltatások körzetesítési problémái (egészségügyi és oktatási intézmények) 14. Társadalmi leszakadás, szegénység/társadalmi kirekesztés (megváltozott munkaképességűek, szegénység, roma) 15. Az épített örökség megőrzésének feltétel hiányai 16. Monokultúrás, szezonális, alacsony élőlétszámú mezőgazdaság (búza, kukorica, napraforgó) 17. Partnerségi kapcsolatok gyengék (szektorok között)
Lehetőség	Offenzív (erősség-lehetőség)stratégia	Deffenzív (gyengeség-lehetőség) stratégia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rurális, agrárértékek, minőségi táplálkozás, környezet- és egészségtudatosság térnyerése, helyi termékek iránti kereslet 2. TEIR (Területi Információs rendszer), partnerséget segítő eszköz 3. Partnerségek bővülése (közszolgáltatások, város funkciók, centrum-periféria) 4. Jövedelem szint kiegyenlítődése, magasabb szinten 5. Kulturális örökség helyszínekre vonatkozó pályázati lehetőségek 6. Víz Keretirányelv előírásai 7. Duna stratégiához való kapcsolódás 8. Komplex/integrált programok támogatások az EU-ban (Székesfehérvár, Velencei-tó, IVS, IT, CLLD) 9. Hazai és külföldi vállalkozások letelepedése 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, brand-építés 2. Energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása energia ellátásba 3. Az Európai Duna Stratégiában rejlő turisztikai, kulturális, közlekedési és környezetvédelmi célkitűzésekhez való megyei kapcsolódás (projektek, kapcsolatépítés) 4. Civil hálózatépítés és a civil szervezetek támogatása forrásallokációval 5. Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése 6. Multimodális logisztikai központok fejlesztése 7. Ipari központok üzeminek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, versenyképességének javítása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cégek letelepedésének elősegítése (adókedv., ipari parkok stb.) – foglalkoztatottság növelése 2. Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése 3. Kerékpárút-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpár turizmus, települések közötti kapcsolatok) 4. Együtt tervezendő térségekre (agglomerálódás) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése 5. Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése 6. Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése 7. Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása

<p>10. Intermodalitás támogatása, Győr-Dunaújváros-Ipari logisztikai klaszter</p> <p>11. Kormány által támogatott beruházások területfejlesztő hatása (Paks, M8, NSV, reptér, új vasúti híd Dunán)</p> <p>12. KKV beszállítói program, közbeszerzési program változása</p> <p>13. Kohéziós Alap támogatásai (energiahatékonyság és megújuló energia, alkalmazkodás a klímaváltozáshoz, kockázat megelőzés és vízügyi beruházások, transz-európai hálózatok, alacsony CO2 közlekedési rendszerek és városi közlekedés támogatása)</p> <p>14. Európai Szociális Alap támogatásai (foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése, oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás, társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni küzdelem, intézményi kapacitás növelése és a közigazgatás hatékonyságának fokozása)</p> <p>15. Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásai (ÁTMENETI és FEJLETTEBB régiók – energiahatékonyság és megújuló energia, illetve KKV-k versenyképessége és innováció; fenntartható városfejlesztés (integrált intézkedések) támogatása)</p> <p>16. Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap támogatásai (hozzájárulás a mezőgazdaság versenyképességéhez, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodáshoz, az éghajlatváltozás elleni fellépéshez a vidéki térségek kiegyensúlyozott területfejlesztéséhez)</p>	<p>8. Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése</p> <p>9. Gasztró- és borturizmus fejlesztése a történelmi borvidéken, brand-építés, rendezvények fejlesztése</p> <p>10. Termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a versenyképesség javítása érdekében (piac szerzés, marketing)</p> <p>11. Megyei pályázatsegítő információs központok létrehozása (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati segítsége, koordináció)</p> <p>12. E-gazdaságban részt vevő vállalkozások erősítése, IKT innovációk kiemelt támogatása</p> <p>13. Nők munkavállalásának elősegítése, alternatív foglalkoztatási formák elterjesztésével (pl. távmunka, részmunkaidő), családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint a bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával</p> <p>14. Széles sávú infrastruktúra, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése</p> <p>15. Digitális oktatás-képzés-nevelés feltételeinek megteremtése</p> <p>16. Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok” e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befogadás</p> <p>17. Megyei Konzultációs Fórumok szakmai hátterének biztosítása</p>	<p>8. Tájhasználat-váltás, mezőgazdaság diverzifikációjának ösztönzése (birtokrendezés, szabályozás, agrár-környezetgazdálkodási támogatások)</p> <p>9. Felsővízi vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata</p> <p>10. Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése)</p> <p>11. Bel- és csapadékvíz csatornák kiépítése és fenntartása</p> <p>12. Innovatív foglalkoztatási formák elterjesztése (nők, idősek, megváltozott munkaképességűek, képzetlenek helyi foglalkoztatása)</p> <p>13. A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítás), közterületek parkosítása</p> <p>14. Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transfernek és kutatás-fejlesztésnek ösztönzése</p> <p>15. Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése</p> <p>16. Közszolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörhöz illeszkedő intézményrendszer kialakítása, önkormányzati minimum-szint teljesítése</p> <p>17. Dunai közlekedési folyosó hasznosítása, kikötőfejlesztés</p> <p>18. Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése</p>
<p>Veszély</p>	<p>Kitörési (erősség-veszély) stratégia</p>	<p>Válság (gyengesség-veszély) stratégia</p>
<p>1. Az egészségügy, oktatás, kultúra finanszírozásának csökkenése</p> <p>2. Társadalmi-gazdasági fejlődési különbségek erősödése, olló nyílása, életminőség romlása</p> <p>3. A termőföld további mennyiségi csökkenése (beépítések következtében)</p> <p>4. Klímaváltozás hatásainak erősödése: a csapadékmennyiség csökkenése és a hőmérséklet emelkedése a tenyészidőszakban, a belvízveszély növekedése</p> <p>5. A mezőgazdaság és a ráépülő feldolgozóipar piacának bizonytalansága, a termelők kiszolgáltatottsága</p> <p>6. Világgazdasági, európai dekonjunkcióra, recesszió, keresletcsökkenés a továbbiakban is fennmarad vagy elmélyül</p> <p>7. A turizmust befolyásoló egyéb ágazati fejlesztések elmaradása (szolgáltatások, út, szennyvíz, vízminőség, levegő, zaj)</p> <p>8. Környezetszennyezés növekedése</p> <p>9. Kiszámíthatatlan gazdasági és jogi környezet</p> <p>10. Együttműködés hiánya (ágazatok, intézmények, települések között)</p> <p>11. Decentralizáció és szubsidiaritás csökkenése</p> <p>12. Uniós forrásokból kevesebbet kap Magyarország, a területi fejlesztési források is csökkennek</p> <p>13. Duna stratégia végrehajtása késlekedik, nincs előre lépés</p> <p>14. Civil fejlesztések mellett nincsenek garancia alapok a támogatások fedezetére</p> <p>15. Ellentmondásos pályázati feltételek, pályázati „fehér foltok”, pályázatok bonyolultsága</p> <p>16. Természeti és kulturális örökségek elhanyagolása, állapot romlása, pusztulása</p> <p>17. Közforgalmú közösségi közlekedés folyamatos tévesztése</p> <p>18. Transzszerep káros hatásainak erősödése</p>	<p>1. Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntöző infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően</p> <p>2. Hazai alternatív energia berendezések gyártása</p> <p>3. Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszer használat csökkentése</p> <p>4. Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása)</p> <p>5. Felsővízi vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése</p> <p>6. Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás</p> <p>7. Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása</p> <p>8. Info-kommunikációs csatornák bővítése, intézményi és vállalati internetes oldalak tartalmának bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása</p> <p>9. Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és középvállalkozások beszállító hálózat kialakításának támogatása</p>	<p>1. Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák támogatása, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság megteremtése</p> <p>2. Vidékgazdaság erősítése, multiplikáló hatás növelése, „vidékfejlesztési-inkubátorházak” kialakítása</p> <p>3. Komplex felzárkóztató programok kidolgozása a hátrányos térségekre, partnerségi együttműködések kialakításával (CLLD)</p> <p>4. Roma integrációs program kidolgozása, megvalósítása</p> <p>5. Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása</p> <p>6. A szegénységi programokban dolgozó civilek támogatása</p> <p>7. Helyi és kisközösségi identitásfejlesztés, közösségi programok szervezése, helyi sajátosságok, hagyományokhoz kapcsolódó nevelési programok kialakítása</p>

VI.2. A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

A konkrét célok/intézkedések kisebb feladatok elvégzését célozzák és a stratégiaalkotás első lépésében fejlesztési irányok alá rendezhetők. Fejér megye esetében a belső cellákban nevesített összesen 51 intézkedés 7 fejlesztési irány alá rendeződött, ahogy ezt a következő tábla összefoglalja.

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ⁴⁶
Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása	
Vidékgazdaság erősítése, multiplikáló hatás növelése, „vidékfejlesztési-inkubátorházak” kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> • 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján 3 kistérség hátrányos helyzetű: Sárbogárdi, Enyingi, Abai kistérség • 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet szerint 13 társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott település: Alap, Alsószentiván, Cece, Daruszentmiklós, Igar, Lajoskomárom, Mátyásdomb, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Nagykarácsony, Sáregres, Szabadhidvég, Vajta
Tájhasználat-váltás, mezőgazdaság diverzifikációjának ösztönzése (birtokrendezés, szabályozás, agrár-környezetgazdálkodási támogatások)	
Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák támogatása, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság megteremtése	
Innovatív foglalkoztatási formák elterjesztése (nők, idősek, megváltozott munkaképességűek, képzetlenek helyi foglalkoztatása)	
Komplex felzárkóztató programok kidolgozása a hátrányos térségekre, partnerségi együttműködések kialakításával (CLLD)	
Roma integrációs program kidolgozása, megvalósítása	
Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása	
Szegénységi programokban dolgozó civilek támogatása	
Hálózati együttműködések fejlesztése	
Megyei Konzultációs Fórumok szakmai háttérének biztosítása	
Megyei pályázatsegítő információs központok létrehozása (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati segítsége, koordináció)	
Közzolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörhöz	<ul style="list-style-type: none"> • Közép- Magyarországi kórház rendszerhez kapcsolódó területi szakellátást

⁴⁶ Forrás: F.M.ÖK. 62/2012. (IV.26.) önkormányzati határozata: az Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció előzetes kidolgozásával összefüggésben a megyei fejlesztési célok előzetes meghatározásáról

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ⁴⁶
illeszkedő intézményrendszer kialakítása, önkormányzati minimum-szint teljesítése	biztosító intézmények: Aba, Enying <ul style="list-style-type: none"> • Szent György Kórház fejlesztése, Szent Pantaleon Kórház fejlesztés • Székesfehérvári gyermekotthon • Megyei Levéltár • Megye dél-nyugati részén az oktatási, kulturális, egészségügyi szolgáltatások javítása
Civil hálózatépítés és a civil szervezetek támogatása forrásallokációval	
Az Európai Duna Stratégiában rejlő turisztikai, kulturális, közlekedési és környezetvédelmi célkitűzésekhez való megyei kapcsolódás (projektek, kapcsolatépítés)	<ul style="list-style-type: none"> • Duna parti sávjának ivóvíz kincse hosszútávon sértetlen legyen • Duna medre változásai és a nem kellően átgondolt településszerkezeti szabályozások ne okozzák a partfal további erózióját • Nemzetközi, Duna menti turizmushoz való kapcsolódás - hajó és evezős, kerékpár, ökoturizmus, limes-ripa Pannonica • Dunaújváros kezdeményező szerepe a Duna-menti városok és térségek együttműködési rendszerében
Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és közép-vállalkozások beszállító hálózat kialakításának támogatása	
Természeti és kulturális értékek megőrzése	
Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása)	
A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítás), közterületek parkosítása	
Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása	<ul style="list-style-type: none"> • Vízi-turisztikai attrakció lehet: Duna mente, Sárvíz-völgye, Fehérvárcsurgói víztározó, Rétimajori halastavak és víztározók • Ökoturizmus: Bakony és Vértes, Velencei-tó és védett területei • Turisztikai-kulturális programok: helyi terméke, helyi specialitások, szokások, hagyományok • Nemzeti emlékhely: Székesfehérvár, Pákozd • Velencei tó – sport, rekreáció, ifjúsági turizmus, családi turizmus, fogyatékkal élők fogadása, sportiskola és rehabilitációs központ fejlesztése

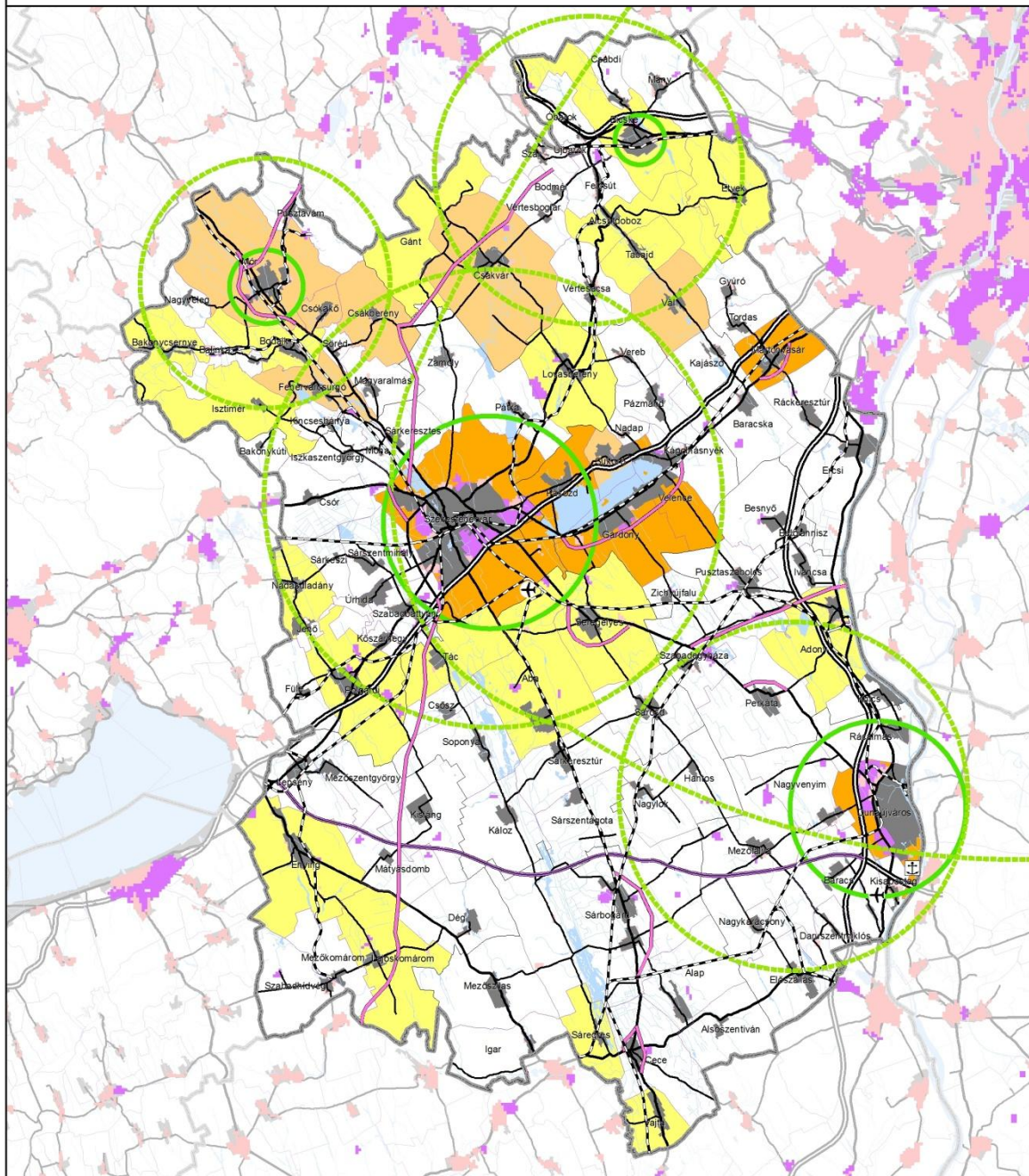
Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása⁴⁶
	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturális turizmus: Tác-Gorsium, Dunaújváros-Intercisa, Limes, Szent István Múzeum, Velencei-tó kulturális és irodalmi emlékei • Székesfehérvári sport és kulturális rendezvényközpont
Természeti erőforrások védelme	
Felszín alatti vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Dunántúli-középhegység - Esztergomi –források karszt, Szabadbattyáni termálkarszt víztest termálvíz készletek használatának korlátozása • Szennyezett ivóvízű települések en (10 db) ivóvízminőség-javító program elindítása
Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata	<ul style="list-style-type: none"> • Duna-Sió torkolat – Kapos – Sió – Séd – Gaja – Nádor rendszer közös tervezése, rehabilitációja • Velencei tó partfal védelem, vízszintszabályozás
Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszer használat csökkentése	<ul style="list-style-type: none"> • Nagytáblás, intenzíven művelt szántóterületek
Együtt tervezendő térségekre (agglomerálódás) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár térsége – Velence térsége • Dunaújváros funkcióbővítés típusú rekonstrukciója
Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése)	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program befejezése: Lovasberény, Alap, Kulcs • 16 településen (2000 fő alatti) a szennyvízcsatorna kiépítése, illetve alternatív szennyvízkezelés kialakítása
Bel- és csapadékvíz elvezető rendszerek kiépítése és fenntartása	
Versenyképes vállalatok támogatása	
Nők munkavállalásának elősegítése, alternatív foglalkoztatási formák elterjesztésével (pl. távmunka, részmunkaidő), családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint a bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával	
Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transzfernek és kutatás-fejlesztésnek ösztönzése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár • Dunaújváros
Agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, brand-építés	<ul style="list-style-type: none"> • Kiváló adottságú agrárterületek településein
Termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a versenyképesség javítása érdekében (piacszerzés, marketing)	<ul style="list-style-type: none"> • Kiváló adottságú agrárterületek településein

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ⁴⁶
E-gazdaságban részt vevő vállalkozások erősítése, IKT innovációk kiemelt támogatása	
Gasztró- és borturizmus fejlesztése, brand-építés, rendezvények fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Etyeki és Móri borvidékek: Mór, Csókakő, Csákberény • Velencei-tó környéki települések: Gárdony, Pákozd, Velence
Hazai alternatív energia berendezések gyártása	<ul style="list-style-type: none"> • Ipari központok bázisán Székesfehérvár, Dunaújváros
Ipari központok üzeminek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, telephely-fejlesztések versenyképességének javítása	<ul style="list-style-type: none"> • Nagyvállalatok szennyezőanyag kibocsátás csökkentés: lásd Dunaferr Zrt. vasmű, Energo-Hőterm Kft. Ggzmotoros fűtőerőmű, ISD POWER Kft. erőmű ALCOA-KÖFÉM Kft. alumíniumgyártó telephely, Hungrana Kft. élelmiszergyártó üzem (Szabadegyháza), ISD Koksizoló Kft. Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT .
Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése	
Energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása az energia ellátásba	<ul style="list-style-type: none"> • A működő hulladékgazdálkodási társulások keretében a biomassza és a hulladék hasznosításából nyert energiarendszer hálózatának kialakítása • Lakóépületek hőszigetelése • Intézmények napenergia, valamint biomassza hasznosítása • Megyei energiamérleg és intézkedési terv kialakítása • Fejér Megyei Ökoaktív 19 - megyei szociális intézmények energiaracionalizálása
Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntöző infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően	<ul style="list-style-type: none"> • Dunaújváros térségben az öntözővíz kiemelési rendszerek bővítése
Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése	
Multimodális logisztikai központok fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár-Börgönd reptér gazdasági repülőtérre való fejlesztése • Dunaújvárosi országos közforgalmi kikötő fejlesztése • Győr – Tatabánya – Komárom – Mór –Székesfehérvár (Börgönd) – Dunaújváros – Kecskemét nagyklaszter
Kerékpárút-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpár turizmus, települések közötti kapcsolatok)	<ul style="list-style-type: none"> • Duna-parton kerékpárút vezetése • Duna-híd – Sávíz-völgye – Balaton összekötése • Velencei-tó körüli kerékpárút bekapcsolása a Duna-menti hálózatba • Gorsium – Székesfehérvár – Pákozd • Székesfehérvár és agglomerációja • Dunaújváros és agglomerációja

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ⁴⁶
Dunai közlekedési folyosó hasznosítása, kikötőfejlesztés	
Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése	<ul style="list-style-type: none"> • A Velencei-tó környékén közlekedés okozta por-, zaj- rezgés ártalmak csökkentése, vasúti átterelés • Székesfehérvár és térsége – Velencei-tó térsége, Móri kistérség és ipari centrum, Oroszlány és Zirc • Bicske térsége, Csákvár és Felcsút térsége és a Váli-völgy kapcsolódhat Budapest-Budaörs-Bicske-tatabánya elővárosi vasúti közlekedés és „ráhordás” rendszerhez” • Pusztaszabolcs – Dunaújváros – Mezőfalva- Mezőszilas térségek - Paks – Sárbogárd vasúti, közúti, személyszállítási közlekedésének megszervezése összekapcsolva a meglévő hálózat fejlesztésével. • Enying-Dég térségének Balaton déli partjához való „csatlakoztatása” • Székesfehérvár: intermodális vasútállomás fejlesztése
Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése	<ul style="list-style-type: none"> • Alsóbbrendű úthálózat különösen – az átmenő tranzitforgalom lerövidítéseket végez, az M6-os építésekor keletkezett burkolatkárok helyreállítása • M8 autópálya kiépítése • Sárbogárd, Cece, Lajoskomárom környéki, Sió menti települések elérhetőségének javítása
Cégek letelepedésének elősegítése (adókedv., ipari parkok stb.) – foglalkoztatottság növelése	
Széles sávú infrastruktúra, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése	
Befektetés az emberekbe	
Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése	
Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése	
Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár, Dunaújváros főiskolák: műszaki, természettudományi, földügyi, térinformatikai képzések • Székesfehérváron a műszaki képzés választékainak bővítése

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ⁴⁶
Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése	<ul style="list-style-type: none"> • Martonvásár - MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet • Dunaújvárosi, Székesfehérvári főiskolák
Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása,	
Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok” e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befogadás	
Info-kommunikációs csatornák bővítése, intézményi és vállalati internetes oldalak tartalmának bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása	
Digitális oktatás – képzés – nevelés feltételeinek megteremtése	
Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár Sportcentrum kialakítása • Dunaújváros Sport és szabadidő célú nagylétesítménye
Helyi és kisközösségi identitásfejlesztés, közösségi programok szervezése, helyi sajátosságok, hagyományokhoz kapcsolódó nevelési programok kialakítása	

 Megyehatár	 Iparterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség	 Centrum
 Kistérséghatár	 Alacsony valószínűség	 Vonzáskörzet
 Településhatár	 Turisztikailag kiemelkedő jelentőségű település	 Tervezett autópálya (2025)
 Vízfelület, vízfolyás	 Turisztikailag jelentős település	 Tervezett fűtők
 Belterület	 Turisztikailag közepes jelentőségű település	 Vasúthálózat
	 Lakóterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség	 kikötő
	 Alacson valószínűség	 reptér

Gazdasági potenciál

Fejér megye gazdasági potenciálját meghatározza a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros tengely, valamint a főváros vonzásterületéhez tartozó térségek dinamikája. A koordinálatlan területfejlesztés kétpólusú megyei fejlődést eredményezhet. Egyrészt a fenti zónákban a fejlesztési forrásokért való versenyben a kedvezőbb pozícióban lévő települések (pl.: nagyvárosok komplex kínálata, fővároshoz közeli fekvés, kedvező lakókörnyezet) az urbanizáció negatív externáliáit szenvedhetik el (területfelhasználási és településszerkezeti anomáliák, térségi érdekek és területi alkalmasság háttérbe szorulása). Másrészt a centrumok hatáskörén kívül eső perifériákon potenciál csökkenés következhet be. Fejér megye egyensúlyos területi fejlődése érdekében a funkciók egyenletes területi elosztására, valamint komplementer fejlesztésekre lenne szükség. Az M8-as térszerkezet alakító szerepe nem látszik számottevőnek, ami a meglévő strukturális elemek – prioritás törvénye szerinti – hatásának érvényesülésével magyarázható.⁴⁷

Környezeti konfliktusok

A vidéki térségek fejlesztési irányait, és a fejlesztés léptékét elsősorban a mezőgazdasági és a természeti adottságok határozzák meg. Környezeti konfliktusokat bemutató térkép összegezve mutatja ezeket a tényezőket.

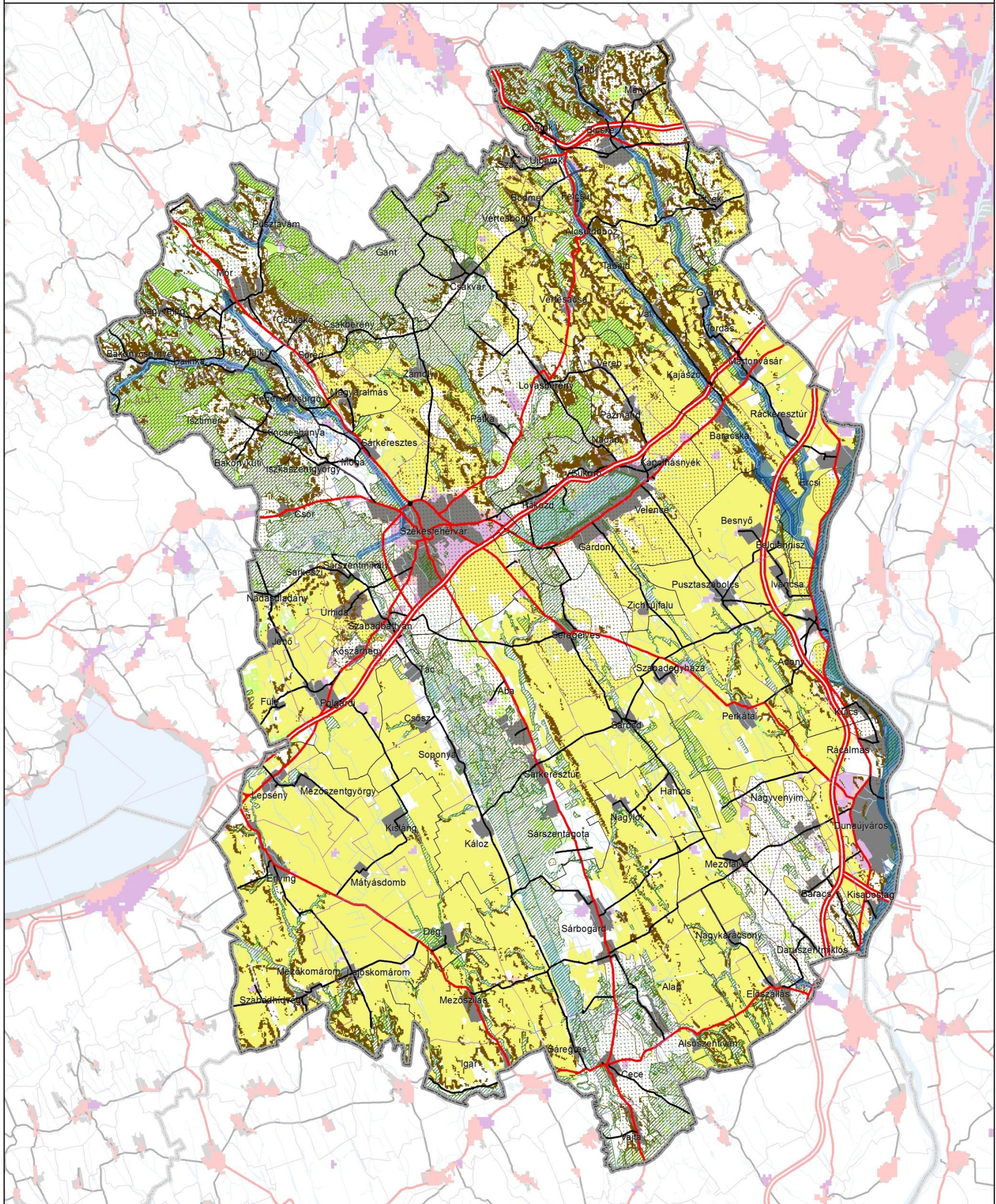
Az árvízveszélyes területek, a víz-és természetvédelmi övezetek az ipari, kereskedelmi fejlesztéseket és a települések bővítését is befolyásoló, korlátozó tényezők, amelyeket a megye fejlesztési területeinek kijelölésekor szem előtt kell tartani.

A megye nagy része talajadottságokat tekintve kiváló szántóföldi adottságú terület, ahol a Velencei-tó környékén, illetve attól északra az intenzív szántóföldi művelést korlátozzák a talaj- és vízvédelmi szempontok. Ennek megfelelően az intenzív szántóművelés elsősorban a megye dél-nyugati részén fenntartható, fejleszthető, a megye többi részén a diverzifikált tájhasználat, agrár-környezetvédelmi szempontú gazdálkodás kialakítása a cél. Természetesen az intenzív gazdálkodás fejlesztését is a talaj és tájvédelmi szempontok figyelembe vételével kell megvalósítani (pl.: erózióelleni agrotechnikák alkalmazása, élőhely mozaikok védelme). Ezeken a területeken a versenyképesség megteremtéséhez az agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, illetve a termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a cél.

A Sárvíz-völgy, a Duna menti síkság, a Vértes-Velencei hegyvidék és a Bakonyvidék talaj- és természeti adottságai elsősorban a táj ökológiai állapotának megőrzését, természetvédelmi célokat szolgáló mezőgazdaság kialakítását indokolják. Ezeken a területeken a változatos adottságokhoz, környezeti érzékenységhez jobban alkalmazkodó, mozaikos tájhasználat kialakítása a cél, ahol az agrárgazdálkodás a tájfenntartási szolgáltatásokra és a helyi termékekre épül. Itt az extenzív gazdálkodás mellett, a borvidéki hagyományok, az erdészet és a természetközeli turizmus fejlesztése kerül előtérbe.

---

⁴⁷ A magyarországi Duna-völgy területfejlesztési kérdései, MTA – Magyarország az ezredfordulón, 2002

 Megyehatár	 Árvízveszélyes területek	 Iparterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség
 Kisterseghatár	 Intenzív mezőgazdasági művelést korlátozó tényezők (víz-és talajvédelmi szempontok)	 Alacsony valószínűség
 Településhatár	 Védett természeti területek	 Lakóterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség
 Belterület	 Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete	 Alacsony valószínűség
 Vízfelület, vízfolyás	 Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete	
	 Kiváló szőlők területek (AK)	

FORRÁS: OVF, MTA-TAKI, TVH, OTT

Kapcsolat Fejér megye fejlesztési irányai és az Európai Unió 2014-2020 kohéziós időszakának tematikus célterületei között

